כ"ה בתמוז תשמ"ז, 22.7.1987 מיספר 2603 שנה 51 המחיר 3.50 שקל חדש (כולל מע"מ)

העולם הזה

איידס

סקר מדעי מטעם העולם הזה קובע:

מחצית הציבור

בעד

מחנות-הסגר

לחולי איידס

גיתם מערכות תדמית

Express 44
BOO28
MACCABEE BEER
בירה מכבי
בירה מכבי
את ואני ובירה מכבי

מיכתבים

פתרון החידה

על פשר התנהגותם של פוליטיקאים („תמיר, כפי שהיכרתיו", העולם הזה 1.7.87 ואילך).

עקבתי אחרי הקריירה הפתלתלה של שמואל תמיר המנוח ועליי להודות שעד שקראתי את הכתבות עליו בהעולם הזה הוא היה כחידה בעיניי.

בייחוד התרשמתי מההקבלה שבין שמואל תמיר ליוסי שריד, במיוחד בכל הנוגע בכושר ההתבלטות בתיקשורת.

תמיר היה אכן, בין השאר, מעין יוסי שריד של הימין. ובאורח פרדוכסאלי עשו השניים שרות־דוב למחנות הפוליטיים בהם הם רצו לתמוך והיוו נכס פוליטי למחנות היריבים דווקא.

ואגב, שניהם יכלו להצליח יותר בתחומים לא־פוליטיים כמו פירסומת מיסחרית, קריינות (ואכן שניהם היו אנשי רדיו — תמיר בשלהי תקופת המנדאט ושריד בשנות ה־60) ואולי אף בתי־אטרון. **אילת שטיגליץ**, פתח־תיקווה

● ● ●

האפיפיור שמיר

על מניעי ההצבעה של ראש־הממשלה בכנסת („שמיר על המישמר", העולם הזה 15.7.87).

אין, כמובן, כל הצדקה להצבעתו של יצחק שמיר למען חנינת רוצחי המחתרת היהודית (לא מוסרית ולא עניינית, כנגד דעתו של שר־המישפטים שלו!). אבל אולי שמיר בכלל שכח שהוא ראש־הממשלה?

זה מזכיר לי את אחד האפיפיורים שנהגה תמיד לספר כיצד, כאשר הוא מתחבט בבעיה נכבדה, הוא מתהפך בלילות על מישכבו ואומר לעצמו: „טוב, אין ברירה, את זה צריך לשאול את האפיפיור!" ואז הוא מתעורר באמת, טופח לעצמו על מיצחו ונזכר: „הלא אני האפיפיור!"

רן מנע, ירושלים

● ● ●

אין חשש

על שרות דרוזים ביחידות המישטרה („תשקיף", העולם הזה 8.7.87).

בניגוד למה שהעולם הזה פירסם לא הגיעו שום ידיעות ללישכת שר־המישטרה על דרוזים השוקלים להפסיק עבודתם בשרות בתי־הסוהר, במישמר־הגבול ובמישטרה הכחולה, בעיקבות אירועי בית־ג'ן.

שר־המישטרה, חיים בר־לב, אינו חושש מהתרוקנות יחידות שלמות ואינו פונה לחבריו בממשלה לרסן את רשות שמורות־הטבע, כפי שהעולם הזה פירסם. **נחום מנהל**, דובר מישרד־המישטרה, ירושלים

● ● ●

חד, חלק וחתולי

על ההסברים לאי־הימצאותם של יהודים במדינות מסויימות („מיכתבים", העולם הזה 24.6.87 ואילך).

עקבתי אחר מיכתבי הקוראים המנסים להבין מדוע לא מצויים יהודים בארצות מסויימות. עד כמה שאני זוכר זה התחיל כך שייחודן של מדינות־ללא־יהודים מסויימות היה בכך שהן מדינות־איים (והיהודים אוהבים גב יבשתי); ואחר־כך שלמדינות כאלה יש הערכה מיוחדת לצלב (עובדה שהוא מופיע בדגליהן) ולבסוף שאל הקורא מילשטיין אז למה, אם כך, אין יהודים בסרי־לנקה, ששם אין בדגל צלב אלא יש בו דווקא אריה עם חרב שלופה בכפותיו?

איזו מין שאלה זאת? הלא כתוב אצלנו, חד וחלק: אריה שאג, מי לא יירא?

ועוד עם חרב שלופה בכפותיו!

אבי ניר, תל־אביב

מספיק זה מספיק. לא מעניין יותר הנושא של מדינות בהן אין אפילו מניין אחד של יהודים, והפילפול הזה, בנוגע לסרי־לנקה חסרת היהודים, שבדיגלה מופיע אריה הנושא חרב שלופה בכפותיו. זה כבר מזכיר לי ספר של סופרת הונגריה, שעשה רעש באירופה לפני 50 שנה. שמו של הספר היה רחוב החתול צד הדגים.

חיה חביון, תל־אביב

● ● ●

או יער או בוגר

על האיות הנכון של שם ראש ממשלת לבנון המנוח („מיכתבים", העולם הזה 8.7.87).

רשיד כראמה המנוח, ראש ממשלת לבנון,

כתבת השער הקדמי:

בהלת האיידס: גם כתובות קעקע

סקר דעת־קהל קובע: מחצית הציבור תומך בהקמת מחנות־הסגר לחולי־איידס ✦ מיעוט תומך בסימון כתובות־קעקע על גופם של החולים, וציון מחלתם בתעודת־הזהות ✦ רוב הציבור פוחד מפני המחלה, אך רק חלק קטן שינה את מינהגיו המיניים ✦ רוב מוחלט בעד בדיקות־חובה לתיירים ולכל אזרח ישראלי החוזר ארצה ✦ במישרדים הממשלתיים מזועזעים מן התוצאות: „ננקטים רק צעדים דמוקרטיים רגילים, כמקובל בכל מדינות העולם המערבי, ועל פי הנחיות אירגון הבריאות העולמי." **14**

זהירות: דחפור!

לפני 20 שנה נהג אריאל שרון לחמם את הגבול הסורי בעזרת פטנט פשוט: דחפור משוריין היה יוצא לשטח המפורז, וגורם לסורים לפתוח באש. השבוע חזר על התרגיל, כדי להתגרות ברבין. **6**

הרוסים באים

היוזמה במרחב נמצאת כיום כולה בידי הסובייטים: יש להם הנהגה צעירה ופעלתנית, מול נבחרת אמריקאית מזדקנת ועייפה. מה הקשר בין מיכליות כוויתיות, המישלחת הקונסולרית, הסכר הגבוה באסואן, טיולו של עמירם ניר לטהראן וועידת־אש"ף באלג'יר? **6**

כתבת השער האחורי:

עזה ממוות שינאה

אסי דיין שונא את אביו המת שינאה תהומית, גם שש שנים אחרי מותו. משה דיין עצמו שנא את ילדיו עוד יותר משהם שונאים אותו. מה מלמדת התופעה על המנהיג המת, מה היא מלמדת על יחסיו עם נשותיו ועל יחסו שלו לעצמו? **10** **12**

„בתי גוועת לנגד עיניי!"

ברנרד אנדרסון, בווידוי מזעזע, מספר על מצבה החמור של בתו, אן פולארד, על החיכוכים בין הפרקליטים, על התעלמותם של חבריו האישיים מאסונו. בינתיים הוא כותב תסריט לחברה הוליוודית: יככבו בו הגיבורים ג'ונתן ואן, מסייה אבי סלע, רב־המרגלים רפי איתן, מרגלים סיניים וגם תככים אפלים במיפרץ הפרסי. **8**

מפרקים יקרים

מה מסתתר במיסמכים של פי"ט? מפרקי החברה מסתירים אותם מעיני בעלי הפניקס, הנתבעים ב־120 מיליון דולר, „כי יש שם שמות של אנשים חשובים". פרקליטה אחרת טוענת שהמפרקים עושים תרגילים, כדי לגבות 12 מיליון דולר. **41**

רוחות רפאים

העיר העברית הראשונה מנסה להסתיר את בושתה: רבבות עובדים ערבים לנים בה בלילות, בתנאים בלתי אנושיים, כשהם נתונים להתעללות סאדיסטית שפלה של שומרי־החוק לובשי המדים. בלעדיהם אי־אפשר לאכול במיסעדה, בלעדיהם אי־אפשר לפנות אשפה — אבל מתייחסים אליהם כמו לתת־אדם. **11**

הרגו את ניצן

מזה כמה שבועות מפיצים בארץ שמועות זדוניות על שלמה ניצן, כאילו לקה באיידס. השבוע מישהו אפילו טילפן למערכות העיתונים, להודיע כי ניצן התאבד, כביכול, בגלל המחלה. לא תהיה לו ברירה אלא לחזור לטלוויזיה, כדי להרגיע את כל האומה. **42**

אתה והשקל

למכור ש"חים בלונדון

בבנק לאומי לונדון אפשר למכור שקלים ישראליים ולהרוויח ● אין קונים לשטרות של זאיר ● אפריים פורן ישקה את הסינגפורים בחלב ● איגוד המפרסמים נגד הנקניק ● הפיי־ויי־סי שלא נמכר למצריים. **32**

לב גדול נדם

„לפעמים הוא היה משחק עם הילדים ומעמיד פני מת. חשבתי: אולי גם הפעם זה רק מישחק?" מספרת רותי, אלמנתו של משה איש־כסית. אמו ואחותו, אחרי ההלוויה, נזכרות בלידתו, בחייו ומספרות על מרתו של האיש בעל הלב הגדול. **18**

רחל המרחלת מדווחת:

דורית קרת (בתצלום) מתחתנת עם דין חבס ● שרי שילון מכריזה: להד"ם ● איך בחר לו איקה זוהר ג'ינג'ית, בלי לראות אותה ● נירה ויינברג ברחובות תל־אביב ● אילנה ונדב מרגלית: סוף־סוף גט ● כל הרומאנים שהתחילו בחדר המנוחה ב־707 של אל־על ● הגלביה של הפסלת אילנה גור, התכשיט הכבד והשודדים. **34**

גירוש המלכה

זלמן שושי, המציג עצמו כ„מלך הקוקסינלים", גילה בדרך הקשה כי נתיניו מרדו בו ואינם סרים למישמעתו. נסיון למגבית בתל־ברוך, להגנתו המישפטית, נכשל כישלון חרוץ. „איזה מלך ואיזה בטיח," התרגזו הקוקסינלים, ולא תרמו פרוטה. **22**

דף חדש

הפרוטה והירח

מהי רומאנטיקה ומהי חוויה וחוויה קיומית או חוויה אישית מעוצמת? והאם ה„חוויות" שעליהן מספרת שכנתו של נתן זך למשורר הן בבחינת אמנות? ואיך יכול רומאנטיקן בנוסח הישן להיות ניאוקלסיקן בנוסח המודרני? על כל אלה מוסיף נתן זך להתווכח עם דן מירון ברשימה שלפני־האחרונה בסידרה. **30**

אנשי השיש

הם חוצבים שיש במחצבות בגליל, ומנסרים ומעבדים אותו במיפעל שבאיזור התעשיה בכרמיאל. העיר, אגב, בנויה על קרקעות שהופקעו מהם במיבצע „יהוד הגליל". האחים בולוס, המישפחה הערבית העשירה ביותר, בדרך לבורסה. „בטח שערבים יקנו את המניות שלנו. גם כי זה עסק טוב, גם מתוך גאווה." **44**

יורש לאבי רן?

מכבי חיפה גייסה פסיכולוג, אבל שוער הם עוד לא מצאו. המועמדים: בוני גינצבורג, אדיר שמיר, מנו שוורץ. אחרי כל גול, עלולים האוהדים לצעוק לשוער: „אבי רן היה עוצר גול כזה!" **46**

המדורים הקבועים:

מיכתבים – יוצאי עדות־המיזרח כראשי־ערים 3
איגרת העורך – התובע האמריקאי והמכס הישראלי 4
תשקיף – איצטדיון בבני־ברק 5
הנידון – בושתה של העיר העברית 11
אנשים – אסי דיין על כל העולם 12
יומן אישי – איש כסית היה 21
זה וגם זה – המצאה שמימית 27
לילות ישראל – הבעל שלא בגד 28
דף חדש – הרומאנטיקה והחוויה הקיומית 30
אתה והשקל – הפרות של פורן 32
קולנוע – המפיצים נגד הפיראטים 33
רחל המרחלת נירה היפה מחפשת עבודה 34
תשבצופן – שר שוב בסרט תורכי 36
מה הם אומרים – הפקידים ויום העבודה הנייד 38
שידור – ניצן חי וקיים! 42
עצם העניין – על חוף הים 43
חור ברשת – מכבי בלי ג'ונסון 46

קורא יקר,

אזרחים רבים כותבים למערכת העולם הזה כדי להתלונן על מעשי־עוול וסידרי־שילטון לקויים. בדרך כלל אנחנו מקצרים את המיכתבים כדי להגיש את עיקרם. אך המיכתב שקיבלנו השבוע מארצות־הברית חורג מן המיסגרת הרגילה, וחבל לקצרו. אפרסם אותו כאן במלואו.

הכותב הציג את עצמו כהווארד ע ר, סגן פרקליט־המדינה.

וזו לשונו:

אשתי אסתר, ילידת ישראל, בני נוריאל בן ה־2 ואני חיים בסאן־דייגו שבקליפורניה. מזה 13 שנים אני עובד שם כתובע פלילי במישרד פרקליט־המדינה. כולנו אזרחים אמריקאיים יהודיים, אך עשינו את ההכנות לעליה לישראל.

בגלל מישפט־רצח ארוך שבו אני מופיע כתובע, הקשור ברצח שני שוטרים, לא הצלחתי לצאת לחופשה במשך שלוש שנים. כתוצאה מכך, מישפחת־אשתי לא ראתה אותה זה ארבע שנים, ולא ראתה מעולם את בננו. היה ברצוננו לבוא השנה כולנו ביחד לישראל, כדי לחפש מקום שבו נרצה לגור אחרי עלייתנו ארצה, בגמר מישפט־הרצח.

בינתיים החלטנו שאסתר ונוריאל יבואו

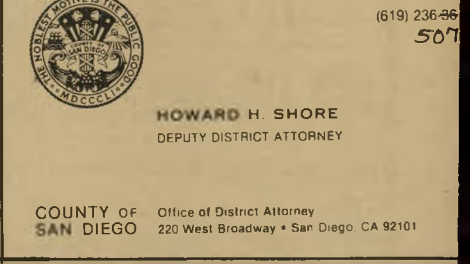
THE NOBLEST MOTIVE IS THE PUBLIC GOOD
COUNTY OF SAN DIEGO
MDCCCLI

(619) 236-36
507

HOWARD H. SHORE
DEPUTY DISTRICT ATTORNEY

COUNTY OF SAN DIEGO
Office of District Attorney
220 West Broadway • San Diego, CA 92101

כרטיס־הביקור של שור
„אני תובע פלילי..."

לישראל בקיץ זה בלעדיי, ושאשתי תקח עימה את מצלמת־הווידיאו שלנו, הן כדי להנציח מיפגשים מישפחתיים, הן כדי לצלם איזורי־מגורים שונים בישראל, כדי שנוכל לצפות בסרטים ביחד אחרי שתחזור, ולהחליט היכן נרצה לגור בישראל.

אסתר ונוריאל הגיעו לישראל ב־28 במאי השנה, בטיסת אל־על מס' 6. היא התכוונה לחזור לארצות־הברית בסוף אוגוסט.

בטעות לא נהגה אשתי על פי הנוהל הנכון לגבי ההצהרה על מצלמת־הווידיאו. איש־מכס, שראה את המצלמה במיזוודתה, תפס אותה והתחיל לצרוח בקולי קולות על אשתי. זה גרם לבני לפרוץ בבכי היסטרי. החוויה המשפילה הזאת אירעה לפני עדים רבים בנמל־התעופה.

לאסתר נאמר שעליה לא רק להפקיד 750 דולר כפיקדון עבור המצלמה, שיוחזר לה בבוא העת, אלא גם לשלם „מס" בסך 380 דולר, כעונש על טעותה. נאמר לה ש„מס" זה לא יוחזר לה.

אסתר יצאה מבית־הנתיבות כשהיא ממררת בבכי, בלי המצלמה, מפני שלא היה בידיה סכום־כסף שאף יתקרב ל־1130 הדולארים שנדרשו ממנה.

בימים הבאים היא חזרה לנמל־התעופה בליוויית גיסה. מנהל־המכס התעלם מתחנוניה ואמר שאין ביכולתו לעשות דבר. עובד אחר אמר לגיסה של אסתר שברור לו כי אסתר טעתה בתום־לב, ושלא היתה צריכה לשלם שום „מס", אך שאין בכוחו לעזור לה.

את השבועיים הראשונים של ביקורה, שהיה אמור להיות ביקור מאושר, ביזבזה אשתי במאמצים ללוות כספים ממישפחתה כדי לשלם את ה„כופר". לפני כמה ימים חזרה לנמל־התעופה כדי לשחרר את המצלמה, ונאמר לה שחלה טעות בחישוב ה„מס". תחת 380 הדולארים נדרשו ממנה עכשיו 530 דולארים. סכום זה לא יוחזר לה, גם כאשר תצא מן הארץ בעוד כמה שבועות, כשהמצלמה בידיה. כל זה נוסף על הפיקדון בסך 750 דולר.

היא התמוטטה ופרצה בבכי, כפי שהיה קורה לכל אדם סביר מול פני תביעת־כופר מחפירה כזאת. אולם לא היתה לה ברירה, כדי לקבל את המצלמה היה עליה לשלם. אז היא שילמה.

מובן מאליו שחוויה זו הרסה את חופשתה, שהיא ציפתה לה בכליון־עיניים. וזאת בגלל כמה סיבות:

● עליה לצאת מישראל מוקדם מכפי שתיכננה, מפני שהשתמשה בכל הכסף שלנו לתשלום עבור המצלמה. (על חלק מן הכסף היתה צריכה לשמור כדי לשלם ביציאתה את „מס הנסיעות", שהוא חומת־ברלין הכלכלית של ישראל.

● היה עליה לבזבז כל־כך הרבה זמן ומרץ על גיוס ה„כופר", עד כי התעייפה מבחינה גופנית וריגשית, ולא נותר דבר מן השימחה שבה ציפתה במשך כמה שנים לביקור זה.

● כל פקיד ממשלתי שעימו דיברה טיפל בה בצורה גסה ומשפילה.

● במשך השבועות האלה צברנו חשבון של מאות דולארים עבור שיחות־חוץ, כדי לטכס ביחד עצה מה לעשות.

אי־אפשר לתאר את הכאב שנגרם לנו על־ידי חוויה זו, ואת הרגשת חוסר־האונים הגמור שלי, כשאני נמצא מרחק של אלפי קילומטרים בעוד שממשלה זרה מתייחסת אל אשתי כאילו היתה אשפה, ומוצצת את דמנו בלי כל סיבה חוקית. אני עצמי מכהן כפקיד ממשלתי, ואילו התייחסתי לאנשים כפי שעושים הפקידים בישראל, הייתי מאבד את מישרתי — ובצדק.

אולם התוצאה הטראומתית ביותר היא החלטתנו שאיננו יכולים להגר לארץ שבה מתנהגת הממשלה בצורה כל־כך משפילה ושרירותית כלפי אנשים המופקרים לה לשבט ולחסד. איני יכול להבחין בין התנהגות הפקידים בישראל ובין זו של פקידים במישטר דיקטטורי. אומנם לא היו עינויים גופניים, אך היה כאן עינוי פסיכולוגי מן הסוג הגרוע ביותר. מישפחתי לא תהיה חלק ממדינה שממשלתה מטפלת בבני־אדם בצורה זו.

תמיד חשבתי שסיפורי־הזוועה על הביורוקרטיה הישראלית מוגזמים. עכשיו אני יודע את האמת. הטראגדיה היא שכל הסיפורים הנכונים האלה מופצים על־ידי הקורבנות, בהתרגשות ובהתמרמרות, לא רק בישראל עצמה, שם חוזרים על כך בני־מישפחה וידידים איש באוזני רעהו, אלא גם בפזורה.

שמעתי סיפורים רבים כאלה בעצמי, ואני יודע שבגללם החליטו יהודים רבים שלא לעלות לישראל. אני עצמי אספר את הסיפור שלי לידידים יהודיים רבים בארצות־הברית, למישפחתי הגדולה באוסטרליה ולישראלים רבים כאן בקליפורניה, המדברים על רצונם לחזור לארץ. אנסה להניא עולים פוטנציאליים רבים ככל האפשר מלהגשים את רצונם, כדי לחסוך להם סבל ובכי, כפי שסבלו ובכו אשתי ובני, וגם אני.

530 הדולארים שממשלתכם גזלה מאיתנו יעלו לישראל במיליון דולר של צער.

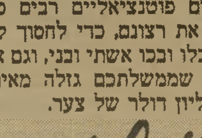

מיכתבים

(המשך מעמוד 3)

שנרצח בהתרסק מיזוודת־נפץ שהוטמנה במסוק בו טס, זכה בעיתונות העברית לא רק בתואר ז"ל אלא גם בסירוס שמו הפרטי. רוב העיתונים אייתו את שמו ראשד ורק מעטים הקפידו על הכתיב הנכון, שהוא רשיד.

בלשון הערבית מצויים שני השמות. פירוש השם רשיד הוא אדם ההולך בדרך הישר וראשד הוא אדם שהגיע לכלל בגרות (וזה גם היה כינויים של ארבעת הח'ליפים הראשונים באיסלאם).

משה גלבמן, נתניה

● ● ●

עורו, ראשי העיריות!

על הצורך בייצוג מתאים של מיגזרים שונים באוכלוסיה („מיכתבים", העולם הזה 8.7.87).

אני מבין לדאגתה של הקוראה אלרן, המבקשת להגביר את הייצוג הנשי בכנסת. הרי הנשים מהוות יותר מ־50% מאוכלוסיית המדינה.

אבל גם הבחירות לעיריות קרבות ואני רוצה להרים את קולי בנושא אחר: הצורך ביתר ייצוג ליוצאי עדות־המיזרח בין ראשי העיריות הגדולות.

למרות שאנחנו, המיזרחיים, מהווים יותר מ־50% מן האוכלוסיה (ויותר מזה בערים הגדולות) הרי כיום רק בשתיים מבין 11 הערים בארץ שמיספר תושביהן עולה על 100 אלף משמשים יוצאי עדות־המיזרח כראשי־עיריה: אורי עמית, יוצא עיראק ברמת־גן ועורך־הדין חיים שרון,

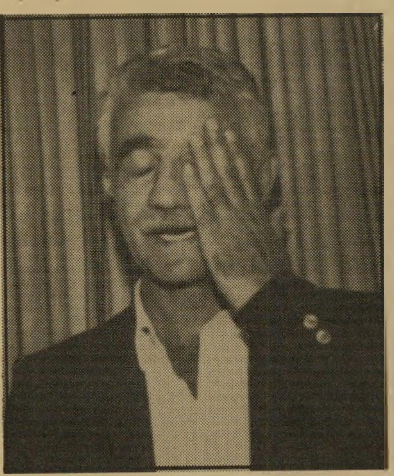

ראש־עיריה עמית
אחת מן השתיים

יוצא תימן (ובנו של השוחט הראשון של חולון, רבי שלום שרעבי) בחולון. **נתן יניב**, חולון

● ● ●

השכל והשדיים

על המסקנות המתבקשות מתופעת טבע מסויימת.

הקהל שהתפעל בשבוע שעבר מהופעתה הבולטת (מאוד) של הזמרת האנגליה הצעירה סמנתה פוקס, איננו חכם במיוחד ומה שמצער לא פחות הוא שגם גברת פוקס הצעירה, כנראה, איננה חכמה במיוחד.

וכך מצאתי בשנתון הבינלאומי לפוריות משנת 1964: „ככל שמוחה של אשה משובח־יותר, כך נוטים שדיה להיות קטנים יותר; וככל שהשדיים גדולים יותר, מנת־המישכל של האשה קטנה יותר!"

דיברי הפרופסור ארווין סטראסמאן, פרופסור לרפואה באוניברסיטת ביילור היוקרתית שבטכסאס. **ד"ר יוסף מילר**, רמת־גן

● ● ●

אמריקה, אמריקה

האמת על אמריקה האמיתית.

אמריקה היא בישראל מילה נרדפת להתפעלות מכל מה שהוא חדש, חדשני, טוב, אלקטרוני, יעיל, מבריק, נוצץ.

אני, שיושב כאן לרגל עסקיי, יכול לספר לכם שהאמריקאים סבורים, כנראה, אחרת.

הנה, זה עתה נפתח, באולם קרנגי־הול המפורסם בניו־יורק, קולנוע חדש ומודעות־הפירסומת שלו מודיעות על הייחוד שלו בזו הלשון: „הקולנוע החדש מצוייד בציוד־הקרנה חדיש (מתוצרת גרמניה המערבית), כסאות נוחים (שיובאו מצרפת) ושטיחים נהדרים (מבריטניה). בוא לאולם החדש שלנו ותיהנה מהנאות בית־הקפה האירופי שנפתח במקום..."

אם צופים אמריקאיים ירצו ליהנות מהנאת אמריקה אמיתית הם ייאלצו כנראה לבקר בבתי־קולנוע בתל־אביב. **סמי לקס**, וושינגטון

● ● ●

העתיד בעלי־התה

על בית־ההורים של אשה לעניין („תמרורים", העולם הזה 15.7.87).

זה לא פלא שליליאן קורנפלד בן ה־85 עדיין עוסקת במלוא המרץ בנושא התזונה, שלא לדבר על שחייתה היומית בים תל־אביב.

היתה לה, לליליאן קורנפלד, רוגמה טובה מאיפה ללמוד. זה היה הבית בו גדלה בראשית המאה, בקנדה. אמה, שנפטרה בשיבה טובה (כמעט בגיל 100) גידלה שיבעה ילדים; היא נהגה לקרוא, לעיתים מזומנות, את אופיו ואת עתידו של כל אחד מהם לפי עלי־התה שבתחתית כוסות התה האינסופיות שנהגו לשתות בקור הקנדי, ובנוסף לכל גם הקפידה שכל אחד מילדיה ילמד את שפת השלום והאחווה הבינלאומית, אספרנטו.

רחל סברין, הרצליה

● ● ●

כלבה אחת יותר מדיי

בקשה של קורא נוכח ההצעה של קורא אחר למסור את כלבתו לכל דיכפין („מיכתבים", העולם הזה 15.7.87).

שייקח את הכלבה סוניה מהקורא יפתח מי שרוצה ובלבד שלא יביא אותה לשכונה שלי, הדר־יוסף.

לפי אומדן חצי רישמי, מיספר הכלבים במדינת ישראל הוא כ־140 אלף, ולפי אומדני אני רובם של אלה מתרכזים בשכונה שלי בכל יום בשעה 4 וחצי בבוקר, כשלנגד עיניהם מטרה אחת בלבד: לחסל בנביחותיהם את שינת־הלילה שלי.

עוד כלבה אחת למקהלה הזאת תהיה, פשוט מאוד, כלבה אחת יותר מדיי!

ראובן פלומנהפט, הדר־יוסף

● ● ●

אין דרישה כזאת

מי הוא המשכיר („אנשים", העולם הזה 8.7.87).

הופתעתי לגלות במדור אנשים ש„הנהלת מלון ימית" דורשת חוב ממר שלום פנסטר.

פירסום זה איננו נכון.

למיטב ידיעתי, הנהלת מלון ימית זה אני, והסוויטה בה מתגורר מר פנסטר לא הושכרה לו על ידי, אלא על־ידי בעל הסוויטה.

תמיר שנל, מנהל מלון **ימית**, תל־אביב

● **העולם הזה** מצטער על הפירסום הלא נכון.

● ● ●

קדימה, קייטנות!

על היתרונות הגלומים בקייטנת־הקיץ לילדים („עצם העניין", העולם הזה 15.7.87).

מה איכפת לי שמאגר השמות לקייטנות מוגבל והוא מסתובב בין הצירופים השונים האפשריים של המונחים נופש, חופש, גיל וקיט. מה איכפת לי שמנהל קייטנה מסויימת מכניס לתשבץ שבעלון הקייטנה שלו את שמו פעמיים.

איכפת לי רק דבר אחד: שלושה שבועות קייטנה זה שלושה שבועות שקט בבית.

עליזה רוטנברג, תל־אביב

לא צריך להתרגש

אלה מבין שניים ורבע מיליון תושבי ישראל של שנת 1962 שקראו את העולם הזה לא היו צריכים לדאוג יתר־על־המידה לעתידם. כך, לפחות, הרגיע אותם איש אימרי־השפר דידי מנוסי, בדבריו, שהובאו בגליון העולם הזה שהופיע השבוע לפני 25 שנה:

„בניגוד לנאמר בתורה," הודיע דידי מנוסי, „ישראל איננה ארץ האוכלת את יושביה. היא רק מכרסמת אותם."

דף תשקיף

כישלון מצרי לשמיר

יצחק שמיר נכשל במאמציו להשיג הזמנה רישמית למצריים. מזה שבועות הפעילה לישכתו לחצים כבדים בעניין זה על השגרירות המצרית, ואף פנתה יותר מפעם אחת לאמריקאים, בתיקווה שגם הם יפעילו לחץ דומה. הממשלה המצרית עמדה בסירובה, והאמריקאים הסתפקו בהעברת המסרים, מבלי לקבוע עמדה משלהם.

ביקורו בארץ של שר־החוץ המצרי, השבוע, נערך על רקע לחצים אלה: המצרים, שאינם רוצים להעניק הכשר להתנגדות שמיר לרעיון הוועידה הבינלאומית, החליטו בכל זאת לשמור על דיאלוג איתו ולהמתיק מעט את העלבון. לכן גם הקפיד השר המצרי לציין כי שמיר הוא אחד ממארחיו.

סנסציות על חריש

גילויים סנסציוניים על נסיבות בחירתו של יוסף חריש כיועץ־המישפטי־לממשלה ועל תיפקודו במישרה זו יופיעו בספר חדש.

מחבר הספר הוא המישפטן הירושלמי יחיאל („חיליק") גוטמן.

הליברלים נגד רפ"י

השבוע יתכנסו צוותים של הליכוד ושל רפ"י־אומץ לדון כיצד תשתלב מיפלגתו של ייגאל הורביץ כחטיבה בליכוד.

הליברלים מנסים לטרפד את ההסדר, מתוך חשש שהוא יבוא על חשבונם. הם חושדים כי גם שלושת המנדאטים שהובטחו להורביץ ולאנשיו יינתנו, בסופו של דבר, על חשבון המיכסה שלהם.

אפס ייצוג לארנס

במחנהו של משה ארנס שוררת תחושה של אכזבה כבדה מיצחק שמיר ומחנהו, בגלל איוש ועדת הביקורת ובית־הדין העליון של חרות.

מחנה־ארנס דרש ייצוג של 25% בשני המוסדות, בנימוק שהוא המחנה הרביעי במיפלגה, וסמך על עזרת אנשי־שמיר. אולם מחנה־שמיר הגיע להסדר עם המחנות של אריאל שרון ודויד לוי, לפיו קיבל כל אחד מהשלושה ייצוג במישקל של שליש.

אנשי ארנס נותרו ללא ייצוג.

חנינה לעירא רפפורט?

שר־המישפטים אברהם שריר יכריע בקרוב אם להמליץ לפני הנשיא להעניק חנינה לעירא רפפורט, אסיר מחתרת־הטרור היהודית.

אחרי חשיפת נסיונות־הרצח של המחתרת, נמלט רפפורט לארצות־הברית וקיבל שם ג'וב מטעם גוש־אמונים. הוא חזר מרצונו לפני חודשים אחדים ונכלא.

המישטרה ידעה מזמן

הראיות העיקריות נגד חבורתו של יצחק דרורי, החשודה בפריצת הכספות של בנק־הפועלים בירושלים, היו בידי ה־מישטרה כבר לפני שנתיים. אולם החוק־רים נמנעו מלהשתמש בהן, כדי שלא לח־שוף מודיע בעולם התחתון.

תמן מקלקל לשריר

המיליונר ליאון תמן יציע לממשלה לסגור את לשכות־התיירות בחו"ל, ולהפעיל במקומן חברת־שיווק בינלאומית, שתטפל ביתר יעילות בתנועת התיירות הנכנסת.

ההצעה תיתקל בהתנגדותו החריפה של אברהם שריר, המטייל בעולם מזה שנים בטענה שעליו לפקח על לשכות־התיירות של מישרדו.

קבלנים אורבים לדויד

כמה קבלנים עומדים השבוע לתקוף בשאלות קשות את שר־השיכון, על המימצאים בדוח מבקר־המדינה.

למעשה, המארב אינו לדויד לוי, אלא לנשיא־הקבלנים, דויד שטרן.

בנקאים בנעלי־בית

במיסגרת נסיונות הבנקים הגדולים לשפר את תדמיתם, צפויה מיתקפה תעמולתית על הלקוחות מכיוון בלתי־שיגרתי:

מנכ"לי הבנקים יחשפו לפני הציבור את חייהם הפרטיים, יציגו לראווה את בני מישפחותיהם ויתראיינו „בנעלי־בית".

שיף מתרחב שוב

חיים שיף ממשיך להרחיב את עסקיו, כאילו לא נקלע כלל לקשיים.

השבוע יצא שיף לחו"ל, וסיפר כי הוא עומד לחתום על הסכם עם משקיעים אירופיים. התוכנית: בניית מלון ענק מעל בניין מלון הנשיא בירושלים, שיפוץ דיפלומט־ירושלים, ובניית שני מלונות חדשים, האחד באילת והשני בים־המלח.

פרשת איצטדיון בבני־ברק

הפירסומים בעיתונות החרדית על הק־מת איצטדיון־ספורט בבני־ברק עוררו מהומה בעיר. ראש־העיריה, משה אירנ־שטיין, נאלץ להכחיש את השמועה („לשון הרע", כלשונו) שוב ושוב, ולהבטיח לכל כי הבניין החדש, המוקם בחצר בית־ספר עירוני ברחוב ירושלים, ישמש אך ורק במרכז קהילתי ולצורכי טקסים בלתי־ספורטיביים מטעם העיריה.

שרון אזרח מעלות

ראש מועצת מעלות, שלמה בוחבוט, נחוש בדעתו להעניק אזרחות־כבוד לאריאל שרון, למרות כל הלחצים עליו מצד מיפלגתו.

שרון עצמו מקדיש בחודשים האחרונים זמן רב לסיורים בקיבוצים ובעיירות־פיתוח הנתונות לשילטון המערך.

דרורי יבדוק המתנות

המפקח על הביטוח, יהודה דרורי, יבדוק את חוקיות המתנות שמנסות להעניק כמה חברות־ביטוח ללקוחותיהן.

על החברות נאסר להעניק הנחות בפרמיות של ביטוח־רכב, מעבר לקבוע בתקנות, וכמה מהן מנסות לעקוף את האיסור על־ידי מתן הטבות מסוג אחר.

האם רינות חוזר?

נמשכים הגישושים מצד מקורביו של אברהם רינות, הבודקים את סיכוייו לחזור לתפקיד בולט בעולם־הביטוח.

רינות היה מנכ"ל מצליח בארגט, ואחר־כך עבר לאליהו. מהחברה האחרונה הוא סולק, בגלל לחצי הבוס הקודם שלו, אהרון דוברת מכלל, על שלמה אליהו, הבעלים של אליהו.

קיבוץ של ר"ץ?

בנוער־ר"ץ, תנועת־הנוער המיפלגתית של שולמית אלוני ויוסי שריד, חושבים ברצינות על הקמת קיבוץ.

קבוצה ראשונה של בוגרי התנועה התגייסה כגרעין לנח"ל, בחסות התק"ם. אם יצליחו להקים קיבוץ עצמאי, אין הם יודעים עדיין אם יסתפחו לתק"ם או לקיבוץ הארצי.

הזמנה יוגוסלווית לח"כ

הח"כ מתי פלד נסע השבוע לבלגרד, על פי הזמנת המכון לכלכלה וליחסים בינלאומיים של יוגוסלוויה.

זו הפעם הראשונה מזה 20 שנה שאיש־ציבור ישראלי מוזמן רישמית ליוגוסלוויה.

אין שינוי ב„כסית"

מותו של משה איש־כסית לא ישפיע על המישפט המתנהל בעניין בית־הקפה „כסית".

התביעה המקורית לצו־הפינוי, שאותו מבקשים בעלי הבניין — חברת מזכרת חנן שמושקוביץ בע"מ — היתה נגד ילדיו של חצקל, משה וצביה, כדיירים מוגנים במקום. פרקליט המשיבים, חיים שטנגר, אילץ אותם לצרף לכתב־התביעה את האם, לאה.

מנהלי חברת „מזכרת", רות גורנשטיין ושלום זיידלר, הם בעלי „תה ויסוצקי".

בית־הקפה ייפתח מחדש, עם תום השיבעה.

מתחרים על גימל

מי יזכה בתחרות על פירסום זיכרו־נותיו של יוסי („גימל") גינוסר וגירסותיו לפרשות שונות? בשלב זה נוטים הסי־כויים לטובת „ידיעות אחרונות".

דיסקוטק בארמון

קולנוע ארמון הוותיק בחיפה, שירד מגדולתו בשנים האחרונות, מחליף צורה: השבוע ייפתח בו דיסקוטק, שיוכל לקלוט 2500 רוקדים.

סיכסוך בהקרנות המיוחדות

30 מכונאים מבתי־הקולנוע בתל־אביב, שהתארגנו במיסגרת ההסתדרות, מאיימים להשבית את ההקרנות המיוחדות בערבי שבת וחג, בגלל דרישות שכר. תמורת עבודה בהקרנה בת שתי הצגות הם מקבלים היום 20 שקלים בלבד. דרישתם היא להגדיל את התשלום פי חמישה.

ועד חדש בפשמ"ג

בבחירות שנערכו במחלקת פשמ"ג (פקיד שומה למיפעלים גדולים במס־ההכנסה), נבחר ועד־עובדים חדש. חברים בו: לאומנדי גלרטר, דויד כהן, עזרא פרי, אברהם יוסף ואילנה ספרז'דה.

שוב מיתקפת־גאזים

כמו בכל קיץ, נפתח בימים אלה סיבוב נוסף במילחמת־הסודה. אחת החברות, יבואנית מכשירי סודה ספיד, הביאה השבוע מבריטניה עשרות אלפי בלוני־גאז, למילוי המכשירים הביתיים, ובעזרתם היא מקווה להביס את המתחרה שלה, יבואנית סודה סטרים. המיוחד במיכלים החדשים: הם מתאימים גם למילוי המכשירים שמפיצה החברה השניה.

הרווחים הגדולים בענף זה באים מהפצת בלוני־הגאז. שכן, הצרכן הישראלי, הידוע כסובא־הסודה הגדול בעולם, קונה את המכשיר רק פעם אחת, אולם לבלונים הוא נזקק באופן שוטף.

ב„מעריב" עושים סדר

במערכת מעריב הוחלט לעשות סדר בתחרות הפרועה בין שתי החברות המפיקות את המוספים המיסחריים של הצהרון. ישעיהו פורת מונה כעורך הראשי של המוספים, וחילק את תחומי הפעילות בין שיווק (השייכת למעריב) לבין אורטל, שהיא חברה פרטית. את חלק־הארי מקבלת שיווק.

קג"מ לא בעסק

שלום תנעמי, מנכ"ל קג"מ (קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות) מבקש להודיע: „אין אמת בידיעה שפורסמה בגליון 2601, מיום 8.7.87 של עיתון זה. הקרן פועלת על־פי תקנותיה, ועל־פיהן בלבד. הח"כ דב בן־מאיר לא היה מעולם חבר בקרן ולא קיבל מן הקרן ולוא אגורה אחת. לא בגין פנסיה ולא מכל סיבה אחרת."

הערת גיורא נוימן: תנעמי צודק. ההסדרים החריגים שנעשו למען בן־מאיר היו באמצעות ביטוח־מנהלים של חברה פרטית, על חשבון קופת מועצת פועלי תל־אביב.

סטאלין בשגרירות הסובייטית ברמת־גן (1966)

פעמיים נשק צ׳כי

הרוסים באים. ולא רק לישראל. בארץ גרמה הופעתה של המישלחת הסובייטית לפסטיבל גדול. אחרי 20 שנים של ניתוק, יש בישראל כמיהה גדולה להחזרת השגרירות הסובייטית: למרות כל ההכחשות, הבינו הכל כי הופעת המישלחת ה„קונסולרית" היא צעד ראשון לקראת חידוש מלא של היחסים.

לכאורה, זהו צעד קטן: אולם זהו חלק ממערכת גדולה, המקיפה את כל המרחב.

הרוסים חוזרים למרחב השמי כולו.

● הציונות של סטאלין

הרוסים גורשו מן המרחב על־ידי הנרי קיסינג׳ר, בעזרתה הפעילה של מדינת־ישראל.

מאז מילחמת־העולם הראשונה ועד לראשית שנות ה־50, הרוסים היו „בחוץ". לא היתה להם אחיזת־רגליים אמיתית בעולם הערבי. המהפכה הקומוניסטית, שהשפיעה במקומות רבים בעולם, לא הצליחה במאבק הרוחני עם האיסלאם. הסובייטים התאמצו מאוד, מימי לנין והלאה. ההצלחה היתה דלה.

פריצת־הדרך באה תודות לישראל.

הסובייטים הצביעו באו״ם במפתיע למען הקמת מדינה יהודית (וגם למען הקמת מדינה ערבית בפלסטין). הם הכירו במדינת־ישראל דה־יורה מייד עם הקמתה, לפני האמריקאים, וסיפקו לה את הנשק הצ׳כי שהיה דרוש לישראל כדי להחזיק מעמד במילחמת־העצמאות.

נימוקיו של סטאלין היו תועלתיים.

הוא לא הפך לפתע ציוני, למרות ששם נאום ציוני נלהב כפי נציגו באו״ם, אנדרי גרומיקו הצעיר. סטאלין רצה בגירוש הבריטים מן הארץ, כדי שזו לא תשמש בסיס לטילים בריטיים או אמריקאיים, המכוונים לעבר ברית־המועצות.

הקשר מוסקווה־תל־אביב היה על כן קשר של תועלת הדדית.

● גדיעת־יד עצמית

ישראל פתחה את הדרך לפני ברית־המועצות גם בשלב הבא. גם שלב זה עמד בסימן הנשק הצ׳כי.

ב־1955 נודע כי מצריים, בהנהגת המישטר המהפכני של גמאל עבד־אל־נאצר, חתמה על הסכם לרכישת נשק צ׳כי (קרי: סובייטי) בכמויות גדולות. כך פרצה מוסקווה את הדלת לעולם הערבי.

המומחים הטילו את האשמה על ישראל. המדיניות הפרו־אמריקאית הקיצונית של דויד בן־גוריון ומשה שרת הרחיקה את ישראל ממוסקווה.

בפברואר 1955 תקף צה״ל, בפקודת בן־גוריון ובהנהגת אריאל שרון, את מחנה הצבא בעזה, ונערך טבח בחיילים המצריים. למישטר בקאהיר נגרמה בושה גדולה. עבד־אל־נאצר טען כי בעיקבות פעולה זו החליט שהוא זקוק לנשק, ועל כן פנה למוסקווה.

יתכן מאוד כי גם בלי כל אלה היתה מוסקווה פונה לעולם הערבי, שחשיבותו האסטראטגית נראתה הרבה יותר גדולה מאשר זו של ישראל הקטנה. התנועה הלאומית הערבית, שצברה אז תאוצה רבה, קרצה למוסקווה.

במשך כמה שנים, חגגה מוסקווה סידרה של ניצחונות במרחב הערבי. היא מימנה את המיפעל הלאומי היוקרתי ביותר של מצריים — הסכר הגבוה באסואן. היא סיפקה נשק למצריים ולארצות ערביות אחרות. מיבצע־סיני של 1956, שבו התחברה ממשלת־ישראל ברוב איוולתה עם בריטניה וצרפת הקולוניאליות, הפך את עבד־אל־נאצר לגיבור עולמי. וברית־המועצות רכבה על הגל.

ההישגים האלה התמוטטו במילחמת ששת־הימים, שבה הוכו הצבאות הערביים.

בזעם חסר־אונים עשתה אז מוסקווה את המישגה הגדול: היא ניתקה את יחסיה עם ישראל.

מעשה בלתי־רציונלי זה היה קטן, לכאורה, אך היו לו תוצאות גדולות. לפתע גילו הערבים, שחיפשו דרך להסדר עם ישראל, שברית־המועצות אינה יכולה להושיע. מכיוון שהיו לה יחסים רק עם צד אחד (הערבים), לא יכלה עוד לתווך בין שני הצדדים.

מוסקווה גדעה לעצמה יד אחת בזירה הישראלית־ערבית.

זה סיפק את ההזדמנות לאמריקאים, והנרי קיסינג׳ר ניצל אותה. הוא הפיץ בעולם הערבי את התורה הפשוטה: „ברית־המועצות יכולה לספק לכם נשק למילחמה, שאינכם יכולים לנצח

במדינה

העם

חשמל יהודי

ליהודים לחוד, לערבים לחוד — זוהי התורה המחשמלת. בשפה אחרת יש לזה שם

ממשלת־ישראל החליטה השבוע החלטה מחשמלת.

חברת־החשמל הירושלמית, החברה הערבית הגדולה ביותר בארץ, תקוצץ. אומנם יישמר לה הזיכיון שניתן לה בימי הבריטים והירדנים, אך הוא יחול רק על אספקת החשמל לשכונות הערביות. ההתנחלויות והשכונות היהודיות שבאיזור־הזיכיון יקבלו להבא חשמל מחברת־החשמל הישראלית.

כך נקבע כלל בעל משמעות החורגת הרבה מעבר לנושא עצמו: יש חשמל ליהודים ויש חשמל לערבים. ההפרדה אינה טריטוריאלית, אלא לאומית.

— זוהי חלוקת הארץ בצורה חדשה

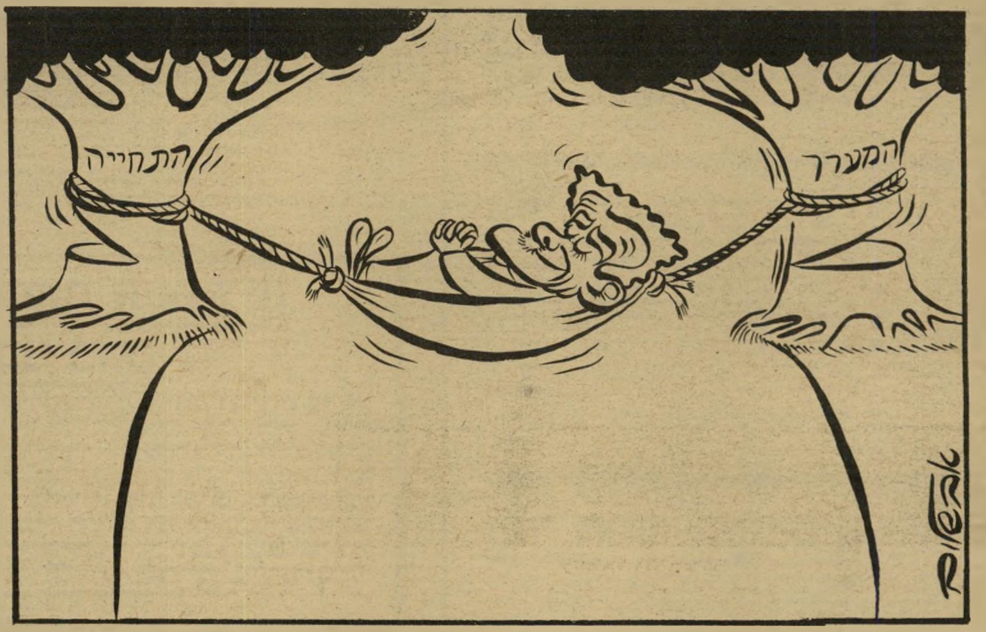

חלוקה מאוזנת תחת החלוקה המאונכת, חלוקה „פונקציונאלית" במקום „טריטוריאלית".

חשמל ומלפפונים. במקום אחר בעולם קוראים לעיקרון הזה בשם שהפך מושג עולמי: „אפארטהייד". בשפה האפריקנרית, שפת הבורים, פירושו הפרדה.

חברי־הממשלה בוודאי לא היו מודעים למשמעות זו. היה נדמה להם שקיבלו החלטה שיגרתית לפיתרון בעיה מקומית. אך באופן תת־הכרתי ביטאו את השקפת־עולמם הבסיסית.

הזכויות האנושיות בארץ כבר נקבעות כיום על פי לאומיותו של אדם, וכך גם המעמד המדיני וזכותו למגרים. עכשיו יחול עיקרון זה גם על מוצרי־צריכה. אחרי החשמל יכול לבוא תורם של מלפפונים ועגבניות, בגדים ונעליים. סוג אחד ליהודים באשר הם, סוג אחר לערבים באשר הם.

על כך לא חלמו בנימין זאב הרצל, חיים וייצמן וזאב ז׳בוטינסקי. המציאות עולה על כל דמיון.

הממשלה

סיזיפוס: המשך

שוב זה היה אר־טו־טו. אולם ברגע האחרון קרה מה שצריך היה לקרות. התחיה טירפדה את הקדמת הבחירות

מי שרואה בשימעון פרס סיזיפוס מודרני, שנגזר עליו להיכשל שוב ושוב על סף ההצלחה, יכול היה לקבל שוב אישור לכך.

שוב התקדם פרס עד לסף הגשמת חלומו: הקדמת בחירות.

הפעם אמורה היתה הישועה לבוא מצד התחיה. זו הציגה אולטימטום לחרות, והודיעה שאם לא יתקבל, תציע את פיזור הכנסת.

אין ניסים. אך בפוליטיקה אין הרבה ניסים.

המהלך הזה של התחיה היה בלתי־הגיוני, מעבר לנסיון קצר־טווח של סחיטה. שהרי מטרתו של פרס היא להגיע לבחירות, כדי להקים אחריהן ממשלה שתסכים לוועידה בינלאומית למשא־ומתן על הגדה והרצועה. התחיה רוצה בדיוק בהיפך.

כשם שאין לצפות מדתיים־קיצוניים, אורתודוכסים ו/או לאומניים, שיתמכו בהקדמת הבחירות האמורות להביא ניצחון לגוש החילוני־שמאלי, כך אין לצפות ממיפלגת גוש־אמונים להצביע בעד ועידה בינלאומית.

הגיון זה הוכיח את עצמו. בשעה שהמערך רעש, כרגיל, טיפל יצחק שמיר בשקט באנשי־התחיה. בשיחה שקטה מן הסוג ששמיר מצטיין בו, הוכיח לאנשי־התחיה את האיוולת שבטכסיסם.

תנועת־התחיה היא גוף רציני, בעל אידיאולוגיה קנאית נחושה. היא השתכנעה על־ידי ההגיון של שמיר. מה גם שסיקרי דעת־קהל הוכיחו כי בוחריה, חדורי־האידיאולוגיה, יענישו אותה אם תעדיף טכסיס זול על פני השיקול הרעיוני ארוך־הטווח. לפי אחד הסקרים, היתה יורדת במיקרה זה לארבעה מנדאטים, תחת לעלות לשמונה, כפי שהיא מקווה.

להתחיל מחדש. אותם הסקרים גם לא הבטיחו גדולות לפרס.

אומנם עשוי המערך לעלות במנדאט אחד או שניים, אך גם למחרת בחירות כאלה לא היה מסוגל להקים ממשלה צרה בלי רק״ח והרשימה המתקדמת, כך שהמצב הבסיסי לא היה משתנה.

סיזיפוס צריך להתחיל במלאכה מחדש.

שרון + דחפור

זה הוכיח את עצמו בגבול ישראל־סוריה. עכשיו זה מופעל בגבול שרון־רבין ומערך־ליכוד

יתכן שאין צירוף מסוכן יותר במדינת־ישראל מאשר בצירוף של אריאל שרון + דחפור.

כאשר שירת שרון בפיקוד הצפון, הוא הפך את הדחפור למכשיר מדיני־צבאי ממדרגה ראשונה. בכל פעם, כשרצה לחמם את הגבול ולגרום לתקרית־אש, היה שולח דחפור משוריין לשטח המפורז שבין סוריה וישראל. שטח זה היה שנוי במחלוקת, והסורים התנגדו לעיבוד אדמותיו בידי ישראל, מפני שהיו שייכות לחקלאים ערביים. ישראל טענה לריבונות עליהן.

הנוהל הקבוע היה במשך שנים כך: שרון היה מחליט על תקרית. בשעה היעודה היה מודיע לבני־הקיבוצים שלאורך הגבול שעליהם להיכנס למיקלטים. אחרי שזה בוצע, היה דחפור משוריין עולה על האדמות השנויות־במחלוקת ומתחיל לעבדן. הסורים היו פותחים באש לעבר הטרקטור. התותחים הישראליים היו פותחים באש כדי להגן על הטרקטור. סוריה היתה משיבה באש־תותחים לעבר הקיבוצים.

כך זה נמשך עד למילחמת ששת־הימים, כאשר כבשה ישראל את רמת־הגולן „כדי להרחיק את התותחים הסוריים מיישובי הצפון".

בלי סמכות. מאז יודע אריאל שרון להעריך את כוחו של דחפור כמכשיר פוליטי. הוא השתמש בו פעמים רבות.

השבוע הוא הפעיל את הדחפור העברי בצורה חדשה. שר־התעשיה־והמיסחר שלח דחפור כדי להכשיר את הקרקע ליישוב יהודי ממיזרח לטול־כרם. לא היתה לו שום סמכות לכך, כי השילטון בשטח זה מסור בידי צה״ל, המקבל הוראות מאת ממשלת־ישראל באמצעות שר־הביטחון. כך אומר החוק.

לשרון גם אין סמכויות בתחום השיכון. זה שייך לשר־הבינוי.

אולם שרון יודע כי דחפור אחד שווה יותר מאשר סמכויות פורמאליות. הוא שלח את הדחפור, כדי להוכיח לחברי־תנועתו שהוא נמרץ יותר מאשר מתחריו, יצחק שמיר ודויד לוי, וכי הוא מוכן להתמודד עם המערך.

חופן אסימונים. אלא שהפעם נתקל שרון ביצחק רבין, שהחליט להגיב כראוי. הוא הכריז על השטח כעל שטח צבאי סגור, שלח את קציניו וסילק את הדחפור.

היחסים בין שרון ורבין הם מפותלים. היה זה רבין שהציל את הקריירה הצבאית של שרון, כאשר הפיקוד העליון החליט לשים את שרון הבלתי־אהוד במקרר. היה זה שרון שחש לעזרת רבין, כאשר טען עזר וייצמן שאסור להפקיד בידו את ראשות־הממשלה, מפני שהוא עלול להתמוטט במצבי־לחץ. כשחופן של אסימונים בידיו, מיהר שרון לטלפון ציבורי וחייג לכל עורכי־העיתונים, כדי להפריך את דיברי וייצמן.

ראש־הממשלה רבין מינה את שרון

(המשך בעמוד 10)

לכאורה זוהי מחווה קטנה. אך למעשה זהו צעד אחד בתוכנית גדולה, שתשנה את פני שתי המילחמות במרחב

מאחורי הפסטיבל

מיכאל גורבצ'וב
ועידת־טאשקנט חדשה

בה, אך רק האמריקאים יכולים לספק לכם הסדר־שלום."

שלב אחרי שלב גירש קיסינג'ר את הסובייטים מכל עמדותיהם בעולם הערבי. הם סולקו ממצרים. לבסוף נותרו להם יחסים טובים רק עם סוריה ועם לוב.

בראשית שנות ה־70 התחילה ברית־המועצות גם ליצור יחסים עם אש"ף, שעימו היו לה עד אז יחסים קרירים עד עויינים. אולם גם היחסים החדשים היו בעייתיים, בגלל העויינות ששררה (ועדיין שוררת) בין הנהגת פת"ח ובין סוריה.

כאשר הגיע מיכאיל גורבאצ'וב לשילטון, היה מצבה של ברית־המועצות בזירה הישראלית־ערבית עגום.

● נורת' ניר ואיראן

לגמרי שונה היה מצבה של ברית־המועצות בזירת־הקרב השניה של המרחב — סיכסוך עיראק־איראן.

שם קרה לאמריקאים מה שקרה בזירת־הקרב הראשונה לסובייטים. נגרעה להם יד.

בגלל הקשר ההדוק של האמריקאים עם המישטר המאוס של השאח, היתה המהפכה האיסלאמית של רוח־אללה חומייני אנטי־אמריקאית. אומנם, היא היתה גם אנטי־קומוניסטית בעצם מהותה, אך שינאתה לאמריקאים היתה גדולה משינאתה לסובייטים. פרשת בני־הערובה גרמה לניתוק היחסים בין וושינגטון וטהראן.

כך נוצר במיפרץ הפרסי מצב הפוך מזה הקיים בחוף הים־התיכון: בעוד שלאמריקאים שם יש יחסים רק עם צד אחד (עיראק), יש לסובייטים יחסים עם שני הצדדים (עיראק ואיראן באחת).

הנסיון האומלל של סגן־אלוף אוליבר נורת' והבוסים שלו לחדש את היחסים עם איראן נועד לשנות מצב זה. הוא הסתיים בשערוריה, ולא היו לו תוצאות חיוביות. הנתק בין ארצות־הברית ואיראן דומה לנתק שבין ברית־המועצות וישראל.

ככל שעולה חשיבותו של הסיכסוך האיראני־עיראקי, לעומת הסיכסוך הישראלי־ערבי, כן גובר היתרון הסובייטי.

ישראל, עם כל כוחה, אינה יכולה לעזור לאמריקאים בזירה האיראנית (למרות טיולו של עמירם ניר לטהראן), כשם שאיראן אינה יכולה לעזור לסובייטים בזירה הישראלית.

„ההצגה היחידה בעיר"

מאז עליית גורבאצ'וב, יש לסובייטים יתרון נוסף. הנהגה טריה במוסקווה, רבת־יוזמה, התחילה לפתח מערכה פוליטית מחושבת ומתוכננת היטב, ולקדם אותה באופן שיטתי ונמרץ. שלב אחרי שלב.

להנהגה האמריקאית הזקנה והעייפה, לעומת זאת, אין שום מדיניות, והיא נגררת ממשבר למשבר. פרשת איראן־קונטראס חיבלה עוד יותר בכושר הפעולה האמריקאית.

וכך פועלת עתה המדיניות הסובייטית:

● היא מקדמת במרץ את רעיון הוועידה הבינלאומית, שנועדה (מבחינה סובייטית) להחזיר אותה לזירה הישראלית־ערבית. בוועידה זו מתכוונת ברית־המועצות לכהן כיושבת־ראש משותפת עם ארצות־הברית, כמו בוועידת־ז'נווה של 1973. בהיעדר מדיניות אמריקאית, זוהי „ההצגה היחידה בעיר", וכל העולם הולך ומתלכד סביב רעיון זה, הנהנה (בגירסות שונות, כמובן) מתמיכת ישראל ואש"ף, חוסיין ואסד, מדינות־אירופה ומצריים. מחוסר־ברירה החלה גם ארצות־הברית להיגרר אחרי רעיון זה, ורק הליכוד בישראל מתנגד לו בתוקף.

● היא חותרת בהתמדה לחידוש היחסים עם ישראל, כדי לחסל את תוצאות השטות שלה מלפני 20 שנה. הדבר נעשה בהדרגה, כדי ששום שלב לא יקומם את העולם הערבי. אך כל הצדדים מבינים שהיעד הוא הקמת שגרירות סובייטית חדשה בתל־אביב.

● היא התערבה במרץ כדי להחזיר את האיחוד באש"ף. אחרי שישראל וארצות־הברית הטילו חרם טוטאלי על יאסר ערפאת והנהגתו, למרות שזו חתרה להסדר עם ישראל, החליטו ראשי אש"ף כי כדאי להחזיר לאש"ף את הפלגים הקיצוניים, כדי לחזק את האירגון. פלגים אלה קשורים עם ברית־המועצות, ובחסות מוסקווה אכן קם האיחוד המחודש במושב המועצה הלאומית הפלסטינית באלג'יר. כיום יש למוסקווה, למעשה, כוח־וטו על מעשי אש"ף, ובתמורה הכירו הפלגים הפרו־סובייטיים בהנהגתו העליונה של ערפאת.

● היא הפעילה לחץ על סוריה כדי שזו תסכים לכל המהלכים הסובייטיים, ובכללם החתירה לוועידה בינלאומית להשגת שלום עם ישראל, ואיחוד אש"ף בהנהגת ערפאת, אויבו של חאפט' אל־אסד הסורי.

בעיקבות כל המהלכים האלה, שלא נתקלו בהתנגדות אמריקאית יעילה, שינתה מוסקווה באופן מכריע את מצבה בזירה הישראלית־ערבית.

מבלי להשקיע דבר ומבלי לסכן דבר, חזרה מוסקווה בדלת הראשית למרחב שממנו גורשה.

כוחה בזירה זו הוא עדיין קטן לעומת העוצמה האמריקאית — אך הוא הולך וגדל, והיוזמה בידיה.

ואילו בזירה הסמוכה — האיראנית־עיראקית — כוחה גדול הרבה יותר.

בין שתי הזירות יש קשר, הניכר באחרונה היטב.

● דגלים מסוכנים

המילחמה האיראנית־עיראקית מזיקה גם למוסקווה וגם לוושינגטון. אך רק מוסקווה יכולה לטפל בכך.

שום מדינה אינה מאושרת כאשר שתי בעלות־ברית שלה לוחמות זו בזו. זהו מצבה של ברית־המועצות לגבי איראן ועיראק.

כל התפוצצות יכולה להזיק למוסקווה. אין היא מעוניינת בהתמוטטות עיראק, וגם לא בהתמוטטות איראן. כל משבר יכול להעמיד אותה במצב מביך, ואף מסוכן.

אחת התוצאות החמורות של הסיכסוך לגבי מוסקווה היא בידודה של סוריה בעולם הערבי.

דמשק היא בעלת־הברית הערבית היחידה של טהראן (מלבד מועמר קד'אפי הבלתי־אחראי). מכיוון שכל העולם הערבי מאוחד סביב עיראק הערבית, נגד אירן הבלתי־ערבית, נפגעה מאוד יומרתה של סוריה להנהיג את העולם הערבי.

לפני פרוץ הסיכסוך היתה מצריים (הפרו־אמריקאית) מבודדת בעולם הערבי ואילו סוריה (הפרו־סובייטית) היתה במרכז. עכשיו המצב הפוך: מצריים וירדן, ידידות־אמריקה, עלו לגדולה תודות לתמיכתן האיתנה בעיראק, ואילו סוריה שקעה.

הסיכסוך גם עוזר לסין, אויבתה של ברית־המועצות, המספקת ביד נדיבה נשק לאיראן.

על כן יש לברית־המועצות אינטרס רב בסיום המילחמה.

אינטרס דומה יש לאמריקאים, מסיבות אחרות. לאמריקה אין מדיניות. היא נגררת להרפתקות מסוכנות. המשך המילחמה יכול להביא עליה אסון.

כך, למשל, פרשת ה„הדגלה". כוויית הפרו־עיראקית חששה מפני התקפות איראניות על מיכליות־הנפט שלה. האמריקאים היססו. ברית־המועצות מיהרה וסיכמה עם כוויית שהיא תחכיר לה מיכליות משלה, תחת דגל סובייטי.

הדבר הקפיץ את האמריקאים, והם הציעו „להדגיל" את המיכליות של כוויית. כלומר: להניף עליהן דגלים אמריקאיים, ולהעניק להן חסות של חיל־הים האמריקאי.

המיפרץ הפרסי הצר אינו זירה אידיאלית לעוצמה הימית האמריקאית. וושינגטון חוששת מפני הסתבכות במילחמה, שאת תוצאותיה מי ישורנו. התוצאות העגומות של ההרפתקה האמריקאית בלבנון, שהסתיימה במוות סיטוני של הנחתים, זכורות היטב. וושינגטון היתה רוצה לצאת מן הבוץ הזה, ויפה שעה אחת קודם.

אולם וושינגטון אינה יכולה לפעול, מפי שאין לה יחסים עם טהראן. לסובייטים יש.

התוצאה: הכל מצפים ליוזמה דרמאתית של ברית־המועצות, שתקרא (במוקדם או במאוחר) לוועידת־שלום איראנית־עיראקית בתיווך סובייטי, ועל אדמה סובייטית.

הסיכסוך בין הודו ופאקיסתאן חוסל ב־1966 על־ידי ועידת־שלום שכונסה בטאשקנט, בירת הרפובליקה הסובייטית האוזבקית. עכשיו זה יכול לקרות שוב — דבר שינחיל למוסקווה עוצמה ויוקרה במרחב כולו.

● פתיחה למישחק

הופעת המישלחת הסובייטית בישראל היא, איפוא, בעיטה קטנה של אחד מ־11 שחקני הנבחרת הסובייטית, הפרושה לכל אורכו ורוחבו של המיגרש. היוזמה היא כמעט כולה ברגליה.

הכל מוביל להסדר אמריקאי־סובייטי כלשהו, שיהיה מבוסס על קח־ותן.

עיקרו: היתרון הסובייטי בסיכסוך איראן־עיראק יקוזז ביתרון האמריקאי בסיכסוך ישראל־ערב. ועידת־שלום בחסות סובייטית לסיכסוך א' תקוזז בוועידת־שלום בסיכסוך ב', שבה יהיו האמריקאים הכוח הדומיננטי, אך הסובייטים יקבלו בה חלק.

לפני שלוש שנים אמר יאסר ערפאת למישלחת ישראלית: „האמריקאים לא יתנו לנו (לפלסטינים) כלום, והם לא יתנו כלום גם לחוסיין. אם יתנו בכלל, יתנו לסובייטים, במיסגרת הסדר גלובלי."

הערכה־נבואה זו עשויה להתגשם, אם יתפתחו העניינים בדרך זו. המגעים בין מוסקווה ושימעון פרס, ופסטיבל המישלחת הסובייטית בארץ, הם חלק מן הפתיחה למישחק.

המישלחת הסובייטית בתל־אביב השבוע*
צעד ראשון לשגרירות חדשה

* ניקולאי בוציקוב וקונסטנטין גייבנוב.

מונולוג של ברנרד אנדרסון, אביה של אן פולארד

חשבון נפש עם דפנה ברק

"ישראל מכרה לאיראן מידע שסיפק פולארד!"

זה קרה כשהייתי בלוס־אנג'לס. היה יום חמישי, ה־21 בנובמבר 1985. השעה היתה 8 בבוקר.

הייתי אז מנהל יחסי־ציבור של חברת־נפט. תיכננתי לסעוד ארוחת־בוקר עיסקית בקלאב מאוד אכסקלוסיבי המכונה, צחוק הגורל, „הקלאב של ג'ונתן".

פתחתי את מכשיר־הטלוויזיה, ו־פיתאום ראיתי שם את ג'יי (כינוי־החיבה של ג'ונתן פולארד).

המוזר הוא שהייתי משוחח טלפונית עם אן ארבע־חמש פעמים בשבוע. ב־אותו השבוע לא טילפנתי אליה. לא חשוב, כרגע, מה היתה הסיבה.

מייד סגרתי את מכשיר־הטלוויזיה, וטילפנתי אליה. מהעבר השני ענה מע־נה אוטומטי. ברגע שהתחלתי להשאיר הודעה, אן ענתה. היא דיברה בקור־רוח, ואמרה שמוריס (אביו של ג'ונתן) נמצא איתה, והכל בשליטתם.

איך אפשר לתאר את אן? בתי היא מבריקה, חכמה. ג'ונתן? הוא מבריק מאוד־מאוד. זהו התיאור הראשוני ש־עולה במוחי. חולה שיגעון־גדלות? נו, באמת! זהו מסע־תעמולה של גורמים בישראל, המנסים להתנער מכל הענ־יין. חוץ מזה, ג'ונתן הוא עדין וסבלני. לכן בתי התאהבה בו. אלה תכונות הקוסמות לנשים. היינו ביחסים טובים מאוד. גם עם הוריו אני ביחסים טובים.

רפי ומרים איתן
האם היא יודעת אנגלית!

ציון צפריר, העולם הזה

היא היתה כבולה

באותו הבוקר, ביום החמישי, לא ידעתי מה לעשות: האם עליי לב־טל את פגישותיי ולטוס מייד לאן? בתי אמרה שאין מה למהר, שאצטרף אליה בסוף־השבוע. היא הצליחה להרגיע או־תי.

לא העליתי על דעתי את הרעיון שיעצרו גם אותה. מה פיתאום? קניתי את כל העיתונים האפשריים. הכותרות והסיפורים היו כל־כך דמיוניים, עד שחשבתי שאולי זה כלום — הכל פרי־הדימיון של מישהו, או סתם טעות.

למחרת בערב, בליל־שבת, נעצרה אן.

לפני־כן, כשעצרו את ג'ונתן, לקחו את כל חפציה האישיים, ובכללם תעודות שונות. אן התרוצצה כל אותו היום לחפש עורך־דין. היא קיבלה המלצה על עורך־דין מסויים. אותו עורך־הדין היה עסוק, והמליץ על ריצ'רד הייבי (פרקליטו הנוכחי של ג'ונתן פולארד – ראה מיסגרת).

היא ניסתה לראות את ג'ונתן במקום־מעצרו, אך מנעו ממנה. מדוע? מפני שלשם כך היה צורך בתעודת־זהות, וזו נלקחה ממנה, בין שאר חפציה האישיים, על־ידי אנשי האף־בי־איי. לבסוף נזכרה שדרכונה נותר ברשותה. היא בירכה, והסתבר לה שמותר לה להפקיד את דרכונה תחת תעודת־זהות. אן הגיעה לכלא עם מוריס פולארד, שם נאמר להם: „יופי שיש לך פספורט, אבל בינתיים בעלך שוחרר!"

היה גשם נורא, קור. אן חיכתה וחיכתה לג'יי. בינתיים טילפן מוריס לריצ'רד הייבי. הפרקליט הגיב: „זה נשמע לי כמו מלכודת. ישחררו אותו, ועוד יירו בו באיזה רחוב חשוך!" הוא התערב מייד, ולמעשה היה זה ריצ'רד הייבי שעצר את שיחרורו של ג'יי.

בינתיים הזמינה אן מונית, ופיתאום קפצו מהשיחים שליד הכלא שני אנשים. „נאמר לנו להביא אותך פנימה (לכלא)!" אמרו לאן.

„האם אני עצורה?" שאלה אן.

„כן!" ענו לה.

„מה האשמה?" שאלה.

„איננו יודעים. אלה ההוראות שקי־בלנו." נענתה.

„איך אפשר לעצור אדם מבלי ש־יודעים מהן ההאשמות נגדו?" שאלה בתי, ולא נענתה.

הצלחתי להגיע לוושינגטון רק ב־יום הראשון בבוקר. אן נזקקה לעורך־דין. טילפנתי גם אני לריצ'רד הייבי, והוא הסביר שעל־פי החוק, אינו יכול לייצג גם את אן וגם את ג'ונתן: „אוכל להמליץ לפניך על עורכי־דין מתאי־מים," הוסיף, „ביניהם גם אחי, ג'יימס." בו במקום שכרתי את אחיו.

בינתיים הושמה אן בצינוק למשך 95 ימים. היא היתה כבולה כל הזמן, וכשהובאה לפגישות עימי, הוכנסה בכלוב שנועד לרוצחים. לא איפשרו בינינו מגע גופני, אלא שוחחנו באמ־צעות טלפון.

רק אחרי שלושה חודשים יכולתי, לראשונה, לנגוע בה. זה היה כשנלקחה לבית־החולים, כשמצבה החמיר. הרמ־תי את השמיכה ממיטתה, וזועזעתי: גם שם היא היתה כבולה.

במשך כל אותה תקופה נמנע ממנה אור־שמש. היא גם לא ראתה אנשים.

שערותיה הלבינו

כיום היא נמצאת בכלא שונה, כלא לקסינגטון. שיערה הג'ינג'י הפך שיבה.

לפני כמה חודשים היא היתה מאוד דומה לך.

אני מבקר אותה ככל שאני יכול, ואני רואה אותה נגמרת למול עיניי, גוועת: היא מרזה מיום ליום. היא מאוד־מאוד רזה כיום ואני מודאג. היא אשה חולנית. הרופאים שם אינם יודעים כיצד לטפל בה, והם מנסים עליה סוגי תרופות חדשים. לכן היא סובלת מתופעות־לוואי: תוקפות אותה מיגרנות, ויש לה רגעים ארוכים של בלק־אאוט מוחלט. אני פוחד! אם תאבד יותר מישקל — היא תמות!

מותר לה לקבל רק ביקורים של אנשים מתוך רשימה שמית בת 15 שמות. האנשים שברשימה נבדקים היטב. לזוג חברים שלי, המכירים את אן מזה שנים, לא התירו ביקור.

לא מכבר הוסיפה אן שמות לרשי־מה, אך הניירות שהגישה אבדו.

בכלל, מתרחשים שם דברים מוז־רים. למשל: הותר לה לכתוב מיכתבים, אך היא לא קיבלה בולים כדי לשלוח אותם.

מותר, לה ולג'ונתן, לשוחח זה עם זה פעם בחודש. חוץ מזה, מותר לה לטלפן מדי יום שיחה בת 15 דקות. היא חייבת להגיש שבוע מראש את רשימת האנשים שאליהם היא עומדת לטלפן, ולקבל אישור על כך. מובן שמאזינים לשיחות. המיכתבים בינה לבין ג'ונתן — הנמצא בכלא מרוחק — מצונזרים. באחד ממיכתביו כתב לאן את רשמיו מתוכנית שהאזין לה ברדיו. מה עשו? צינזרו. הם כל־כך מפוחדים מהם, ש־צינזרו אפילו את מה ששודר ברדיו.

אן מטלפנת אליי פעם־פעמיים ב־שבוע. לפעמים היא נשמעת פחות טוב, לפעמים — יותר. בין שיחותיי איתך דיברתי איתה פעמיים. היא חיה בכאבים איומים. היא רוצה לשמוע אם יש חדשות. הבידוד רק מכניס אותה עוד יותר ללחץ. בדרך־כלל, היא אדם מצי־אותי, אבל בסיטואציה זוועתית כזאת, מה שנותר זאת התיקווה.

אני עצמי מציאותי לחלוטין: אינני מצפה למאומה מהניירות שהגישו ריצ'רד וג'יימס הייבי לפני שבועיים (עבר מאז שבוע). אין שום סיכוי.

היהודים האמריקאים בכלל לא רו־צים לדעת על קיומם של אן וג'ונתן. הם אומרים: „פולארד — מי? מה לנו ולמרגלים?"

התיקווה היחידה שלי היא שיהיה הסכם בין ממשלות ישראל וארצות־הברית. הממשל בישראל חייב לעשות הסכם כלשהו. בישראל יש בחירות. אם העם בישראל ירצה שג'ונתן ואן ייצאו לחופשי —— כך יהיה!

התנאים להסכם כזה צריכים להיות מקובלים על כמה אנשים חשובים פה (בארצות־הברית). אין זאת אומרת, שרוב הציבור האמריקאי חייב לתמוך בכך. זוהי אמונתי היחידה.

ב־1985, לפני שהתפוצצה הפרשה, נראיתי צעיר לגילי. לא היתה לי שע־רת־שיבה אחת. מאז הזדקנתי המון. לפני־כן הפסקתי לעשן. מאז התחילה הפרשה, שבתי לעשן הרבה (בחברתי הדליק, מדי פגישה, סיגריה אחר סיגריה, ואץ להשיג סיגריות נוס־

איש שיש לו בעיות

לפני שלושה שבועות הגישו האחים ריצ'רד וג'יימס הייבי, פרקליטיהם של ג'ונתן (ריצ'רד) ואן (ג'יימס) פולארד, את הניירות הכרוכים בתהליך העירעור על גזר־דינם הקשה של הזוג שהואשם בריגול.

ריצ'רד הייבי הגיש את ניירותיו ב־30.6.87, ואילו אחיו ב־1.7.87.

על־פי ג'יימס הייבי, יש להניח שתשובת השופטים תתפרסם ב„ארבעה־שישה שבועות הקרובים, אם כי אני עלול לקרוא על־כך בעיתון..." אחיו ריצ'רד הוסיף ב־6.7.87: „אינני יודע יותר ממה שאת יודעת ואני מתוח, מדפדף מדי יום בכל העיתונים האפשריים.... מדוע ברצונך לפגוש את אביה של אן (ברנרד אנדרסון)? הוא בעייתי! הייתי מעדיף שתהיי בקשר עם מוריס פולארד (אביו של ג'ונתן). הוא בחור רציני!"

גם ג'יימס הייבי לא יצא מגדרו כששמע שברצוני לפגוש את אנדרסון והסביר לי, „בינינו," ו„לא לציטוט בשום אופן־ופנים!" מדוע, אם כי שיתף עימי פעולה באופן הראוי לציון.

הרושם שהצטייר אצלי, לפני שפגשתי לראשונה באנדרסון במישרדו בניו־יורק, היה של אדם רודף־פירסום, שלא יירתע לעשות כסף מאסונה של בתו, המרצה את עונשה בכלא. סיפרו לי על סרט שהוא מנסה להפיק על סיפורם של ג'ונתן ואן פולארד, על ספר שהוא כותב.

אנדרסון הוא ברנש מעניין, בהחלט לא שיגרתי. הוא איש עגלגל, נוטה למצבי־רוח. מדי פעם, במשך השיחות, נתלחלחו עיניו, ונראה כאילו הוא עומד לבכות. אחר־כך שב לעצמו והתקבל הרושם כאילו הוא מרוצה מהסיטואציה שאליה נקלע בחודשים האחרונים. כשחיפש עבורי תמונה של עצמו, העיר: „פעם פירסמו תמונה שלי בעמוד הקדמי של וול־סטריט־ג'ורנאל. את יודעת מה קרה אחרי־כן? קבלתי כמאה מיכתבים מנשים שהתעניינו, רצו לדעת, להכיר, הציעו הצעות..."

אנדרסון הוא איש יחסי־ציבור. הוא סיפר לי כי מאז התפוצצה פרשת פולארד, איננו עובד למעשה, ואיבד את כל חסכונותיו. בזמן שהותי בניו־יורק טילפן אליי שמח וצוהל, וסיפר לי שהוא עומד לחתום על חוזי־עבודה מסויימים, עומד לעבור למישרד חדש, דירה אחרת. איש בתנועה מתמדת. נראה כי דווקא מיקצועו, יחסי־ציבור, והמרץ שהוא משקיע כדי לעזור לבתו ולבעלה, הם המפריעים לגורמים אחרים המעורבים בפרשה. רעיונותיו – הפקת סרט, כתיבת ספר, כדי להופיע עימו בתחנות טלוויזיה ורדיו ובעיתונות הכתובה, פירסום קומוניקטים – נוגדים את אורח־המחשבה הסולידי של הפרקליטים ואת הנסיונות להרחיק את אמצעי־התיקשורת מהמאמצים השקטים הנעשים להקל בעונשם של הזוג פולארד.

באחרונה שכרו הורי הזוג את שרותיו של הפרופסור הנודע, אלן דרשוויץ, כפרקליט נוסף לג'ונתן פולארד, ואילו אחיו, נייסון דרשוויץ, נשכר עבור אן. „שוב קומבינציה של אחים," העיר באוזניי אנדרסון.

כששאלתי אותו אם הם יעבדו ביחד עם האחים הייבי, נתן לי אנדרסון תשובה מעורפלת למדי, בנוסח: „אלה יעבדו ואלה יעבדו!"

סמוך לשובי ארצה טילפן אליי אנדרסון והתלונן: „הם לא נותנים לנייסון לייצג את אן!"

מי זה „הם"? מדוע? אנדרסון הנרגש רק הסביר לי שבוודאי הבעיה תיפתר, „זהו רק קושי נוסף שהם (השילטונות האמריקאיים) מנסים להערים בדרכנו."

כמה דקות לפני שעזבתי את ניו־יורק, סיפר לי אנדרסון המיואש על התפתחות נוספת: „אן טילפנה אליי הבוקר. נראה שעומדים לפרסם את החלטת השופטים השבוע. לכן הודיעו לה שעליה להתחיל לעבוד. ברור שהעיתוי אינו מיקרי. רוצים להראות שהיא בריאה ומסוגלת לתפקד, וזהו שקר וכזב. היא אמורה להתחיל לעבוד מחר (יום חמישי, ה־16.7.87) כסייעת לרופא־שיניים. מאיפה היא יודעת לעשות זאת! ובכן, היא לא יודעת!"

פות).

יש לי גם ימים שאני מתייאש.

מה שאוכל אותי זה הבדידות. חבריי אומנם לא התרחקו ממני, אך הם לא רוצים להיות מוטרדים מכך. למדתי לדעת שהם פשוט לא רוצים לדעת. אף־אחד לא — ואני מתכוון, אף לא אחד — עשה צעד קטן לעזור לי. אני חש בדידות נוראה.

לא ידעו שהוא יהודי

הרגע הקשה ביותר עבורי היה שבוע אחרי שאן נעצרה. היא הו־אשמה בריגול, גניבת מיסמכים על סין. השופט הסתכל אל תוך עיניי ואמר: „אשה זאת, ללא ספק, היא מאוד מ־סוכנת. היא יודעת את הסודות האפלים ביותר של ארצות־הברית, ולכן איני מוכן לאפשר מתן דמי־ערבות עבור שיחרורה!”

כל מילה — שקר!

רגע קשה במיוחד היה עבורי ב־4 במארס השנה, יום מתן גזר־הדין בעניי־נם של אן וג'יי. השופט אמר: „חמש שנים!” (גזר־דינה של אן. ג'ונתן נש־פט ל־18שנים.) זהו, ללא שום הסבר נוסף.

אן היתה שרויה בכאבים נוראיים. פעמיים הצטרכו להפסיק את הדיון, כדי שיוכלו לטפל בה.

הרגשתי חוסר־אונים, כעס עצום. אן לא יכולה היתה לראות אותי ממקום־מושבה. נתנו לנו, לארבעה נציגים מה־מישפחה, להיכנס לאולם אחרי שהצ־טרכנו להיאבק בזרם של עיתונאים וצלמים.

היו לי רגעים קשים רבים בחודשים האחרונים. הרגשתי לעיתים רחמים עצמיים. ביזבזתי על־כך כל פרוטה שהיתה לי. לא עבדתי במשך שנה. אני יכול לבנות עצמי מההתחלה, אך אני מעדיף להוציא אנרגיה וזמן על עזרה וייעוץ לג'יי ואן מאשר מתן ייעוץ לזרים.

גורל? איני מאמין בגורל. גם איני דתי. אני פשוט לא בנוי לחשוב כך. המחשבות היחידות שלי היו כיצד להילחם.

לא חשבתי וחיטטתי כיצד, או היכן, טעיתי בדרך גידולה של אן.

ג'יי פולארד

„בהתחלה כעסתי על ג'יי!”

אן היא בתי היחידה. יש לי בן נוסף בשם ג'ון.

אינני יהודי. גרושתי, אמה של אן, היא יהודיה. רוב קרוביה של אן הם יהודים אורתודוכסים.

אן היתה כבר גדולה כשהתגרשנו — בת 19. כשאן היתה בת 3, עברנו לגור באיזור של קהילה יהודית בניו־ג'רסי. אבל איני חושב שהיא הפכה להיות ממש ציונית, עד שפגשה בג'יי.

הרקע של ג'יי הוא באמת ציוני. רבים מבני־מישפחתו נספו בשואה. אחיה של מילדרד (אמו של ג'ונתן) היה מפקד בית־החולים האמריקאי הצבאי בפאריס אחרי מילחמת־העולם השניה. הוא תרם תרופות לישראלים. ישראל חייבת למישפחת פולארד!

ג'יי ביקר עם אביו במחנות־ההש־מדה. הוא חי תקופת־מה בצ'כוסלו־בקיה.

הנושאים האלה לא עלו אף־פעם בשיחות הממושכות ביני לבין ג'יי. על מה דיברנו? ג'יי הוא אינטלקטואל אמיתי. הוא קרא כמות מדהימה של ספרים. זו היתה ממש חווייה לשוחח עימו. הוא תוקף נושא מכל מיני זוויות. בסוכנות (בשרות החשאי האמרי־קאי) לא ידעו כלל שהוא יהודי! חשבו בוודאי שהוא לבנוני, בגלל מראהו.

פסק־דין בגלל אהבה

נכון, אן הואשמה בכלל בריגול ל־טובת סין. איך אני מסביר זאת? אן היתה אשת־קאריירה. היא החליפה כמה מקומות־עבודה בתחום יחסי־הציבור. זהו גם תחום עיסוקי, ואן החליטה להתקדם בשטח זה.

באביב 1985 היא פגשה אשה בשם קארן ברג. זה קרה בניו־יורק. ההתמ־חות של אן היתה להדריך אנשים כיצד להתנהג: מישלחות זרות, נציגים של מדינות או גופים.

קארן הסבירה לאן שהיא מחפשת מנהלת עבור מישרדה. היא הציעה לה אחוזים, תמורת כל הצלחה או לקוח שאן תביא. עבור בתי זה היה קידום ממשי. היא התחילה לעבוד עבור אלף דולר ביום. ברור שהיא לא עבדה מדי יום.

יום אחד היא קיבלה פרוייקט: להדר־ריך סיניות בארצות־הברית. אן שוחחה על־כך עם מוריס (אביו של ג'ונתן), שהכיר את השגריר הסיני בארצות־הברית, ושהסכים לתת לה מיכתב־המלצה.

אן אמרה לג'ונתן: „ראה, אני עובדת על הפרוייקט הסיני, ולך יש גישה לחומר על אנשי־המישלחת...”

ג'יי, כמו כל בעל מסור, מצא בעבודתו מיסמכים שהכילו מידע על זהות הנציגים הסיניים. הוא הביא מידע זה הביתה, וכך עזר לאן.

מדוע סווג מידע זה כ„סודי”? מפני שהיו שם הערות כמו „איש זה הוא בוודאי מרגל בשרות־המודיעין הסי־ני...”

לדעתי, אן נשפטה מפני שידעו עד כמה ג'יי מאוהב בה, וחשבו שכך יוכלו לשבור אותו ולהגיע לכל המידע המצוי ברשותו. חוץ מזה, לא עזרה לה העובדה שהיא יהודיה. אמה יהודיה.

ביני לבין אמה אין כמעט קשר, מאז הגירושין. כך זה נמשך כבר שנים, מאז 1979. אפילו בחודשים האחרונים, מאז הפרשה, אין כמעט קשר בינינו. אמה ביקרה אותה עכשיו שלושה ימים בלקסינגטון, בכלא.

מסייה סלע בפאריס

אני יושב כאן וחושב: לולא היש־ראלים שטיפלו בפרשה, לולא העדות של רפי איתן לפני פרקליט־המחוז האמריקאי (דג'נובה) — לא היו יכולים להרשיע את ג'יי. לא היו לאמריקאים די הוכחות לכך!

כתבתי תסריט על הפרשה במשך חודשים. בתסריט היתה אן הגיבורה הראשית, אך בהוליווד פחדו מהתסריט הזה. פחדו שלא תהיה די אהדה כלפי אן מצד הציבור האמריקאי.

שיניתי את התסריט מההתחלה עד הסוף. כעת אני הגיבור הראשי, אביה

אן פולארד (משמאל) ליד אביה וחברתו

מיהו מרגל סיני?

של אן, וכל מה שאירע, מסופר דרך עיניי. כך פתרתי את הבעיה שהועלתה בהוליווד: האם העובדות, כפי שאני מציגן, מדוייקות. מכיוון שהמתרחש מסופר ממילא דרך עיניי, נפתרה הב־עיה.

המפיק של הסרט הוא אלן ניומן.לא שמעת אודותיו? התקציב — כשישה מיליון דולר. גייסנו כבר שני מיליון דולר. תארי לעצמך, אני הוא זה שצריך לבחור בשחקן שיגלם את רפי איתן!

בפרשה הזאת יש סיפורים הנראים כלקוחים יותר מעולם־הסרטים מאשר מהמציאות: באביב 1984 נסעו אן וג'יי לפאריס. שם הם פגשו את אביאם ויהודית סלע. נדמה לי שגם יגור (יוסי יגור) ואשתו היו שם, וכמובן רפי איתן ואשתו (מרים). אן לא פגשה את רפי איתן. ג'יי פגש אותו, כמובן.

זו היתה הפעם הראשונה שאן ביקרה בפאריס, והיא רצתה לטייל בעיר. הנשים הישראליות (נשותיהם

„אם אן תאבד יותר ממישקלה — היא עוד עלולה למות!”

„בסוכנות־המודיעין האמריקאית לא ידעו שפולארד הוא יהודי. חשבו שהוא לבנוני.”

„הכסף שאן וג'יי קיבלו מישראל היה החזר הוצאות!”

„מדריכת־התיירים, שעליה המליצו לפני אן בפאריס, היתה מרים איתן!”

של סלע ויגור) המליצו לפניה על „אשה המכירה היטב את פאריס, כאילו היתה מדריכת־תיירים.” זאת היתה מרים איתן.

כשפגשה באן, התנהגה כאילו אינה מבינה אנגלית, והיה צורך בתירגום בין אן לבינה, אולם לאן היה ברור שהיא מבינה אנגלית, ועוד איך!

בתי בחורה מבריקה. קשה לעבוד עליה.

אחרי־כן האשה (מרים איתן, על פי תיאורו של אנדרסון) שלפה מדריך עברי על פאריס, ועיינה בו בשקדנות. אן התפלאה: האם זוהי האשה שמכירה היטב את פאריס, כמו מדריכת־תיירים?

אן התרשמה מאוד מהזוג סלע. במסע לפאריס נודע לאן ולג'יי לרא־שונה שם המישפחה של אביאם. עד אז הם קראו לו: „אבי”. זה מה שהיה ידוע להם.

כיצד נודע להם? הם קבעו להיפגש עם אביאם ואשתו במיסעדה בפאריס. משהגיעו לשם, לא ראו את בני הזוג הישראלי. הם ניגשו למלצר ואמרו לו: „סליחה, קבענו להיפגש פה עם אדם ששמו אבי ואשתו.” המלצר הסתכל ברשימת ההזמנות וענה: „או, אתם ודאי מתכוונים למסייה סלע...”

פורסם כאילו אן וג'יי קיבלו מי־יודע־כמה כסף. אלה שטויות! למשל: כשהם קיבלו הוראה לנסוע לפאריס, ההוראה כללה טיסה במחלקה הרא־שונה. נאמר להם לשכור סוויטה מפו־ארת במלון מסויים, שהוא יקר ביותר. ג'יי הוא אדם מפוזר, וכך שרר בלגאן גם בכרטיסי־האשראי שלו. לכן נסעו על חשבון כרטיסי־האשראי של אן. היא השתמשה בכל כרטיסי־האשראי בשביל ישראל.

כשאן פולארד תצא מהכלא — לא יהיו לה כרטיסי־אשראי. הסכום המדו־ייק ששולם לאן ולג'יי — והיווה בעצם החזר הוצאות — היה 22,500 דולר. זה שולם לג'יי בקיץ 1984, אחרי ויכוח חריף עם רפי איתן.

עכשיו אני מבין מדוע איתן התעקש על כך. מדוע? הרעיון היה שיוכל אחר־כך לטעון שג'יי „מכר” את סודות אר־צות־הברית לישראל תמורת כסף!

סיפור של טבעת

סיפור הטבעת המפורסמת ש־קיבלה מהישראלים מוזר עוד יו־תר: בעיתונים נכתב שהישראלים שיל־מו בעד טבעת־האירוסין של ג'יי לאן 7000־8000 דולר. המציאו איזה דוד פיקטיבי, שכביכול קנה לאן את הטב־עת.

לקחנו את הטבעת להערכה. מדוע? מפני שממשלת ארצות־הברית דרשה את הטבעת. ופיתאום, בהערכה, הסתבר לנו שערכה של הטבעת 1800 דולר בלבד.

מוזר. תהרגי אותי אם אני מבין איך ערכה צנח בתקופה כל־כך קצרה!

כיום אני מצטער על כך שהסגרתי את הטבעת לידי השילטונות, אבל אז חשבתי שזה יעזור.

לאן היה תכשיט נוסף בעל ערך רגשי — מגן־דויד ענקי. כשנסעה עם ג'יי לישראל — הנסיעה המפורסמת — צעק עליה מישהו בנמל־התעופה הישראלי: „איך את מעזה לענוד דבר כזה?” אן הפקידה את התכשיט בידי אחיה, ג'ון. הבן שלי איבד אותו, ואן מבקשת אותו כל־כך בכל שיחת־טלפון שלה מהכלא. השבוע שאלה שוב. התכשיט הזה מלא־משמעות עבורה, ואיני יודע מה לעשות. הבן שלי לא מפסיק לחפש, ואינני יודע מה לומר לה.

סיפורים יפים, האי? אני כותב עכשיו ספר, בעצם מסיים את כתיבתו. זה לקח לי יותר מחצי שנה. הסיבה היחידה שאני כותב את הספר שיהיה לי משהו לקחת ביד, וכך להתארח בתוכניות רדיו וטלוויזיה ולנסות לעזור לאן ול־

אן פולארד

„בהוליווד פחדו מסרט שאן תהיה גיבורתו

ג'יי. אני חושב גם להגיע אולי לישר־אל, ולנסות ולעורר שם את דעת־הקהל.

כשזה קרה המטרה הראשונית שלי היתה: להציל את אן! חשבתי לעשות זאת תוך כדי הפרדתה באופן מוחלט מג'יי, אבל אחרי שדיברתי אם אן הבנתי שלא זו הדרך. אני לא יהודי ולא ציוני, אבל אני יצור אנושי, ואני יודע להעריך גבורה. כן, אני חושב שג'ונתן פולארד הוא גיבור!

ברור שבהתחלה כעסתי עליו, על מה שעולל לבתי. אחר־כך הבנתי שט־עיתי, והנחיתי את עורך־הדין ששכרתי (ג'יימס הייבי) שלא להפריד בין ההגנה של אן וההגנה של ג'יי.

כל החסכונות של אבי הקשיש הוקדשו להגנה של אן. הכסף שהגיע מישראל היה אמור לכסות זאת, אולם האבא שלי הסכים שנקדיש אותו

(המשך בעמוד 40)

אסי דיין שונא את אביו שינאה תהומית. משה דיין שנא את ילדיו עוד יותר. מהי השינאה הזאת? מהי מלמדת על המנהיג המת?

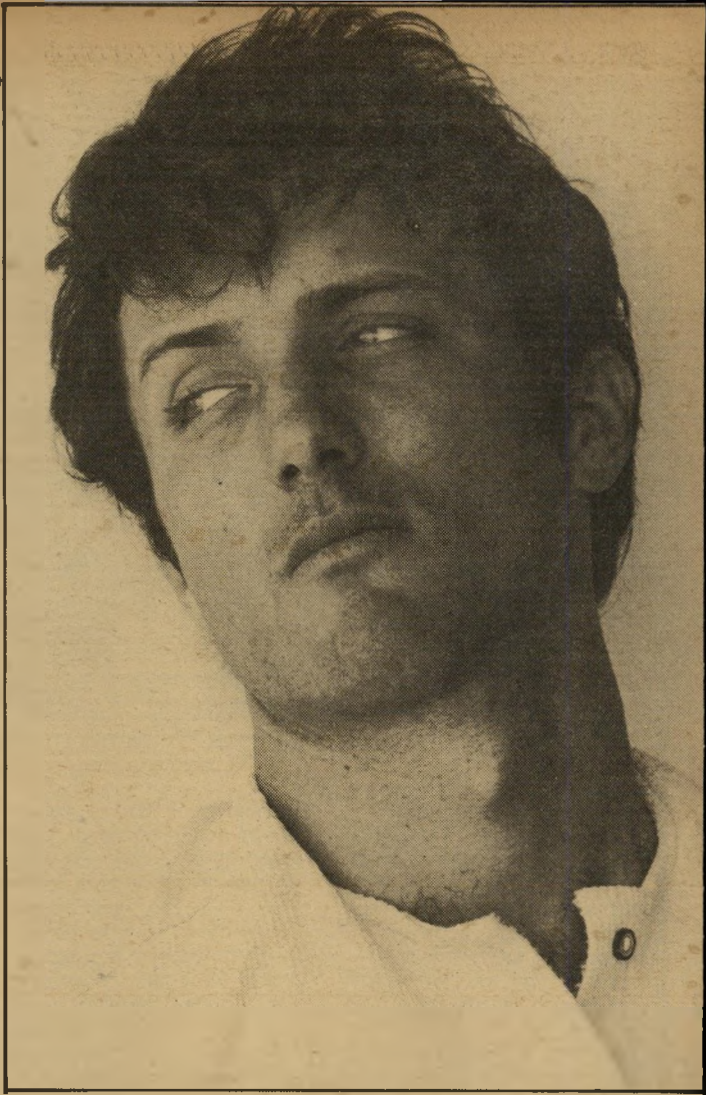

אסי דיין (1971)
"מולי ישב שארית אדם..."

נים של 'ברוגז', הייתי רוצה לשחרר את שנינו מהעול הגנטי. הסברתי לו עד כמה אני שונא אותו, את קמצנותו, את המגאלומניות שלו, את ה'אני ואפסי', את יחסי־הציבור שעשה כל חייו לעובדה שהמישפחה זה הדבר המיותר בחייו, את החזון הגדול ביותר שלו ביחס לעם־ישראל, את גניבת העתיקות והזנות־תחת־מישמר במלונות־פאר.

„דוגמה אחת כדי להמחיש עד כמה קטנים יכולים אנשים גדולים להיות: ליום־ההולדת של נכדיו — עמליה ואבנר, ילדיי — הוא שלח את אחד משמרי־הראש עם שתי חפיסות־שוקולד...

„הוא שתק. קם ויצא מן החדר, תוך שהוא אומר לרחל לתת לי את הכסף. ולמי שחושב שלמונולוג הזה היתה השפעה על הצוואה, שישכח מזה. הצוואה נכתבה קודם־לכן בניסוח בוטה, המגמד את מולייר."

גם בסיפרות קשה למצוא הרבה סצנות כאלה. אסי השמיע את דיברי־השינאה שלו, המדוייקים להפליא, באוזני אדם שכבר היה על סף המוות, ואסי ידע זאת. וגם במעמד זה לא מצא דיין־האב דבר להגיד משלים עם מיגבלותיו ככל האדם ומוצא לו את אושרו בצורה זו או אחרת.

אולם שם־המישפחה רדף אותו. השם חייב אותו להתבלט, להיות ראוי למעמד של „דיין". הוא נאלץ לשאוף לגדולות, שכישרונותיו לא הספיקו להן. בכתבתו יש רשימה פאתטית של מאמציו ונסיונותיו — עשרות סרטים שבהם הופיע כשחקן ו/או שכתב להם תסריטים, ספר שירים („אבי הציץ בספר־השירים שלי והגיב ב'קישקוש!'") ועוד ועוד. אסי לא הגיע לפיסגה אף באחד התחומים האלה. ולמרות שהוא מאשים את המבקרים והמקנאים, רוויה הכתבה כולה בהרגשה עמוקה של כישלון אישי, חמביא אותו למחשבות של התאבדות ולהתמכרות לסמים.

יחד עם זה אין אסי מתכחש לעובדה שהפיק הרבה תועלת משם־מישפחתו, והוא גם גא בו. „בפרובינציה הזאת לא מוכנים לשאת מישפחה מוצלחת. החלמאים טוענים כי לא תיתכן אינפלציה שכזאת. שמואל, דבורה, משה, רות, יעל, אודי ואסי. מישפחה מוגזמת, שעלולה למוטט את המשק הרוחני שלנו."

כך מצטיירת תמונה די ברורה של בעיית אסי דיין: חוסר־האהבה של האב בימי הילדות,

עלה ממות שינאה

שינאתו של בן לאביו היא תופעה רגילה למדי, טיבעית לגמרי. כל בן צריך להשתחרר מאביו כדי לעצב לעצמו דמות משלו. זיגמונד פרויד ודומיו העניקו לתופעה זו גם משמעות נפשית־מינית. פרויד השתמש כסמל בסיפור היווני העתיק על המלך אדיפוס. הבדיחה העממית אומרת: „אדיפוס־שמריפוס, העיקר שהוא אוהב את אמא!"

תופעה פחות מקובלת היא שאב שונא את ילדיו. אך גם תופעה זו אינה בלתי־מוכרת.

אולם סיפורו של אסי דיין, שהתחיל השבוע להתפרסם מעל עמודי מעריב (ראה אנשים), הוא חריג.

הוא מגלה תהומות של שינאה הדדית בין משה דיין ובין ילדיו, החורגות בהרבה מתחום המקובל והידוע.

אין זו בעיה בלבדית של אסי. קדם לו אחיו, אודי, שכתב כתב־שיטנה שלוח־רסן על אביו. וגם האחות הבכורה, יעל, שיחסה אל אביה דו־משמעי יותר, לא חסכה בביקורת גלויה ומרומזת עליו.

„זנות תחת מישמר"

שינאתו של דיין לילדיו הטיבעיים באה לביטוי בצוואה המפורסמת. כותב על כך אסי:

„אבינו צבר רכוש בשווי — כך מעריכים — חמישה מיליון דולר! בצוואתו, אחי ואני זכינו בחלקה ששוויה כ־10 אלפים דולר. כמה שהוא שנא אותנו! פקעת ציפעונים של מוריאק זה מיוזיקל ליד ה'נקמה' הזאת על עצם קיומנו — לא פחות מהשירים שכתב לנכדות לא־טיבעיות שלו, שמצאו את מקומן הטיבעי בפסטיגל."

את השירים האלה כתב משה דיין לנכדות של אשתו השניה, רחל.

המשיך אסי: „תסביך־הכישלון שלי זכה, באמצעות הצוואה, לחיזוק נוסף. כאילו מישהו דן אותי לכישלון א־פריורי. ועוד יש המעזים לקשקש דיברי־חנופה ושבח על המזל המופלא שבלהיות בנו של המנהיג, המצביא והסמל. אולי ברפובליקות־בננות הייתי היום אדמירל, עם חשבון בשווייץ. אבל בדמוקרטיה שלנו, האדמירליות של בני־דיין שייכת למדורי־הרכילות."

למראית־עין, נובעת שינאת הבן לאביו מן הצוואה האומללה. ואכן, קשה להעלות על הדעת יחס כזה של אב, שצבר באמצעים שונים (ולא כל־כך כשרים) רכוש כה רב, והמנשל את ילדיו בצורה כה בוטה ובולטת, לעיני הציבור כולו.

אך תיאורו של אסי עצמו מגלה סיבות עמוקות יותר לשינאה ההדדית. וכך הוא מספר:

„מאז הצבא לא לקחתי מאבי פרוטה — הוא גם לא הציע — פרט ל־1500 דולר שביקשתי חודש לפני מותו, למרות הידיעה שכושר־סירובו היה שווה־ערך לכושר־החיות הכללי שלו.

„באותה הזדמנות, ועל־מנת לתת לו הזדמנות להסתייג מנתינת הכסף, ישבתי איתו, ובמשך כרבע שעה אמרתי לו כל מה שאני חושב עליו... היה זה מונולוג משונה, קצת האמלט והגולגולת, משום שמולי ישב שארית־אדם. גופו היה בעיקר עצמות. עינו כמעט לא ראתה אותי, והוא נזקק לזכוכית מגדלת ולתאורה בנוסח הקג"ב.

„בכל זאת חשבתי שלאחר כמה ש־

משה דיין בבית־קברות צבאי
"ההפקות שלו הפילו קרוב ל־4000 חללים..."

לבנו, מלבד לזרוק לו סכום קטן של כסף.

אבא אמר: „קישקוש"

שינאת הבן מובנת למדי. דיין לא הקדיש לבניו מעולם תשומת־לב רבה, חוץ מאשר במחוות ראוותניות בימי ילדותם. משה ורות התגרשו רק כשהבנים כבר היו גדולים, אך בית־דיין בצהלה לא היה גם קודם לכן קן מישפחתי. אסי ואודי נהגו עוד בילדותם לנעול את חדריהם בצאתם, כאילו לא גרו בבית, אלא בחדרים שכורים.

אסי דיין הוא צעיר די רגיל, סימפאטי, יפה־תואר. אילו נולד במישפחה רגילה, היה ממצה את כישרונותיו כפי שהם, חוסר הביטחון הביתי, היחסים המתוחים בין האב והאם, הרגשת־הכשל של בן המרגיש שלא מילא את הציפיות, העלבון שבעיקבות הצוואה.

תגובתו של אסי מובנת. גם נקמתו — כתבה שעבורה גבה 10 אלפים דולר — היא נקמה מתאימה, שהרי משה דיין מכר כל ימיו את ראיונותיו בכסף, ובכללם הראיונות שבהם הכריז שוב ושוב שלא היה מוליד ילדים ומקים מישפחה, אילו יכול היה לחיות את חייו בשנית.

אליל בנעלי־בית

פחות מובנת שינאתו של דיין לילדיו.

האם הם איכזבו אותו? זוהי שטות.

(המשך בעמוד 40)

במדינה

(המשך מעמוד 6)

כיועצו הביטחוני. שר־הביטחון שרון הזמין את רבין לביירות הנצורה במילחמת־הלבנון, ושמע ממנו עצות.

הפעם התייצב רבין מול שרון וחסם את דרכו. בין השניים הוחלפו מילים חריפות.

הרחפור של שרון נאלץ לסגת. אך מי שמכיר את שרון יודע כי הרחפור יישלח שוב להרחיב את גבול ממלכתו של שרון ולנגוס משטח היריב.

פרשות

ישראל איננה

ישראל נעלמה מן החקירה של פרשת איראן־קונטראס. זה נראה כנס, אך יש לזה סיבות הגיוניות

אוליבר נורת' סיים את עדותו לפני ועדת־החקירה המשותפת של שני בתי־הקונגרס של ארצות־הברית. ג'ון פוינדקסטר העיד גם הוא.

רבים בצמרת ישראל נשמו לרווחה. יתכן שהיו גם קצת מופתעים. כי במהלך העדויות הארוכות, רצופות ההתנגשויות, לעיני עשרות מיליוני אמריקאים, לא הוזכר שמה של ישראל כמעט כלל. במידה שהוזכר, הוזכר לשבח. נורת' העלה את עמירם ניר על נס כגיבור לאומי ועולמי, וגם הסנאטורים־החוקרים לא לחצו עליו להאשים את ישראל.

כל זה נראה מוזר. בדוח של ועדת הסנאטור ג'ון טאוור, על מאות עמודיו, מוזכר שמה של ישראל כמעט בכל עמוד. והנה שמה של ישראל כמעט נעלם.

בכסף יהודי. יש לכך כמה סיבות.

ועדת־החקירה היא פוליטית. כמו ועדת־הכנסת בפרשת־איראן, היא מורכבת מפוליטיקאים, הדואגים לאינטרסים הפוליטיים של עצמם יותר מאשר לחשיפת האמת לשמה.

בחיים הפוליטיים האמריקאיים, התקפה על ישראל משולה להתאברות. שום פוליטיקאי אינו מחזיק מעמד זמן רב בסנאט או בבית־הנבחרים, אם הוא מעלה על עצמו את זעם שוחרי־ישראל. הכסף היהודי וההשפעה היהודית הופעלו בכמה מיקרים באופן מאסיבי, כדי להביס בהצלחה אנשי־קונגרס כאלה.

גם יו"ר הוועדה מטעם הסנאט, הסנאטור ממוצא־יפאני, דניאל אינואי, נבחר בעזרת תרומות יהודיות מאורגנות, כפי שגילו השבוע עיתונאים אמריקאיים.

אילו השמיצו נורת' או פוינדקסטר את ישראל, אין ספק שנבחרי־העם היו עוצרים בעדם. מאחר שהשניים לא עשו זאת, לא היה איש באולם־הוועדה שהיה מעוניין להזכיר את שם ישראל.

לא חשוב. יש גם סיבה שניה: חלקה של ישראל אינו מעניין כלל את חברי הסנאט ובית־הנבחרים.

מטרתם היחידה, בניהול החקירה, היא להוכיח כי הנשיא רונלד רגן הוא שקרן. בכך הם מקווים לפגוע בכוחו של הבית הלבן, המתחרה בקונגרס. הדמוקרטים מקווים גם לפגוע בסיכויי המועמדים הרפובליקאיים בבחירות הבאות, ובכך להבטיח בשנה הבאה ניצחון של מועמדים דמוקרטיים בבחירות לנשיאות, לבית־הנבחרים ולסנאט.

החקירה מגוהלת כולה למען מטרה זו, וכל השאלות מופנות לכיוון זה. האם ידע רגן על העברת הכספים מעיסקות־הנשק האיראניות לקונטראס שבגבול ניקראגואה? האם היה צריך לדעת? האם שיקר לעם האמריקאי? האם שיקר לקונגרס, שאסר זאת?

חלקה של ישראל בכל זה אינו חשוב. גם משום כך נעלמה מן הפרשה. הנזק, שרבים ציפו לו בפרוץ הפרשה, נמנע.

הוא עלול לבוא — אם בכלל — מצד החוקר המיוחד שעוסק גם הוא בפרשה, ושאינו קשור בחקירת הקונגרס. אך גם לכך מתמעטים הסיכויים והולכים.

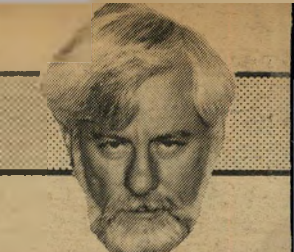

הנדון:

העיר העברית הראשונה מסתירה את בושתה. לשווא.

רוחות רפאים

בתל־אביב התלונן מנהל בית־מלון מכר־בד כי אנשי מישמר־הגבול התנפלו בלילה על דירת עובדיו הערביים בעיר, והתעללו בהם בסיגנון של אנשי פלוגת־הסער הנאציות.

ברמת־עמידר התנפלו בריונים על דירת עובדים ערביים, התעללו בדיירים ושרפו את הדירה, בסיגנון של פוגרומצ׳יקים אוקראיניים.

כבר פורסם על זה הרבה, ומעשים רבים קורים מבלי להתפרסם.

את מי יש להאשים?

את הבריונים? בוודאי. הם חלאת המין האנושי.

אך לא הם האשמים העיקריים.

האשמים העיקריים הם ראשי־הציבור, השרים והמפקדים.

אותם האומרים איי־איי־איי.

אותם האומרים טפו־טפו־טפו.

הם האשמים. הם הגיזענים.

■ ■ ■

כאשר מפציע השחר, מתגלה העיר העברית הראשונה כעיר ערבית. כמעט כל המסתובבים ברחובותיה בשעה זו הם ערבים.

זוהי עובדה פשוטה: בתל־אביב גרים כיום אלפי ערבים, חלקם אזרחים ישראליים, חלקם תושבי הגדה והרצועה.

מי מנקה את הרחובות? ערבים.

מי יבנה־יבנה בית בתל־אביב? ערבים.

מי מפעיל את השוקים? ערבים.

מי עובד במיסעדות, בבתי־המלון? ערבים.

רבבות ערבים עובדים בתל־אביב מדי יום. אלפים מהם גרים בעיר, בצורה רישמית או בלתי־רישמית. חלקם מתחבאים במיטבחים ובחדרי־שרות. חלקם גרים במקומות שאינם ראויים למגורי־אדם. המאושרים מתגוררים בדירות ששכרו עבורם מעסיקיהם היהודיים. נוספים על אלה סטודנטים ערביים הלומדים והגרים בעיר, ואזרחיים ערביים העוסקים בכל המיקצועות — שחקנים, עיתונאים, ירקנים.

גרים ולא גרים. חיים ולא חיים.

■ ■ ■

זהו מעמד חדש של רואים־ואינם־נראים. משהו מעולם האגדה.

מי רואה את מטאטאי הרחובות, את מסלקי האשפה? הם עוברים על פני הבריות, והבריות מתייחסות אליהם כאילו היו אוויר שקוף. כאילו פחי־האשפה נעים מאליהם, ללא מגע יד אדם. כאילו המטאטאים מפעילים את עצמם. כאילו הבתים נבנים מעצמם. כאילו השיפוצים נעשים מאליהם.

כאילו כל האנשים העוסקים בכך אינם בני־אדם כלל.

איש אינו מדבר איתם. אם יעלה על דעתו של תושב יהודי לפנות על ערבי כזה ולדבר אליו בלשון־אדם, יגיב זה באפתעה ובפחד. אין הוא רגיל לכך שמישהו ידבר איתו — מלבד המעסיק או השוטר.

מן האנשים האלה נלקח היקר מכל — כבודם האנושי. רבים מהם נאלצים להתבזות ולקרוא לעצמם בשמות עבריים בדויים, לפי דרישת מעסיקיהם. אחרים מרגישים שאינם קיימים כלל כבני־אדם.

מורה סיפרה לי פעם כי בבית־סיפרה, בלב העיר, עבד במשך הרבה ימים פועל ערבי יחיד, ועסק בעבודות־שיפוץ. איש לא דיבר אליו. אף לא מורה אחד, אף לא ילד אחד. לבסוף ניגשה אליו ואמרה לו כמה מילים טובות על עבודתו. האיש נדהם, וכמעט ברח. אחר־כך השיב בשימחה ובאריכות, והסתבר לה שזה סטודנט, צעיר משכיל.

יש משהו גיזעני מאוד־מאוד במצב זה, משהו חמור מכל מעשי מאיר כהנא. כי זהו יחס של דה־הומאניזציה כלפי ציבור שלם, יחס של אנשים שהיו נרעשים ומזדעזעים אילו נאמר להם שהם גיזענים.

■ ■ ■

יחס זה אינו מיוחד לאזרחים. הוא גם אופייני לשילטונות.

העירייה אינה מתייחסת לעצם קיומם של רבבות בני־אדם אלה, הבונים את העיר והדואגים לחייה התקינים. נדמה כאילו אינם קיימים גם בשבילה.

ההסתדרות — האירגון הכללי של העובדים בישראל — שרוממות הסולידריות הפועלית בפיה, מתעלמת מהם גם היא. אין הם קיימים לגביה כאנשים הנוכחים בתל־אביב. תושבי השטחים הכבושים אינם קיימים לגביה בכלל. אזרחי ישראל קיימים לגביה רק בכפריהם.

כל המוסדות האלה אינם רואים את עצמם אחראים למה שקורה לבני־אדם אלה. אין הם קיימים, בכל הנוגע להם.

גם לגביהם, זהו ציבור של רואים־ואינם־נראים. אנשים בלי זכויות. אנשים שאינם בני־אדם.

■ ■ ■

הניכור המוחלט הזה הוא הדדי. ליתר דיוק: התנכרות הציבור היהודי לערבים אלה יוצרת התנכרות נגדית.

זהו הצד השני של המטבע, וגם אותו יש להבין, כדי לעמוד על טיב הבעיה.

אדם שאינו מרגיש שהוא שייך לציבור מסויים, אינו חש גם שיש לו חובות כלפיו. כל מישמעת חברתית, כל סדר חברתי, בנוים על הרגשת כל יחיד שהוא שייך לחברה, יונק ממנה וחב לה משהו.

מי שמתחשב בזולת, מי שמנסה שלא להפריע לזולת ברעש ובליכלוך, עושה זאת מפני שהוא מצפה ליחס דומה מצד הזולת אליו. יש הסכם חברתי, החל על כל הפרטים.

איך יכול דייר ערבי בתל־אביב להרגיש כך?

ברוב המיקרים, כאשר המעסיק היהודי שוכר דירה לעובדיו הערביים, נדחקים אל תוך הדירה המוני־אדם. לפעמים חמישה לחדר, לפעמים אף יותר. לפעמים ישנים בו על פי שיטת „המיטה החמה" — העובד ביום מפנה את מיטתו לחברו, העובד בלילה. איש אינו דואג לדירה, איש אינו מנקה אותה ואת סביבתה.

הדבר קורה מפני שאין די מקום לכל העובדים הערביים, שעבודתם מאלצת אותם לגור בעיר. אין מרבים להשכיר להם דירות. מוכרחים להידחס.

יש גם סיבה אחרת. הפועלים האלה אינם חשים כי הם „בבית". בשבילם, המקום הוא רק מיקלט־לילה, שבו ישנים כמה שעות ביממה, ושבו מתחבאים בערב, בסביבה עויינת, בקרב דיירים השונאים אותם. העובדים חוסכים כל אגורה, כדי להביא את הכסף הביתה, למישפחה; או כדי לבנות בבוא היום בית בכפר ולהקים מישפחה. אין להם שום רגש למקום.

רבים מאותם צעירים באים מבתים מצוחצחים, שבהם דואגות המישפחות לנקיון מופתי.

אך בעיר נוצר מעגל־קסמים של מיפגע הדדי.

■ ■ ■

הפועלים, הגרים בתנאים אלה, אינם חשים בכל חובה כלפי שאר דיירי־הבית, וכלפי הציבור שהם קיימים (אך לא חיים) בתוכו.

יש תלונות רבות של שכנים יהודיים על כך שמדירות העובדים הערביים בוקע רעש בלתי־סביר, שמנגנים שם בקול רם מוסיקה מיזרחית (שהאוזן העדינה מתייחסת אליה כאל רעש סתם), שמלכלכים את חדרי־המדרגות, שיש כל מיני מיפגעים של רעש וליכלוך.

זאת ועוד: כמעט כל הפועלים האלה הם בחורים צעירים. כשהם רחוקים במשך כל ימות השבוע מבתיהם וממישפחותיהם, ממיסגרתם החברתית הרגילה והממושמעת, הם נותנים את עיניהם בצעירות המקומיות, שהן יהודיות. הורי הצעירות, בייחוד כשהם שייכים לשכבות נחשלות, חרדים מפני הטרדת בנותיהם. הם נסערים עוד יותר כאשר הצעירות עצמן נותנות את עיניהן בצעירים אלה, שיש ביניהם יפי־תואר ומנומסים כמו בכל ציבור, וגם לא־מעט בוגרי־תיכון וסטודנטים, שאינם מוצאים עבודה אחרת בגלל מוצאם.

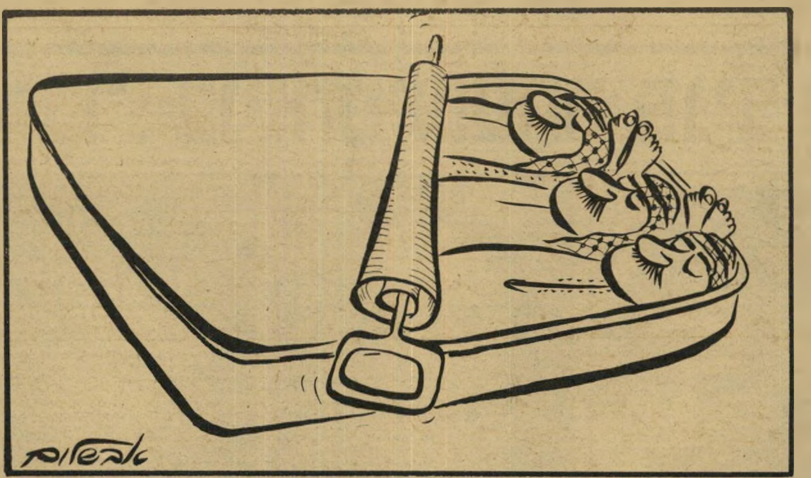

זהו מצב קלאסי של גירוי גיזעני. די בכמה אנשי־כהנא, כדי להבעיר חומר־דלק זה.

■ ■ ■

אני מציע לראש עיריית תל־אביב, לפרנסי העיר ולכל המוסדות האחראים לטפל בבעיה זו בטרם יתרגש אסון גדול יותר.

המשך המצב הזה מוכרח להביא להתפוצצות.

גם לולא היו קיימים בעיר יסודות גיזעניים מאורגנים, שהשילטונות מתייחסים אליהם בסלחנות ובהבנה, יכול המצב להביא בכל עת להתפרעות המונית. בסופו של דבר יכול לצאת לעיר העברית הראשונה שם של עיר־פרעות, עם כל הסכנות הביטחוניות הכרוכות בכך.

ההטפה לא תעזור הרבה, גם אילו היתה כנה, כל עוד אין משנים את המצב עצמו.

איך?

קודם כל, יש להסדיר את המצב החוקי של תושבי השטחים הכבושים, העובדים בתל־אביב והנאלצים לגור בה זמנית. יש לתת להם רשיון כדין. על ההסתדרות לפרוש עליהם את הגנתה. על מועצות־הפועלים ונעמת לטפל בהם. יש לתת להם הרגשה מינימאלית של שייכות.

ובעיקר: יש לסדר להם מגורים ארעיים הוגנים.

יש צורך בהקמת בתי־הארחה, מעין הוסטלים, במקומות הפנויים בעיר. אולי קרוואנים, אולי צריפים שוודיים, או אף מיבני־אבן. מקומות שבהם יכול עובד וסטודנט לקבל לינת־לילה חד־פעמית או למשך זמן־מה — בתנאים היגייניים סבירים, במקום המנוהל והמתוחזק היטב, תמורת תשלום מינימאלי סביר.

זה יהיה טוב לכל הצדדים. זה יהיה טוב לעובדים הערביים עצמם. זה יהיה טוב לשכנים היהודיים. זה יהיה טוב לביטחון הכל.

■ ■ ■

וכאן אני מגיע אל התופעה החמורה ביותר. חמורה מכהנא. חמורה מן ההתעלמות. חמורה מן ההשפלה היומיומית.

מסתובבים בעיר מאות בריונים, וביניהם סאדיסטים קליניים, הלובשים את מדי המישטרה ומישמר־הגבול.

אלה עורכים מזה שנים מיבצעים של ציד־אדם. פורצים למגורי־ערבים „בלתי־חוקיים" בשעות הקטנות של הלילה, ומשתעשעים בהתעללויות שונות, נוסח התפוז המכני, מהן מבחילות עד כי אי־אפשר להעלותן על גבי הנייר. אחרים מסתובבים ברחובות, כביכול במשימה ביטחונית, תופסים כל ערבי הנקרה בדרכם ומנחיתים עליו מכות. אחרים עוצרים ערבים סתם כך, עוצרים אותם באבו־כביר ומשחררים אותם בבוקר.

לא מדובר כאן על חשודים בפריצות או באונס — וכאלה יש בין הערבים ובין היהודים כאחד. מדובר על פועלים, העובדים ביום עבודה קשה בבניית העיר העברית, בניקוי רחובותיה והספקת פירות וירקות. אנשים עמלים, קשי־יום, פשוטי־עם.

אלפי ערבים חיים עתה בתל־אביב (וגם במקומות אחרים בארץ) כמו שהיהודים חיו בעיירה אוקראינית או בגרמניה של 1933, כשכל לובש־מדים עובר־אורח יכול היה להתעלל בהם, להכותם, לעצרם על לא עוול בכפם, להשפילם עד עפר. ההשפלה היא מנת־חלקם היומית.

הם מתגנבים לאורך הקירות, או מתחבאים בערבים במקומות־מגוריהם העלובים.

הגיזענות המחפירה ביותר מתגלה כאשר נודע למישטרה על יחסים בין ערבי ויהודיה — יחסים של אהבה, החוצה גבולות של גזע ולאום. אז פועלים השוטרים לא־אחת כאילו היו פלוגת־סער של כהנא. הערבי זוכה תמיד במכות רצח, ולעיתים קרובות מביימים נגדו אישום כלשהו, כדי שאפשר יהיה להתעלל בו — עד לשיחרורו על־ידי השופט.

רק אידיוט מוחלט יכול להאמין כי זה בא כדי למנוע פח"ע. נכון ההיפך הגמור: מי שחי בהשפלה כזאת מתחיל לשנוא. ומי שהמתחיל לשנוא עלול לעזור לפעילות עוינת, ואף לבצעה בעצמו.

הפושעים במדים אינם פושעים רק נגד קורבנותיהם. הם פושעים גם נגד ביטחונה של העיר.

■ ■ ■

אני בטוח שאלפים רבים של שוטרים וקציניהם, המבקשים לשרת את הציבור נאמנה, סולדים ממעשים אלה, המכתימים את מדיהם.

אך לא די בסלידה, ולא די בבושה.

עובדה היא שהדברים ממשיכים לקרות, לילה אחרי לילה. ושנה אחרי שנה.

פה ושם מועמד שוטר לדין ווזכה בקנס ובמחבוש־על־תנאי, בתוספת נזיפה חמורה מפי השופט.

יחס זה הוא גרוע מצביעות. הוא הופך את בעליו שותפים־לפשע.

יש שר־מישטרה, יש מפכ"ל, יש מפקדי מחוז וקצינים בכירים. אם המעשים האלה ממשיכים להיעשות, חלה עליהם האחריות הישירה להם. בעיניי הם אשמים **יותר** מאשר הבריונים עצמם. כלפיהם יש לכוון את האצבע המאשימה.

מזה שלוש שנים מסורים המישטרה ומישמר־הגבול בידי השר חיים בר־לב. האם השתפר משהו? התשובה היא שלילית מוחלטת.

אין זה סוד כי לתוך המישטרה הסתננו יסודות גיזעניים קיצוניים, חסידיו המוצהרים של מאיר כהנא ודומיו. מעולם לא שמענו על סילוק אדם משורות המישטרה בגלל גישתו הגיזענית המוצהרת והמעשית.

כאשר תבוא ההתפוצצות הבלתי־נמנעת, שתסכן את הדמוקרטיה ואת הביטחון, יאשים הציבור ההגון את ראשי המישטרה. אז לא יהיה מנוס מעריכת טיהור בצמרת.

אני מציע שהמישטרה תטהר את עצמה לפני שזה יקרה.

מאת אורי אבנרי

אנשים

הקוסמטיקאית הבטיחה לשר שהוא „בחור יפה" וחווה יערי נשלחה לבידוד

■ ה־14 ביולי, חגה הלאומי של צרפת, נחגג כמדי שנה בבי־תו של השגריר הצרפתי ביפו. השגריר **אלן פיירה** החליט לחרוג ממינהג קודמיו, והעדיף לקבל את פני אורחיו בחצר ביתו. זוהי הפעם הראשונה, מזה 35 שנה, שקהל־המוזמנים אינו עובר־דרך הבית עצמו.

■ מזכ"ל־ההסתדרות לשע־בר, **ירוחם משל**, ניגש לראש־הממשלה **יצחק שמיר** בבית השגריר הצרפתי ובירך אותו במילים הבאות: „אני מאחל לך קדנציה מלאה ומוצלחת!" שמיר השיב לו: „אני מקווה שאתה אומר את האמת. אני לא רוצה לומר לך מה תהיה התשובה שלי אם אתה לא אומר את האמת." לאחר מכן נפגש משל עם איש־הספורט **אבי פלד** וסיפר לו שבדעתו להקים רשימה חדשה, שתתמודד בבחירות לכנסת הב־אה, ושהמצע שלה יפנה לגימ־לאים.

■ כמה אח"מים נראו במסי־בת השגריר הצרפתי כשהם מ־שוחחים עם אשה בלונדית חטו־בה, לבושה בלבן. היא עוררה את סקרנותם של רבים מהחוגגים, בעיקר כשנראתה משוחחת עם חבר־הכנסת **אהרון נחמיאס** ועם יו"ר הסוכנות היהודית **אריה דולצין**. מסתבר שזאת **דוריס גול**, להטוטנית ועושת־קסמים ידועה, המופיעה בימים אלה במועדון־לילה מקומי.

■ אחד מוותיקי הפרנקופי־לים בארץ הוא **מרסל קאופמן**, המלצר המפורסם מכסית, שע־שה הסבה מיקצועית, ועתה הוא מופיע כשאנסונייר בפאב בוננ־זה. מרסל הופיע למסיבה כש־הוא לובש מיקטורן לבן, עטור בשתי מרליות, האחת צלב־הלו־חם והשניה מדליה של השבויים הצרפתיים במילחמת־העולם ה־שניה. שתי המדליות הוענקו לו על השתתפותו כחייל בצבא צר־פת. מרסל לא ידע עדיין כי בבו־קר של אותו יום נפטר מעסיקו וידידו, **משה איש־כסית**. ל־מחרת השתתף בהלוויה (עמו־דים 18־19).

■ **חיים שהם**, קצין־הר־פואה הראשי לשעבר ואשתו **יעל** ערכו את המסיבה המסור־תית שלהם בגן ביתם שבכפר־מעש. המסיבות שלהם הפכו לשם־דבר, וניתן לפגוש שם את מרבית כוכבי הבוהמה התל־אבי־בית והחוג המשתייך למה שמכו־נה ארץ־ישראל היפה. השנה נעדרו רבים מהחוגגים. הסיבה: מותו של משה איש־כסית, שהדהים רבים מידידיו ומכריו, והותיר אותם אבלים בביתם.

■ המיזרחן **צבי אלפלג** ואשתו **מיכל סנונית** ערכו בביתם מסיבת־פרידה לרוג'ר **הריסון**, מס' 3 בשגרירות האמ־ריקאית בתל־אביב. הריסון קו־דם לדרגה של עוזר אישי לשר־החוץ האמריקאי **ג'ורג' שולץ**, ועוזב את ישראל בעוד שבו־עיים. מרבית האורחים היו עוב־די־השגרירות וחברים אישיים של אלפלג ואשתו. שר־החוץ **שימעון פרס**, המודע לקידומו המשמעותי של הריסון, הטריח עצמו ובא למסיבה.

דייוויד סול וחברתו ג'וליה ישבו על שפת־הבריכה במלון בהרצליה, כשלפתע התנפלה עליהם חבורה של צלמים. ג'וליה ביקשה שלא לצלמם, ודייוויד קפץ במחווה אבירית לעבר הצלם הקרוב אליו ואיים כי יוציא את הסרט. ג'וליה עסקה בקריאת הספר הערבים של דייוויד לומב.

■ עסקנים רבים בחרות טר־חו בשבוע שעבר ובאו לטקס האירוסין של **זיווה לוי**, בתו של שר־השיכון, ל**חזי שקלים**, בנו של סוחר־שטיחים. אולם דווקא שניים מראשי מחנהו של **דויד לוי** במיפלגה, הח"כ **יהו־שע מצא** ועורך־הדין **ניסים אבולוף**, נאלצו להיעדר. באותו הזמן בדיוק הם ישבו בשולחן הנשיאות בטקס בית העסק המומלץ בירושלים.

■ באותו הטקס נראה גם שר־העבודה־והרווחה **משה קצב**. השר ניגש לקוסמטיקאית הירושלמית **דולי קלופפר** ו־שאל אותה: „האם אני צריך לק־בוע אצלך תור?" „לא צריך," היא ענתה, „אינך זקוק לי. אתה בחור יפה!"

■ גם הח"כ **עוזי לנדאו** כמעט שהחמיץ אירוע חשוב בגלל הטקס הירושלמי. לחגי־גות לכבודו של **יולי אדל־שטיין**, שנערכו באותו היום, הוא הגיע באיחור.

■ את המערך ייצגו באותו טקס הח"כים **דוב בן־מאיר** ו**ז'אק אמיר**. אחרי יום מתוח במליאת הכנסת, הם באו למלון הירושלמי ופגשו בשימחה את יריביהם החרותניקים, שכמה שעות קודם לכן התעמתו איתם בחריפות.

■ אמן־הוויטראז'ים **גידעון דרור** מצא עצמו בבעיה מצפו־נית, כשנתבקש להכין את קיר־הזכוכית בבית־הכנסת החדש בנווה־צוף שבגדה המערבית. דיעותיו האישיות אינם תואמות לדיעותיהם של מי שטוענים ל־בעלות על ארץ ישראל השלמה. אך דרור החליט לעשות הפרדה בין דיעותיו האישיות לפרנסתו.

■ **שרון קשת**, בתה של העיתונאית **סילבי קשת**, ילדה השבוע בן. שרון, שזאת לה הלי־דה השניה, אינה נשואה, ומגדי־רה את עצמה כמישפחה חד־הורית. זהות האב ידועה לשרון

אסי דיין מדבר: בני־המישפחה מגיבים

אסי דיין
„הייתי מאושפז!"

יעל דיין
„לא גן של שושנים!"

סמדר קלצ'ינסקי
„מעולם לא הייתי דיין!"

„לפני שנתיים ערכתי היכרות עם חומר לבן, כתוש למימדים של טאלק ומאורגן בשורות דקות שאורכן כ־5 ס"מ. באותה הזדמנות קיבלתי לידי שטר בן 100 דולר, שהיה מגולגל באופן שאוכל לשאוף את החומר אל תוך האף, לחכות מיספר דקות, ואז להרגיש מין אופוריה מלווה בבהירות עצומה ותחושה של כוח ואופטימיות. הרגשתי שהעולם בהישג ידי, שה־חיים ברורים לי מעתה ועד בכלל, ושאני רוצה להריח עוד שורה. זהו הקוקאין... במשך שנה הייתי על גבול ההתמכרות, תוך שאני משתמש בסם בעיקר לצורך כתיבה..."

זהו חלק מתוך סיפור שכתב **אסי דיין** על עצמו במעריב. (ראה עמוד 10). סיפור מפחיד. משהו שנראה כמו צוואה של איש מיואש ואבוד.

אסי, שכתב את סיפורו בכמה המ־שכים, שהראשון שבהם פורסם ביום השישי שעבר, קיבל מן הצהרון סכום של 10 אלפים דולר.

השבוע סיפר אסי דיין ל„ה־עולם הזה":

אני מכור. אני איש תלותי. אני מכור גם לנשים וגם לחומרים.

את הסיפור של הקוקאין התחלתי לפני שנתיים, לא זוכר בדיוק מתי. בשיא התקופה הגעתי למצב שבו השתמשתי בארבעה גרם ליום, כל חצי שעה. כשכל גרם עולה 150 דולר.

הגעתי למצב של התפוררות כל־לית. הייתי חייב 75 אלף דולר.

בכתבות שכתבתי אני פוגע רק בעצמי, ולא בסובבים. סמדר (קל־צ'ינסקי, אשתו השלישית של אסי) מופיעה כמאמא תרזה.

גם בקרוליין (לנגפורד, אשתו השניה ואם בנו ליאור) אני לא פוגע, ומי כמוך יודע איזה צרות היא עשתה לי עם המאהבים שלה!

בשנתיים האחרונות הזדקנתי ב־50 שנה. מה שכתבתי במעריב זה רק קצה הקרחון.

אחרי פירסום המאמר איבדתי את עמליה (בתו הבכורה של אסי מאשתו הראשונה, אהרונה). היא אינה מוכנה לדבר איתי, והיא הדבר שאני הכי אוהב בעולם. לצערי, אהרונה עוזרה לה לשנוא אותי.

מה שהילדה הקטנה שלי לא יו־דעת, זה שהכסף שקיבלתי ממעריב עוזר לי לשלם את המזונות שהיא מקבלת דרך אמא שלה.

תאמיני לי שהפסיכיאטרית שלי אמרה לי שיש לי כל הסיבות הטובות בעולם להתאבד. יש לי עכשיו דמ־עות בעיניים. הגעתי בחיי לנקודה של התעייפות.

הייתי מאושפז בבית־חולים במ־שך שלושה שבועות, לאו דווקא ב־עניין הקוקאין. מזה יצאתי לפני שמונה חודשים.

איבדתי את הפחד מהמוות. העניין שלי בחיים הוא בערכון כל־כך מוג־בל, שאשמח אם תהיה עוד מילחמה. אז לפחות תהיה לי חלקה צבאית בבית־הקברות.

אחרי שקראתי את קפקא ואחרים הגעתי למסקנה שהבעיה של כולם היא אהבה, וכל הצרות נובעות מזה שאתה לא נאהב.

גם את ואן־גוך הכניסו לבית־משוגעים בגלל אהבה נכזבת.

לאהוב צריך לדעת. הנשים ש־אהבתי לא יודעות לאיית את המילה הזאת. הן גם לא ידעו עם מי הן חיו.

במאמרים שלי לא עשיתי חשבון איתן. סמדר עשתה, אומנם, פעם תה ופעם איזו ארוחה, אבל עשתה אותה רק משום שהיתה רעבה בעצמה.

תתארי לך שדוגמנית־הסמרטוטים הזאת הודיעה לי שהיא לא אוהבת אותי. מה שהיא החמיצה!

עד כאן דבריו של אסי דיין.

גם **סמדר קלצ'ינסקי**, אשתו השלישית של דיין, שממנה נפרד לפני חודשים אחדים, אחרי תקופת־נישואין קצרה ומלאה בכותרות שמנות בעיתונים, הגיבה על דבריו של בעלה. סמדר ואסי לא התגרשו עדיין. הם חיים בנפרד. סמדר מתגוררת אצל אמה.

„ידעתי כל הזמן שאסי מכור לקוקאין. מה עשיתי? גמלתי אותו, ואני מקווה שזה יופיע בכתבות הבאות שלו.

„איך הגבתי, כשאמר עליי שאני מטומטמת? לאסי יש התקפות של זעם, ואז הוא אומר דברים שאינו מתכוון אליהם.

„אני למעשה מעולם לא הייתי דיין. תמיד הייתי קלצ'ינסקי, ותמיד אהיה קלצ'ינסקי."

גם **יעל דיין**, אחותו הבכורה של אסי, הגיבה על המאמר הראשון בסידרה שהופיע במעריב: „אני לא מזועזעת. זה הסיפור שלו. הסיפור מרכא, כי גם החיים שלו לא היו גן של שושנים.

„למה הוא כתב על עצמו סיפור כל־כך חושפני? הוא קיבל כסף בשביל הסיפור. הוא עומד לכתוב עוד שלושה פרקים, והאחרון הוא יותר אופטימי. כשקראתי את מה שכתוב לא נצבט לי הלב. ראית כמה יפה הוא כותב?

עכשיו אני יודעת שאסי נגמל כבר מהסמים."

רות דיין, אמו של אסי, לא נמצאת בימים אלה בארץ, ולכן אי־אפשר היה לקבל את תגובתה על דיברי בנה.

שולמית יריב ■

בלבד. והיא מסרבת למסור פרטים נוספים.

■ **חווה יערי**, אסירת העולם המפורסמת, הוכנסה השבוע לבידוד. יערי שוהה בחדר אחד עם **אורלי סוסקי**, שהורשעה בהברחת קוקאין לישראל ביחד עם בעלה, ושנדונה לשלוש שנות־מאסר. השבוע פרצה מריבה סוערת בין השתיים, ובמהלכה זרקה יערי את עדשות־המגע של חברתה־לחדר. שתי האסירות הוכנסו לבידוד עד לבדיקת העניין.

■ בכלא הנשים נווה־תירצה שוררת התמרמרות. האסירות כועסות משום **שהדסה מונסה**, האסירה מפרשת בנק צפון־אמריקה, קיבלה אישור לצאת לחגיגת הבת־מיצווה של בתה, לפני שסיימה לרצות את תקופת־המאסר הקבועה בתקנות, והמאפשרת את החופשה הראשונה. האסירות בטוחות שחופשתה של מונסה היא גמול על חלקה בחשיפת הפרשה בבנק.

■ **ארי מילשטיין**, מי שהיה במשך שנה וחצי מנהל מחלקת־החדשות של גלי־צה"ל, סיים לפני חודשים אחדים את לימודיו בפקולטה למישפטים, וגם את תפקידו הבכיר בתחנה־הצבאית. עם סיום הלימודים חיפש מילשטיין מישרד עורכי־דין שבו יוכל לעבור את תקופת־ההתמחות שלו. אחרי חיפושים התקבל לעבודה במישרדו של **יעקב ויינרוט**, שהוא, בין השאר, עורך־דינם של **דויד בלם** ו**יוסי חכמי**.

■ מי שעומד, בעצם, מאחורי התשדיר החדש בטלוויזיה נגד עישון, שבו נראות תולעים יוצאים מתוך סיגריות, הוא **ג'ף שיין**. שיין הוא יהודי אמריקאי, מולטימיליונר, שהתעשר מעיסקי דלא־ניידי בארצות־הברית. הוא תורם בכל שנה סכום של 300 אלף דולר לאגודה למניעת עישון, וזו מוציאה את הכסף על תשדירים נגד עישון. התשדיר החדש מורכב מציורי אנימציה, והוא נעשה בארץ. שיין עצמו, שהוא בן 80, חדל לעשן לפני 40 שנה, ושומר בקנאות על גיזרה דקה.

רכש ארבעה פסלים של הפסלת **יעל ארצי**, שנוספו לאוספו הפרטי, המכיל, בין השאר, יצירות של **ג'אקומטי** ו**הנרי מור**. גרוס גילה שהוא נמצא במשא ומתן על רכישת הציור הידוע של **אדוארד מאנה** הגשר היפני, ששוויו מוערך בשלושה מיליון דולר.

■ העמותה להצלת חיי־אדם התלבטה זמן רב בבחירת סיסמה, שתשקף את רוח העמותה. סופר־הילדים **שמואל אולצר** התנדב לעניין והמציא את הסיסמה: „המוות מרחף על ראשנו, הושט יד להצילנו — קרן להצלת חיי־אדם". מקורבים לאגודה, שקראו את הסיסמה, טוענים שהיא מקאברית מדי.

■ הצייר **יוסל ברגנר** סיפר כי דודו, שהיה סופר נודע ביידיש, נקבר בווינה. אביו, שגם הוא היה סופר ביידיש, הקים לו מציבה, ובה רשם את שמותיהם ומיקומם של כל בני־המישפחה, וביניהם „יוסל ברגנר, ישראל". שאל יוסל את אביו: „מדוע לא ציינת גם את מיספר הטלפון?"

■ המחזאי **ניסים אלוני**, שהוא ממוצא בולגרי, הודה כי אינו יודע אף מילה אחת בולגרית. כדי להעמידו במיבחן, השמיע ידיד באוזניו כמה קללות בולגריות עסיסיות. אלוני לא נעלב כלל — וזהו סימן מובהק לכך שלא הבין אותן.

■ **אהוד מנור** חוגג השבוע מלאות שלושה חודשים מאז שהתחיל בהפסקת־העישון שלו. אהוד, שהיה מעשן כבד: „הרגשתי מבודד ופגוע. כשהייתי ניגש לנשק לילדים נשיקת לילה־טוב, הם היו אומרים שאני מסריח מסיגריות. כשראינו טלוויזיה, כל המישפחה ביחד, הילדים היו עוזבים בזה אחר זה את החדר, תוך תנועות־ידיים של ניפנוף העשן, ועוברים לראות טלוויזיה בחדר השינה. עכשיו הכל בסדר. רק השבוע הראשון היה קשה."

■ **מימי ויינברג**, אלמנתו של הספורטאי **משה ויינברג**, מחללי־מינכן, שוהה עתה בלוס־אנג'לס, יחד עם בנה **גורי** (16), שהתקבל לבית־הספר לאמנויות־הבימה. בכיתה יש לו שלוש ידידות טובות: בתו של כוכב־הקולנוע **ג'ון** (השיבה הביתה) **וייט**, בתו של השחקן השחור **ריצ'רד פריור**, ומי שהתפרסמה לפני שנים אחדות כזמרת־ילדה, **ניקה קוסטה**, שהיא חברתו לספסל־הלימודים. לא מזמן התקיימה בבית־הספר תחרות קטעי־מישחק של **ויליאם שקספיר**. גורי עבד על הקטע שלו יחד עם השחקנית **ענת טופול**, השוהה באמריקה עם בעלה, מעצב־התפאורה **יורם ברזילי**, לצורכי השתלמות. ויינברג־הצעיר הגיע לתחרות כשבפיו קטע מלוטש היטב מתוך ריצ'רד השלישי, וקצר את הפרס השני.

רחל אבנרי, העולם הזה

ירון לונדון השתתף במסיבת יום־הולדת של ידידה, כאשר הבחין בצלמת שביקשה לצלמו. רוחו של ירון היתה טובה עליו, והוא הצטלם במעשה קונדס. לידו: עמוס אטינגר.

■ המולטי־מליונר הצרפתי **פרנסיס גרוס**, שבבעלותו רשת של מאות מיסעדות ברחבי צרפת וחוות לגידול סוסי־מירוץ, הגיע לישראל במטוסו הפרטי, לחופשה של שבועיים. גרוס משתכן בחווילתו המפוארת בקיסריה. ביום השני לשהותו

גידעון אוברזון ערך תצוגת־אופנה בשפת־הים, ליד מלון דניאל בהרצליה. הנושא היה „קרנבל בראזילי". כל האנשים על החוף נדחפו, ואי־אפשר היה למוזמנים לראות את הדוגמניות. אחת מהן, שעוררה תשומת־לב, היתה נימפה שלבשה בגד־ים מינימאלי. אולם על גופה החטוב הצטיירה מפה של ביגדי־ים קודמים, שכל אחד מהם השאיר בו רישומים של שיזוף. בתמונה ניתן להבחין בבירור בסימנים של שלושה בגדי־ים. הישן שבהם השאיר משולש לבן לגמרי על הישבן. השני, של חלק אחד, כיסה יותר, והניח לרגליים להשתזף יפה. השלישי, המינימאלי ביותר, הוא על גופה.

■ **נאווה ברוכין**, הזמרת הבלונדית (שלישיית הנשמות הטהורות), שוהה כבר שמונה שנים בחו"ל. השבוע היא הגיעה לחופשת־מולדת עם בעלה, **קן ברג'ס**, ובתם בת תישעת החודשים, **קרולין**. נאווה (34) הכירה את קן (42) לפני שש שנים, כאשר היתה חתומה בפאריס אצל **פראנסיס** (סיפור אהבה) **ליי** המפורסם. ברג'ס, שעבד עם להקות ידועות כציפור נדירה ונצרת, היה המפיק המוסיקלי שלה, ותוך כדי עבודה משותפת באולפן התחיל שם סיפור־אהבה. הם מתגוררים בבית גדול (12 חדרים) במחוז קנט, שסביבו גן גדול, כותבים שירים ביחד ומנהלים חברת־הקלטות בלונדון. בקרוב מתכוונת נאווה להקליט שיר חדש של **ואנגלים**, מלחין השיר שליווה את הסרט מרכבות האש.

■ מדריכת מלכות־היופי, **לאה פלטשר**, נסעה לארצות־הברית כדי להיות נוכחת בקולג' בטקס־סיום של נכדתה **דפנה**, בתם של **תמר**, בתה של לאה, והקריקטוריסט **רענן לוריא**. אחרי הטקס אורגנה בניו־יורק מסיבה לכבוד פלטשר, על־ידי **רחל חזן**, אשת יהלומן. היו שם תלמידות־לשעבר, יפות ידועות, החיות בארצות־הברית, כמו **עליזה שדה**, מי שהיתה מלכת־יופי, הנשואה לרופא יהודי־אמריקאי ואם לשלושה, **דפנה נוי**, הנקראת כיום נוי־קרמר, **ציקי גן־מור**, לשעבר מלכת ירושלים, העונה כיום לשם רוזנטל, **ואילנה שושן**, עוד מלכת־יופי, מהיפות שהיו אי־פעם, שהתקבלה באחרונה כתלמידה בבית־הספר לדראמה של **לי שטראסברג**, והשואפת לקאריירה של שחקנית קולנוע.

זוהר אוהליאב ונעמי רזן ■

סקר מדעי שנערך מטעם העולם הזה מגלה:

מחצית הציבור תומך בהקמת

מחנות הסגר לחולי איידס

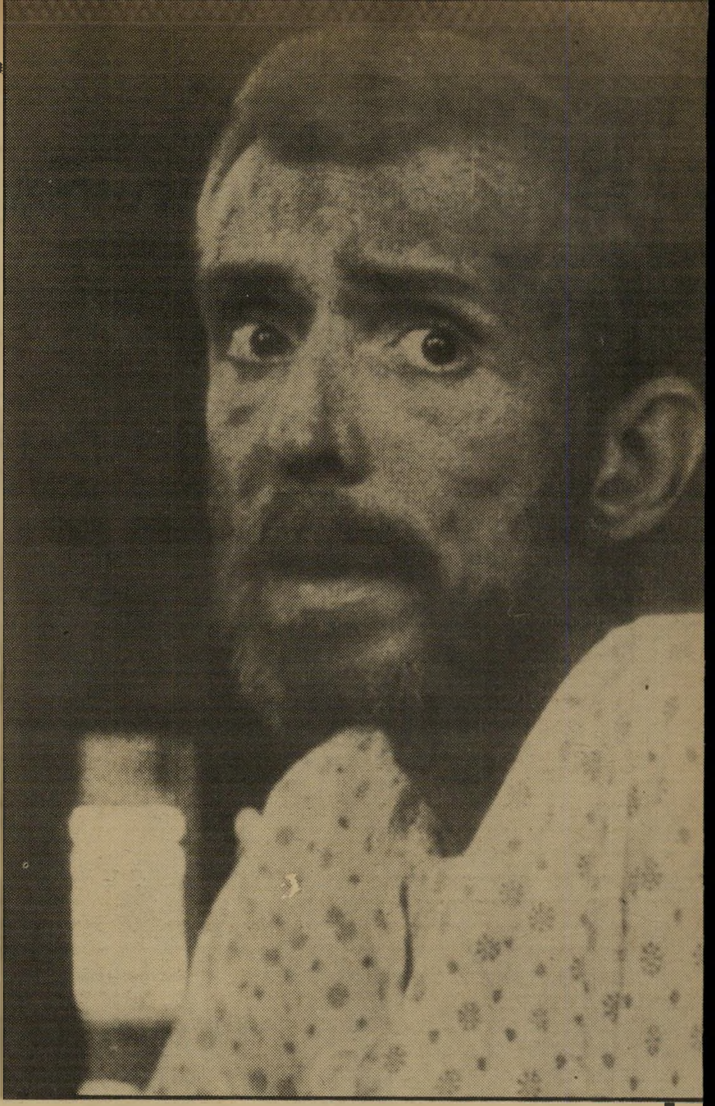

קורבן־איידס (הצילום אלון רייניגר)
החרדים אינם פוחדים

★ רוב הציבור פוחד מפני המחלה — אך רק חלק קטן שינה את מינהגיו המיניים
★ אין הבדל בין גברים ונשים, נשואים ורווקים ביחס למחלת האיידס
★ תמיכה מכרעת בחובת־הודעה, בבדיקות חובה של תיירים, חוזרים וקבוצות־סיכון
★ רק מיעוט תומך בסימון כתובות־קעקע בגוף החולים ובציון המחלה בתעודות־זהות

הממשלה המחוזית של בוואריה בגרמניה המערבית קיבלה השבוע שורה של חוקים למילחמה בהפצת האיידס.

הקיצוני שבהם: סגירת חולי איידס במחנות מיוחדים במיקרים חמורים מסויימים. למשל: כאשר זונה חולת־איידס מסרבת להפסיק לעבוד במיקצועה.

החוק עורר אסוציאציות מן העבר הנאצי: מחנות־ריכוז למיעוטים בלתי־רצויים, המתה ממלכתית של חולי־נפש חשוכי־מרפא.

ואומנם, גם בגרמניה עצמה נתקל החוק בהתנגדות. שרת־הבריאות של הממשלה הפדראלית איימה בהתפטרות אם יתקבל חוק כזה בגרמניה המערבית כולה.

במקומות רבים בעולם מדובר באחרונה באמצעי זה ודומים לו. גם הנשיא רונלד רגן בארצות־הברית דיבר על הצורך בנקיטת אמצעים חמורים, אך הסתפק בפועל באמצעים קלושים ביותר. בכמה מדינות באסיה נחקקו חוקים דראקוניים.

הוויכוח על חוקים אלה משקף את הגישות הסותרות, ההולכות ומתחזקות ברחבי העולם. מצד אחד: הפחד הגובר מפני האיידס, הגובל לא פעם בהיסטריה ובדרישה לנקיטת אמצעים קיצוניים. מצד שני: ההתנגדות לציד־מכשפות, לרדיפת מיעוט חסר־מגן ולאמצעים המזכירים את עידן המוות השחור בימי־הביניים.

איך מתייחסים הישראלים לבעיה זו? על כך נכתבו מאות מאמרים, מהם רציניים, מהם סנסציוניים.

כדי לקבל תשובה מדעית מוסמכת, ערך „העולם הזה", בשיתוף עם מכון־המחקר של „דחף", את המחקר המדעי הראשון לבדיקת היחס של הישראלים לסכנה ולאמצעי־המגן מפניה.

■ ■ ■

מכון־המחקר, בהנהלת מינה צמח, אחת הדמויות המרכזיות בשטח חקר דעת־הקהל בישראל, ניסח את השאלות בקפדנות רבה.

נשאל מירגם מייצג של 1179 איש ואשה, המייצג את כל האוכלוסיה הבוגרת במדינה, מלבד בני־קיבוצים. המידגם נבחר בשיטת הדגימה האקרולוגית.

הנתונים נאספו באמצעות ראיונות פנים־אל־פנים שבוצעו בבתי המרואיינים ביוני 1987. הנתונים נותחו הן לגבי כלל המידגם, הן לגבי קבוצות מיוחדות, בהתאם לצורך. נבדק גם הקשר בין התוצאות ובין מאפיינים חברתיים־דמוגראפיים, כגון גיל, מוצא, השכלה, דתיות. במיקרים שבהם נמצא שבקבוצה מסויימת יש סטייה מהותית מן התוצאה הכללית, צויין הדבר במפורש.

■ ■ ■

קודם כל נבחנה עוצמת הפחד מפני האיידס.

נמצא כי האוכלוסיה מתחלקת לשלושה שלישים מדוייקים: 33% ענו שהם „פוחדים מאוד", 33% שהם פוחדים „במידה מסויימת", 33% אינם פוחדים כלל. אחוז אחד לא השיבו.

משמע שני שלישים של האוכלוסיה הישראלית פוחדים.

כאשר נותחו התוצאות לפי נשים וגברים, נשואים ולא־נשואים, נמצא שאין הבדלים משמעותיים ביניהם. נשים פחדו קצת יותר מגברים, אך בין נשואים ולא־נשואים אין הבדל.

האם יש הבדלים ניכרים בין צעירים וקשישים, אשכנזים ומיזרחים, בעלי השכלה גבוהה ונמוכה, לגבי הפחד מפני האיידס?

יש הבדלים, אך אין הם דרמאתיים.

בעוד שה„פוחדים מאוד" מהווים שליש מכלל האוכלוסיה, הרי אחוז זה עולה ל־37 בקרב גילאי 26־40, ל־42 מקרב בעלי השכלה עממית, ל־40 בקרב ילידי אסיה ואפריקה וילידי הארץ ממוצא מיזרחי, ול־42 בקרב המסורתיים.

גם הפוחדים „במידה מסויימת" מהווים באוכלוסיה הכללית 33%, אך בקרב גילאי 22־25 הם עולים ל־38%, בקרב בעלי ההשכלה הגבוהה ל־43%, בקרב ילידי הארץ ממוצא מערבי ל־50%, ובקרב החילוניים ל־38%.

מעניין במיוחד מי „לא פוחד כלל". הם מהווים בכלל האוכלוסיה 33%, אך בקרב היהודים החרדים הם מהווים 82%, בקרב האלמנים והאלמנות 50%, בקרב הגרושים והגרושות 38%. בקרב גילאי 61־65 הם מהווים 56%, ובקרב ילידי אירופה ואמריקה 43%.

63% סבורים כי הפחד מפני האיידס הוא ברמה סבירה. רק 19% סבורים שהפחד מוגזם, ו־15% שהפחד נמוך מדי.

■ ■ ■

עורכי הסקר החליטו שאין טעם לשאול את המרואיינים את השאלה הישירה המתבקשת: האם אתה/את שינית את התנהגותך המינית בעיקבות הפחד מפני האיידס?

שאלה כזאת מרתיעה, ואינה מעלה תשובת־אמת.

תחת זאת נשאלו המרואיינים אם ידוע להם שידידים ומכרים שינו את התנהגותם המינית, ואם יש לשנות את ההתנהגות ולנקוט אמצעי זהירות.

86% ענו שצריכים לנקוט אמצעי־זהירות. בין אלה הגיעו הנשים ל־87%, בעוד שהגברים הגיעו ל־85%. זהו הבדל בלתי־משמעותי.

אך בקרב ה„פוחדים מאוד" סבורים 89% שצריך אמצעי זהירות, לעומת 82% של מי ש„אינם פוחדים כלל".

נראה שבעניין זה יש בציבור תמימות דעים רבה מאוד.

■ ■ ■

„מה שאתה יודע ומתרשם, האם הקרובים, החברים והמכרים שלך, שאינם נשואים, שינו את מינהגיהם המיניים ואת אורח חיי־המין שלהם בגלל הפחד ממחלת האיידס? (האם הם משתמשים באמצעי־מניעה, האם צימצמו את מגעיהם עם בני־הזוג שאין להם איתם קשר קבוע, האם צימצמו את מגעיהם עם האנשים שאינם אזרחי־ישראל וכו'?)"

לגבי שאלה זאת נבחנו רק התשובות של אנשים ונשים לא־נשואים — רווקים/ות, גרושים/ות ואלמנים/ות, מתוך הנחה שמדובר בעצם בהתנהגותם המינית שלהם עצמם.

התוצאות יכולות להפתיע. 47% השיבו כי אף אחד לא שינה את התנהגותו המינית (33%) או שרק חלק קטן שינה מהתנהגותו המינית (14%). בין הגברים הגיע האחוז ל־53%, ובין הנשים ל־43%.

לעומת זאת מסרו רק 14% מבין כל הלא־נשואים שחל בין ידידיהם שינוי בהתנהגות המינית. ועוד 15% שחל שינוי אצל חלק קטן. 24% לא השיבו.

בין המשיבים שלא חל שינוי (או שחל רק שינוי קטן) בהתנהגות המינית של הלא־נשואים, הגיע האחוז ל־73 בקרב הגברים הלא־נשואים, לעומת 43% בקרב הנשים הלא־נשואות.

תוצאה דומה היתה לגבי תשובת הנשואים והנשואות על השאלה: „לגבי החברים והמכרים הנשואים — איזה חלק מהם שינו את מינהגיהם המיניים ואת אורח חיי־המין שלהם, בגלל הפחד ממחלת האיידס? (משתמשים באמצעי־מניעה, אינם מקיימים יחסי־מין מחוץ לנישואין, ועוד)?"

הפעם ענו 54% (48% מהגברים הנשואים ו־51% מהנשים הנשואות) שאף אחד לא שינה את התנהגותו המינית, או שרק חלק קטן שינו. 10% בלבד השיבו שכולם או רובם שינו.

אם מניחים שכל הנשאלים דיברו בעצם על עצמם, הרי מסתבר שמחצית האוכלוסיה לא שינתה את מינהגיה המיניים בכלל, פחות משביעית שינו את התנהגותם (דהיינו: החלו משתמשים באמצעי־מניעה, או צימצמו את חייהם המיניים בכלל).

כרבע מהנשאלים לא השיבו, ואין לדעת מה יחסם לעניין.

■ ■ ■

המטרה העיקרית של הסקר היתה לברר אם הציבור הישראלי מחייב אמצעי־הגנה מינהליים וחוקיים, מתונים או קיצוניים. למרואיינים הוצגו שבע אפשרויות, מאותן המשמשות כיום נושא לדיונים ברחבי־העולם. ואלה הן:

- לחוקק חוק שיחייב להודיע למישרד־הבריאות על כל מיקרה של מחלת האיידס.
- להנהיג חובת־בדיקה של כל מי

שיעור האנשים בכל קבוצה במדגם שהינם בעד קבלת הצעות שלהלן בישראל

ההצעה/הקבוצות במדגם		חובת הודעה למשרד הבריאות על כל מקרה איידס	חובת בדיקה לנמנים על קבוצות הסיכון	חובת בדיקה לכל תייר הנכנס לארץ	חובת בדיקה לכל אזרח ישראלי החוזר ארצה	בידוד חולי האיידס במחנות הסגר	ציון מחלת האיידס בתעודת הזהות של החולה	סימון גופו של החולה בכתובת קעקע
כלל המדגם	(N-1179)	92%	89%	68%	64%	49%	27%	19%
נשים	(N-607)	94%	90%	71%	67%	47%	24%	17%
גברים	(N-561)	90%	87%	65%	60%	50%	30%	21%
נשואים	(N-744)	94%	91%	72%	65%	54%	30%	19%
לא נשואים	(N-419)	88%	83%	62%	60%	38%	23%	17%
פוחדים מאוד	(N-387)	97%	95%	83%	75%	62%	38%	22%
לא פוחדים	(N-384)	89%	86%	60%	58%	47%	23%	18%

טבלת התוצאות של סקר „מכון דחף": תגובת הציבור על שבע ההצעות

ששייך לקבוצה של סיכון גבוה (הומו־סכסואלים, מכורים לסמים, חולי המופיליה וכו').

● להנהיג בדיקות־חובה לכל התיירים הנכנסים לארץ, לאיתור חולי־האיידס.

● להנהיג בדיקות־חובה אצל כל אזרח ישראלי החוזר לארץ, לאיתור חולי־האיידס.

● לבודד את חולי־איידס במחנות־הסגר.

● לציין בתעודת־הזהות של חולה־איידס את העובדה שהוא חולה באיידס.

● לסמן על גופו של חולה־האיידס, באמצעות כתובת־קעקע במקום מוסתר, את העובדה שהוא חולה במחלה.

התשובות מופיעות בטבלה, ויש בהן כדי להפתיע, וגם להדהים.

התשובה המאלפת ביותר היא לגבי ההצעה לבודד את חולי־האיידס במחנות־הסגר. מחצית האוכלוסיה תומכת בהצעה הזו. יתכן שהאחוז היה גדל עוד יותר, אילו נבחרה הגדרה מתונה יותר, כגון בידוד „במוסדות רפואיים".

עיון בתוצאות מגלה שהנשים תומכות יותר מהגברים בהצעות הלא־קיצוניות (ארבע ההצעות הראשונות), ופחות מהגברים בשלוש ההצעות היותר־קיצוניות. הנשואים קיצוניים מהלא־נשואים לאורך כל הדרך, וה„פוחדים מאוד" קיצוניים יותר מה„לא פוחדים".

אולם ראויה לציון העובדה שההבדל בין ה„פוחדים מאוד" לבין ה„לא־פוחדים" לגבי ההצעות קטן הרבה יותר מכפי שניתן היה לצפות.

יש רוב גדול לארבע ההצעות הראשונות. הדעות חלוקות שווה בשווה לגבי בידוד החולים במחנות־הסגר, בעוד שרק מיעוט של חמישית עד רבע תומך בהצעות לציין את המחלה בתעודת־זהות או על הגוף.

היסטוריה:
הדבר והמגפה השחורה

מגיפת האיידס אינה המגיפה הראשונה בתולדות האנושות, וקרוב לוודאי שאף לא האחרונה. קדמו לה מגיפות רבות וארוכות־שנים שהפילו מיליוני חללים.

הנוראות שבכולן היו מגיפות הדבר. הדבר הוא חיידק קטן המתרבה ומשגשג בחולדות־בית ובנברני־בר. הוא רגיש לחום ומושמד בטמפרטורה של 55 מעלות. משך חייו: חמישה שבועות בצואה של פרעושים, ומאה ימים ברמן המרקיב של חיות שמתו מדבר.

הוא מועבר על־ידי עקיצת פרעוש. פרעוש מלא בחיידקים מעביר את המחלה לחולדות. אחרי שהן מתות מהמחלה, נטפל הפרעוש ליונק אחר — האדם. לכן אחד מסימניה המוקדמים של מגיפת הדבר הוא תמותת חולדות.

תקופת הדגירה של החיידק בגוף־האדם נמשכת בין יומיים לשמונה ימים. המחלה מלווה בחום גבוה, בכאבי־ראש, בליקויי הכרה ובשיפכי־דם תת־עוריים. אחרי חמישה ימי־מחלה החולה מחלים או מת.

המגיפה המתועדת הראשונה התרחשה במאה השישית, בסוף ימיו של הקיסר הביזאנטי יוסטיניאנוס. היא החלה במצרים התחתונה, משם עברה לסוריה על־ידי תיירים ומשם לאסיה הקטנה, לקונסטנטינופול, ולאירופה הים־תיכונית. היא נמשכה כשני דורות. 100 מיליון אנשים מתו — כמחצית האוכלוסיה של איזור הים־התיכון.

800 שנים אחר־כך, בשנת 1348, פרצה המגיפה השחורה, שהמיתה 25 מיליון אנשים. מקורה באסיה המרכזית, משם עברה לחצי־האי לקרים, לנמלי־איטליה ולכל יבשת אירופה ואנגליה. אחרי כמה שנים שככה, אחרי שרבע מאוכלוסיית אירופה ומחצית מתושבי אנגליה מתו.

אווירה של יאוש, הרגשה של חטא ונטיה לסגפנות ולפרישות היו מסימני־התקופה. להקות של חוזרים בתשובה נדדו מעיר לעיר, הטיפו מוסר וטענו כי הדבר ירד לעולם כעונש מן השמים.

בשנת 1630 התמוטטה התשתית הכלכלית של מילאנו, אחרי ש־190 אלף מתושביה מתו ממחלת הדבר.

הערים מרסיי וטולון בדרום־צרפת איבדו 50 אלף תושבים בשנים 1720־1722.

בין השנים 1898־1918 מתו בהודו 11 מיליון חולי דבר.

האי יאווה סבל מהמגיפה במשך 13 שנים (1910־1923). 80 אלף מבני האי מתו.

„האמצעי העיקרי להגנה מפני המחלה היה ההסגר," אומר פרופסור דויד יעקבי, מהחוג להיסטוריה באוניברסיטה העברית. „הערים נסגרו, נמנעה כניסתם ויציאתם של תושבים, נאסרו ביקורים בבתים שנפגעו.

„במאה ה־17 נולד המושג ,קרנטינה'. כל נוסע שהגיע לארץ זרה נכנס להסגר של ארבעים ימים."

באותה תקופה המציאו רופאים צרפתיים תילבושת־דבר מיוחדת: מעין מעיל עור העוטף את כל הגוף והפנים, ובו סדקים אטומים בזכוכיות בשביל העיניים ואף מלאכותי, שבו מושמים בשמים, להגנה על פיתחי האף והפה.

בערים ממוגפות ניסו להשמיד את כל החולדות, וכשהגיעה לעיר בריאה אניה מארץ נגועה, השומרו החולדות שעל סיפון האניה.

ועוד בעניין החולדות: בסיפרות ההודית העתיקה מודגש שכדאי לבני־אדם לנטוש את מקום מושבם כשמתות בו חולדות בהמונים.

נפוליון בונפרטה, כיאה למצביא גדול ומקורי, פיתח שיטה מיוחדת להדברת המחלה. בשנת 1799, כשפלש עם צבאו לארץ־ישראל, מתו רבים מחייליו בדבר. כדי למנוע את התפשטות המחלה, הרג בונפרטה את חייליו החולים — שיטה לא כל־כך בדוקה להרוג גם את המחלה.

בעקבות מימצאי הסקר והחלת חוקים הנוגעים לחולי־איידס במדינות אחרות, פנה העולם הזה למישרדי־ממשלה וגופים ציבוריים אחרים, כדי לברר מה עמדתם ומה הם עושים בעניין.

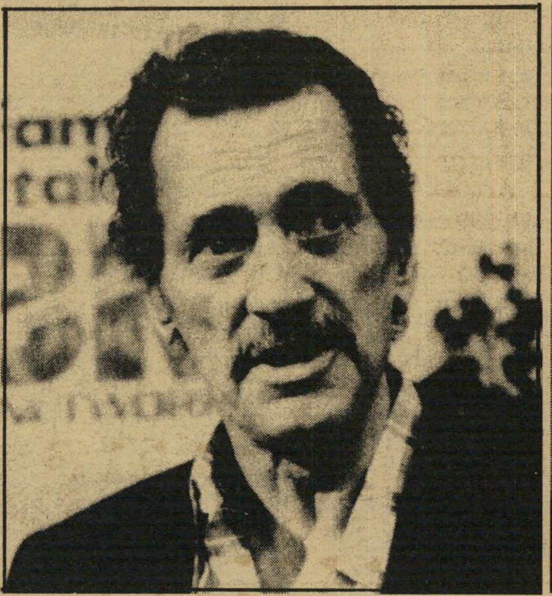

קורבן־איידס רוק האדסון לפני ואחרי שחלה
פחד לחוד, זהירות לחוד

מישרד הבריאות:
רק אמצעים דמוקרטיים

במישרד־הבריאות הוקם מטה עליון לטיפול בנושא האיידס. בראשו עומד הד"ר משה משיח, סמנכ"ל המישרד.

המטה המליץ וגרם לביצוע מיספר קטן של פעולות מעשיות:

● הוקמו שיבעה מרכזים רפואיים לבדיקת איידס.

● בראשית אפריל 1986 הוחל בבדיקת כל מנות־הדם, הן בבנק הדם והן בבתי־החולים. מתוך 200 אלף מנות־דם נתגלו 15 מנות נגועות. הן הושמדו.

● כל ילדי בראזיל, הידועים ככאלה, נבדקו.

● נבדקו 500 זונות ונרקומנים באיזור תל־אביב.

● כל מנות הזרע והרקמות להשתלה נבדקות.

● האיידס התוסף לרשימת המחלות המחייבות הודעה אינדיווידואלית, על־פי פקודת בריאות העם, 1940. באופן מעשי, פירושה של התוספת הוא כי רופא המגלה אדם חולה באיידס חייב להודיע על כך ללישכת הבריאות המחוזית, ללא ציון שמו של החולה או כל פרטים מזהים אחרים.

● הוקם מטה־הסברה בראשות פרופסור אברהם מורג.

● המישרד הוציא עשרים חוזרי־מנכ"ל, ובהם הוראות שונות: איגרת מידע לנוסעים לחו"ל, נוהל לבדיקת נוגדני־איידס, נוהלים לגילוי ומעקב אחרי חולים וחשודים בחשיפה לאיידס, דף מידע לתורם־דם, נוהלי בטיחות לעובדי מעבדות רפואיות בטיפול בדגימות מחולים בסיכון גבוה, המלצות למניעת הדבקה במקום־העבודה, אמצעי־זהירות לשימוש הצוות המטפל בחולה, ועוד.

במישרד שוללים בתוקף כל רעיון על אמצעי מניעה אפשריים אחרים, כמו בדיקת תיירים ועולים חדשים, בדיקות חובה לאוכלוסיות־סיכון, הקמת מחנות־הסגר, ציון החולים בתעודת־הזהות או בעזרת סימן מיוחד על גופם.

„מדינת־ישראל היא מדינה דמוקרטית, המכבדת את צינעת־הפרט," אומר שמוליק אלגרבלי, דובר מישרד־הבריאות. „האמצעים שבהם נוקטים הם אמצעים דמוקרטיים, כמקובל בכל מדינות העולם המערבי, על־פי הנחיות אירגון הבריאות העולמי."

פרופסור אברהם מורג עומד בראש מטה ההסברה שהקים מישרד־הבריאות ומטפל גם בחולי־איידס בבית־החולים הדסה עין־כרם בירושלים.

„בארצות־הברית, באפריקה ובכמה מדינות באירופה המערבית קיבלה מחלת האיידס ממדים מגפתיים, עד כדי כך שיש דמיון בינה ובין המגיפות הגדולות. גם במגיפות הדבר וגם כעת, הצוות הרפואי ניצב חסר־אונים נוכח הידיעה שאי־אפשר לרפא את החולים. כמו אז, גם עכשיו, קשה להשתלט על המחלה, והיא מתשפטת ומתרבה במהירות.

„בארץ המצב אינו כה קשה. התגלו רק חולים מועטים, והמערך הרפואי התארגן ביעילות ובמהירות לקראת המחלה. לפיכך אין צורך לנקוט צעדים קיצוניים."

פרופסור מורג על בדיקות חובה לאוכלוסיות־סיכון: „אי־אפשר להכריח אדם להיבדק. אנשים פוחדים מבדיקת־האיידס כיוון שהם יודעים כי אין למחלה תרופה. הם מעדיפים את אי־הוודאות על פני הידיעה החיובית."

בדיקות של תיירים הנכנסים לארץ: „ההמלצות של אירגון הבריאות העולמי קובעות בפירוש כי אין צורך לבדוק תיירים. הם באים לזמן קצר, והאפשרות שידביקו במחלה תושבים מקומיים היא קלושה ביותר. ואסור לשכוח את העלות הכלכלית. נניח שנבדוק מיליון תיירים. הבדיקות יעלו כחמישה מיליון דולר. ובין מיליון התיירים נגלה עשרה חולים, העלולים להדביק ישראלי אחד. האם כדאי לשלם 5 מיליון דולארים כדי למנוע הדבקתו של ישראלי אחד? אפילו האמריקאים, שהקציבו לנושא למעלה ממיליארד דולר, לא עורכים בדיקות כאלה."

מחנות־הסגר: „אפילו בחלומותיי השחורים ביותר אני לא מוכן לחלום על מצב כזה!

„אומנם חולי איידס מאושפזים ב־

(המשך מעמוד 15

חדרי־בידוד, ובארצות־הברית מקימים למענם בתי־חולים מיוחדים. אולם המרחק בין חדר־בידוד לבין מחנה־הסגר הוא רב. בחדר־בידוד אפשר לבקר את החולה, במחנה הסגר הוא כלוא ומנודה."

ציון החולה בתעודת־זהות או בעזרת סימן מיוחד על הגוף: „אם מחליטים לנהוג כך בחולים במחלות מדבקות, מדוע לא לציין בתעודת־הזהות את כל מי שחלה בהרפס של אברי־המין? זו הצעה טיפשית, הנוגדת את כל כללי הרפואה.

„הבעיה היחידה שיש למדינת ישראל בנושא האיידס היא בשיטות־ההסברה. ישראל היא מדינה שמרנית, שלאוכלוסייתה הדתית יש מישקל רב, לכן קשה לבצע כאן פעולות הסברה ישירות ובוטות, כמו הצבת פוסטרים הממליצים על שימוש בקונדום."

מי שכן מבצעת הסברה נרחבת בנושא האיידס היא קופת החולים הכללית. היא התקינה קו פתוח, בו ניתן לשאול מומחים כל שאלה המתעוררת בנושא האיידס. היא הפעילה מוקד ממנו אפשר לקבל עלון הסברה מפורט, שעד כה כבר חולק ברבבות עותקים ברחבי הארץ, והמומלץ עתה במיוחד ליוצאים לחו"ל.

את תשומת הלב הציבורית (וגם של נציגי רשתות טלוויזיה זרות) משך הבלון הפורח נושא הכרזות שהפעילה הקופה. אך תרומתה הגדולה באמת של הקופה בנושא, היא המחלקה בבית־החולים קפלן ברחובות, בפיקוחו של הפרופ' בנטוויץ', בה יכול כל אדם להיבדק, תוך שמירה מוחלטת על אלמוניותו.

מישרד־הפנים:
מנע כניסתו של חולה

בסמכותו של מישרד־הפנים לאסור על כניסתם לארץ של אנשים המסכנים את בריאות הציבור. תקנות הכניסה לישראל, 1974, סעיפים 17 ו־18, קובעות במפורש כי „השר רשאי, אם הוא סבור שנימוקי ביטחון או שלום־הציבור או בריאות־הציבור מחייבים זאת, לצמצם או לאסור, לזמן שימצא לנכון, כל מגע בין נוסעים בכלי־הסעה שהגיע לישראל ובין כל אדם בישראל.

„מי שבא לגבול ישראל ונמצא שאינו רשאי להיכנס אליה, רשאי קצין־ביקורת־הגבולות להחזיקו עד ליציאתו בתחנת־המישטרה, בבית־סוהר, בתחנת הסגר או חיטוי של מישרד־הבריאות, או בכל מקום אחר שנראה לקצין־ביקורת־הגבולות מתאים בנסיבות העניין."

למעשה, התקנות אינן מופעלות. מישרד־הפנים אינו מברר מי מהנכנסים לארץ נושא נגיפי איידס.

פעם אחת בלבד, לפני כשנה, נמנעה כניסתו לארץ של תייר גרמני חולה. איך נודע שהוא חולה? הן מישרד־הפנים והן מישרד־הבריאות אינם מוכנים להשיב על השאלה.

ובאשר לתושב חוזר: „זכותו של כל תושב ישראלי לחזור לביתו ולארצו בעת מחלה, גם אם זו מחלה מדבקת," אומרת טובה אלינסון, דוברת מישרד־הפנים.

מישרד הקליטה:
בדיקות, אבל לא לגילוי איידס

„באופן תיאורטי, אכן יכולים להגיע לארץ עולים שהם חולי איידס," אומר גד בן־ארי, דובר מישרד־הקליטה.

למרות זאת, מישרד־הקליטה אינו נוקט אמצעים לגילוי המחלה בקרב העולים המגיעים לארץ.

חשוב לציין, שכדי לגלות עולים־חולים אין כל צורך לפתח מערך בדיקות מיוחד. ממילא עובר כל עולה, עוד בארץ מוצאו, בדיקות רפואיות מקיפות, במיסגרתן גם נערכת לו בדיקת־דם. כל מה שצריך לעשות הוא לשלוח את מנת־הדם למעבדה העוסקת בבדיקת נגיפי איידס.

מדוע אין עושים זאת? לדובר מישרד־הקליטה אין תשובה.

הסוכנות היהודית:
המלצה לבדוק סטודנטים

כמו מישרד־הקליטה, גם הסוכנות אינה עורכת לעולה בדיקות לגילוי נגיפי האיידס. „כדי לבצע בדיקה כזו צריכה לעמוד מאחוריה החלטה ממשלתית," אומר צבי אייל, דובר הסוכנות. „באין החלטה כזו — ידינו כבולות.

„אולם בתוכניות־עליה הנמצאות בטיפולנו הבלעדי, ללא התערבות ממשלתית, המצב שונה. תכנית־וורג'ס, למשל, היא הרובדבן של פעולות הסוכנות. באמצעותה אנו מביאים לארץ סטודנטים יהודים מכל העולם. המלצנו לערוך להם את הבדיקה הזו, כדי למנוע בואם של סטודנטים חולים או נושאי נגיפים. שהרי אם יתגלה מיקרה אחד של סטודנט חולה ששולב בתוכנית, תלך כל תוכנית־וורג'ס לאיבוד."

מתי יופעלו ההמלצות? לא ידוע.

התנועה הקיבוצית:
קיבוצים עורכים בדיקות

ועדת הבריאות הבינקיבוצית דנה ארוכות בנושא האיידס, ולא החליטה דבר. בינתיים ממשיכים לבוא לקיבוצים עשרות מתנדבים מחו"ל, שאולי מי מהם חולה.

שלמה לשם, דובר התק"ם: „פה ושם יש קיבוצים המבקשים מהמתנדבים לעבור בדיקת־איידס. עד עתה לא התגלו חולים או נושאי נגיפים בין הנבדקים. אני מעריך שלאט־לאט יאמצו כל הקיבוצים את השיטה הזו."

נתונים

האיידס הוא נגיף קטן, בגודל של אחד חלקי עשרת אלפים של מילימטר. יש לו שתי תכונות בולטות: יכולתו להשאר בתא המאכסן שלו במשך תקופה ארוכה כשהוא רדום. לפתע, כתוצאה מגירוי לא ברור, הוא מתעורר ומתרבה. תכונתו האחרת, המקשה על מציאת חיסון יעיל, היא יכולתו המהירה להשתנות, ולכן קיימים טיפוסים שונים של הנגיף.

מחוץ לגוף האדם אין כל בעיה להשמיד את נגיף האיידס. אקונומיקה ביתית או כמה טיפות אלכוהול חורצים במהירות את דינו של הנגיף למוות.

בישראל נתגלו 42 חולים. 32 מהם מתו. מתוכם 23 הם הומו־סכסואלים, 2 נרקומנים, 2 חולי המופיליה, 1 הומו־סכסואל שהוא נרקומן, 1 – אינו שייך לכל קבוצת־סיכון שהיא.

מלבד זאת, נתגלו 221 נושאי נוגדנים. מתוכם 70 הם חולי המופיליה, 65 הומו־סכסואלים, 33 אינם שייכים לכל קבוצת־סיכון שהיא, 27 נרקומנים, 6 מקבלי עירויי־דם, 5 הטרו־סכסואלים, 4 זונות נרקומניות, 3 הומו־סכסואלים שהם נרקומנים, 1 ילד שנולד לאם נושאת נוגדנים.

מישרד־המישפטים:
החוק הקיים מספיק

במישרד המשפטים חושבים כי ספר־החוקים, כמו התנ"ך, ניתן לפירושים רחבים, המכסים כל חידוש והמצאה בחיים המודרניים. על כן אין כרגע כל הצעת־חוק מיוחדת בעניין מחלת האיידס. בכירים במישרד חושבים כי החוק הקיים מספיק.

סעיף 218 לחוק־העונשין 1977 הוא הסעיף היחיד המדבר מפורשות בעונש על מעשה העלול להפיץ מחלה:

סעיף 218: העושה במזיד או בהתרשלות מעשה העלול להביא לידי התפשטותה של מחלה שיש בה סכנת־נפשות או של מחלת־מין, והוא יודע, או שיש לו יסוד להניח, אפשרות זו, דינו – מאסר שלוש שנים.

מאחר שמחלת־האיידס בוודאי ראויה להיכלל בהגדרה של מחלה שיש בה סכנת־נפשות. הרי שסעיף זה חל על כל מי שעושה מעשה הגורם להפצתה של המחלה בישראל.

על פי סעיף זה אפשר יהיה להאשים אדם חולה איידס המקיים יחסים עם אדם אחר בידיעה שהוא חולה. אפשר יהיה להעמיד לדין גם חולה איידס המפיץ בכוונה מדמו לתוך בריכה ציבורית, או מי שתיה, למשל. הסעיף אינו מבחין בין אדם העושה את המעשה בכוונה תחילה לגרום למחלות ולהדביק אנשים, לבין אדם העושה זאת ברשלנות גרידא. העונש לשניהם זהה.

מישפטנים חושבים כי אם חולה איידס יקיים יחסי־מין עם אדם אחר בכוונה לגרום לו להידבק ולגרום למותו, אפשר יהיה להאשימו בנסיון לרצח, במיקרה שהקורבן לא מת, ואולי אפילו ברצח, במיקרה שהוא מת. יהיה צורך כמובן להוכיח כי הנאשם ידע שהוא חולה איידס, ידע את חומרתה של המחלה וכי היא מביאה למוות. צריך גם להוכיח כי המדביק עשה זאת בכוונה לגרום להידבקות ולמוות.

אבל אלה הן שאלות מישפטיות של הוכחה וראיות. השאלה העקרונית היא האם יש הוכחה שכל מגע מיני עם חולה איידס מביא בהכרח להידבקות.

בארצות שונות בעולם היו מיקרים של חולי איידס שנשכו במתכוון שוטרים או אנשים אחרים כדי להדביקם במחלה. נראה כי מיקרים כאלה מכוסים כרגע על־ידי הסעיפים האלה בחוק הקיים.

סעיף אחר בחוק, המתאים אולי למחלת האיידס והקובע עונש חמור, 20 שנות־מאסר, הוא סעיף 329(4) לחוק העונשין. סעיף זה קובע:

העושה אחת מאלה בכוונה להטיל באדם נכות או מום, או לגרום לו חבלה חמורה, ...דינו מאסר עשרים שנה: ...שולח או מוסר לאדם חומר נפיץ או כל דבר מסוכן או מזיק אחר או הגורם לאדם שיקבל כל חומר או דבר כאמור.

אם יוגש מישפט נגד אדם בעבירה שגרם לאחר לקבל נוזל או דם המכיל את נוגדני האיידס, יהיה צורך לפרש את הסעיף בבית־המישפט, ולקבוע אם המילים „חומר נפיץ, כל דבר מסוכן או מזיק אחר" כוללים גם חומר המכיל נוגדני איידס. מיקרה כזה טרם נידון בישראל.

במפתיע, מכיל ספר־החוקים סעיף מפורש המעניש מי שגורם במזיד לחיה להידבק במחלה מידבקת, ועונשו של העושה זאת הוא עד חמש שנות מאסר. בעוד שסעיף 218 לחוק, המדבר בהדבקת אדם במחלה כזו, מעניש רק בעונש של שלוש שנות מאסר.

מישרד־הבריאות מחייב רופאים להודיע על מטופל החולה באיידס, אולם אין כל חובה כזו על החולה עצמו. אם יתגלה צורך לחייב חולה איידס להודיע על כך לשילטונות, או על כל הנכנס לישראל להביא אישור כי אינו חולה איידס, כפי שנדרש כבר בכמה ארצות בעולם, יהיה צורך בחקיקה מפורשת של הכנסת — דבר שטרם נעשה.

אילנה אלון ושרה ליבוביץ ■

תל־אביב, רחוב הירקון, שעה ארבע לפנות בוקר. הרחובות ריקים מאדם. סוף הלילה, עוד לא בוקר, שקיות־אשפה מונחות על המידרכות, מחכות לפועלים שיבואו לאסוף אותן. על הכביש חולפות מכוניות בודדות ומפירות את הדממה.

פסיעה אחת אל תוך גן־העצמאות והנוף משתנה. כאילו הורם מסך לעולם אחר. עשרות דמויות מסתובבות בין השבילים. רק אחרי שמתרגלים לחשיכה, ניתן להבחין בפנים, בגוף, בעיניים. באנשים.

למרות השעה, הגן מלא בגברים. בהלת האיידס, אם יש כאן כזו, לא הפחיתה את כמות המבקרים בגן.

דני, סטודנט לפסיכולוגיה בן 26, גבוה ורזה, מחייך ואומר: „תמיד כשבאים לכאן בפעם הראשונה, מפחדים. לא נעים להסתובב כאן, לוקח זמן עד שמתרגלים, עד שמבינים שכל האגדות המהלכות אודות הגן הן פרי דמיון פרוע. זה בסך הכל מקום־מיפגש.”

דני מגדיר את עצמו כמבקר קבוע בגן. כן, גם עכשיו, בעיצומה של בהלת־האיידס. הוא מגיב בצחוק מריר על השאלה אם אינו פוחד מאיידס. „יופי של שאלה. בוודאי שאני פוחד. יש מישהו שלא פוחד? השאלה שאני שואל את עצמי היא אחרת — איך אני חי עם זה, איך אפשר לחיות בצל הפחד.

„אני משתדל להשאיר את הפחד בפרופורציות הנכונות. לא להיכנס להיסטריה.

„זה קשה, במיוחד אחרי שקוראים בעיתונים את כל המאמרים המנבאים שחורות, ועוד יותר קשה שמישהו שהיכרת אישית, חלה במחלה.

„אני מאמין בגורל. אם ירצו שם למעלה, ישלחו לי את המחלה. זה לא אומר, כמובן, שאני שאנן. שיניתי את ההרגלים המיניים שלי. אני משתמש בכל אביזרי הבטיחות שצריך, בכל העצות שנותנים. כיום אני גם לא אכנס למיטה עם משהו שנראה לא נקי או עם אחד שיש לו שם של מיזרון (אחד ששוכב עם רבים).

„ברור שיש סיכון שאני בא לגן. מה אני יכול לעשות? גם כשאני עובר כביש יש סיכוי שמכונית תבוא ותדרוס אותי. מה שנשאר לי לעשות זה תקוות. להתפלל שלי זה לא יקרה.”

דני גם מספר שגברים המבקרים בגן באופן קבוע החליטו לסלק ממנו את כל התיירים, שמגיעים אליו. „איידסונים”, כך מכנים אותם בגן. „הם, התיירים, הכי מפחידים אותי,” אומר דני, „הם מקור הקללה. בחיים אני לא אתקרב לתייר, אפילו אם הוא יהיה חתיך ומושך, אפילו פול ניומן.

„אולי זה פרימיטיבי להגיד, אבל הם מפחידים אותי. לא רק אותי, כולם מפחדים מהם, לא רוצים אותם כאן.”

ואז הוא צוחק ואומר: „בעצם, לפול ניומן לא הייתי מסרב.”

גברים רבים החולפים על פניו מנפנפים לו לשלום. אחרים עוצרים ושואלים מה נשמע. הרוב כאן מכירים אחד את השני, כמעט כמו מועדון־חברים. חלק מהגברים ששומעים שאני עיתונאי, ולא מבקר חדש בגן, נרתעים.

„חושב טוב לפני כל זיון”

יוסי, גבר כבן 40, שמן ומקריח, הומוסכסואל מוצהר, מדבר בכעס:

„נהדר. עוד עיתון החליט לעשות כתבה על הגן, על האיידס. זה הרי חומר נהדר לעיתונים. מה הם היו עושים בלי זה? עכשיו יש לנו, להומואים, שם חדש — ,קבוצת־סיכון׳. כבר לא ,מתרוממים׳ או ,אוכלים־בתחת׳.

„העיתונים עשו עלינו עליהום. לינץ׳ ממש. אפילו ידידות טובות שלי מפחדות ממני. אנשים מפגינים בורות בנושא הזה. חושבים שחיידקים מסתובבים לידי, שאפשר להידבק מנשימה, ממבט בעיניים, אולי אפילו מזה שחושבים עליהם. אין לי שום מחלה, אבל אני מרגיש כמו מצורע.

„מה שכואב לי בכל העניין שיש כאלה שאומרים שהאיידס הוא עונש משמים, עונש על המתירנות המינית ועל ההומו־סכסואליזם. איזה שטויות! אם האיידס הוא עונש, אז הוא עונש שאנחנו, ההומואים, נותנים לחברה.

„לא, לא, אל תרשום את זה. מספיק שונאים אותנו עכשיו. מתייחסים אלינו כמו בימי־הביניים.

„כן, גם אני פוחד מהמחלה, אבל אני שומר את הפחד לעצמי. לא מסתובב איתו. ישבתי עם עצמי והחלטתי החלטות. היום למשל לא אשכב עם כל אחד. היום אני חושב טוב לפני כל זיון. אין זיון ששוה את המחלה. זו הסיסמה של כולם כאן.” יוסי גומר לדבר, נפרד לשלום וממשיך בסיבובים שלו, בנסיונות למצוא בן־זוג להעביר איתו את הלילה.

„לי היתה תקופה שהפסקתי להגיע לגן,” מגלה פזי, נער בלונדי צעיר, המדבר בקול נשי. „כשהתחיל כל הבלאגן עם האיידס, לא באתי, החלטתי להישמר. היום? איפה! אני בא כמו תמיד.

„אולי כל העניין עם האיידס זה כמו הסיפור על זה שצעק כל הזמן זאב־זאב, עד שלא האמינו לו יותר. מרוב שמדברים על זה, הפחד שלי ירד.

„הגן מלא, כמו תמיד. אנשים לא הפסיקו לבוא הנה. אין שעה ביום שהגן ריק. הנה, עכשיו לפנות בוקר, ויש כאן אנשים. אני חושב שזה המקום הכי שוקק בתל־אביב. בשעה הזו מגיעים המבוגרים, הגברים הנשואים. הם לא מחפשים רומאן או סיפור־אהבה, סתם מגיעים לחפש זיון ללילה. הם אפילו לו ייצאו לבלות עם הבן־זוג שהם ימצאו בגן. הם יעשו את זה כאן, בין השיחים.

„יש כאלה שמגיעים עם טפסים המוכיחים שאין להם איידס. באמת, הם רוצים להוכיח שהם בריאים. אני אעדיף ללכת עם אחד כזה. שמעתי שבתל־ברוך יש כל שלושה חודשים ניידת־מישטרה עם רופא, ומחייבים את הזונות לעבור בדיקת איידס. שיעשו את זה גם כאן, מצידי.

„הבעיה כאן היא לא עם ההומואים המוצהרים. אלה הולכים כל הזמן להיבדק ומודעים למצב. הבעיה היא עם הגברים הנשואים שמגיעים הנה בסתר, מתחמקים שלא יראו אותם, ואחר־כך חוזרים לאשה ולעבודה המכובדת שלהם, ובשיחות־הסלון שלהם הם ידברו על ההומואים שמפיצים את המגיפה. ואלה הנשואים באים, מזיינים את מי שנופל להם בעיניים, וחוזרים הביתה.”

טל, צעיר הלבוש בגופיה ציבעונית, מיכנסי־התעמלות וקבקבים, מטייל עם כלבו בין השבילים. זר שייקלע לגן, יראה בו סתם אדם שירד עם הכלב שלו. „באמת, יש בגן כאלה שלא נעים להם להסתובב כאן,” אומר טל, „הם מפחדים לפגוש מישהו שהם מכירים, אז הם באים עם כיסוי. כלב או עיתון או פטנטים אחרים. אני באמת הייתי צריך להוריד את הכלב, אז כבר ניצלתי את זה לסיבוב בגן. סתם לראות מה נשמע, ואולי גם ליותר.”

טל חושב שצריך לחייב כל תייר שנכנס לארץ לעבור בדיקת איידס. „הם היבואנים של המחלה.” ועוד הוא אומר: „צריך לבודד את כל החולים במחנות־הסגר. גם אם אני אחלה, אני אעשה הכל שהמחלה לא תתפשט.”

אבי, נער יפהפה העובד כזונה ממין זכר: „בדרך כלל אני לא עובר בגן. יש כאן מעצרים. היום קפצתי לבדוק מה העניינים.” ברגע שמוזכרת המילה, איידס, הוא נאנח בעצב: „נמאס לי לדבר על זה. נמאס לי לחשוב על זה. אני עובר ופוחד. ממש פחד מוות, אבל אין לי ברירה. מה אני יכול לעשות? רק להיות זהיר.

„היום אני לא אעלה ללקוח בלי גומי. הנה, רק אתמול הציע לי מישהו 150 שקל בתנאי שזה יהיה בלי גומי. אמרתי לו שאני מעדיף 20 שקל עם גומי. לא שווה לי הכסף בשביל הסיכון. אין כזה דבר בלי גומי, בשום מצב.

„לא רק אני שיניתי את הרגלי־המין. כל מי שאני מכיר שינה.”

אורי, גבר קשיש וכסוף שיער מעיד על עצמו שהוא „ממייסדי הגן”. אורי משמיע דיעה שונה. הוא כנראה בין היחידים שלא השתנו בעיקבות המחלה.

אורי מדבר בייאוש מה, בהשלמה: „אני כבר לא ילד בן 18, אין לי הרבה מה להפסיד. אני מתנהג כמו תמיד. כואב לי הלב על החברה הצעירים. על הנערים, מהדבר הכי יפה שיש בעולם, מהמין, הם צריכים לפחד. חבל לי עליהם.”

שי כרם ■

גן העצמאות: החיים נמשכים

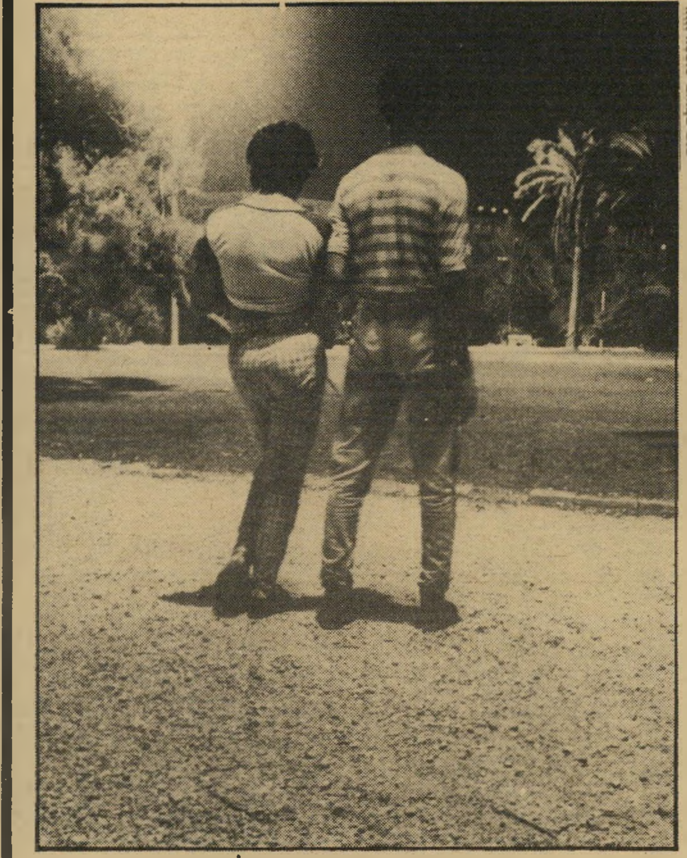

ציון אפריר, העולם הזה

שני גברים בגן־העצמאות בתל־אביב
„התיירים הכי מפחידים!”

הנסיכה דיאנה לוחצת ידו של חולה־איידס
„אני שומר את הפחד לעצמי!”

מקום מיותם בית־הקפה והמפורסם ביותר בישראל, כפי שצולם ב־יום ההלוויה. מאות אנשים נאספו בפיתחו וחסמו את התנועה ברחוב. על שולחנות בית־הקפה שהוצבו בפתח הונחה הגופה. שם ספדו לו עמיקם גורביץ, אורי זוהר, משה ברנשטיין. בנו, לי, אמר קדיש.

בחיים ובציור משה איש־כסית מצביע על דיוקן־עצמו, בציור קיר גדול, שבו צייר אורי ליפשיץ את יושבי כסית הוותיקים. בתמונה – דן בן־אמוץ, אורי ברנשטיין, עמוס קינן.

לב גדול נדם

סיפוריהם של רות, אלמנתו של משה איש־כסית, ושל אמו ואחותו

הבית ברחוב גורדון סואן. משעות־הבוקר המוקדמות ועד אשמורת־הבוקר שלאחריו מצטופפים עשרות מבקרים בחדר־האורחים הקטן של לאה ויינשטיין, אמו של משה איש־כסית. איקה ישראלי, יורם לוקוב ואמנון אריאלי, שלושה חוזרים־בתשובה, מתווכחים עם אורי ליפשיץ על מהות הדת. ריבקה מיכאלי מקשיבה. יבי משוחח עם דידי מנוסי. אך הם קמים, מגיעים אחרים.

ליד המודעה חיים בנאי, כמו דידי מנוסי ואמנים, שחקנים וזמרים רבים אחרים, שהיו מבאי כסית, בית־הקפה שבמשך שנים מהווה מקום בילוי בוהמי, בא גם הוא להלווייה.

לאה מבכה את בנה אמו של משה, לאה איש־כסית, בבית־הקברות, חבוקה בזרועות נכדה, בנה של צביה, שהיא אחותו של משה. משה קרא לבתו התינוקת בשם בת־אלה – שהוא היפוך אותיות שמה של אמו: לאה.

המחזאי ניסים אלוני, ש־ביקר המישפחה בביתה, יחד עם יוסל ברגנר. בתצלום מימין: יענקל'ה בן־סירא.

החבר הכי טוב הזמר והמלחין שמוליק קראוס, אחד ה־חברים הקרובים ביותר של משה איש־כסית, ולצידו לי, בנו בן ה־11 של משה. קראוס נמנה עם יושביו הקבועים והנודעים של בית־הקפה. הוא נהג לשבת ליד שולחן הקופה, במקום קבוע, לצידו של משה.

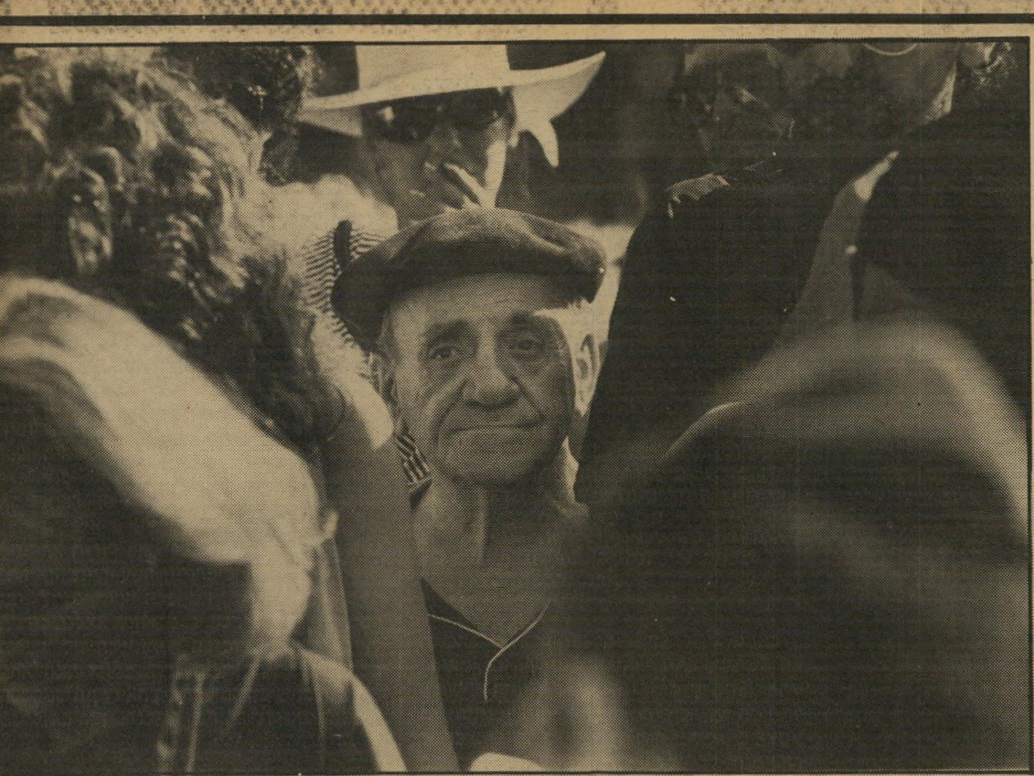

המלצר שפרש

מרסל רוזנטל, שעבד במשך עשרות שנים כ־מלצר בכסית, עוד בימיו של חצקל, ופרש לפנסיה לפני שנים מספר, היה חבר בתנועת המחתרת האנטי־ציו־נית בצרפת וקיבל עיטורים על שרותו. הוא השתתף גם בהלווייתו של חצקל. משמאל: רותי איש־כסית.

ורד אדום באמצע

ילדיו של משה סידרו את הפרחים על הקבר, הישקו אותם, שמו ורד אדום באמצע ושטפו גם את הקבר של חצקל, הסבא, הנמצא בסמוך.

בחדר צדדי, הגובל בחדר־האורחים, יושבת רותי, אשתו של משה איש־כסית. כמו בחייו, כך גם במותו, בדולה ומרוחקת מהמון חבריו. פניה חיוורות, סגופות. שוב ושוב היא משחזרת את רגע מותו, זוכרת כל פרט, כל רגע.

מספרת רותי:

ב־8 בבוקר התקשרה אליי אחות מחדר־מיון באיכילוב ואמרה: „למשה יש קצת לחץ בחזה, את מוכנה לבוא?"

השארתי את הילדים אצל המטפלת של חברה, הזמנתי מונית ומייד נסעתי. ליד העירייה היה פקק־תנועה. ביקשתי מהשוטר שיתן לנו לעבור בנתיב הריק. „בעלי בבית־חולים, ואני צריכה להגיע רחוק," אמרתי, ובלב חשבתי: את קצת משקרת, הרי לא קרה שום־דבר דחוף.

בפתח חדר־המיון חיכתה לי אחות ואמרה לי שיש למשה קצת לחץ בחזה, ושמטפלים בו. ביקשתי לראות אותו והיא אמרה: „אי־אפשר. הוא מוקף ברופאים. את צריכה להתקשר דחוף לבן־מישפחה נוסף."

עדיין לא קלטתי כלום. לא רציתי להתקשר. אמרתי: „למה להבהיל אר־תם?"

היא התעקשה. ועדיין לא הבנתי שקרה משהו נורא. חשבתי שזה הנוהג באיכילוב שבכל מיקרה צריכים להג־יע כמה בני־מישפחה.

ניסיתי להתקשר עם צביה, אחותו של משה, ולא מצאתי אותה. חזרתי לחדר־המיון. אחד הרופאים התקרב א־ליי ואמר לי שהוא רוצה לדבר איתי.

„אוי ואבוי, מוישל'ה קיבל התקף־לב," ככה חשבתי לעצמי. זה הדבר הכי גרוע שיכול לקרות לו, כזאת מחשבה חלפה בי. יותר גרוע מזה לא יכול להיות.

ובאותו רגע הרגשתי כעס נורא. כעסתי על מוישה, שלא הקפיד על הבריאות שלו, וכעסתי על עצמי, שלא לחצתי עליו להוריד במישקל. הייתי צריכה להגיד לו: „מוישל'ה, אני ארעיב את עצמי ואתחיל לאכול רק כשאתה

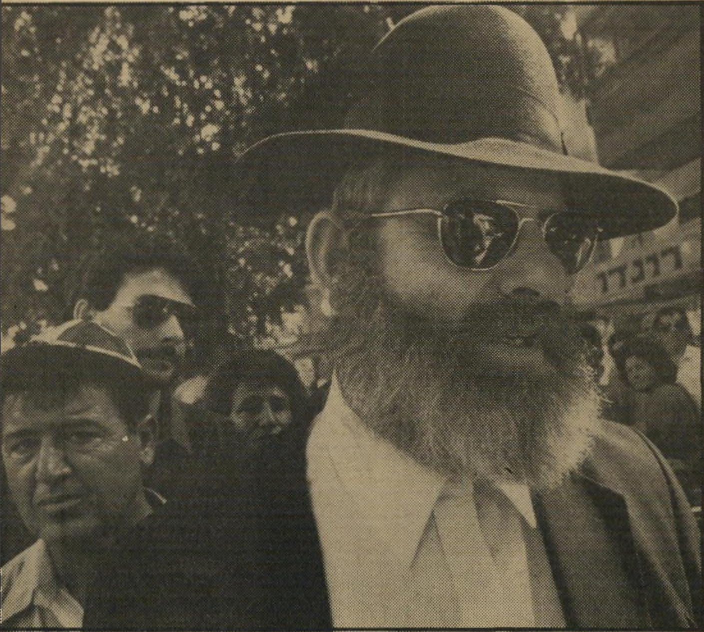

חבר מעולם אחר

אורי זוהר המתחרד הגיח מעולמו האחר להלוויה. הופעתו הפיתאומית עוררה סקרנות רבה. הוא נראה רזה וחיוור, מרוחק מחבריו־לשעבר. סמוך לגופה סיפר על צדיק שעזר לא רק לאנשים זרים אלא גם לחברים.

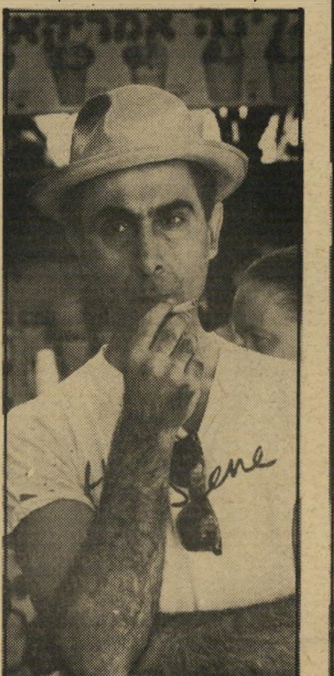

מבט אחרון

האשה רותי והילדים, לי ו־תמר, בבית־הקברות. לפני שלושה חודשים נולדה למשה ולרותי בת נוספת. משה השתתף בלידה. הילדים בילו שעות רבות בבית־הקפה, והיו קשורים מאוד לאביהם. גם משה בילה בימי ילדותו בבית־הקפה, עם אביו, חצקל.

הזמר

אריק סיני. בתצלום הימני: המתופף והמל־חין זוהר לוי. מאחורי זוהר – גבי אלדור, רקדנית וכוריאוגרפית.

 צילם: ציון צפריר ■ כתבה: שרה ליבוביץ

(המשך מעמוד 19)
תתחיל לטפל בבריאות שלך!" הוא לא היה עומד בלחץ כזה. אחרי כמה דקות של שביתת־רעב שלי הוא היה עושה משהו עם עצמו.

בתוך כל המחשבות האלה, שמעתי את הרופא אומר: „עשינו הכל. משה מת."

צעקתי: „רוצו מהר. תעשו משהו!" והרופא: „עשינו הכל. כבר שעה וחצי אנחנו מנסים להחיות אותו. עיסינו את הלב שלו. עשינו הכל. דקה אחת לפני שמת הוא צחק איתנו. כשאמרנו לו שהוא צריך לרדת במישקל, הוא השיב: קודם ארד במדרגות. ופיתאום מת."

זה היה הרגע המפחיד ביותר בימי חיי. קשה להסביר למה דווקא פחד, אבל הרגשתי שאני פוחדת. צעקתי, בכיתי וביקשתי לראות אותו.

אחרי שהתקשרתי עם כסית, לקחו אותי לראות את הגופה שלו.

במשך חצי שעה עמדתי לידו, דיברתי איתו, התחננתי שיחזור. לפעמים הוא היה משחק עם הילדים ומעמיד פני מת. חשבתי: אולי גם עכשיו זה רק מישחק, והוא מייד יקום.

כשצביה נכנסה מבלי לדעת על האסון, ושמעה ממני בלי שום הכנה שמשה מת, פרצה בצעקה והשתוללה: „למה הוא ולא אני?"

אחרי חצי שעה הגיעו שאר בני־המישפחה. לאה, אמו, פרשה לקראתו ידיים ואמרה לו: „בוא אליי, מוישל'ה, קום!" היא רצתה לתת לו כוח־חיים וככה, בעזרת הכוח שלה, לעזור לו לקום לתחיה.

במשך שעתיים עמדנו לידו. נישקנו אותו. ניסינו לתת לו משהו מעצמנו. וכל הזמן חשבתי לעצמי: קרה אסון, אין דבר. אחזור הביתה, ומוישל'ה ינחם אותי. ופיתאום קלטתי שאי־אפשר, שזה לא יקרה, הפעם מוישל'ה הוא האסון שקרה.

מסודר עם טלאים

את מוישל'ה הכרתי הרבה שנים לפני שהתחתנו.

היינו ידידים טובים. סיפרנו זה לזו סודות אינטימיים. הוא תמיד אמר שאני כמו חבר שלו. פיתאום, בתחילת 1973, התלקחה האהבה. שלוש שנים אחר־כך התחתנו.

הוא לא היה בעל רגיל, החוזר כל יום בשעה 4 אחר־הצהריים מהעבודה. היה לו סדר־יום מבולבל, וכשנולדו הילדים התברר לנו שאורח־החיים שלנו שונה. הוא היה חוזר הביתה בלילה ומתעורר בשעת בוקר מאוחרת, ואני הייתי צריכה לקום מוקדם בבוקר, בגלל הילדים.

לפני שש שנים עברנו לגור בדירות נפרדות, אבל נשארנו זוג נשוי. אני והילדים נשארנו המישפחה שלו. הוא אהב את הילדים, בילה איתם הרבה, עזר להם בכל יום להכין את שיעורי־הבית, השתתף במסיבות־הסיום שלהם ובטיולים השנתיים, והלך לאסיפות־הורים.

לי (11) ותמר (7) העריצו אותו. הוא היה אבא גדול ורחב, גם בצורתו החיצונית וגם פנימה, בליבו.

משה וחצקל איש־כסית בעבודה
„כמו שמעריצים אל, מרחוק!"

אנשים לא הכירו את הצד הזה שלו. כשהייתי באה לכסית, איש לא ידע שאני אשתו. לי היה טוב עם זה. יש לי ילדים שצריך לגדל אותם, ובית, ואין לי כל צורך לבלות בבתי־קפה ובמסיבות או להיות ליד מוישל'ה בכסית. זה היה ההסדר בינינו: הוא מפרנס, אני מגדלת את הילדים.

מוישה היה טיפוס מוחצן שאהב חברים, אהב להיות מוקף באנשים. ואת זה כסית סיפקה לו בשפע. אני הייתי הבית, ושניהם, גם הבית וגם כסית, היו חשובים לו. היה בו השילוב הזה, של בית וחוץ.

אפשר להדגים את זה בצורת הלבוש שלו. הוא לבש מיכנסיים מטולאות ותמיד נראה בוהמי, אבל למעשה הוא היה סופר־נקי ומסודר, קפדן ממש.

תינוקת בת 90

בדיוק בעוד שלושה חודשים, ב־14 באוקטובר, היינו חוגגים את יום־הולדתו ה־40, אילו היה חי. בן־אדם מבוגר, שכולם תמיד אמרו עליו שהוא ילד מגודל. רק עכשיו, אחרי שהוא מת, הבנתי כמה שהקביעה הזו מוטעית. היתה בו בגרות שאנשים לא הבינו אותה. תפיסת־החיים שלו היתה בוגרת.

למשל: הוא ביטל דברים קטנים, ואמר שהם לא חשובים, שחבל על הזמן, „תפסיקי, זה לא חשוב," היה צועק עליי, כשהייתי מתעכבת על פרטים קטנים. הייתי צריכה שמוישל'ה ימות כדי שאבין שהדברים הקטנים באמת אינם משמעותיים.

ביום השישי האחרון סיפרתי לו שלא אהבתי לשמוע שבתי, תמר, אמרה: „כשהתינוקת תהיה בת 90, לי יהיה בן 100." משה שאל למה אני לא יכולה להגיד את זה בקול רם, אבל אני לא יכולתי. אז הוא אמר: „את לא צודקת. צריכים להוציא את הדברים החוצה."

אני אמרתי שאף על פי שאנחנו יודעים שאנחנו צריכים למות פעם, נדמה לנו שאנחנו בני־אלמוות. ואז הוא ענה: „נכון, רותי, וזה מה שמחזיק אותנו בחיים!"

בשנה האחרונה הוא השתנה, התבגר עוד יותר. בעבר, כשהיינו מדברים בינינו, הוא לא היה מדבר, אלא מתווכח. על כל מישפט שלי היה אומר מישפט הפוך, מתנגד. תמיד ניסה להוכיח לי שאני טועה והוא צודק.

בזמן האחרון שמעתי ממנו שוב ושוב את המילים: „רותי, זה נכון, את צודקת." הבנתי שזה חלק מהבגרות שלו, מההשלמה עם המישפחה, עם האחריות.

כשנולדו הילדים הגדולים, לי ותמר, הוא חיכה לי ולהם מחוץ לחדר־הלידה. לא היה לנו די אומץ כדי להיחשף כך זה לזו. בלידה של בת, לפני שלושה חודשים, הוא השתתף. וזה עוד סימן שמוישל'ה כבר לא ילד קטן, שהוא מוכן להשתתף ולקחת אחריות.

בזמן הצירים, שנמשכו כמה שעות, צחקנו. הוא עמד לידי והצחיק אותי. התחננתי לפניו שיפסיק לספר בדיחות בזמן ציר, כי זה לא הולך ביחד — צחוק ונשימה של ציר — אבל הוא סיפר וסיפר, וביחד איתי צחקו גם הרופאים והאחיות.

בזמן הלידה הוא מאוד התרגש, אבל לא איבד את העשתונות. הוא החזיק לי את הראש ולחצנו ביחד.

להזדקן ביחד

מאז שהוא מת אני מנסה לשחזר לעצמי מינהגים ביתיים שלו. מה אהב ומה אמר ואיך התנהג ברגע זה או אחר. ואני לא זוכרת כלום. כאילו קיר של אבן חוסם את כל הזיכרונות. אני רק זוכרת שהוא אהב לצפות בטלוויזיה ולאכול גולש של תפוחי־אדמה, וכ־שהוא היה נכנס הביתה הוא לא היה אומר שלום אלא מייד מתחיל לדבר ולספר.

דיברנו הרבה על המוות. הוא שאל: כשאני אמות, תבכי? ואני הוצאתי ממנו הבטחה שאם אני אמות לפניו, הוא יטפל בילדים כמו אמא, ולא כמו אבא. אבל גם דיברנו הרבה על זיקנה משותפת. היינו בטוחים שנזדקן ביחד.

(המשך בעמוד 22)

האחות צביה והאם לאה
„למענם נמשיך לקיים את המקום!"

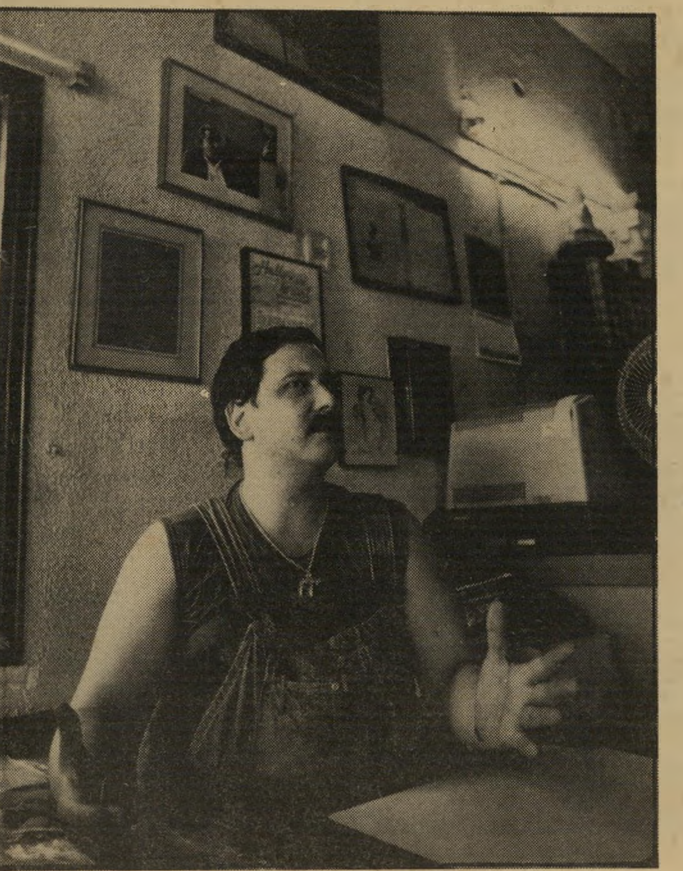
מוישל'ה במקומו הקבוע לפני הדלפק
„עשינו הכל. משה מת."

רותי ולי ליד הקבר
„זה היה הרגע המפחיד ביותר בימי חיי..."

איש כסית היה

הוא היה דמות הידועה מן האגדה: הענק טוב־הלב.

הר של אדם. כשהיה מתרומם מכיסאו, לפני הדלפק של בית־הקפה, היה די בכך כדי להשתיק מתפרעים, להרתיע מופרעים למיניהם, להרגיע שיכורים.

הר־אדם טוב־לב. לא טוב־לב חבוי, אלא טוב־לב שהיה שפוך על פניו, ושהתבטא בכל מעשיו. הוא היה כל־כך גדול וחזק, עד שגם בילדותו לא היה נאלץ, כנראה, להגן על עצמו ולעמוד על המישמר. משום־כך לא היה תוקפן, לא חשדן. כמו אריה, שאין לו אויבים חזקים ממנו, יכול היה לשבת בשקט ולהשקיף על הדברים.

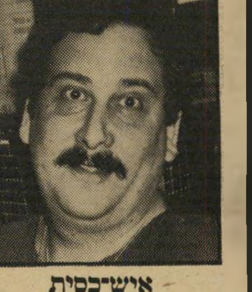

איש־כסית

עמדתי בתא־טלפון בנמל־התעופה של רומא, כאשר הודיעה לי רחל אשתי שמשה איש־כסית מת. אני זוכר את התגובה הראשונה: מה פיתאום?

כל אדם מת. לפעמים זה צפוי, לפעמים זה פיתאומי. מוטב להיות מוכנים למותו של כל אדם בכל עת, גם של עצמנו.

אולם איכשהו, מותו של מוישלה היה פחות צפוי מהכל. איני יודע מרוע. אולי מפני שהיה סמל של בריאות וכוח. אולי מפני שכל־כך התרגלנו שהוא שם, בפינה שלו, לפני הדלפק, בכל פעם שאנחנו מגיעים לכסית.

רחל ואני נוהגים לשבת בכסית פעם בשבוע, לאכול ולשוחח עם חברים וידידים קבועים. כשהיינו מתקרבים, היה משה מכין לנו את השולחן במקום הקבוע, או שולח מלצר לעשות זאת במקומו. כשהיה נודניק עובר־אורח או סתם מופרע מציק לשולחן, היה משה מצוי לפתע לידו, בשקט, כאילו יש מאין, „אלוהים מן המכונה" כמו שאומרים בתיאטרון. די היה בכך.

פעם ישבנו מסביב לשולחן — פרופסור אחר, כמה עיתונאים ועיתונאיות, סופר, פסיכיאטר, איש־קולנוע — כאשר לפתע נורו יריות לידינו. חייל שיכור פתח באש מרובה. כל כסית השתטחה בחיפזון על הארץ. משה זינק לעברו והוציא את הרובה מידו. הוא היה חסר־פחד. אחר־כך, כשבאה הניידת, הגן על החייל ודאג שלא יאונה לו רע.

יש לי סנטימנט מיוחד לכסית. הייתי פחות או יותר עד ללידתו של המקום. להוריי היתה מיכבסה מול הקפה. במשך זמן־מה גרתי עם אחי בכוך קטן שמאחורי המיכבסה. אולם כסית, מעבר לרחוב, היה בשבילנו, הנערים, עולם אחר.

לא מכבר, כשעברתי על ספר־האורחים הישן של כסית, מצאתי שם את חתימתי ליד דיבריהם של נתן אלתרמן ואברהם שלונסקי. נזכרתי בימים ההם. כאשר הוצאתי לאור את כתב־העת הראשון שלי (במאבק מס' 1, במאי 1946) יצאתי עם ידידיי לחגוג את המאורע בכסית. הרגשנו שהצטרפנו לחבורה המובחרת שזכותה היא לשבת במקום נשגב זה. אחרי־הכל, הנה הוצאנו את הגליון הראשון של כתב־העת שנועד לחולל שינוי היסטורי בכל תחומי המדיניות והתרבות בארץ, ולהעלות את המהפכה העברית על דרך־המלך. הסתכלנו בבוז מסויים ביושבי כסית בני ה־40 וה־50, הזקנים שבאנו לרישתם. הפכנו יושבי־קבע.

אני זוכר ערב בכסית. ינואר 1948. אולי פברואר. זה עתה יצאו הבריטים סופית מתל־אביב. ישבתי עם כמה חברים, וחיברנו שיר הומוריסטי לכבוד המאורע ההיסטורי, בוזמנית בעברית ובאנגלית. קינה של זונה תל־אביבית לשוטר בריטי.

אחרי המילחמה חזרתי לכסית.

בגדתי בכסית כאשר פתח אייבי נתן בסוף שנות ה־50 את קפה קליפורניה, בפינה הסמוכה. כשסגר אותו, עברנו לסולטאן, ממול. משם עברנו לג'קי, ובמשך שבוע־שבועיים לאקסודוס. אחרי־זה, לפני 20 שנה, חזרנו לכסית — ולמשה, שהפך בינתיים לדמות המרכזית שם, במקום אביו שנפטר.

נשארתי שם, כאשר רבים בגדו והלכו לרעות בשדות זרים. כשהוזמנתי פעם למקום אחר בשעה היעודה לכסית ונעניתי, חשתי תחושה עזה של בגידה. כשהייתי בחו"ל, נזכרתי בכסית תמיד ביום ובשעה הקבועים.

הייתי בכסית בלילות־סדר־שני וחנוכה, בימי־ההולדת של פלוני ואלמוני, בבר־מיצווה של בנו הג'ינג'י של אברמלה המציל ושל שמוליק קראוס, בן־חסותו של מוישה. וגם בלילות סילווסטר הקדוש, כמובן.

תמיד היה שם מוישה, לא במרכז כי אם בפריפריה, כשהוא מוזג את הסאנגריה שהוא היה מומחה לה. פעם הסיע את כולנו, באוטובוסים, כמו בטיול של בית־ספר, לפתיחת תערוכת־התצלומים של ברי פרידלנדר שצולמו בכסית. סיר־ענק של סאנגריה נסע איתנו.

ידענו שיש לו בעיה של סם. לא דיברנו על כך. אך בעקיפין שמענו שהוא עשה דבר שלא ייאמן: הוא נגמל. במשך חודשים ראינו את המטפל שלו, המומחה־לגמילה הד"ר מיקי רייטר, משגיח עליו. שמענו שמוישה לא רק נגמל בעצמו, אלא שגם קיבל תחת כנפיו מכורים אחרים לסמים, התבודד איתם והשגיח על גמילתם.

בשבועות האחרונים העיק עליי סיפור שנודע לנו. שופטת גזרה עליו חצי שנת־מאסר בפועל. סוכן, שהתחזה כחבר הזקוק להרואין, ביקש את עזרתו. משה תיווך בינו ובין מוכר. זה היה לפני שלוש שנים.

השופטת הרשיעה אותו. מומחה העיד שמשה עשה את הבלתי־אפשרי, שנגמל מהרואין. הוא נבדק מדי שבוע במשך שנה וחצי ולא חזר לסם. המומחה אמר שאם יישלח משה לכלא, אין ספק שהצלחה זו תאבד.

בגלל סיבות השמורות עימה, סירבה השופטת להסתפק בעונש קל ממאסר־בפועל. היא גם סירבה לדחות את פסק־הדין בכמה שבועות, עד שייכנס לתוקפו החוק החדש, המאפשר לרצות עונש־מאסר של שישה חודשים בעבודות־חוץ. היא גזרה עליו מאסר־בפועל מייד.

משה הגיש עירעור, והמאסר נדחה. אולם הסכנה הוסיפה להעיק עליו. כעסתי על השופטת, ועכשיו אני כועס עוד יותר.

אם יש מישפחת־כסית, הוא היה האבא שלה, למרות שהיה צעיר מרובנו. בקושי בן 40. לכן יש הרגשה של יתמות. משהו השתנה בחיינו.

איש טוב היה. על כמה אנשים אפשר לומר זאת בכנות?

מקום ושמו שום־כלום

מזמן לא נזכרתי במאסמיה הגדולה.

כאשר נכנסתי אליה על גבי הג'יפ שלי, באמצע מילחמת־העצמאות, הופתעתי. כבר ראיתי לפני כן הרבה כפרים ערביים, שעה קלה אחרי שננטשו על־ידי תושביהם, אך מאסמיה „הגדולה"

אורי אבנרי

יומן אישי

היתה מיוחדת. במרכזה היתה חורשה, שלא ראיתי דוגמתה בשום כפר אחר. הרושם היה שזהו כפר פורה ומשגשג יותר מאחרים.

מאסמיה נעלמה מזמן. לא נשאר ממנה שריד וזכר, לא בשטח ולא במפה. כיום נמצא שם צומת־ראם, בואכה קריית־מלאכי.

עכשיו קיבלתי דרישת־שלום ממאסמיה. ד"ש מזועזע למדי.

אלי סיוון, בימאי ישראלי צעיר, ביקש ממני לבוא ולראות את סירטו, שיוצג רק פעם אחת בסינמטק הירושלמי. הוא הכין את הסרט בעזרת צוות צרפתי, ובמימון סוכנות האו"ם לשיקום ולתעסוקה. שמו: עקבת־ג'אבר.

עקבת־ג'אבר הוא מחנה־פליטים ענקי ליד יריחו. פעם היו בו כ־70 אלף פליטים, והוא היה גדול המחנות במרחב כולו. במילחמת ששת־הימים הוברחו כמעט כל תושביו אל מעבר לנהר הירדן. זה היה אפשרי, בגלל קירבת המחנה לנהר. (המילחמה היתה כה מהירה, והכבישים כה דרושים לתנועת כוחותינו, עד כי לא היתה אפשרות לגרש את תושבי המחנות האחרים, וכך נמנע „טראנספר" על פי רוחם של גנדי והפרופסור יובל נאמן.)

אחרי המילחמה ההיא השתכנו במחנה כמה מישפחות אחרות, חשוכות־תיקווה. עכשיו יש שם אוכלוסיה של כ־3000 איש, האובדת בין חושות־החימר הרבות, שרובן נטושות. אין במקום שום פרנסה, שום חיי חברה ותרבות, שום כלום. אין שם גם מישטרה וצבא, כי המחנה רחוק מכל מקום, אין שם על־מי לזרוק אבנים. המקום שכוח־אל, חסר כל תיקווה ותוחלת.

אלי סיוון הלך וריאיין את התושבים — גברים ונשים, זקנים וילדים. הסרט מורכב כולו מתשובותיהם, בערבית. ומכיוון שכולם אומרים את אותו הדבר, זה עלול היה להיות חדגוני. „כמו תקליט שבור!" התמרמרה צופה ישראלית. התקליט השבור של ההיסטוריה.

יש מילה אחת החוזרת בסרט בכל מישפט שני: „בילאד". אל־בילאד, הכפר. הכל דיברו על הכפר שממנו באו, הם או הוריהם או סביהם. מתקבל הרושם שמדובר על כפר אחד. הוא היה נהדר. פורה. פורח. היה שם כל טוב — בורטוקאל (תפוזים), ענבים, מלפפונים, קישואים, הכל, הכל. ובכפר הזה היתה לכל אחד מהם אדמה משלו, ושם הוא עבד ופירנס את עצמו ואת ילדיו באושר ובעושר. הכפר היה גן־עדן עלי אדמות.

ורק בהמשך השיחות מסתבר שאין מדובר על כפר אחד, אלא על 116 כפרים — שכולם נזכרים באותה הצורה בדיוק.

בשיחות מתחלפת האופטימיות בפסימיות, ולהיפך, התיקווה בייאוש. באחד הימים יחזרו לכפר. בוודאי. אללה ידאג לכך. אללה גם יקבע מתי. אבל אולי נמות לפני כן כאן, בעקבת־ג'אבר.

אבל גם אם יציעו לנו ארמון כאן בעקבת־ג'אבר, לא נקח. נחכה עד שנחזור לכפר. כי בכפר קבורים אבותינו ואבות־אבותינו. בכפר יכול האב לפרנס את ילדיו בכבוד, על אדמתו, תחת לשלוח את ילדיו לעבור במרחקים כדי לפרנס — אוי לאותה בושה — את אביהם.

פה ושם נטע מישהו עץ. מי שנשאל על כך, מתנצל, כעל בגידה: „זה רק כדי שיהיה לילדים קצת צל. זה לא בשביל הפרי. אנחנו לא נוטעים כאן כלום. כשנחזור לכפר..."

רק צעיר אחד מבטא את השאלה הגדולה. הוא מספר כי שאל פעם את אביו: „מדוע ברחתם? איך יכולתם לברוח? הרי נשארו כמה ערבים ביפו, בלוד. הייתם צריכים ליהרג, ולא לברוח מהכפר!"

והאב ענה לו: „פחדנו, יא בני. היה פחד נורא. אז כשהיהודים באו, ברחנו!"

„אני מבין את זה," אומר הבן, ביושבו לפני חושת־החימר העלובה, „אני מבין, אבל קשה לי לסלוח!"

סימטות ארוכות־ארוכות בין החושות. אין ריצוף. אין שום מיבנה ציבורי. בתוך החושות עצמן אין כלום. ערימות של מיזרנים ושמיכות, הנפרשות בלילה, כאשר כל הריצפה הופכת למיטה גדולה אחת לילדים. הילדים הם התוצר המקומי היחידי, ומיספרם הוא ללא־ספור.

מבשלים על אש פתוחה בחצר, בסירים ישנים. המים נשאבים מבאר רחוקה. גם את הקמח והסוכר סוחבים על הגב, בעיקר הנשים, ממקום־החלוקה של אונר"א. יום אחרי יום, שנה אחרי שנה, כמעט 40 שנה.

ובגיהינום המנוון הזה זוכרים את מאסמיה הגדולה. ואת כוכבה. ואת עבסיה („ליד לוד"). את הכפר הקסום. זוכרים וחולמים. בין יאוש לתיקווה.

יש המון כוח בייאוש הזה, וגם בתיקווה הזאת. כוח של פיצצת־זמן. בג'ילזון ובדהיישה היא מתבטאת באבנים. בעקבת־ג'אבר היא מתבטאת במילה: אל־בילאד.

„אני לאג'י," אומר אחד, „אני לאג'י (פליט). אני לא בן־אדם. הפלאח הוא בן־אדם. הוא יושב על אדמתו. הפליט אינו כלום. אין לו זכויות. אין לו כבוד. אין לו קיום."

מה יעשו בבוא היום הילדים של הפליט, הגדלים כך בגיהינום המנוון של מידבר־החושות? אבנים? פצצות?

יתכן שתמונת הכפר היתה דוהה, במשך הזמן, אילו היו אנשים אלה מתחילים בחיים חדשים, מתנחלים במקום חדש, בונים כפר או שכונה. ההגיון אומר שזה היה צריך להיות האינטרס העליון של מדינת־ישראל, כדי לנסות לפרק את הפצצה הזו, ועשרות פצצות כאלה בשטחים הכבושים ובעולם הערבי כולו. אבל כשזה נוגע לערבים, אין אצלנו הגיון.

וכי מי, לכל הרוחות, יתעניין בעקבת־ג'אבר?

משהו מוזר מאוד

משהו מוזר קרה לי השבוע. לא תאמינו, אבל זה באמת היה כך.

בלונדון, בבניין הקרוי „בית בוש", ישבה אשה צעירה וקראה דברים מן הכתב. היא לא הרימה את קולה.

ליד חוף הים של תל־אביב, ישבתי באותה השעה בחדרי. החזקתי בידי קופסה קטנה, לא גדולה בהרבה מקופסת־סיגריות. היא לא היתה מחוברת לשום דבר.

והנה שמעתי את קולה של אותה צעירה, ממרחק של אלפי קילומטרים, כאילו ישבה בחדרי ודיברה אליי.

מוזר, לא כן?

הירוקים הם שחורים

משהו מוזר קורה אצלנו לצבע הירוק.

בכל העולם, „הירוקים" דוגלים בחברה הומאנית, בקידמה, בצדק. מושגים כמו „איכות־חיים", „שמירת הסביבה" ו„הגנה על הטבע" מתחברים עם מושגים כמו „שיוויון", „שיחרור עמים" ו„הגנה על המיעוטים".

כך זה בגרמניה, בארצות־הברית, בבלגיה, באוסטריה, בכל מקום שבו קמו תנועות של „ירוקים".

ורק אצלנו „איכות החיים" היא סיסמתם של מתנחלים בשטחים הכבושים, הגוזלים את אדמתם של ערבים בדרכי רמייה וטרור. „הסיירת הירוקה" היא אימת הערבים, והבדווים מתייחסים אליה כפי שהיהודים התייחסו פעם לקוזאקים. ראש הסיירת, אלון גלילי, נראה לערבים כבן־דמותו של המן הרשע.

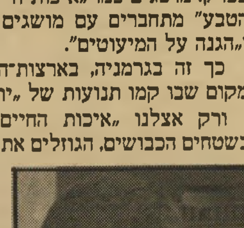

גלילי

באחרונה הבהירה פרשת בית־ג'ן עוד יותר את הניגוד המוזר הזה. בעיני הדרוזים, „שמורת טבע" פירושה גזילת־אדמות באמתלה חדשה. אנשי־השמורה שולחים פלוגה של פקחים, סיירים־ירוקים ושוטרים למיבצע המזכיר מסע־עונשין קולוניאלי בקונגו. בשם „ערכי הטבע" ו„ההגנה על הנוף" משמיעים סיסמות המתאימות יותר לאותו חסיד דגול של איכות־החיים, מאיר כהנא.

זה מוזר.

אני מעיד על עצמי שאין חסיד גדול ממני של השמירה על הנוף. חמתי בוערת בי להשחית כאשר אני חושב על השחתת הר־הצופים בירושלים, על השיכונים המחרידים שחיסלו ללא־תקנה ערכי־נוף ללא־ספור ברחבי הארץ. הדאגה לנוף המולדת, לסביבה, לארץ היא מטרה טיבעית של כל איש הומאני, המבקש להבטיח חיים של קידמה ואושר לכל אדם באשר הוא.

אם יש בכלל טעם בהפרדה בין „ימין" ו„שמאל", זהו אידיאל „שמאלי". והנה, בארץ, זה הפך אידיאל „ימני".

אולי אנחנו עיוורי־צבעים? אולי התחלף אצלנו הירוק בשחור?

לב גדול נדם

(המשך מעמוד 20)

תמיד חשבתי שהאסון הכי נורא שיכול לקרות לאשה הוא כשהיא מאבדת ילד. עכשיו אני כבר לא יודעת מה קשה יותר, לאבד בעל או ילד. הרי מוישל'ה היה מעיין החיים שלי. הוא נתן לי חיים. הוא ניחם אותי, הוא נתן לי ילדים. ביחד עם מוישל'ה כאילו הכל מת. ועכשיו משה ממשיך לחיות דרך הילדים!

הקן של אמא

ספרה לאה ויינשטיין, אמו של מוישלה:

לפני 45 שנים הגענו לכסית. קנינו את המקום משתי אחיות, שניהלו שם מיסעדה קטנה. ביחד עם המקום קנינו גם את לובה, מלצרית חמודה שאהבה אותנו, את חצקל ואותי.

כבר אז, בזמן האחיות, ישבו שם אמנים, והם המשיכו לבוא אלינו. (אברהם) שלונסקי בא וגרר אחריו אחרים. אחד משך את השני, וכולם הגיעו אלינו.

חמש שנים אחר־כך מוישל'ה נולד. עבדתי בצהריים ליד המיזנון. בשעה 4 אחר־הצהריים גמרתי לעבוד, ונסעתי לאסותא. בשעה 10 בערב מוישל'ה נולד.

חצקל כל־כך שמח שנולד לו בן. הוא הזמין את כל יושבי־כסית ואת כל מי שעבר בדיזנגוף לאכול ולשתות על חשבוננו. הוויסקי והשמפניה זרמו באור־תו לילה כמו מים.

ילדותו של מוישל'ה עברה בכסית. מייד אחרי הלימודים הוא היה מגיע לבית־הקפה. כולם אהבו אותו ושיחקו איתו. הוא היה הילד של כסית. הוא אהב את כסית. זה היה הבית שלו. כשחצקל חלה וכבר היה לו קשה לנהל את המקום, משה וצביה התחילו לנהל את כסית איתו. כשחצקל נפטר, הם המשיכו באופן טיבעי במה שהתחיל האבא שלהם.

על שני דברים לא אסלח לעצמי עד יום מותי. כשמוישל'ה השתחרר מה־צבא, עברה עליו תקופה קשה. הוא היה צריך אותי, את אמא, לידו. בדיוק באותו הזמן טובה בתי הבכירה, חלתה, ואני לא מצאתי זמן בשבילו.

האירוע השני קרה לפני חצי שנה. מוישל'ה אמר לי מילה מעליבה. החלטתי להעניש אותו והפסקתי לדבר איתו. שישה חודשים לא דיברנו. את הזמן הזה עם הבן שלי פיספסתי. וזה ירדוף אותי עד היום שבו אמות.

ילד קטן ומפונק

ספרה צביה, אחותו של מוישל'ה:

אני מבוגרת ממוישל'ה ב־10 שנים, וטובה מבוגרת ממנו ב־20 שנה. הוא היה בן־זקונים שובב, ילד־התפנוקים של הבית.

כשהיה ילד, היה חולני וקטן, ואמא שכרה לו מטפלת. באותם ימים רק ליחסנים ולעשירים היתה מטפלת צמודה.

למרות שהיה כל־כך אהוב וקטן ומפונק, אבא אף־פעם לא חיבק ונישק אותו. האהבה שלו אל מוישה היתה רחוקה, לא־מוחשית. אולי בגלל זה מוישל'ה העריץ את אבא כמו שמ־עריצים אל, מרחוק. וכשהתחיל לנהל את כסית, עשה את זה בדיוק כמו אבא. ישב ליד שולחן, כשמסביבו חברים ומבקשי־טובות, וכל היום התרוצץ, עזר לכל מי שרק אפשר.

את כסית נפתח כרגיל, אחרי השיבעה. כסית זה לא איזה עסק או בית־קפה. זה מוסד. זה מיפעל־חיים, שהוריי השקיעו בו כל מה שהיה להם. אנשים אומרים לנו שלסגור את כסית זה לסגור תקופה בתל־אביב. לא אבי שלי ולא מוישל'ה היו רוצים בזה. אמא שלי ואני קיבלנו מהם את הירושה, את הצוואה הזו, שלא לתת לכסית לגווע.

כל החברים, כל האנשים שאוהבים את כסית ורואים בו בית שני, הגיעו אלינו במהלך השיבעה והתחננו שלא נסגור. גם למענם נמשיך לקיים את המקום.

מילחמת הקוקסינלים

זלמן־שושי הסתבך בצרות. הוא נאשם בסחיטה. חברתו ניסתה לערוך למענו מגבית בחוף תל־ברוך. אך הסתבר שהמלך נותר בלי ממלכה

יום החמישי בשבוע שעבר בחוף תל־ברוך. לילה קיצי וחמים. התנועה, כרגיל, סואנת. „ברוך השם יש פרנסה," כדיברי אחת הזונות.

בשעת־לילה מאוחרת מגיעה למ־קום גילה. גילה, אחד הקוקסינלים המפורסמים בארץ (פעם הייתה שחקן כדורגל), היתה בין הראשונים שעברו ניתוח לשינוי מין. זונות תל־ברוך יודעות לספר על ימי־הזוהר של גילה בכביש. היו ימים, כך הן מספרות שגברים מכל רחבי הארץ היו באים במיוחד אליה. מאז צברה גילה שנים, אך היא עדיין עובדת.

ביום החמישי האחרון היא ירדה מהמונית, אך תחת לגשת לפינת־העבודה שלה, היא ניגשה לקוקסינלים. לקחה אותם הצידה, אחד־אחד, ושוחחה איתם דקות ארוכות. אחד־אחד הם חזרו מהשיחה הזו כועסים וזעופים.

גילה, חברה טובה של זלמן־שושי, שנעצר בשבוע שעבר בחשד של סחיטה, החליטה לערוך למענו מגבית. היא ביקשה מהקוקסינלים לתרום בעין יפה. מכל אחד היא ביקשה סכום אחר. ממי שידועה כמרוויחה היטב, היא ביקשה 300 דולר, ממי שמצליחות פחות, היא ביקשה סכומים צנועים יותר.

התשובה של כולם היתה זהה: סירוב מוחלט.

את קוראי העיתונים, העוקבים אחר מעלליו של שושי כוכב־התיקשורת, הסיפר הזה יכול להפתיע. שושי מציג את עצמו כיושב־ראש אירגון־הקוק־סינלים והמלך שלהם. העיתונים מצי־גים אותו באופן זה שוב ושוב, והציבור המעוניין משוכנע שאכן זה כך.

המציאות, מסתבר, שונה, רחוקה מאוד מהתארים הנ"ל. לא זו בלבד ששושי אינו המלך אלא שבקרב הקוקסינלים שוררים כלפיו חוסר־אהדה וכעס.

הרגש היחידי כלפיו הוא הפחד. הם מוכנים לדבר עליו בנפש חפצה, אך פוחדים להיחשף.

„הוא יכול לפגוע בנו," הסביר אחד הקוקסינלים והוסיף: „לפני כמה זמן הוא חשד שאחר מאיתנו אמר עליו משהו לא יפה. הוא הגיע עם מי־אש וניסה לשפוך על פניו. ככה הוא, לא כדאי להסתבך איתו."

האם יש סיבה לכעס וחוסר האהדה להם הוא זוכה בקרב חבריו? בין הקוקסינלים מכנים אותו זלטה. מין שם קיצור לזלמן־שושי.

„זלטה עושה שם רע לכל הקוק־סינלים," אומר קוקסינל גבוה ותכול עיניים. הבעיה שלו שהוא חולה־פיר־סום. כל הזמן רודף אחרי עיתונאים ומבלבל להם את המוח. הם מחפשים סנסציות, ואוכלים כל לוקש שהוא מוכר להם.

„הכי מצחיק זה שהוא מדבר בשמנו. הוא מזבל את המוח שהוא יושב־ראש אירגון הקוקסינלים," ופה פורץ הדובר בצחוק.

„מי בכלל מינה אותו? הוא מינה את עצמו. מי בכלל שם עליו? הוא לא יושב־ראש ולא בטיח. סתם בולשיט."

קוקסינלים אחרים אומרים דברים דומים. חלקם אומרים את זה בכעס וחלקם בצחוק, אבל כולם מנערים אותו מעליהם.

ניתוח מעמדי

בין הקוקסינלים קיימת חלוקה מעמדית ברורה.

בראש הסולם עומדים המנותחים הגמורים. „מנותחים סופית" מכנים אותם כאן. איבר־המין הגברי שלהם הוסר, ועתה יש להם איבר־מין נשי. ניתוח כזה, העולה אלפי דולארים, הוא שאיפתם של כל הקוקסינלים העובדים כאן.

כדי לממן את הניתוח הם גם עובדים בזנות.

בין המנותחים סופית בארץ יש שתיים שהן יפהפיות מדהימות. האחת, בלונדינית גבוהה וחטובה, מכונה פנינה רוזנבלום (היא גם אינה נראית פחות טוב ממנה). השניה היא שחר־חורת ירוקת־עיניים, יפה אמיתית. קשה להאמין שהיתה פעם גבר. שתיהן מהוות מודל לחיקוי אצל השאר, ואליהן נשואות עיני כולם.

אחריהם בסולם עומדים המנותחים החלקיים. הן עברו נתוחי חזה, הזרקת סיליקון לעצמות־הלחיים וניתוחים פלסטיים, אך עדיין אין להן איבר־מין נשי.

בתחתית הסולם נמצאים גברים המחופשים לנשים. הקוקסינלים „הסר־פיים" אומרים עליהם בזילזול מופגן: „סתם הומואים!"

אוניברסיטה וקירקס

שושי שייך לקבוצה השלישית. מימי, שחרחורת נמוכת קומה, מנותחת חלקית, טוענת: „שושי הוא בסך הכל הומו מחופש. איך הוא מעז לקרוא לעצמו קוקסינל? אין לו אפילו חזה, הוא פשוט שמן. מילא אם הוא היה יפה... זו בושה לכולנו שהוא מדבר בשמנו." היופי מהווה גורם חשוב במישחק הזה.

ז'ורז'ט, קוקסינל בגיל מתקדם שהשנים נכרות בו, מצטרף לשיחה: „אנשים צריכים לדעת שלמרות שא־נחנו קוקסינלים, יש לנו הכבוד שלנו. נכון, אנחנו עובדות בזנות, אבל בחיים אני לא אלך ואספר על חיי־המין שלי. לעבוד בזנות זה לא מהנאה או מכיף, אלא מחוסר־ברירה. שושי עושה מכל העניין הזה חגיגה, הוא מספר לכל העולם על הכל, מרצה באוניברסיטה. פרופסור עשו ממנו העיתונים. אנשים לא מבינים שאין בו שום דבר מיוחד. כולם כאן יכולים לדבר בדיוק כמוהו, אבל בשביל מה זה טוב? מה, אנחנו קירקס?

את הסירוב שלהם לעזור לו במגבית מסביר קוקסינל בלונדי צעיר, שנראה גבר, למרות כל המאמצים להסתיר זאת: „הצחיקה אותי, גילה. לתרום לשושי? מה? איזה חג היום שאתן לו כסף? כשהוא קיבל כסף על הרצאות שלו בגרמניה, הוא התחלק איתנו? הוא נתן לנו משהו? לא!

„לכולנו יש הצרות שלנו. הכסף לא בא לנו בקלות. אנחנו עובדות קשה ולא מחלקות סתם כסף. חוץ מזה, אם הוא באמת סחט ממישהו, שישתמש בכסף הזה."

„מדבר ד"ר רוזנצוויג"

נראה שהמקרה האחרון, בו נחשד שושי שסחט כספים, רק הגביר את היחס הלא־אוהד כלפיו. קוקסינל מבוגר, טוני, כועס על המיקרה הזה של הסחיטה: „לבנות שעובדות בכביש יש מוסר. מי שעובדת כזונה היא לא פושעת. אנחנו מרוויחות ביושר. אם שושי עשה את זה, זה פשע. רק מוח קרימינלי יכול לעשות דבר כזה. אם זה נכון, הוא פושע. ולא משנה אם הוא קוקסינל או זונה. אני לא עוזרת לפושעים. אני יותר מרחמת על זה שהוא סחט ממנו, אם זה נכון. לאיש הזה הייתי מוכנה לעזור.

„בגלל מיקרים כאלה לקוחות מפחדים לבוא לזונות. לא מספיק הצרה של האיידס, צריך להפחיד אותם יותר? זה הורס לנו את הקליינטורה!"

עוד מגלות העובדות ב„מיפעל", ששושי כלל אינו עובד בתל־ברוך. טוני אומרת: „הוא מספר לכולם על המיפעל, אבל הוא בכלל לא מגיע הנה. הוא עובד לפעמים מתחת לבית שלו ומקבל לקוחות מיקריים. במיפעל הוא לא החתים כרטיס כבר הרבה זמן."

עוד סיבה לחוסר־הסימפטיה כלפיו מספרת זונה רזה וגבוהה („אשה אוריגינל," היא מקפידה לציין): „פעם, לפני שהמיפעל עבר לפה, היינו עובדות ברחוב הירקון. תמיד שושי היה רב עם כולם ולא מסתדר. מה הוא היה עושה? היה הולך הצידה, מתקשר למישטרה ואומר: ‚שלום, מדבר דוק־טור רוזנצוויג.' כן, תמיד הוא היה תוקע שם אשכנזי מפובר כזה. ואז הוא היה ממשיך ואומר: ‚אנא, בואו לכאן מהר, יש כאן זונות שמפריעות לשכנים.'

„ואז הוא היה הולך להתחבא, המישטרה היתה מגיעה במהירות, עוצרת אותנו. אחר כך הוא היה ממשיך לעבוד, הכביש היה נשאר שלו לבד."

עוד טוענות הבנות שפעם, לפני שנים רבות, היו בארץ קוקסינלים מעטים בלבד. אז אכן היה שושי המלך. אבל מאז קם דור חדש.

„הציבור לא מעלה על דעתו כמה קוקסינלים יש בארץ," אומר אחד צעיר. „המון, המון. הקוקסינלים של היום הם לא כמו של פעם," הוא ממשיך להסביר. אנחנו לא מתביישים בעצמנו, נפגשים במקומות בילוי משלנו, יש לנו ההווי שלנו, ואנחו לא בודדים. בגלל זה אין לנו צורך להחשף ולשפוך את הלב בעיתונים. שושי שייך לדור הקודם."

וזו כנראה גם הסיבה לכך שגילה מארגנת לו את המגבית. גילה, כמו שושי, שייכת לדור הקודם של הקוק־סינלים.

זלמן־שושי וינדר
המלך הוא עירום!

שיר
ב-150,000
בתים
זֶהוּ שִׁיר בֶּן יוֹתֵר מֵחֲמִישִּׁים שָׁנָה
עַל חֲלוֹם שֶׁאַט אַט הִתְגַּשֵּׁם וְנִבְנָה.
וְהַיּוֹם בְּכָל מָקוֹם רוֹאִים
שִׁכּוּן עוֹבְדִים שִׁכּוּן עוֹבְדִים.
בָּתִּים גְּדוֹלִים וְדִירוֹת מְרֻוָּחוֹת,
לְזוּגוֹת צְעִירִים וּלְאַלְפֵי מִשְׁפָּחוֹת.
עֲבוֹדָה, חֲצִי מִלְיוֹן גָּרִים בְּגִיל
וְהַשִּׁיר לֹא תַּם הוּא רַק מַתְחִיל.
והפזמון החוזר:
יש לך כתובת.
שיכון עובדים
מרכזי המכירות האזוריים: ★ תל-אביב, לה גרדיה 58 טל. 03-390721. ★ ירושלים, רח' הלל 8 טל. 02-233396. ★ אשדוד, רח' רוגוזין 25 טל. 3-055-57732
★ באר שבע, מרכז הנגב טל. 057-72540. ★ חיפה, רח' החלוץ 43 טל. 04-660915.

קוקה-קולה דיאט.
זה בדיוק בשבילך.
NEW!
diet Coca-Cola

ם בשביל ההופעה.

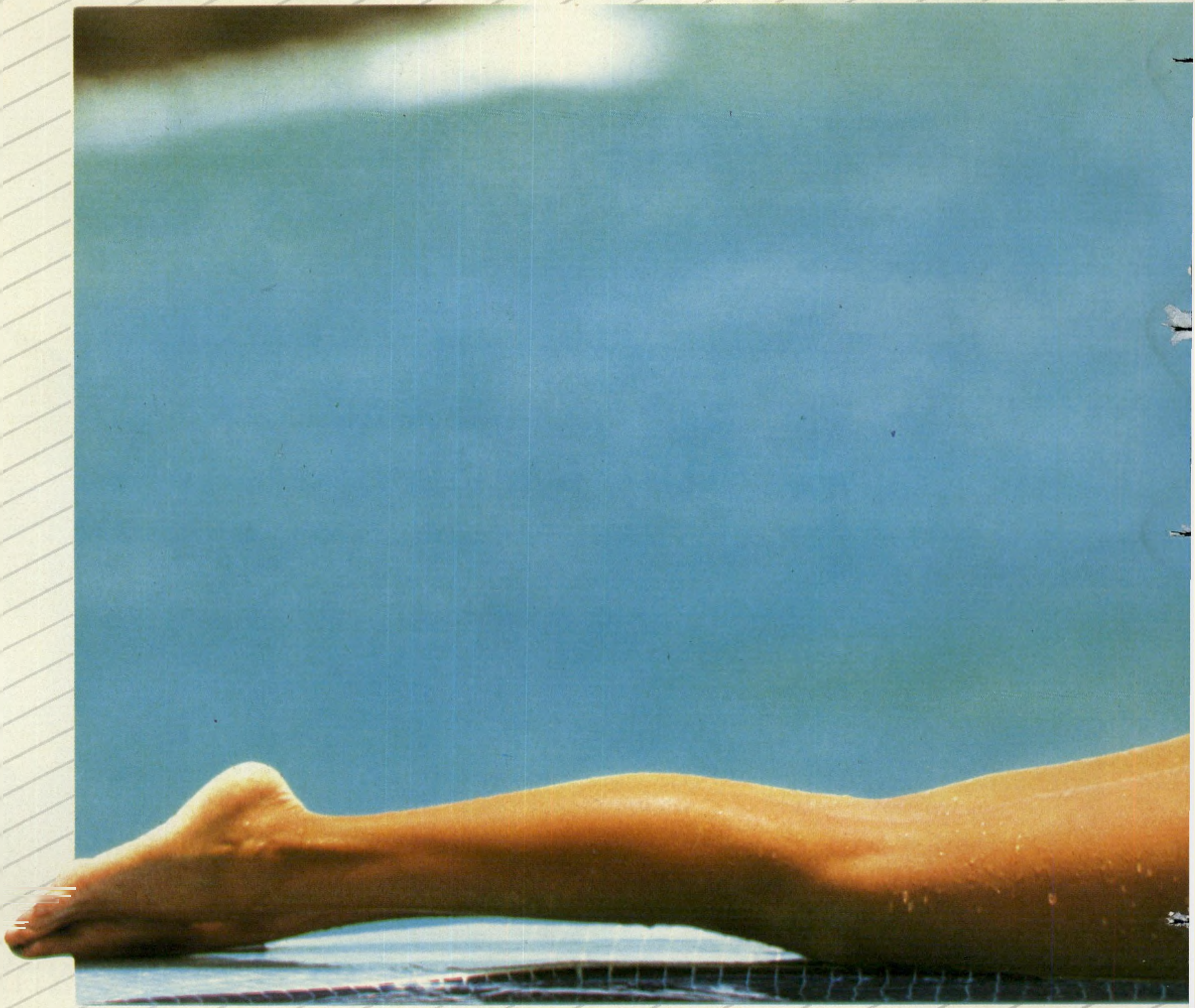

מיוצר בישראל ע״י החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע״מ. יצרן מוסמך של קוקה־קולה.

קוקה־קולה דיאט

דחף

אח... איזה מקצוע!

להציל חיים, לעזור למי שחלה, לסייע למי שניפצע,
לתמוך במי שזקוק לכך ולמלא תפקיד חיוני ורב סיפוק.

זוהי ההזדמנות

פרטים מלאים על המיגוון הרחב של מסלולי הלימוד לאחים ולאחיות ביום
שישי הקרוב בעיתוני הערב, ויום-יום מ-8 בבוקר עד 2 אחרי הצהרים,
בטלפונים:

02-638212 03-341707 03-341706

משרד הבריאות/אגף הסיעוד.

יורם ברנע

המציאה שמימית, עולמית

בין שאר סימלי־המעמד (וילה באיזור יוקרה, מכונית־טורבו, נסיעות לסקי בשווייץ) פוגשים לאחרונה יותר ויותר אנשים שלא מרשים לעצמם לשתות מיץ־ברז רגיל, אלא מטריחים את עצמם או את הפיליפיניות שלהם למכולת ושם הם מזמינים עשרות בקבוקים של מים מינראליים.

עכשיו תתארו לעצמכם מישפחה ששותה רק מים מינראליים. הם זקוקים לארבעה־חמישה

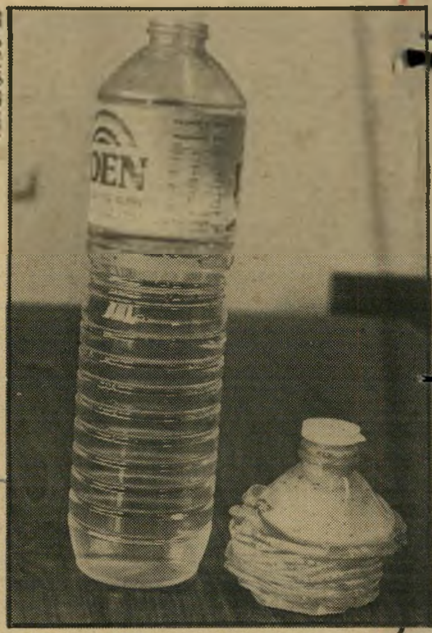

צבי טל, העולם הזה

בקבוקים ביום. הבעיה עם המים האלה שהם מגיעים הביתה בתוך בקבוקי־פלסטיק גדולים, אשר שניים מהם סותמים מייד את פח־האשפה המישפחתי, וכבר לא נשאר מקום לקליפות תפוחי־האדמה ולשאר עודפים.

ואם בבית פרטי נסתם הפח, תארו לעצמכם מה קורה במטוסי ג׳מבו, ששם 450 איש שותים מים מינראליים. תוך חצי שעה של שתיה מתמלא המטוס ב־100 בקבוקים ריקים, שתופסים מקום יקר. אז החבר׳ה של אל־על המציאו פטנט יוצא מן הכלל, כדי להקטין באופן משמעותי את גודלו של הזבל. לתוך כל בקבוק פלסטי ריק של המים המינראליים הם שופכים כחצי כוס מים רותחים, ומייד הם לוחצים ביד על הבקבוק, שמתכווץ ונהיה כמעט שטוח (ראה תמונה).

רינה שלו, דיילת אל־על, הראתה לי את ההקטנה. בשמה ובשם חברת אל־על אני עוזרת לכם להקטין את מלאי האשפה הביתי. תזכרו את זה כשתלכו לסוכן־הנסיעות לקנות כרטיס־טיסה.

מי אמר שארצנו לא מתפתחת בצעדי ענק?

לפני 4 שנים נסעתי לטיול ביוגוסלוויה. כבר לפני הנסיעה הסברתי לשני בניי, שנשארו בארץ, כי לא אוכל לטלפן אליהם מהטיול בגלל זה שיוגוסלוויה איננה ארץ מודרנית כמו ישראל, וקרוב לודאי שתהיה בעיה רצינית בקשר טלפוני.

ואז הגענו ליוגוסלוויה. המכונית שהזמנו מהארץ חיכתה בנמל־התעופה בדיוק בשעה היעודה, ביקורת־הדרכונים והוויזות עברה במהירות ובכבוד הדדי, בבנק בנמל־התעופה שאלו כמה כסף אנחנו רוצים להחליף (ולא כמו שסיפרו לנו שמכריחים להחליף 100 דולר לבן־אדם), המלונות היו יפים והשרות היה נפלא, כשקנינו כרטיסים לפוסטויינה (מערת הנטיפים הגדולה בעולם) אמר לנו הקופאי שכדאי לשכור מעיל, כי בתוך המערה קר מאוד. המעילים היו נקיים, מגוהצים והשכרתם עלתה משהו כמו 2 שקלים. כשראיתי את כל זה התחלתי לחשוב שבארץ כזאת אולי אפשר אפילו לטלפן לישראל. שאלתי מישהו מה אני צריכה לעשות כדי

צבי טל, העולם הזה

לטלפן הביתה, והוא אמר שאכנס לסניף הדואר. נכנסתי לסניף הדואר — לא בעיר בירה ולא בעיר גדולה, סתם בעיירה קטנה — ושאלתי את הפקידה איך מטלפנים לישראל. היא אמרה לי להיכנס לתא־טלפון, לחייג כמה ספרות לפני המיספר של הבית שלי. כך עשיתי ותוך דקה דיברתי עם בניי. כשגמרתי את השיחה שלפה הפקידה מתוך המחשב סרט־נייר עליו היה כתוב כמה עליי לשלם, סכום השווה לשלושה־ארבעה שקלים. כבן־אדם שגדל בחור כמו מדינת ישראל, מאוד התפעלתי מהסידור הזה, וניסיתי אותו בכל עיירה אליה הגעתי. זה עבד תמיד, בלי שום בעיה.

הנה, עברו ארבע שנים מהטיול ביוגוסלוויה ואני שומעת שגם אצלנו, בתל־אביב, מקימים תחנת טלפונים כזאת. בן־אדם יכול להיכנס לתא־טלפון, לחייג מיספר ולדבר עם בני מישפחתו בארץ אחרת. בראוו ישראל! יש לך עתיד גדול! אני לא אתפלא אם יום אחד ייצרו כאן מטוס־קרב, אפילו.

שלחנו את צלם העולם הזה לצלם את תאי־הטלפון החדשים, אבל אמרו שצריך אישור מהדובר והדובר בישיבות. אז הנה איך שזה ניראה מבחוץ.

והרי החדשות

למי מאיתנו לא היה חלום לעבור את אירופה בקרוואן, או להגיע לאמריקה, לשכור מכונית־דירה כזאת ולהתחיל לנסוע? כשהייתי בארצות־הברית השתעשעתי רבות במחשבה הזאת, ובכל פעם שהיינו עוברים ליד מיגרש למימכר קרוואנים, הייתי עושה את עצמי כאילו אני עומדת לקנות אחד כזה, ואיש־המכירות היה מראה לי כמה קרוואנים מבפנים ומספר לי על היתרונות שלהם. ראיתי עשרות קרוואנים, מהכי פשוטים וקטנים ועד לדירות מקסימות של ממש. כאלה שמחברים אותם למכונית וכאלה שהם בעצמם מכונית גדולה. מובן שלא קניתי אף אחד מהם ולא עברתי את אמריקה בסערה, אבל החלום המצחיק הזה נשאר.

עכשיו הם הגיעו ארצה. חברת כיף נוע מוכרת אותם בעשרת אלפים דולר, שהם 17 אלף ש״ח הקרוואן, המכיל בתוכו ארבע מיטות, שולחן, מיטבחון עם מקרר, גאז, ארונות־מיטבח, ארונות בגדים, פינת־ישיבה, יחידת־תאורה.

אם זכרוני אינו מטעה אותי, קראוון דומה לזה נמכר בארצות־הברית ב־1,400 דולר, (משכורת אחת של פקידה טובה) וכאן ב־17 אלף ש״ח — משכורות של מי? אז מי שלא רוצה שלא יקנה, אבל נעים לדעת שיש גם אצלנו אפשרות כזאת.

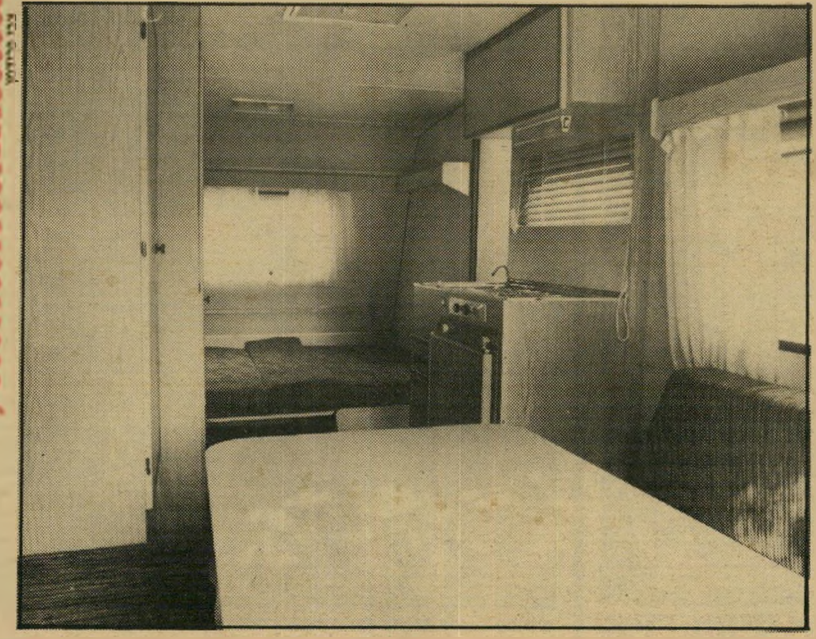

★ ★ ★

ברשת חנויות חוויה מוכרים עכשיו מוצר שהתכוון לעזור לעשירים בלבד, אבל בהחלט עושה עבודה טוב ליידישע מאמע. המדובר במגש יפה המחובר לכרית מתנפחת שצפה על פני המים. היצרנים התכוונו להשיט את המגשים הללו על מי הבריכה הפרטית בגן שלכם, כדי שתוכלו להגיש לאורחיכם המתרחצים כוסית שמפניה צוננת וקצת קוויאר על לחם לבן.

מי שיש לו בריכה פרטית בהחלט יכול להשתמש במגש ליעודו האמיתי. אבל מי שאין לו בריכה פרטית, ולעומת זאת יש לו ילד או ילדה שלא אוכלים כלום (לרוב היהודים יש ילדים כאלה, אמרו לי) יכול להכניס את הכרית לתוך האמבטיה ולעשות מישחק מהביצה רכה, לחם וגבינה וכוס השוקו. זה עוזר. הילדים האלה שלא אוהבים לאכול בעצם מחפשים תשומת־לב, ועם מגש מתנפח תוצרת־חוץ נתת להם אותה.

בריזה, לבנה יוגורט ונענע

מי שהולך לאכול ארוחת־צהריים במיסעדה בלתי ממוזגת ברחוב דיזנגוף הוא אידיוט, שוטה, כסיל, מזוכיסט.

אז אני הלכתי. לא שהלכתי מתוך בחירה שלי. אבל לפעמים, מרוב חום, נגמר לך כוח־ההתנגדות, ואתה נשבר תחת לחץ החברים ועושה את הטעות. אבל מה? כשאמרו ששומר פתיים השם — ידעו מה אמרו.

איך שאני הולכת להיכנס למיסעדה, רומז לי שותפי לארוחה שכדאי לשבת בחוץ. הבחוץ זה רח׳ ירמיהו, בדיוק פינת רחוב דיזנגוף. יש כמה רחובות בתל־אביב שבנו אותם כך שהבריזה תגיע מהים ולא תעצר בדרך. אז אם אני אגיד לכם שבחודש יולי, שעה 1.30 בצהריים, ישבתי ברחוב והמפיות עפו מהשולחן בגלל הרוח, תאמינו לי? תאמינו!

המיסעדה בסדר, האנטריקוט שלי היה בסדר, הסולמון של שותף א׳ לארוחה היה בסדר, הצ׳יפס היה בסדר וגם הקישואים החמצמצים היו בסדר, ואפילו יותר מזה. מה שהיה ממש יוצא מהכלל היה דג בורי ברוטב לבנה־יוגורט ונענע.

אז אם אתם נמצאים בסביבות ירמיהו פינת דיזנגוף, תקפצו להבית ותזמינו את המנה הזאת. אבל אם לא יצא לכם השבוע להיות שם בסביבה, הנה תשמעו איך עושים את הרוטב (קיבלתי אותו מבעל המיסעדה, יוסי שגב, שהמציא אותו בעצמו).

כמות רוטב לשניים־שלושה דגים:
גביע אחד של לבנה
גביע אחד של יוגורט
500 גרם חמאה
כפית שמן זית
מלח
3־4 כפות נענע טריה קצוצה

לערבב הכל ביחד במעבד מזון, ולשים כמות גרושה של המישחה שיוצאת על הדג המטוגן משני צדדיו. מעולה.

שיחת חולין (עם ילד)

— תני לי במתנה את החולצה הכחולה שלך.
— מה פיתאום?
— כי היא יפה מאוד ומתאימה לי.
— אבל היא שלי!
— אז מה, את לא יכולה לתת משהו לבן שלך?
— אבל אני אוהבת את החולצה.
— ואני מת עליה!
— לא נותנת!
— אל תהיי כזאת, בחייך.
— אתה תקרע אותה ותלכלך אותה ביום.
— אני נשבע לך שלא. תעשי טובה.
— לא רוצה!
— אם תתני לי, אני אוהב אותך לנצח.
— לא נותנת.
— אני מתחנן לפנייך, רק כמה ימים.
— אבל החולצה היא חולצה של בת.
— מה, באמת? טוב, אז לא צריך!

דניאלה שמי

סכין בתוך המחשוף ★ האשה
שהבינה רק לאחר מעשה ★ בעל הבית
איים על אורחיו: הוא עוד יעשה מהם פסלים

הבעל שלא בגד

במשך שלושה ימים נעדר הבעל, **יואל עזריה**, מהבית למשך שעות רבות. אשתו **עטרה** כבר חשדה בו שהוא מנהל רומאן סודי. יום לפני המסיבה היא האשימה אותו בבגידה ודרשה שיספר לה את האמת.

רק בערב המסיבה, אחרי שנרגעה מההפתעה, הבינה שבעלה עסק באותם ימים באירגון המסיבה.

ההכנות דרשו זמן רב וכללו את הכנת המזון, הבאת האנשים ותרגילי־הסוואה מרובים.

עטרה עזריה אחותו של השדר אלי ישראלי, ספרה שאחיה לא בא למסיבה בגלל מותו של חברו הקרוב, משה איש־כסית. בתצלום: עטרה (משמאל) מקבלת נשיקה מלאה שלמון.

אורן טבקוב חתיך וצעיר העובד כמ־ציל בבריכה. אורן הקיבוצניק נראה קצת נבוך מהחיזורים והמבטים שזכה מצד הנוכחות באירוע. אך נראה שהוא מעדיף את חברתה של

שוקי מדנס מגדולי סוכני־הביטוח בא־רץ, טרוד בדרך כלל בפגישות עיס־קיות, ומצטייר בעיני רבים כמרובע ויבש. במסיבה הוא הוכיח גם את כישוריו כאיש־חברה, לקח את ה־

מירי שפר הציירת היפה, שנראית רק באירועים של אמני יפו, תפסה פינה בחברתה של תמי אליעז (לצידה), בעלת מסיבות המוצלחות.

אורי אלילר (לצידו) שר

רותי טנץ מוצר לוס־אנג'לסי, שהגיעה לארץ שזופה וחשופה. רותי, הנשואה לרופא־שיניים מצליח, מתגוררת מרבית ימי השנה באמריקה. במסיבה הפגינה גוף חטוב ויפה, שעורר את קנאתן של רוב הנשים. רותי באה למסיבה בחב־רתן של חמש חברות רווקות, שאינן מחפשות בעל.

לאה שלמון היפה, מדריכת ספורט פופולארית, המשמשת לו כמדריכה בנבכי הכרך הגדול והאימתני.

אביבה פז השחקנית המופיעה כעת בהצגה אשתי המשוחררת, ביחד עם השחקנית אריאלה רובינוביץ (לידה, משמאל). פז באה למסיבה בחברתו של יוסל'ה מרימוביץ, לשעבר מאמן הנבחרת הלאומית. אביבה גילתה שלאחרונה היא מגלה עניין במיסטיקה וממעטת ביציאות לאירועים חברתיים. לעומתה, אריאלה מרבה לבלות במסיבות ובאירועים, ואף זכתה בכרטיס־טיסה בתוכנית טלוויזיה.

קרולין לנגפורד המתכוננת להופעת יחיד שוחחה עם הבימאי רנן שור על עבודה משותפת. בתצלום משמאל: דניאלה דנצל, אלופת אירופה באיגרוף תאילנדי.

אקורדיון וסחף את כולם בשירה שנמשכה שעות, עם הפסקות. מוחאת לו כפיים: בעלת־הבית, תמי אליעז.

סכין בלב ג'ינג'י

אריאלה רובינוביץ, הג'ינג'ית הכי לוהטת בארץ, חגגה השבוע אירוע משולש: היא מופיעה בהצגה חדשה, היא זכתה בכרטיס זוגי ללוס־אנג'לס בתוכנית בידור טלוויזיונית (בה זכתה באותו הפרס גם ג'ינג'ית יפה נוספת, **שרון**, ביחד עם השחקן **איקה זהר** (ראה רחל המרחלת, עמוד 34), והחשוב מכל — היא הגיעה, בשעה טובה, לשנתה ה־25.

כל החברים והידידים הוזמנו לדיסקוטק הרובע הדרומי כדי לחגוג את השמיחה המשולשת. בעלי המקום הכינו עוגת יום־הולדת ענקית, ואריאלה נטלה את הסכין הארוך ובדרמאתיות הוליוודית דחפה אותו לתוך מחשוף שימלתה לכיוון הלב.

בן־זוגה של אריאלה היפה, לתוכנית־הבידור הטלוויזיונית, **שימעון לאורמי**, שאמור לטוס עימה לארצות־הברית לא נכח במסיבה, ונראה שזיווגים מהסוג הזה טובים לטלוויזיה בלבד. אריאלה היפה והסכסית מנהלת רומאן של עליות וירידות, מזה שלוש שנים, עם מוסיקאי בן 30, המכונה מנטה.

המסיבות בביתם של האליעזים הם תמיד אירוע גסטרונומי. לא משנה מה חוגגים, חשוב איך עושים זאת. הפעם חגגו את יום־הולדתו של הפסל **אורי אליעז**, בעלה של האשה הכי נמרצת בגוש־דן, **תמי אליעז**. לאורי ותמי הרבה חברים מסעדנים, ובכל אירוע שנערך בביתם מוגש אוכל לאומי אחר. הפעם הוחלט על אוכל הודי.

הודים ליום־הולדת

בין הזוללים והסובאים נראו **ניצה שוחט** ובן־זוגה **נתי עמיר**, איש־הביטוח **שוקי מדנס**, המשוררת **גבי פוגל** והציירת **רותי נאמן**. בסוף הזלילה השתרעה כל הכבודה על כריות ומיזרנים במירפסת ביתה של תמי, ועסקו בהחלפת רשמים על מזג האוויר בניו־דלהי ועל המצב הפוליטי בארץ. בין כוסית ויסקי לכוס מים מינרליים שרו גם משירי ארץ־ישראל מהתקופה שבה עוד לא היה אוכל הודי בארץ. אורי, בעל השימחה, נראה מרוכז במיוחד, לא בשיחות עצמן אלא בפניהם של המשוחחים: כמה מהם ישמשו לו כהשראה לפסליו.

עז בעל השימחה ניצל את ההזדמנות להשתובב עם האופנאית שרה מיפיעה בתילבושת סכסית וחושפנית.

כתב: זהר אהליאב, צילם: צבי טל

החוויה והרומאנטיקה

„כנורמה הקובעת מה צריכה להיות שירה אידיאלית. אין דיבורים סתמיים אלה על שירה ‚אישית', ‚חווייתית' ו‚אותנטית' עומדים בפני כל ביקורת. אם לאחר הקריאה בכמה מאמרי־ביקורת של סניגור כזה לשירה ‚אישית' ו‚חווייתית', עדיין אין אני יודע מה ומי אהוב עליו ומה ומי שנוא עליו – ולא רק בשירה, אלא גם בתחומים אחרים, מטאפיסיים, מוסריים וסוציאליים, ומשום כך גם בשירה – הרי זה מוכיח מה זעומה התועלת שבטרמינולוגיה זו."
שלמה גרודזנסקי, „לפני מדף סיפרי שירה חדשים", 1961.

באמת אין לי מושג מי היה הראשון שהכניס את השימוש בתיבה מהדהדת זו „חוויה" (מאוחר יותר „חוויה קיומית" ואף „חוויה קיומית אישית") לתחומה של הביקורת הישראלית האופנתית. אם יימצא כי גם אני חטאתי פה ושם בשימוש בה, זו ההזדמנות לבקש מחילה, שכן מעולם לא נראתה לי מתאימה לציון משהו הקשור ביצירת אמנות. „חוויה" נראית לי מתאימה בהחלט ואף בעלת משמעות מוגדרת בפי שכנתי דבורה, המעדכנת אותי מפעם לפעם על דבר ה„חוויות" הנפלאות שהיו לה עם אריק שלה. אבל כל היודע את מסתרי התנהגותו של הנחווה בשירה, ובאמנות בכלל, יחשוב כמה וכמה פעמים בטרם ינסה להשתית עליה, על ה„חוויה", — ערפל סמאנטי בצעיף המאיה — „פואטיקה" או „מיתודה."

שהרי מי מאיתנו הכותבים או מציירים, מחברים מוסיקה או מפסלים בעץ, במתכת או באבן, הוגים ציור מושגי או ממחישים במלים רעיונות פלאסטיים, אינו יודע ששום אמן ראוי לשמו מעולם עוד לא העלה על כתב או עיצב בכל מדיום (מימצע) אחַר „חוויות." וכן גם זאת, שהזיקה בין „חוויה" זו שאתה חווה, בלשון העם — מראה שקיעת שמש נפלאה, הנאה בטיול בהרים או מיפגש עם אשה — לבין השיר או התמונה הנוצרים (לא בהכרח אחר־כך; אחר־כך אתה לעיתים תשוש מדי!), בוודאי שאינה כיחס בין סיבה ומסובב. גם אין כל צורך להיות בקיא גדול בקאנט או בתורת המימֶזיס והמדוּמה באמנות ובסיפרות (ראה סיפרו המרשים של מנחם ברינקר בנידון), כדי לדעת שאת „הדבר כשלעצמו" ואפילו את גופי הדברים הזמניים שאותו „דבר כשלעצמו" מקרין כאן סביבותינו בחיי הצללים הללו שהם חיינו—אותם, דווקא אותם, אי־אפשר לתרגם למילים, אף לא „לתפוס" בשום כלי מכליה של אמנות. לכל היותר, ניתן להעלות את מראיתם של דברים, מראית שדווקא בעת שהיא קרובה/ דומה ביותר לדבר שאותו היא מבקשת „למסור", דווקא אז מתחוור ביותר אופיה כאשליה, מִיבּרה, תרמית של החושים. אמנות היא, כידוע, שפה משלה, וכל שפה לימוד היא צריכה. היא קשורה בחיים כדרך שכל דבר שגוף חי עושה קשור בחיים, בהבדל זה שאמנים וחסידיהם טוענים שמה שהם עושים קשור בחיים יותר ממה שאנשים אחרים עושים או מעוללים, או לפחות מאריך ימים יותר ממעשיהם ומעלליהם של אחרים. מכל מקום, אף כאן לא ב„חוויות" אנו עוסקים כי אם במה שהותירו אחריהן.

מטעם זה, וכדי לשמר את הגרעין החי בלב המוץ ה„חוויתי", אני מעדיף לתרגם את ה־experience האנגלי ובוודאי את ה־Erlebnis הגרמני ללשון „ניסיון" או „התנסות" ואפילו „היפעלות". וזאת, כדי לציין את העובדה שאמנות השירה — ובכוונתי להצטמצם כאן בגבולותיה של זו — לפחות בתקופות ידועות ובידיהם של אמני־שירה ידועים, ביקשה לשמר ואף להדגיש קשר זה שבין אמנות המילים לבין הניסיון האנושי על כל גווניו (כולל אפילו התנסות מיסטית החורגת מן היומיומי והמקובל). זה שמאלארמה המאוחר, מי שכתב את שיר „הטלת הקוביה" המפורסם, **לא** ביקש לשמר, אלא, אדרבה, ביקש לרופף ואם אפשר גם לנתק קשרים אלה שבין מילות שירו לבין ניסיונם של בני־תמותה רגילים, אינו צריך להרתיענו. שהרי מדובר רק באדם יחיד או, לכל היותר, באסכולה. רבים יותר לאין־ערוך הם היוצרים שדגלו דווקא ב־poetry of experience, שאותה כבר למדנו לתרגם לשירת ההתנסות, ולא לשירת החוויה. את זו האחרונה אולי הגיעה באמת כבר השעה „להגלות לאותו מדור חיוור של האדס — השאול היווני — שבו זוכים המושגים ‚אירוניה' ו‚כפל משמעות' להישארות־הנפש האימפוטנטית אך היומרנית שלהם."

חוויה קיומית ומעוצמת

מה־חבל שדן מירון, שאליו אנו מגיעים לאט־לאט בדרכנו הנפתלת ברשימה זו, לא שעה לעצתו־אזהרתו הנבונה של פראנסיס פרגוסון, אותה הוא מצטט באחד מספריו המוקדמים. שכן דווקא בתיבה משומשת זו, „חוויה", בחר כדי להשתית עליה את הירהוריו בנושא „הפואטיקה של החוויה" בספרות העברית; זו אשר „רווחת במחשבה הסיפרותית שלנו מזה דורות אחדים," ואשר „כמו בכל הסיפרויות המערביות היא התחייבה גם אצלנו מן המהפכה הרומאנטית". ובהמשך: כיוון שמהפכה זו „נתאחרה אצלנו, כידוע, עד־מאוד" — „הופיעה הפואטיקה של החוויה במחשבת השירה שלנו (רק) כמאה שנה אחר הופעתה בחשיבה הסיפרותית האירופית". מבססה ומבטאה „הגדול הראשון אצלנו... היה ביאליק."

ג'ושוא (יהושוע) רנולדס: בין קומדיה לטרגדיה. **המחזאי האנגלי הנודע דייויד גריק (1716–1779) בציור שמן מאת אחד מגדולי אמני אנגליה.**

היה זה ביאליק, אליבא דמירון, ש„קבע את החוויה המעוצמת לא רק כיסוד השירה אלא אף כמקור הלשון בכללה, והוא שהבחין בין לשון הפרוזה כאמצעי תיקשורת, המבוסס בהכרח על איבּוּן הלשון והשימוש בה כמערכת סימנים משותפת לכלל... לבין לשון השירה שהיא אמצעי הבעה, והיא חותרת להחייאה של הלשון על־ידי החזרתה אל מקורותיה החווייתיים ועל־ידי השימוש בה כביישות בעלת קיום שמֵעבר ליחסי סימן־מסומן, לשם ההמחשה הייחודית של החוויה הקיומית האישית." (מפרט אל עיקר, 11).

בקיצור: הכל נכון אבל אין גם מושג אחד שהוא מחוור ומובחן כראוי, חרף כל מה שלמד דן מירון ממאמרו של ביאליק „גילוי וכיסוי בלשון", ולא פחות מכן, נראה לי, מעיון במישנתו ה„קלאסית" של אחד ת"א יולם, מהוגי הדיעות של המודרנה האנגלית־אמריקאית בראשית המאה (הדימיון בניסוח קרוב, כמדומה, מכדי שיהיה כאן זימון־מיקרים בלבד).

בראשית היתה, כמובן, ה„חוויה המעוצמת" ו„חוויה קיומית אישית." זיקתו של מירון להפשטות „בלתי־חווייתיות" אלה ניכרת כבר בחיבוריו המוקדמים ביותר. כך הוא מכתיר רשימה מוקדמת (זמנים, 7.1.55) בכותרת „ציוריות חווייתית ושאינה חווייתית", ואף מנסה להבחין בין זו לבין זו. כשלעצמי, אודה ולא אבוש, מעולם לא „חוויתי" „ציוריות" ועדיין לא פגשתי אדם שטען באוזניי כי אכן עשה כן. אבל נניח לזה. עובדה היא, שמאז אותם ימים ראשונים קנו להן „חוויה" ו„חוויה אישית" ו„חוויה קיומית" שביתה בכל חיבוריו וספריו, עד שמתקבל באמת הרושם כי הוא־הוא שגרם לתפוצתה האדירה בביקורתנו — כולל זו שבשבועונים, במקומונים ובעיתוני־נשים.

צמר־גפן מילולי

כל אלה הן זוטות בהשוואה לבילבולים ולעירפולים האצורים בתמונה ההיסטורית־כביכול המצויירת כאן לנגד עינינו. ונפתח ב„הרומאנטיקה" — בהַא־הידיעה. ואתה תמה, כלום ייתכן עוד מבקר רציני ואחראי למושגיו שישתמש במילה זו כאילו היתה בעלת תוכן חד־משמעי, ברור ומוגדר, שאין עליו עוררין. הלא כולנו כבר קראנו כיום בחיבוריהם של מי שעסקו בחקר הנושא, שמיספר ה„רומאנטיקות" גדול כמעט כמיספר הרומאנטיקאים או האנשים שהשתמשו בספק־מושג ספק צמר־גפן מילולי זה בעבודותיהם. הנה — אביא רק דוגמה אחת — מצויה רומאנטיקה (כאן כתנועה היסטורית) גרמנית, שהיא, ברובה, מיסטית, קאתולית, אליטיסטית ואף ריאקציונית מבחינה פוליטית ומבחינות אחרות, לעומת רומאנטיקה צרפתית, שהיא דווקא, להיפך, נאורה, ליברלית, דמוקרטית ואף אל סיפו של הסוציאליזם הגיעה, ר"ל. על **תכונות** „רומאנטיות" ניתן עוד לדבר אבל על „רומאנטיקה" סתם כך, בלא להגדיר למה מתכוונים? ואיזה מובן יש ל„חוויה" בהקשר זה של הרומאנטיקה האירופית? זה שהרומאנטיקנים ביקשו לשחרר את הרגש משכלתנותה הפורמאלית היתירה של האנציקלופדיה והניאו־קלאסיקה של המאה ה־18 — זאת יודע כל תלמיד בית־ספר תיכון אירופי מתוקן (אבל לא בישראל, כמובן!). אבל מהי אותה „חוויה", שבה מדובר כאן בלשון כוללנית כזאת? האם „חווה" הלדרין את יוון העתיקה ושאטובריאן, מאבות הרומאנטיקה הצרפתית, כלום „חווה" הוא את האינדיאנים הצפון־אפריקאים שלו? או, בהיבט אחר, האם אמנותו של מודיליאני „חווייתית" יותר מזו של פיקאסו, ואילו זו של ג'קסון פולוק או ווֹלס הגרמני חווייתית יותר מזו של מונדריאן או הקונסטרוקטיביסטים הגיאומטריים מרוסיה?

ומה יהא על זיקתה החזקה של ה„רומאנטיקה" לפוליטיקה (ראה את התופעה המעניינת של הפיכתם של ליריקנים גרמניים רבים כל־כך למשוררים פוליטיים בתקופה שבין מהפיכת יולי הצרפתית (1830) לבין הפיכת־הנגד של מרס (1849), כפי שהיא מתוארת בקובץ החשוב, „תולדות הליריקה הפוליטית בגרמניה", שיצא לאור לא־מכבר בהוצאת „רקלאם". האם גם על שירה פוליטית זו יאמר דן מירון שהיא חווייתית, ואם כך — היש שירה פוליטית, או כל שירה אחרת שהיא, שאיננה חווייתית? והלא אז גם הבלדה — חווייתית, אבל מי טען אי־פעם שמחבר בלדות „חווה" או חזה אותן מבשרו, או שהן מתארות „חוויות קיומיות" או אף „מעוצמות" שלו? אם, לעומת זאת, רק הליריקה עשויה להיות „חווייתית" — האם נפטור את מישפטו של גתה על פיו „הליריקה הנעלה ביותר היא היסטורית מובהקת" כדיברי הבאי סתם או כעגת פולמוס של „ניאוקלאסיקן" אנטי־רומאנטי? ול־אחר שכבר השלמנו עם אופיה הפוליטי של הרבה מן השירה הלירית הרומאנטית, מה נעשה בקביעתו של בנדטו קרוצ'א, אחרון ההוגים הרומאנטיים לפי מירון, כי „פוליטיקה רומאנטית היא דבר והיפוכו"?

בילבול נוסף, חמור לא־פחות מקודמו, מצוי בטישטוש־תחומים זה שדן מירון מטשטש בין שאיפתה של ה„רומאנטיקה" (**כל** רומאנטיקה, לטענת מבקריה ורבים מחסידיה), לשחרר את הרגש מכבליה של שכלתנות עקרה, לבין המחשבה שראשיתה בהגות האידיאליסטית בגרמניה, המשכה במישנתם של שופנהאואר ותלמידו־יריבו ניטשה ובמאה העשרים — במישנתו של ברגסון ובפראקסיס של מארסל פרוּסט, שיש הרואים בו „ברגסוני" מבחינה זו, בדבר הצורך לשחרר את לשון האמנות, ובעצם כל לשון יצירתית ואולי אף את ה„לשון" בכלל, מקַלקֶלת המושגיות וההפשטה היתירה שפשתה בה, כדי להחזיר לה את חיוּתה, ציוריותה ו„זמנה", ולעשותה קונקרטית, חוּשית ותמונתית. גם אם יש קירבה בין זה לזה, לא חד הם. שהרי מצויים במאה העשרים ניאו־קלאסיקנים לא־מעטים — אמיתיים או מדומים — ואזכיר רק את אליוט ופאונד, יולם והאימאג'יסטים וכן כמה ממשוררי הימין הריאקציוני בצרפת, ואולי גם פוֹל ואלרי ביניהם — שסברו כי ניתן בהחלט לזווג התנגדות (אנטי־רומאנטית) להפרזותיו של רגש בלתי־מבוקר ו„חוויות קיומיות אישיות" או כל „חוויות אישיות" שהן, עם זיקה (רומאנטית) למלאוּת, לעושר ואף למוחשיות (קונקרטיות) של ה„רגע" החד־פעמי והחולף.

אכן, אילו היה דן מירון משקיע מעט יותר זמן בעיון בכיתביהם של הוגי המחשבה הפיוטית האירופית של שילהי המאה ה־19 והזרמים המהפכניים בראשית המאה העשרים, ואפילו על חשבון עיוניו בקומדיה התיכונה של תיאו־פראסטס, היה חוסך מעצמו כמה וכמה עירובים ו„פיתולים" מיותרים.

אבל הוא אינו מסתפק בהפגנת אי־ההתמצאות שהפגין עד כה בלכתו אחר ה„חוויה" שלו במידבר, בארץ לא זרועה (תחת שהיה יכול לדלג בעיקבותיה בארץ זרועה מאות ואלפי מחקרים). עכשיו אין הוא מרפה עד שהוא תולה את כל ה„פואטיקה של החוויה" שלו בביאליק. מבלי לשאול את עצמו, כדרך ששאלנו אנו, אם שיר כ„מתֵי מידבר" או „בעיר ההריגה", ואפילו שיר אוטוביוגראפי כביכול כ„המתמיד" או שיר לירי כלשהו חווים — כך בפשטות?

דור דור ודורשיו

אבל נלך הלאה. אם אכן ביאליק הוא זה שהיה „מבססה ומבטאה הגדול הראשון אצלנו" של הפואטיקה של ה... (אינני מסוגל עוד לכתוב את המילה), ואם, כדיברי מירון, לא נתחדש דבר במחשבת השירה העברית מאז ביאליק ועד היום ו„המחשבה הסיפרותית שלנו עודנה נטועה בעיקרה בקרקע ההנחות הרומאנטיות, המניחות קשר מיידי וחד־משמעי בין חוויה למימושה המילולי" (שטות גמורה, וכבר הצבענו על כך!), ואם באמת כולנו „מבחינה זו עדיין אנו (חיים) בדורו של ביאליק, ובמפה ההיסטורית של סיפרות המערב — בדורם של קולרידג' והאחים שלגל," כי אז — וכאן יוצא המרצע שלנו מן השק — גם ביאליק עצמו חי כמובן „בדורם של קולרידג' והאחים שלגל", ואם כך — כיצד ניתן להציג רומאנטיקן מוקדם כזה **כמי שהכניס את השירה העברית לעידן המודרני** ואפילו פתח „פתח לעבר השפעות בתר־רומאנטיות מודרניסטיות" (בּוֹאה, לילה, עמ' 34), וכאדם ש„ניכרת בו גם אווירה סיפרותית מודרנית" (שם, 31). ליתר זהירות אמנם מוסיף מירון ומציין כי אווירה מודרניסטית או מודרנית זו היא „אווירת הסימבוליזם הרוסי", והרי דווקא אותה אינו יכול לחקור בעצמו כיוון שאינו קורא רוסית — חיסרון לא־מבוטל אצל חוקר ביאליק (אבל אצלנו הרי כבר התרגלו הכל לחוקרי סיפרות „תור הזהב" שלנו בספרד, שאינם יודעים ערבית, ומה זה לעומת זה!). אגב, דווקא בנושא זה של השפעת הסימבוליזם הרוסי על ביאליק עשתה הגב' אסתר נתן עבודה חלוצית חשובה.

והרי לך בעיה: משורר שהוא, מבחינת ה„פואטיקה" שלו, חי עדיין „בדורם של קולרידג' והאחים שלגל, או, לכל המאוחר, בדורו של בֶּנדטו קרוֹצ'ה," ומאידך גיסא — מי „שאיפשר את פריצתן של התודעה והרגישות המודרניות אל תוך סיפרותנו" והכניס את סיפרותנו ל„אווירתו" של המודרניזם של שילהי המאה התשע־עשרה וראשית המאה העשרים! ובין זה לזה — כמו להרבות מבוכה ובילבול — גם משורר הפונה „לא במיקרה", ברבים משיריו, „למוסכמות הז'אנריות של האוֹדה הפורמאלית הניאו־קלאסית של שיר ההגות האפיסטוֹלארי שמקורו בשירה הרומית העתיקה"!!! (שם, 40).

אכן, בריה שאינה מצויה הוא הביאליק הזה של דן מירון. ממין ה־unicorn (החד־קרן) האגדי או יוֹכני זה שאיש עוד לא ראהו וחי. וספקנים יאמרו: בעל־חיים מופלא הוא שדן מירון עצמו המציאוֹ להפגנת גודל כוחו ועוצם ידו. ובאמת יש לו מונופול עליו, שהרי מי יבקש לגזול מידו, ניאו־קלאסיקן־רומאנטי־מודרני זה של שילהי עידן ההשכלה שלנו?

פואטיקה על קביים

אבל המתינו. הוא עוד לא סיים. שהרי מול ה"פואטיקה של החוויה" של ביאליק־את־קולרידג'־את־זך (כאן מצא האחרון את עצמו באמת כחברה לא־צפויה) — אותה בריה משונה המדדה לקראת המבקר והקורא "על קביים" כאותם שירים בפיוטו הידוע של אלתרמן ("על קביים אלייך שירי מרדים") — גילה מירון גם "מערכת חשיבה סיפרותית יריבה." דברים אלה, "התבהרו לי במשך שנים אחדות שבהן התפניתי במידה רבה מן עיסוק בסיפרות עברית לשם לימוד הבארוק והניאוקלאסיקה האירופיים בכללם ואלו האנגלוסאקסיים בפרט" (מפרט אל עיקר, 14).

כאן — במחלקה זו של הבארוק והניאו־קלאסיקה האירופיים בכלל והאנגלים בפרט — מצא ש"אחת הסיבות לצמידות המתמשכת של הביקורת העברית לפואטיקה רומאנטית" הוא היעדרה של "שירה עברית ניאוקלאסית ראויה לשמה."

טוב ויפה, וגם נכון. ראסין וקורני ואלכסנדר פופ באמת מעולם לא היו והדעת נותנת שגם לא יהיו לנו כבר. כיצד אומר הערבי: אלי פאת — מאת.

אבל כתרו־נא זעיר. שהרי עכשיו מזומנת לנו הפתעת ההפתעות, הפתעה כבירה באמת. שהרי מירון לא נח ולא שקט עד שעמד וגילה את הניאוקלאסיקה האבודה שלנו. והיכן גילה אותה? היכונו להפתעה הגדולה: מסתבר כי זו מתגלמת "ביצירתם של ניאוקלאסיקאנים עבריים מו־דרניים — משוררים כיעקב שטיינברג, או, בנוסח אחר, שלונסקי ואלתרמן."

לא פחות ולא יותר! מנסחה המובהק ביותר של תחושת עולם רומאנטית אצלנו — "וסוף אין לדרך הזאת העולה. / סופי הדרכים המה רק געגוע" — רומאנטיקן כה מובהק עד כי רק פוגל עשוי להתחרות בו (ללמדך פעם נוספת כמה מסוכן שימוש בלתי־מובחן בתארים ממין זה!) — והנה הוא, בפיתאום, ניאוקלאסיקן, ואם גם "בנוסח אחר".

או שלונסקי מודענו־מאז, מי שהעתיק (לפ־עמים העתיק ממש — וראה מחקריו של שלמה יניב בנושא) את בשורת הסימבוליזם והפוטוריזם הרוסי (מבלוק ועד מאיאקובסקי) לעברית ארצישראלית בהברה ה"נכונה" — ניאו־קלאסיקן!

ועוד לא אמרתי דבר על יעקב שטיינברג בגלימתו החדשה כאלכסנדר פופ או כראסין עברי!

ואלה וכאלה הם איפוא ה"ניאוקלאסיקאנים" ה"מודרנים" אשר יתייצבו כעת, מצויידים ב"מערכת החשיבה הסיפרותית היריבה" אשר דן מירון ייתן בידיהם, לקרב הגדול עם ביאליק הרומאנטיקן אשר לא זה בלבד שסלל להם את הדרך, אלא שגם ביצירתו שלו — כדי ביזיון וקצף! — שורה "אווירת הסימבוליזם הרוסי" של תלמידיו־יריביו.

כלומר: יכה סימבוליסט (עברי־רוסי מודרני) את אחיו הסימבוליסטי (העברי־הרוסי הניאו־קלאסי) ושניהם יחדיו יכו כהוגן את הסימ־בוליסט (הרומאנטיקן), שהוא, מבחינה ידועה, אביהם־מחוללם.

המודרניות של ביאליק

וזה מה שדן מירון העלה במחקריו בשנים שבהן "התפנה במידה רבה מן העיסוק בסיפרות עברית לשם לימוד הבארוק והניאוקלאסיקה האירופיים."

ואלה הם, כאמור, מיקצת מן ה"פיתולים", ה"סתירות" וה"תפניות" בדרכו הביקורתית שאותם גרמה לו "מנהיגותו האינטלקטואלית" של נתן זך.

לא, גבירותיי ורבותיי, את הדם הזה לא אני שפכתי. "דם" הוא ששפך אותו, ובמו ידיו.

אכן, כמה "פיתולים" ו"סתירות", וכמה מהתלות לא־מוצלחות בדמות חידושים וגילויים מהפכניים, היה מירון חוסך לעצמו אילו שמע בקולו של השכל הישר, בסוגיה זו של ה"מודרניות" של ביאליק ומקומו "במפה ההיסטורית של סיפרות המערב", כפי שזה בא לידי ביטוי בדברים שכתב שלמה גרודזנסקי — כן, שוב אותו גרודזנסקי אשר את "הדרכתו הטובה", כך הוא מעיד כיום הזה על עצמו, סירב לקבל, לפני שנות דור (1962):

"מבחינת עולמו הרוחני והנפשי, לא היה ביאליק משורר 'מודרני', כבודלר. אין להתעלם מן השוני הראדיקאלי שבין העולם ה'מודרני' של פאריס במחצית השניה של המאה התשע־עשרה והעולם ה'מודרני' של ז'יטומיר ואף אודיסה בסוף המאה התשע־עשרה וראשית המאה העשרים. הקורא לתומו בשירי ביאליק לא יגלה בהם סיוטים מלודרמאטיים על ניתוק המגע עם 'העולם החיצוני', על אובדן האמון בכוחה הגואל של הלשון, וכדומה, חלומות־בעתה אכזיסטנ־ציאליסטיים. ביאליק היה משכיל יהודי מזרח־אירופי בן סוף המאה התשע־עשרה, הנבדל מן המשכיל המתקדם הבינוני בן־זמנו רק בזאת שהוא לא שכח גם מה שקרה שילשום ולא היה לו ברור בדיוק מה יקרה מחרתיים – כלומר, משכיל באמת."

"אולי אפשר לומר על ביאליק, שהיה משורר עברי 'מודרני' ראשון, אולם זה היה 'מודרניזם" ספציפי לסיפרות העברית: שי־רה 'פרסונאלית' יותר, סגנון ולשון רגישים יותר. אולם יחד עם זאת יש להוסיף, כי ביאליק הבלתי־'מודרני' ובודלר ה'מודרני', שמבחינה אחת – מבחינת מוצאם, זה ממרכזה של התרבות האירופית־הנוצרית בראשית משברה וזה באחת מפינותיה הנידחות והסגורות, מבחינת עולמותיהם השונים, מבחינת תחומי רגישותם השונים – כה נבדלים הם, מבחינה אחרת שניהם הם משוררים לא־מודרניים."

(בשבוע הבא – רשימה אחרונה ב־סידרה זו)

נתן זך ■

ספרים

צפונה לתמיד

מה שנשאר, מה שלא
שירים מאת אורי ברנשטיין
עם עובד, תשמ"ז

מה שנשאר, מה שלא, סיפרו האחרון של המשורר הוותיק אורי ברנשטיין, הוא שירי אהבה והוא שירי מוות, הדרים בכפיפה אחת. מה שנשאר הוא הכוח המניע לזכור את הזיכרון:

עִזְבוּ אוֹתִי לִזְכֹּר אוֹתוֹ לָמוּת...

ואחר כך, זכר הזיכרון וטעמו: "עִזְבוּ אוֹתִי לִזְכֹּר שֵׁנִית..."

גם בספר זה, כמו בספריו הקודמים, מוסיף ברנשטיין לעסוק בחומרים המוכרים — אהבה ומוות. באמצעותם הוא נותן ביטוי לעלילת חייו שלו ובאמצעותם הוא חותר לדיאלוג אינטימי עם הקורא. גם כאן אין זכר לפנייה אל הכלל הנובעת לא־פעם גם היא מן הביטוי האישי, כמו אצל כמה מבני דורו המשוררים.

במקום זאת, הוא מבקש להביא את הקורא בסוד מחשבותיו וחרדותיו בנעימה של שיחה שמשוחחים עם חבר קרוב.

מִצַּעַר שֶׁהַזְּמַן מִתְחַלֵּף מִבְּלִי שֶׁשּׂוֹחַחְנוּ...
וּמוּטָב שֶׁנַּחֲרִישׁ בִּמְשֻׁתָּף, וְלוּ רַק נִפְגֹּשׁ...

זוהי שירה חמקנית, אומרת־לא־אומרת ועם זאת, כמו באורח פלא, מעבירה לקורא את עוצמת הכאב והתהייה של השיר או, אם תרצו, של המשורר.

אם בספריו הקודמים נדמה כאילו נמנע המשורר מחשיפה עצמית וכמו דאג להסתיר את פניו במכוון, הרי שכאן מגלה ברנשטיין בדרכו הפיוטית המופנמת, טפח ופותח לפנינו חדרים אפלים וארוכים, הן בשירי האהבה והן בשירים על מות האב, ובשיר היפה עד מאוד שכתב לבתו; שיר של אב המבקש ליצור במילותיו חומת מגן לילדיו, תוך שהוא מודע לקוצר ידו.

"...אֵיךְ/ אֲסוֹכֵךְ עַל פַּחֲזוּתֵךְ וְאֵיךְ אַטֵּל מִמֵּךְ כְּאֵב שֶׁמִּסְתַּמֵּא יַגִּיעַ וְיִשְׁהֶה,/ אֲנִי, שֶׁכְּדֵי לִהְיוֹת לָךְ מַחְסֶה,/ קָהִיתִי וְהֶחְמַרְתִּי וְאוֹרַע."

ועם הפתיחות הגדולה יותר בספר זה והחשיפה הפיתאומית שאינה אופיינית לבעליה, עדיין ניכרים כאן יפה ההידור וההסתייגות האופייניים כל־כך לשירה הברנשטיינית. כך, גם כשהוא מתיר לעצמו פריצת־פתאום של חושניות מינית, הוא מביא רק את טעם ה"אַחֲרֵי" שלא העלה מאום:

"...נִפְגַּשׁ אִישׁ בְּאִשָּׁה וּמִשְׁכָּב מְמֻצָּע./ נִדְמֶה שֶׁיַּשִּׁירוּ מֵעֲלֵיהֶם מַעֲשִׂים שֶׁהָיוּ/ בְּתוֹךְ הַחִכּוּךְ הַהֲדָדִי לְהַעֲלוֹת בּוֹ אֵשׁ./ וְאַחַר כָּךְ, מוּסָטִים זֶה מִזֶּה, שְׁנֵי צְרוֹרוֹת,/ הוֹגִים בַּחֲשֵׁכָה, מִטְעַן הַמַּסָּע בַּלַּיְלָה./ זְמַן מַדִּיחַ אֶל הַמֵּתִים. לֹא הֶעֱלוּ מְאוּם...

מיכל היימן

אורי ברנשטיין: דיאלוג אינטימי

ועם זאת מרגשים שירי האהבה של ברנשטיין, שהוא מלביש **אותה** מילים כמו צייר המעלה אהובה מדוייקת על בד. הנה בשיר "רקודה", אומר האיש לאהובה: "אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ יוֹתֵר מִשֶּׁנִּתָּן לִי..."

וכמו הצייר המדייק בנתוני אהובתו על הבד, כך המשורר האוהב יותר משניתן לו, רואה ואוהב כל זיע וכל תו ועוד מבחין "...וְיֵשׁ בַּהֶרֶת עַל עוֹרֵךְ הַמְכַסֶּה עַל הַבָּשָׂר/ הַמְכַסֶּה עַל הָעֲצָמוֹת, שֶׁלֹּא עוֹמְדוֹת בְּכָךְ..."

ועם זאת, כל כך רחוקות הן הנשים עליהן כותב כאן משורר, כאילו היה זה הוא שהמציאן; רגע אחד חלק להן כבוד ובמישנהו הוא מתנכר להן ואף דוחן מלפניו. לעיתים, נרמה, הן באות־לא־באות אליו, קרבות ונדחות כאחת.

"אִשָּׁה הַגָּרָה בְּבַיִת שֶׁהַגְּאוּת מְנַתֶּקֶת/ אָמְרָה שֶׁתָּבוֹא מִבַּעַד לַשָּׂדוֹת,/ וּפָסְעָה מוּלֵנוּ, מְגֻהֶצֶת מֵאָחוֹר,/ ... וְאוֹר הַקַּיִץ/ מוֹחֵק אוֹתָהּ כִּמְעַט מֵעַיִן רוֹאָה.

או אותן נשים "מהבהבות", בשיר "נשים", אשר "...גּוּפָן בָּאוֹר, כֻּלּוֹ פַּחֲזוּת וָחֵשֶׁק..." והיכן בשיר זה אותה אשה אשר באור הקלוש הבחין אף בבהרת שעל פניה, והיכן האהבה שאהב, שניתנה "יותר משניתן לו"... כאן הנשים רק "מהבהבות" כמו היו רק תמרורי תשוקה וחשק.

כך או כך, זוהי שירה שהזיוף ממנה והלאה.

במחזור השירים על מות האב, "צפונה לתמיד", יוצר ברנשטיין ככימאי מנוסה היושב במעבדתו ומזכך את הכאב מכל הסיגים והפסולת, מכל יותרת אפשרית שרבקה בו. מה שהוא מותיר הוא כאב נקי, ערום מרחמים, המותיר את המשורר שלם ומפוייס. גם כאן לא יניח לעצמו לאבד את עשתונותיו ושירתו מרוסנת ומסוייגת, חרף הטפח שנחשף, כבאותו מישכב האוהבים שלא העלו מאום.

פרק זה, "צפונה לתמיד", הוא לדעתי היפה והמעניין בספר.

שיר אחד משירי אותו מחזור אף גרם לי התרגשות רבה:

"אָדָם מֵת בְּפִנָּתוֹ, רָגִישׁ עֲדַיִן,/ אֵינוֹ סוֹבֵל אֶת מַעֲשֵׂה מוֹתוֹ,/ תָּמֵהַּ אֵיךְ שֶׁהָעַיִן מַקְדִּירָה לֹא כְּטִבְעָהּ,/ וְאֵיךְ זְמַנִּים הִתְעַרְבְּבוּ, וּכְבָר מַחְשִׁיךְ."

הייתי אומרת, שאם בעבר היה אורי ברנשטיין בחזקת עד בשיריו, הרי שכאן הוא משנה עמדה, תפקיד ומסיכה. בשירי "צפונה לתמיד" הופך המשורר עצמו לשיר, אם ניתן לומר כך, ואילו הקורא עד לו.

וגם כאן, בוטה ומעורטל ככל שהוא מתיר לעצמו להיות, עדיין הוא "נשמר לנפשו" ולשונו פיוטית וגבוהה, מתנזרת מקישוטים ועיטורים סתם. ועדיין הוא מצטמצם במעגליו שלו, ואינו מניח לזר ולחולין לחדור לשירו.

ואולי זה סוד קיסמה של שירה זו המקרבת ומרחיקה, מרחיקה ומקרבת. האין כולנו כך, בעצם: מקרבים ומרחיקים, מתמלאים — והולכים וחסרים...

"... וְגַם אֵיךְ שֶׁאָדָם שָׁר לִפְעָמִים,/ לְבַד, לְלֹא סִבָּה, כְּשֶׁאִישׁ/ לֹא מַאֲזִין, שָׁר וְהוֹלֵךְ,/ פּוֹכֵר יָדַיִם בַּחֲשַׁאי."

אפילו את זה, את "פכירת הידיים" הזאת, הוא עושה בחשאי!

ציפי שחרור ■

אורי ברנשטיין

יוסיום

יוסיום מַחֲלִיף אֶת הַנִּסְתָּר.
רְכוּשֵׁנוּ כְּסָאוֹת וּצְמָחִים וְקִנְקַן וּמַרְאָה
מִמֶּנָּה נִשְׁקָף מֶרְחָב לֹא מֻסְבָּר.
בַּחֶרֶף הַזֶּה יֵשׁ סַכָּנָה שֶׁל אוֹר זוֹרֵחַ
הַמְגַלֶּה אֶת גּוּפֵנוּ בְּעַד לִבְגָדִים.

רַק הַשֶּׁלֶג, שֶׁאֵינֶנּוּ רְגִילִים בּוֹ,
מַקְנֶה צֵל נוֹסָף לַחֲפָצִים
בָּם בָּחַרְנוּ, מַאֲפִיר, בְּרַחֲמָיו,
אֶת הַצִּבְעוֹ יוֹתֵר מִדַּי.

בקרית ספר

שיפור גראפי

כל המו"לים בישראל מסכימים ביניהם לגבי השיפור שחל ברמת העיצוב הגראפי של הספר העברי. השיפור חל לדעתם בגלל התחרות ההולכת וגוברת בין ההוצאות, מודעות הקהל שדרישותיו הצרכניות עלו ושוב אין הוא מוכן להוציא את כספו על ספר שאינו מעוצב כיאות, והשיפור הגראפי שחל בתקשורת המודפסת בכלל.

היחיד החולק על דעת הרוב הוא מנחם פרי הטוען, כי יש מקום לשיפור ניכר שיחול אם יוטבו מעמדם ותנאי שכרם של הגראפיקאים. "הגראפיקאים הם הכי דפוקים. הם מקבלים תעריף כל כך נמוך שלא משתלם להם לעבוד על ספר יותר משעה־שעתיים. רק מטורפים מש־גיחים על כל שלבי ההדפסה של הספר. בתנאים נורמאליים הפיקוח על תהליך ההדפסה והשקעת עבודה רצינית על הצד האסתטי־עיצובי של הספר היו תנאי בל־יעבור."

השינוי הדראסטי התחולל דווקא בספרות הילדים. אחד המאיצים שלו היה הספר עלילות פרדיננד פדהצור בקיצור שנכתב על ידי אפרים סידון ויצא לאור בהוצאת "כתר" לפני שנים אחדות. הספר הכתיב נורמות חדשות בשטח העיצוב הגראפי של ספרי ילדים.

משיבי־נפש נוספים מעין זה הם ספרי הילדים של "עם עובד", כמו גן שלנו, שיצא לאור בעי־צובו של שמעון זנדהאוס כשהוא מלווה בצי־לומים של אבי גנור ו"מחוות" מיוחדות של אמנים שעד כה לא נתנו ידם לעיצוב ספרי ילדים. והכל על נייר משובח במיוחד.

ראויים לציון גם ארבעה ספרי ילדים שנכתבו במקור על ידי גד יעקבי, חיה שנהב, אורה איתן ואורי אורלב וראו אור, לראשונה בארץ, בתרגום לערבית אשר לו אחראי המשורר נעים עריידי. הסידרה כולה נמכרה בשבוע הספר הערבי שהתקיים לא־מכבר בבית הגפן בחיפה.

●

לשאלת המחיר

אחדים מן המו"לים טוענים שמחיר הספרים בארץ נמוך יחסית למחיר הספרים בחו"ל משום שגם פער התיוך הרבה יותר נמוך. אחרים טענו שהמחיר יקר יותר משום שהיקף המהדורות מצומצם מאוד והתפוצה נמוכה. על מנת לכסות את ההוצאות (קריאת כתב־היד, חוות דעת, דיון מערכתי, עריכה לשונית, גראפיקה, סדר) במ־כירת המהדורה הראשונה יש צורך לייקר את מחיר הספרים.

בכל מקרה יש לקחת בחשבון את ההבדל הקיים בין המו"לים. ישנם כאלה המעדיפים לכסות את ההוצאות כבר במהדורה ראשונה בעלת היקף מצומצם ולהעלות בעקבות זה את מחיר הספר. אחרים יעדיפו להוציא מהדורות נרחבות ולמכור כמויות גדולות וזולות יותר.

חגית טוך ■

תערוכת
יעקב גרינברג

השבוע נפתחה בגלריה אטלייה 27 בתל־א־ביב תערוכתו של האמן הישראלי הוותיק תושב פאריס, יעקב (ז'אק) גרינברג. זוהי תערוכתו הר־ביעית בתל־אביב של אמן שהצליח תמיד לשמר את רעננות אמנותו ואת הפרובוקאטיביות היוצ־רת שלה.

בדף מידע שנשלח על־ידי הגלריה במצורף להזמנה לפתיחה, נאמר כי "גרינברג...הינו ממ־ייסדיה הבולטים של תנועת הנובל פיגוראסיון" היוצאת נגד "הציור האבסטראקטיאסתטי בור־גני" וחבריה "חוזרים להתבונן בפיקאסו ומא־טיס."

מעניין איזו "מחאה פוליטית־חברתית" ימצאו באמנותו של מאטיס. מכל מקום, "לעבוד ולהציג בפאריס עם אמנים כמאריאן וסאורה", כפי שנ־אמר בדף המידע, אין גרינברג יכול, אלא אם כן ניחן בכוחות אל־אנושיים.

הצייר היהודי בעל המוניטין הבינלאומיים מאריאן (פנחס בורשטיין) נפטר לפני כמה שנים במלון צ'לסי שבניו־יורק.

האם באמת זקוק אמן מוכשר כיעקב־ז'אק גרינברג לדפי "מידע" כאלה?

תמיהני.

א.ס. ■

עורך: נתן זך

מאת יגאל לביב

יוחל בפירוק „קופל" ניו־יורק

שופט בית־המישפט המחוזי, **אורי גורן**, אישר את בקשת מפרק קונצרן קופל, רואה־החשבון **עזרא בלס**, ל־התחיל בהליכי־פירוק של חברת קופל טורס ניו־יורק. לשם כך הותר למפ־רק לשכור שרותי עורך־דין בניו־יורק. החברה בניו־יורק חייבת לחברה ביש־ראל שלושה מיליון דולר, ובדעת המ־פרק לברר מה קרה לכסף זה.

פורן ישקה חלב בסינגפור

אפריים פורן חתם על חוזה עם ממשלת סינגפור, שלפיו יקים שם, בי־דע ישראלי, רפתות לגידול פרות לח־לב. בסינגפור אין חלב טרי, והאוכלו־סיה סובלת מבריאות לקויה בגלל מח־סור בסידן.

פורן, שיש לו עסקים רבים במקום, שיכנע את הממשלה המקומית להשת־תף בפרוייקט, שבו יגדלו אלפי פרות־חלב ויחנכו את התושבים לשתות חלב טרי.

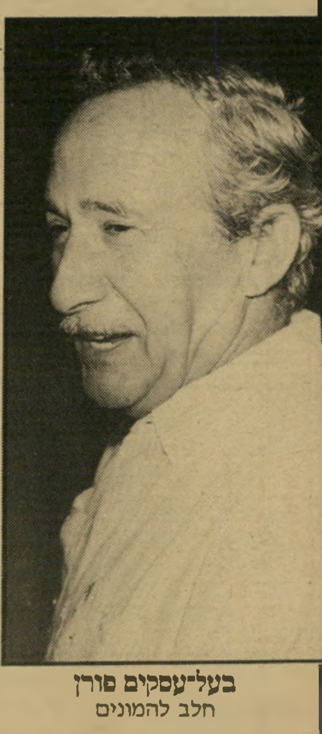

ציון ספריר, העולם הזה

בעל־עסקים פורן
חלב להמונים

אין קונה לשטרות זאיר

איש־העסקים **אבנק פלטק** חזר השבוע מזאיר, אחרי שסירב להצעת ממשלת־זאיר לרכוש ממנה שטרות ב־כמה עשרות מיליוני דולארים. ההצעה כבר נבדקה קודם לכן על־ידי אנשי־העסקים הישראליים **אהוד זיידמן** ושבתי קלמנוביץ.

„איגוד המפרסמים" נלחם ב„פיקנטי"

במודעות סוף־השבוע הודיעה חברת שופרסל על הוזלות־ענק של נקני־קים. נקניק מעושן תוצרת זוגלובק, שעלה קודם 13.97 שקל לקילו, יעלה עתה 7.48. נקניק־סלמי מיוחד של מעדני דן, שעלה קודם 16.99 שקל הקילו, יעלה עתה 6.4. פסטרמה־הודו של מעדני נתניה, שעלתה קודם 31.63 שקל הקילו, תעלה עתה 15.8. וכך בעוד מוצרים. הורדת־מחירים חרי־פה כזו, בשיעור של חמישים אחוזים ויותר, יכולה להעלות שאלות לגבי אחוזי־הרווחים שיש ליצרני־הנקניק, אם בקלות כזו הם מורידים את המחיר בחצי.

הסיבה להוזלות אלה היא סידרת־מודעות שבה החלה חברת פיקנטי לפני שבועיים, ובה היא מודיעה על מחירים לנקניקים הנמוכים בהרבה מ־כל יתר המחירים בשוק. אך החלו המו־דעות להתפרסם, ואיגוד המפרסמים פנה במיכתב לעיתונים המפרסמים בב־קשה להפסיק את פירסום המודעות הללו.

איגוד המפרסמים שייך למפרס־מים הגדולים במשק. מנהלו, **בולסלב טאו**, אמר לי כי ביקש מהעיתונים שלא לפרסם את הטבלות המשוות את המחירים, שכן הן שקר. „יש לי הצה־רות של היצרנים הקובעות שזה שקר, וכי אין מחירים כאלה. כך, למשל, יש לי מיכתב של ההיפרכל, הקובע כי אינו מוכר איקרה תוצרת מן במחיר של 9.26 שקל הקילו, ומיכתב של זוג־לובק כי נקניק־הסיביו שלו נמכר במ־חיר זול מהמצויין במודעה," אומר טאו.

שאלתי את טאו אם לפני ששלח את המיכתב פנה לפיקנטי, לשאול על־סמך מה כתבו את הנתונים שעליהם הוא מערער, והוא השיב כי לא פנה, ואינו חושב שעליו לעשות זאת, שכן הוא מייצג את המפרסמים.

פניתי לפיקנטי, שהראתה לי קב־לות של היפרכל ורשתות אחרות לגבי הנתונים שעליהם מערער איגוד המ־פרסמים. האיקרה של מן אכן רשומה בקבלה במחיר המתפרסם. הנקניק סיביו, שעל מחירו מערער האיגוד, אי־נו תוצרת זוגלובק, אלא טירת צבי. קבלות אלה סייעו לפיקנטי לשכנע את העיתונים כי איגוד המפרסמים מטעה אותם, והם החליטו להמשיך בפירסום המודעות, דבר שגרם למתח־רים להוריד את המחירים בצורה משמ־עותית.

נזקים כבדים למיבני תעשיה

מיבנה תעשייתי חדש, שהקימה חברת מיבני־תעשיה באזור־התעשיה תפן בגליל, בהשקעה של מיליון דולר, פגום, ואין להשתמש בו בלא השקעה נוספת של מאות אלפי דולארים. הקו־רות התומכות בתיקרה נסדקו. הקורות עשויות מחומר הקרוי ספאנסקריט, ה־מיוצר בקיבוץ חולדה. את המיבנה בנ־תה חברת א. דורי מחיפה, והתיכנון המפורט נעשה בידי המהנדס **שמעיה בן־אברהם**. מנכ"ל החברה, **יוסף פינצ'וב**, אישר את העובדות וציין כי הבנייה נמשכת, איש לא יינזק, והאח־ראי לתיכנון הלקוי ישלם.

השקל בחו"ל: ניו־יורק לא, לונדון כן

בסניפי בנק לאומי בניו־יורק תלויה טבלה, ובה שערי־הקניה־והמכירה של מטבעות שונים כנגד הדולר. ליד השקל מצויין בטור המכירה כי הבנק מוכר שקל ב־0.6413 דולר. בטור הקניה כתוב „לא קונים".

בבנק לאומי לונדון, לעומת זאת, בטבלה הדומה, נכתב כי הבנק קונה שקלים ומשלם תמורתם לפי שער של 2.81 שקל ללירה אנגלית אחת. המחיר, אגב, לא רע, שכן השער היציג של הלי"ש השבוע בבנק לאומי בישראל היה 2.6 שקל. מי שמשתמש בכרטיס־אשראי או רוכש מטבע בבנק לנסיעה לחו"ל, מוסיף כידוע

בחלון הראווה של בל"ל בניו־יורק
שקל: אין קונים

עוד 15%, כך שלירה אנגלית תעלה לו 2.99 שקל, הרבה יותר מאשר אם יקח עימו שקלים במיזוודה, וימיר בבנק לאומי בלונדון.

דובר בנק לאומי **גידעון זיסקינד** הסביר את ההבדלים במדיניות בין ניו־יורק ולונדון: „בנק לאומי בניו־יורק ובלונדון הם חברות עצמאיות, ולא סניפים של ישראל. כל בנק מחליט לבדו, בהתאם לשיקולים עיסקיים, אם כדאי לו לקנות שקלים. נראה כי לבנק בלונדון יש קונה לשקלים, ולכן הוא מציע לרכשם מהציבור. אשר לבנקים ישראליים, יש הוראה של בנק ישראל מלפני שנים, האוסרת על בנקים ישראליים לרכוש שקלים בחו"ל."

עם קצת עזרה מהחברים

ג'ו קוקר לא יבוא השנה לישראל, אבל נראה כי הביצוע שלו של שיר החיפושיות, עם קצת עזרה מהחב־רים, השפיע על איל־הבניה הישראלי **שלום בלושטיין**.

מדובר במיליונר האוסטרלי לשעבר **בן מינדר**, שהיגר לישראל לפני ש־נים, ושהשקיע במפעלי־תעשיה שונים בענף הטקסטיל. בין היתר היה שותף עם קונצרן כלל בחברה שעסקה בייצור שיניים, וכן בחברת אסקאי באי־זור־התעשיה בראשון־לציון.

בימי הזוהר שלו זכה בכתבות בעי־תונות על חיי־השפע של ילד־הפלא האוסטרלי. לפני שלוש שנים בגר הי־לד ועסקיו פשטו רגל. הוא נשאר חייב כמיליון וחצי דולר, מזה מיליון לבנק כללי. הבנק עיקל ומכר את הפנטהאוז של מינדר ברמת־אביב ג' **לליאון רקנאטי**, ב־700 אלף דולר, ועוד מיג־רש שהיה למינדר ב־300 אלף דולר. ליתר החובות לא היה כיסוי, וכאן נזעק לעזרתו ידידו, שלום בלושטיין, שלקח על עצמו לנהל משא־ומתן עם הנושים וגמר עם כולם על הסדר שעלה לו כ־200 אלף שקל.

בלושטיין אומר כי למינדר מישפ־חה עשירה באוסטרליה והוא בטוח כי יקבל הכל חזרה.

כך מתה עסקת ״יצוא למצריים

תיק אזרחי 689/87 מספר סיפור עצוב על מות עיסקת־ייצוא למצריים, בטרם החלה.

חברת ג'שיקו ישראל חתמה בתחי־לת 1986 על הסכם עם החברה המצ־רית בארון, שהיתה מעוניינת לצפות מיליון מטר בד בציפוי פי־וי־סי. בא־רון חתמה על הסכם עם מיפעלי מ־איר, ולפיו זו תעשה את העבודה במ־שך שנה, תמורת 1.65 דולר למטר.

הבד היה אמור להגיע למיפעל תוך חמישה ימים מחתימת ההסכם, אולם הגיע בפועל רק אחרי כמה חודשים. כאשר הגיע, לא היה בהתאם למוסכם, אלא בגודל ובאיכות שונים וירודים. האיחור נבע מקשיים, שהיו לחברה ה־מצרית בהמצאת מיכתב־אשראי, בגלל שינויים בהוראות־הבנקאות במצריים.

לבסוף הגיע מישלוח ראשון של ה־בד, אולם בינתיים נוצר מחסור חמור בפי־וי־סי בישראל. מיפעלי מאיר הו־דיעו לבארון כי יש הקצבה של חומר־הגלם, וכי בשנת 1987 יוכל כל מיפעל לקבל מיכסה בהתאם לממוצע הזמנו־תיו ב־1986. מכיוון שבארון הזמינה בשנת 1986 רק 50 אלף מטר בד, לא ניתן יהיה לרכוש בארץ חומר־גלם לכ־מות של מיליון מטר.

ואכן, בתחילת 1987 הודיעו מיפע־לי מאיר כי מאחר ויהיה עליהם לר־כוש חומר־גלם בחו"ל, יהיה מחיר הע־בודה למטר 1.9 דולר, ולא 1.65, כפי שנקבע בהסכם.

המזמין המצרי ביטל את החוזה, ו־חברת ג'שיקו הגישה תביעה נגד מיפ־עלי מאיר בסך 142 אלף דולר על אובדן רווחים. בתביעה נטען גם כי מיפעלי מאיר אמרו שלא יוכלו לבצע את העבודה בפחות מ־2.5 דולר למטר, בגלל התייקרויות בחו"ל, וכי המחירים בחו"ל לא עלו בשיעורים כאלה.

תמרורים

בת גנרל הסחלבים

נחוג ♦ ברבת־עמון, יום־הולדתה ה־80 שלהנסיכה **פח'ר אל־ניסא** (פאר הנשים) **זייד**, אלמנתו של הא־מיר זייד, אחיו הצעיר של עבדאללה, סבו של חוסיין, מלך ירדן. זייד, בתו של גנרל תורכי שנודע בסחלבים ש־אותם גידל בגינת־ביתו, ושהחלה עוס־קת בציור עת שירת בעלה כשגריר עיראק בברלין שלפני מילחמת־העולם ובלונדון שלאחריה, עומדת בראש המכון הירדני לאמנויות יפות, שהוקם לאחרונה.

● ● ●

ציתות נגד בושות

נפטר ♦ בקליפורניה, ממחלת הסרטן, בגיל 72, **דונאלד ניכסון**, איש־עסקים ואחיו הצעיר של מי שהיה נשיא ארצות־הברית, ריצ'ארד ניכסון, אותו הירבה להביך בעת מסע הבחירות הראשון של ניכסון לנשיאות (ב־1960, בו הפסיד ניכסון לג'ון קנדי), כאשר נחשפו הלוואות לא־כשרות אותן נטל האח הצעיר למימון עיסקי ההמבור־גרים שלו (שנמכרו תחת השם ניכסונ־בורגרים), מה שהביא לכך שכאשר ניכסון נבחר, כעבור שמונה שנים, לנשיא, הוא הורה לצותת לשיחות הטלפון של אחיו הצעיר, כדי למנוע בושות נוספות.

● ● ●

47 נכדים, 74 נינים

נפטרה ♦ בקריית־עקרון, בגיל 78, **עיישה סויסה**, אם ל־13, סבתא ל־47 ורבת־סבתא ל־74. שניים מבניה הידועים של סויסה: רפי סויסה, לשעבר ח"כ (מטעם המערך) ונציב שרות בתי־הסוהר ושמעון סביר, תת־ניצב במישטרת ישראל.

● ● ●

אות אחרי אות

נפטר ♦ בתל־אביב, בגיל 80, **ישראל לבני**, מראשוני שוטרי מיש־טרת המנדט, בולאי (מחבר האנציק־לופדיה לבולי ישראל) ועסקן ציבורי, שייסד את מועדון חמשת האותות, אליו השתייכו ותיקי ביטחון ששירתו, בזאת אחר זאת, בחמש מיסגרות בגין כל אחד מהן הוענק להם אות־השרות המתאים: עיטור המישמר עבור שי־רות במישטרת המנדט; אות ההגנה (אירגון ההגנה); אות ההתנדבות (ש־רות בצבא הבריטי של מילחמת־העולם השניה או בפלוגות המחץ, הפלמ"ח, של ההגנה); אות הקוממיות (שרות בצה"ל במילחמת־העצמאות) ואות סיני (מיבצע קדש 1956).

● ● ●

נקמת הטייסים

נורו למוות ♦ על־ידי טייסים פקיסתאניים, ביערות המקיפים את בסיס חיל־האוויר סאראגודה שבצפון־מערב פקיסתאן, יותר מ־100 חזירי־בר, כמעשה־נקם על התלקחותו באש של מטוס קרב אף־16, אחרי שנתקל בחר־טומו בחזיר־בר, שחצה את מסלול־ההמראה בבסיס, ממנו עמד אותו מטוס להמריא לטיסת־לילה.

קולנוע

כרטיסים

הלאה הפיראטים!

התאחדות ענף־הקולנוע הקימה קרן למילחמה בטלוויזיה בכבלים

ובכן, מילחמה חרשה. באין חוק בעל שיניים, ובאין חקיקה המטילה עונשים מתאימים על גנבים לאור היום, החליט ענף הקולנוע להתגייס כולו למאבק בפיראטיות.

עד עתה ניסו מפיצי הסרטים דרכים מדרכים שונות. המפיצים, המייצגים את החברות האמרי־קאיות, נעזרו בשרותיו של עורך־הדין אבנר מנוסביץ׳, כדי לשמור על זכויותיהם, כדי להיא־בק בהיטל בסך 15 אחוז שעליהם להפקיד באו־צר, ואשר לדעתם מקטין שלא בצדק את מתח־רווחיהם, והן בהפעלת המישטרה, שמדי פעם ערכה פשיטה על סיפריית וידיאו זו או אחרת, או על כבלים בשכונה זו או אחרת. אבל בשני הת־חומים לא הושגו הישגים משביעי־רצון.

25 אחוז. הנגע של שידורי סרטים ברש־תות־כבלים יצא מחיפה ועלה לתל־אביב, וראמ־בו שודר באלפי בתים עוד בטרם עלה על בד הקולנוע.

במיספרים, אומרת התאחדות ענף הקולנוע, זה גרוע יותר: בחמשת החודשים הראשונים של 1987 נרשמה ירידה של 25 אחוזים בצופי הקולנוע לעומת אותם החודשים המקבילים בשנה שעברה, שעה שבכל שנת 1986 היתה עליה של 14 אחוזים בצופי הקולנוע לעומת 1985, עובדה המדאיגה ביותר את מפיצי הסר־טים. האשמה, כך סבורים, נעוצה בטלוויזיה בכבלים שאין עליה שליטה ברשויות המת־אימות.

עוד מישפטנים. בשלב ראשון הקימו מפיצי־הסרטים, יחד עם התאחדות בעלי בתי־הקולנוע, קרן מיוחדת, בת 400 אלף דולר, שתפעל במשך ארבעה חודשים לניסיון. היא תוקם מהורדת שניים וחצי אחוזים מפדיון כרטיסי־הקולנוע. בממון הזה מתכננים אנשי־הענף פעולה מרוכזת ונמרצת בכל החזיתות — כשלצידם יועצים מישפטיים נוספים ואנשי יחסי־ציבור, שינסו להסב את תשומת־ליבה של הרשות המחוקקת ולהפעיל לחץ לא רק על המשווקים כי אם גם על המשתמשים.

שהרי, שני הצדדים עוברים עבירה, כשאינם משלמים לאיש זכויות יוצרים.

תדריך

חובה לראות:

תל־אביב: בלוז לחופש הגדול, לא שם זין, שיחות מלוכלכות, ג׳ינג׳ר ופרד, הזלילה הגדולה, דולצ׳ה ויטה, החנות מעבר לפינה, נרדפי החוק.

ירושלים: דמעות של שתיקה, נרדפי החוק, בלוז לחופש הגדול.

חיפה: לא שם זין.

תל־אביב:

★★★★ **החנות מעבר לפינה** (תכלת, ארצות־הברית): אין מה לעשות, מכל סירטי הקיץ החדשים — הישן ביותר הוא המשעשע ביותר, השנון ביותר והמרענן ביותר. מגע הקסם של ארנסט לוביטש נח הפעם על ג׳יימס סטוארט הצעיר ועל שורה של שחקנים מוכשרים לא פחות.

★★★ **בלוז לחופש הגדול** (מוצג בכמה בתי קולנוע בכל הארץ ובתל־אביב בקולנוע גת) **לא שם זין** (מוצג בכמה בתי קולנוע בכל בארץ ובתל־אביב בקולנוע פאר): שני הסר־טים רחוקים משלמות, וכל אחד מהם סובל מפ־גמים מסויימים בתסריט ובחוסר אחידות מיק־צועית. אבל שניהם נוגעים בנקודות רגישות ב־חברה הישראלית ובחוויות קשות, שנגזר על הישראלי הצעיר להתמודד איתן. כדאי לראות את שני הסרטים, הם בהחלט מרגשים, כל אחד בדרכו שלו.

★★★ **ימי הרדיו** (שחף, ארצות־הברית): נוסטלגיה לימים שבהם הרדיו היה כל־יכול בעיניו הלחות של וודי אלן, עם שיר נפלא של דיאן קיטון ושחקנית נהדרת: דיאן ויסט.

★★★ **הפסיקו להיות הגיוניים** (בית ליסין, ארצות־הברית): חובה למעריצי הרא־שים המדברים ולכל מי שאוהב מוסיקת פופ מתקדמת. קפדנות עילאית של הבימאי, ג׳ונתן דמי, על התמונה ועל הקצב.

עדנה פיינרו

וירוס חיובי באוזן

בית האמיצים (קולנוע קיץ – מוסיאון תל־אביב, ארצות־הברית) – לורי אנדרסון היא מוסד המקיף בתוכו מוסיקה, תנועה, מישחק, כתיבה, מיסגור, עיצוב, טכניקה. בקיצור: מולטי־כישרון המעורר תדהמה כל פעם שהוא מכין הופעה חדשה. הפעם זהו תיעוד מצולם של המופע שובר הלבבות, שהעלתה בתיאטרון־הפארק של יוניון־סיטי בניו־ג׳רסי, המגיע לקולנוע הקיץ של מוסיאון תל־אביב בדיוק בזמן, כשכל מעריצי אנדרסון וצופיו הנאמנים של עד פופ יודעים כבר את השירים בעל פה. וזה עוזר להם להתרכז דווקא בכל מה שהעלמה המקסימה הזאת מעוללת בעזרת תאורה וטריקים חשמליים שונים בצבע, במוסיקה ובתנועה.

לעזרתה של אנדרסון עומדים מוסיקאים מופלאים, כל אחד אגדה בשיטחו שלו, בראשם אדריאן בילו, הזמר והגי־טריסט שגם ביקר בישראל, הידוע כאחד מנגני הגיטרה הגדו־לים בעולם; ג׳וי אסקין, נגנית סקסופון שיש לה להקה משלה; דייוויד ואן־טיגהם, מומחה בכלי־הקשה שהקליט גם עם רא־שים מדברים, הלהקה שאפשר לראות את התעודון של הופע־תה, הפסיקו להיות הגיוניים, בבית־קולנוע אחר, ומעניין להש־וות בין שני הסרטים האלה, מוסיקלית וקולנועית גם יחד; ולבסוף ריצ׳ארד לאנדרי, חלילן סאקסופוניסט וקלרניטן, מ־מייסדי התיזמורת של פיליפ גלאס, שגם הוא נמנה עם נגניו

לורי אנדרסון: כל הכישרון הזה

של דייוויד בירן מראשים מדברים, ואשר הופיע גם עם פיטר גורדון ועם להקתו של ואן־טיגהם, שהלחינה בין היתר גם מוסיקה לכוריאוגרפים כטוילה תארפ. בקיצור – אוסף של ראשים חושבים, מוכשרים, השולטים היטב בכליהם ויודעים מה אפשר לעשות על בימה, עם עזרים מסורתיים ועם עזרים בעלי אלקטרוניקה מתקדמת. אין ספק, אם לא לראות את לורי אנדרסון על הבימה, אז כדאי בינתיים להתנחם בזה.

007 מפשיר

007 באיזור מסוכן (תל־אביב, תל־אביב, אנגליה) – את יום הול־דתו ה־25 של ג׳יימס בונד חוגגים בעיקר מפיציו, שעשר אצבעות ו־מחשב סיני לא הספיקו להם כדי למנות את 750,000,000 הדולארים (כן, שבע מאות וחמישים מיליון דולר!) שהסרט הכניס עד היום. לצידם חוגגים ביטאון התעשיה הענקית ורייאטי, שהקדיש לאירוע הזה מוסף מכובד, תחקירים ו־ראיונות.

ועוד חוגגים את יום הולדתו בהחלפת שחקן, אחרי ששון קונרי מאס. לזנבי לא שיכנע שהוא אכן מורשה להרוג בשרות הוד־מלכותה, רוג׳ר מור פשוט התעייף. טימותי דאלטון, ג׳יימס בונד החדש, אינטליגנטי ופשוט גם שחקן טוב. רק שעם כל הכבוד לסיפור הפרוע של ריצ׳ארד מייבאום ומייקל וילסון, לא צריך לקחת אותו כל־כך ברצינות. לדאלטון, שניחן אומנם בכל התכונות החיצוניות המתאימות לבונד, חסרים הציניות והליגלוג שאיפיינו את מור ועוד יותר את שון קונרי, כשה־אחרון ידע להוסיף ממזרות שאין דוגמתה לסיפור שמתחילה אינו אמין והוא משעשע בפלאיות המתוחכמת שלו, כשאף אחד לא בודק בציציות אם אכן הפטנטים עובדים במציאות או ש״קיו״ הוותיק הוא רק תיקוותו הבדיונית של כל מוסד המכבד את עצמו לחקר אמצעי־לחימה.

הפעם, כיאה לתקופה, יש כאן אפילו ריח של גלאסנוסט. כי הנבל האמיתי אינו הדוב הרוסי. להיפך. יש כאן גנרל רוסי הומאני בהחלט, כשהעריק הרוסי הנבל אינו אלא מתחזה,

מארים דאבו: דומה לקינסקי צעירה

המוסת על־ידי סוחר נשק אמריקאי (ג׳ו דואן בייקר עם שטיפת שיער בלונדית). בצורה כזאת מושג איזון עדין, והר־רוסים בוודאי ישמחו על כך. וזאת אומרת עוד טריטוריה מכניסה, והרי זאת, בסופו של דבר, המטרה המקדשת את ג׳יימס בונד.

ואם מדברים על הרחבת השוק, הרי כדי לרכך את לב הנשים עוד יותר, גוייסה לעזרתו של בונד מארים דאבו, בתפ־קיד צ׳לנית צ׳כית שאמורה לנגן על מיתרי ליבו המתרכך והולך של 007.

בלק אנד וייט בפעולה

נשק קטלני (אסתר, תל־אביב, ארצות־הברית) – אמריקה מטה־רת את עצמה מן הפשע בעזרת צמד שחור־לבן, עם רקע פסיכולוגי מתאים ועם הרבה כדורי־מרץ.

הנשק הקטלני – כדי לפזר כל חשש מפני רובוט הרסני מדגם חדש – הוא בעצם הכוכב מל גיבסון, שהוא תרומת אוסטרליה לאסתטיקה הקולנועית. הברנש הוא פשוט יפה־תואר וגם שחקן מוכשר (שנה בצל הסכנה), שפרש מעט מן הבד כדי להתייחד עם הבקבוק ועם כמה עשבים לא בריאים, ועתה הוא מחדש את עלומיו כקדם. הוא מתחיל את הסרט כמתאבד מסוכן לעצמו, הממאן להתנחם על מות אשתו הא־הובה, משמש משום כך כאשף־ירי משולל כל פחדים אנושיים הרץ קדימה כמתאבד מיקצועי, ומסיים את הסרט כגירסה אידיאליסטית של הארי המזוהם, מטהר־החברה בדרכו שלו, המוכן להתחיל חיים חדשים בצפיה אל אופק תכול־תיקווה.

הסיבה לקיום העלילה כולה הוא השילוב של הצלף המיואש והעצבני בתחילת הסרט עם שוטר ציבעוני (דני גלובר ממקום בלב), מיקצוען המתייחס למישטרה כאל עבודה עם יעוד, אבל בליבו פנימה פועם לב של איש־מישפחה חביב, שחמישים שנותיו מתחילות להכביד על ליבו והוא רוצה להאט את הקצב וליהנות קצת מישיבה תחת גפנו ותחת תאנתו. וזה כמובן בלתי־אפשרי, כשאמריקה כולה טובעת באבקה לבנה, ובתו של חבר לנשק מוייט־נאם (זה הולך טוב היום, ניצולי וייט־

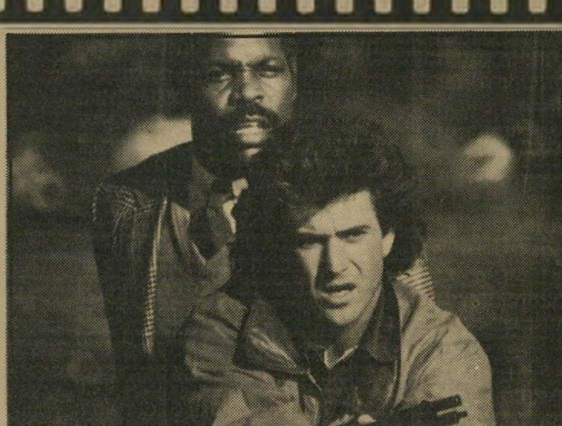

מל גיבסון ודני גלובר: הבימאי משתעשע

נאם) צונחת מחלון חדרה בצורה המצביעה על כך שלא התאבדה מרצונה החופשי. מכאן מתפתח סיפור שהיה יכול להיות נורא ואיום, אילמלא ההרגשה שהבימאי, ריצ׳ארד דונר, משתעשע. ואפילו קיטעי־העינויים ומכות־החשמל נראים יותר כבלט היתולי מאשר כמישחק באש חיה, וכל זמן שזה נראה רק מבדח – זה באמת משעשע. אך אם מתייחסים לזה ברצינות – זה מאוד מסוכן. מה יקרה אם משוחררי כל המילחמות יקימו לעצמם קומנדו בשיכון למד, למשל!

לזיכרם של 2 מטוסים והרבה אהבה

בימים אלה מוכרת חברת אל־על שני מטוסי בואינג 707 מיושנים לחברת ארקיע. סתם העברה של שני מטוסים מחברה אחת לשניה. כלום. למי זה מזיז בכלל?

העניין הוא שההעברה הזאת מזיזה דברים בלבבות של כמה עשרות, אם לא מאות אנשים, שחלקם הגדול קשורים לתעופה הישראלית.

מתוך מטוסי ה־707 האלה נקבעו גורלות של הרבה גברים ונשים. כמה וכמה ילדים חייבים את חייהם לאהבות שנרקמו בתא קטן, שהיה מיועד בזמנו למנוחת הדיילים והדיילות בטיסות הארוכות שבהן טסו, וה־707, מלבד היותו ציון־דרך בתעופה האזרחית בעולם, היה ציון־דרך בנישואין, בגירושין, בבגידות, באהבות, בשנאות ואף בלידות.

כשקיבלה אל־על לפני כ־25 שנים את ארבעת המטוסים מחברת בואינג בארצות־הברית, הם הגיעו כבר כשבהם תא־המנוחה של הצוות, שדלת הבדילה בין יושביו לבין 180 נוסעי־המטוס.

בואינג 707
כל מה שקרה בתאי־המנוחה של הצוות

כששמעתי ששני המטוסים עוברים לארקיע, ומעתה יטוסו רק בטיסות בנות־השעה לאילת, החלטתי לברך אותם בהמשך דרך צלחה, וגם נזכרתי בכמה סיפורים חמים שהתחילו בהם.

הרומאן של הקברניט **ראובן נירונסקי** עם הדיילת **דבורה פרידמן** התחיל בתא־המנוחה, ואחריו רומאן גדול עם דיילת אחרת בשם **פיצי**, שאחר־כך ילדה לו בן.

גם הקברניט **שמואל שמיר** הלך לנוח בתא, ושם פגש והתאהב **בלאה בן־נפתלי** היפה, ושם גם נגמר הרומאן שלהם והתחיל הרומאן של הקפטן עם אשת־החברה **יונה לחוביץ**, שאומנם לא היתה דיילת, ולא היתה זקוקה למנוחה בשעת הטיסה, אבל בעזרת הפרוטקציה הקפטן סידר לה קצת שקט.

גם הקברניט **אבינועם רוזן** הלך לנוח כמה דקות, ותחת לנוח הוא התאהב בדיילת צעירה בשם **נוגה יהלום**, שאחר־כך ילדה לו בת.

הדייל **עמי מור** הצליח בקושי להיכנס לחדר־המנוחה, שרוב הזמן היה תפוס על־ידי הקברניטים, וכשהוא נכנס סוף־סוף כדי לתפוס תנומה קצרה, הוא תפס את **לידיה טאוסיג**, שגם היא באה לתפוס מנוחה, ושניהם תפסו זו את זה ולהיפך, ובמשך כמה זמן הם נחו ביחד ולפעמים גם לא נחו. גם הקפטן **אריה שקולניק** התעייף יום אחד וביקש לנוח קצת, ותחת מנוחה הוא מצא את **נעמי מרשל**, שהיתה דיילת יפה. האהבה שם כל־כך בערה, שהוא עזב את אשתו ונשא את נעמי לאשה.

ואלה לא היו האהבות היחידות שנולדו ב־707. אבל על האחרות הנשים החוקיות עדיין לא יודעות, ואני לא רוצה שבגללי הן תרענה. אני לצד הנשים, כל הזמן.

חתונת ליל קיץ

אילו חל ה־24 באוגוסט בחורף, הייתי יכולה לספר לכם על מעילי־העור המשגעים וחליפות־העור המדהימות שהיו לוקחות חלק במסיבת־הכלולות של הזוג **דורית קרת ודין חבס**. אבל אוגוסט, בארצנו, זה באמצע הקיץ, ויותר ממשי טהור אף אחד לא ילבש, למרות הבריכה שבמלון דן־קיסריה.

דין חבס הוא בנו של יבואן־העורות הכי גדול בארץ, **נחום חבס**, ואשתו **דליה**. הבן הזה עובד עם האבא, ורואה ברכה גדולה בעמלו. נכון שעד היום פשוט לא היה לו זמן להתחתן, בגלל עומס־העבודה. אבל לפני שנתיים הוא הלך למסיבה כדי לשטוף את העיניים בחתיכות תוצרת־הארץ, ושם הוא הכיר בחורה יפה ועדינה, שאומנם היא תוצרת הארץ, אבל הרבה מאוד שנים היא לא זכרה את זה.

כשהיתה דורית קטנה, ירדו הוריה לארצות־הברית ושם הם גידלו אותה לתורה ולמעשים טובים, וגם קצת לציונות.

בגלל הציונות הזאת החליטה דורית לבוא לישראל ולראות מה זה המקום הזה, שקוראים לו שורשים. באה, הלכה למסיבה, פגשה את דין, והאהבה התחילה. אבל היא היתה צריכה לנסוע בחזרה להורים.

אז היא נסעה, והוא בא אחריה. אחר־כך הוא חזר הנה והיא באה אחריו. בסוף הם החליטו שיש גבול לסכומים שהם מוציאים על כרטיסי־הטיסה, וכבר היה להם יותר בזול להתחתן.

אז ב־24 באוגוסט הם יתחתנו, ואילו אוגוסט היה יוצא בחורף וכו'...

דורית קרת עם דין חבס
משי במקום פרוות

פיילוט של אהבה

באולפני־הרצליה צולם, בשבוע שעבר, פיילוט (תוכנית־נסיון) לשעשועון־היכרויות ש־אולי ישודר בטלוויזיה. את השעשועון מנחה **ציפי שביט**, ומשתתפים בו בחור צעיר, הבוחר לו את נערת־החלומות מבין שלוש מועמדות, ואחר־כך בחורה צעירה, הבוחרת לה חבר מבין שלושה מועמדים.

בחלק הראשון של התוכנית היה הבחור השחקן הצעיר ויפה־התואר, **איקה זוהר**, (לא שם זין) ולידו, מוסתרות מאחורי מחיצה, שלוש עלמות־חמד. בצד יושבים להם גראפולוגית ופסיכולוג, והסידור הוא ששני המלומדים הללו מספרים לקהל מי מבין שלוש העלמות הכי מתאימה לעלם. הבחור אינו שומע את דיברי המומחים, ועל־ידי שאלות אחרות הוא בוחר לעצמו את זו שהכי נשמעת לו (בלי שיראה אותה).

ענת סרגוסטי, העולם הזה

איקה זוהר
ג'ינג'ית יפה עם חבר

אם הבחור בחר את הבחורה שעליה הימרו המומחים, מקבל הזוג כרטיסי־טיסה לחו"ל. אם הבחור בוחר מישהי אחרת, הם מקבלים סוף־שבוע במלון סונסטה באילת.

איקא שאל כמה שאלות, ותוך דקה הוא בחר **בשרון**, ג'ינג'ית יפה. כשראה אותה, הוא כל־כך שמח מהבחירה, שהוא חיבק אותה, וכך מחובקים הם יצאו מהאולפן. אז שאני לא אשאל את איקה מה קורה? דרינג־דרנגתי.

„לא קורה כלום."

„כלומר, אתם לא בקשר?"

„טילפנתי אליה כמה פעמים, אבל נדמה לי שיש לה חבר."

„ואתם לא נוסעים לחו"ל ביחד?"

„תראי, מה שצולם היה פיילוט. אני לא בטוח שישדרו את זה, ולכן אני גם לא בטוח שיתנו לנו את הכרטיסים המובטחים."

„ואם יתנו לכם את הכרטיסים?"

„אז ניסע, אני חושב."

„היא נחמדה, מוצאת חן בעיניך?"

„היא יפהפיה ממש, ונראה לי שהיא גם מאוד נחמדה..."

אז אני מאחלת לו כל טוב, והצלחה אצל הג'ינג'ית. רק מה שנראה לי מוזר בתוכנית הזאת הוא העובדה שכל הזמן בוחרים אותן. הבחור בוחר לו את הבחורה, המומחים בוחרים לו את הבחורה — אבל את פי הנערה איש לא שואל. אז פלא שיהיו עם זה בעיות?

להד"ם לגמרי

במסיבה שנערכה בשבוע שעבר, שבה נכחו דן **שילון** וחברתו **מירי צביון**, הנמצאת בהריון, בכל פעם שניגש מישהו אל דן ואל מירי, הציג דן את מירי כ„אשתי".

העובדה היא שדן שילון לא נשא את מירי לאשה, מפני שעדיין אין לו גט מאשתו החוקית, **שרי**.

שרי שילון טוענת שהיא לא נתנה גט לדן, מפני שהוא לא לחץ עליה. פעם, לפני חודשים רבים, הוא הזכיר את הנושא, אבל מאז לא היו כלל דיבורים ביניהם, וגם לא בעניין גט, ולכן גם לא הוגשה שום בקשה ושום תביעה.

מלבד זאת מבקשת שרי לציין שהיא מעולם לא אמרה את המישפט „כל חיי לא אתן לו גט", שצוטט בעיתון אחד או שניים. „להד"ם", היא אמרה לי לכתוב.

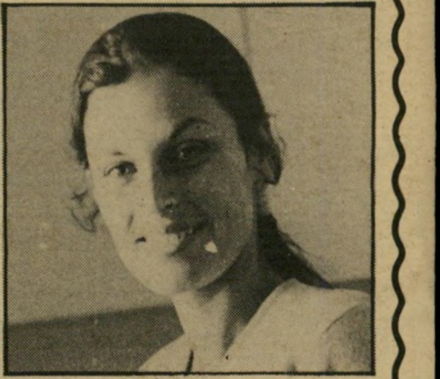

שרי שילון
לא מקבל –

רחל אבנרי, העולם הזה

דן שילון ומירי צביון
– כי לא ביקש

רחל מרחלת על כל העולם

מאת
שולמית יריב

מחפשים לה עבודה

לפני 20 שנה, כשתל־אביב היתה תל־אביב, **אורי זוהר** היה חילוני, **איקא ישראלי** היה צייר והכסף היה לירה, הסתובבה בתל־אביב בחורה משגעת ביופיה, שקראו לה בקיצור **נירה ירון**, ולא בקיצור קראו לה „נירה היפה”.

נירה ויינברג (1962)
באמריקה נוהגים לשתות

כל העיר הכירה את נירה היפה, וכולם התפעלו מיופיה המדהים, חוץ ממנה. נירה אף פעם לא השתכנעה שהיא כל־כך מדהימה ביופיה, ולכן גם נשארה צנועה ופשוטה ונחמדה.

נכון שהיו לה כל מיני חברים, אבל ההתאהבות האמיתית שלה היתה דווקא ברופא צעיר בשם **עוזי ויינברג**, שבדיוק קיבל מילגה לנסוע לארצות־הברית ולעשות שם איזה מחקר חשוב.

נירה נישאה לעוזי והשאירה מאות לבבות שבורים על מידרכות דיזנגוף.

עברו הרבה שנים, אורי זוהר הפך רב, קליפורניה נסגרה לטובת מיסעדה סינית, ראשי ממשלות התחלפו, מניות־הבנקים נפלו, ובינתיים גרו נירה ועוזי בדירת־לופט גדולה בניו־יורק וגידלו את שתי בנותיהם.

עכשיו **אודליה** הבת היא כבר בת 18 ולומדת בקולג׳, **מיה** היא בת 9 ולומדת בבית־ספר יסודי. נירה היפה עדיין יפה, ויש לה גם דוקטורט בפסיכולוגיה. מה שאין לה כבר זה עוזי. עוזי ונירה נפרדו באחרונה, ואומרים לי שהכל זה מפני שבאמריקה נוהגים אנשים לשתות משקאות חריפים.

עכשיו נירה בארץ, יחד עם שתי בנותיה. היא מחפשת עבודה בארץ, וכל החברים שלה מאז, אלה שלא נסעו לחו״ל ולא חזרו בתשובה, עוזרים לה לחפש עבודה, כי כולם רוצים להחזיר את תל־אביב למה שהיא היתה פעם, ובלי נירה היפה זה קשה.

השודדים נבהלו ונסו

אילנה גור
בכל לילה חברה אחרת

ביום החמישי שעברה חזרה **אילנה גור** לביתה היפואי ב־1.30 לפנות בוקר, אחרי שבילתה במסיבה עליזה.

אילנה, שיש לה היסטוריה של גניבות ופריצות לדירה שלה, חושבת הרבה מאוד על גנבים ופורצים ושאר נכנסים לדירות של נשים. זוהי גם הסיבה לכך שאילנה נוהגת לישון לבושה בגלביה לבנה ובמכנסי־הרמון, גם בחום הכי גדול. היא רוצה להיות מוכנה להתנפל על השודדים, אם וכאשר יפרצו לדירה שלה. ומרוב מחשבות על פורצים וגנבים, יש לה נטייה לחלום עליהם בלילה, למרות מערכת־האזעקה המשוכללת בבית.

באותו יום חמישי בלילה ישנה אילנה במיטתה, ושוב חלמה על גנבים, ופיתאום נפסק לה החלום והיא התעוררה לקול בום גדול, שנגרם מנפילת הטבעת שלה על הריצפה.

מי שמכיר את הטבעות של אילנה גור, יודע שכאשר הן נופלות — פחות מבום גדול לא נשמע.

אז אילנה פתחה עין אחת עייפה, ומולה ראתה גבר יחף לבוש במיכנסיים קצרים ובחולצת טריקו.

היא היתה משוכנעת שזה חלק מהחלום שלה על גנבים, ולכן סגרה את עיניה כדי לראות אם החלום יימשך. אבל החלום לא נמשך, ולכן פתחה אילנה שוב את עיניה וראתה שהפורץ הוא לא מהחלום, אלא דווקא מהמציאות.

בשביל הרגע הזה אילנה הרי ישנה במשך שנים כשהיא לבושה בגלביה לבנה ובמיכנסי־הרמון. אז היא קמה וזינקה על השודד וההוא...

נו, מה הוא עשה, אתם חושבים? תפש פחד־מוות מהדמות הלבנה הגדולה שפרצה עליו מתוך השחור, ושהתחילה למשוך לו את תכשיטי־הענק מתוך ידו.

השודד התחיל לרוץ בתוך הדירה, ואילנה בעיקבותיו. בדרך הוא אסף את חברו, שהיה בחדר־האמבטיה, ושניהם ביחד פתחו את הדלת ורצו בבהלה החוצה. אילנה יצאה למירפסת ביתה, לבושה במלבושיה הלבנים, וכל מה שיצא לה מהפה זה „גנבים! גנבים!” אבל אף אחד לא שמע אותה, כי יפו נמה את שנת־הלילה שלה, וממול הבהיק הים הכחול והירח הציף והאיר את המיגדלור, שכבר אינו מאיר לאניות.

מאז לא ישנה אילנה גור לבדה בביתה. בכל לילה ישנה שם חברה אחרת שלה, על תקן של שומר־ראש, ואם בקרוב יצלצל אצלכן בבית הטלפון ואילנה תבקש מכם לישון אצלה לילה, תדעו שאתם נחשבים כחברים שלה.

הזוג מרגלית סוף הדרך!

צוון אפריר, העולם הזה

אילנה ונדב מרגלית
הוא לא יגור מאחורי הווילה

ביום החמישי שעבר, לפני השופט **עזרא גולדברג**, אחרי דיון ארוך ומייגע, קיבלו תוקף גירושיהם של קברניט אל־על לשעבר **נדב מרגלית** ואשתו **אילנה**.

גם הבעיות הכספיות ביניהם נפתרו, כנראה. את הפיצויים שקיבל נדב מאל־על, אחרי שנים רבות של עבודה, הוא ישמור לעצמו. לעומת זאת, הווילה הגדולה עם בריכת־השחיה תישאר לאילנה. מאחורי הווילה יש עוד חלקת־מיגרש, וזו תעבור לנדב, אבל תוך התחייבות שמה שלא יהיה, הוא לא יגור בבית אשר יקום על המיגרש הזה.

הנה, נגמר עוד סיפור־אהבה, שהתחיל מזמן.

תשבצופן העולם הזה 2603

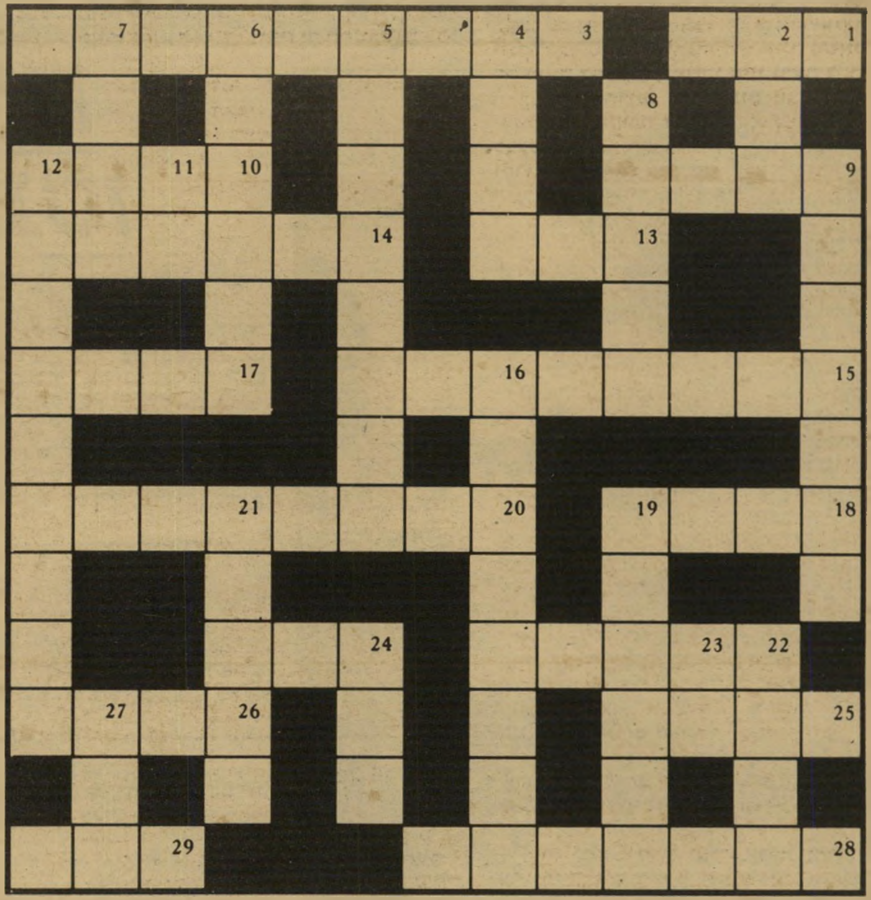

מאוזן:

1) ירק בבבואה (3);
3) יחי החופש של הנערה מן הנמל והקבוצניק כהברל קטן (5, 4);
9) שחור ולבן במשחק (4);
10) שמענו את הסיפור על המסז'יסט (4);
13) יעלה כפורח בת"א (3);
14) זה בידי! אמר זה שמידאס נגע בו (3,3);
15) אפוקליפסה עכשיו! כך סבור הקוף (4,5);
17) לשים שתי ידיים זה רע? (4);
18) פעיל בציור (4);
20) זכו בלוטו בגלל עוור (5,3);
22) הים ראה וינוס, ע פי פקודה מלמעלה (5);
24) שר שוב בסרט תורכי (3);
25) לחיוך יש חוקים משלו (4);
26) אין קרבה לאיש החק (4);
28) נשמע כמו שבועה של נעמי בטעם מר־מתוק (3, 2, 2);
29) אות שהנס חזר (3).

מאונך:

2) השליח ברלת (3);
4) במי ירה אריק קלפטון? (4);
5) יש משהו במדבר גובי (5, 3, 5);
6) להיות סקסי בפרס? חס וחד־לילה! (6);
7) סיימה את המשחק ונמלטה על נפשה (4);
8) מלא בפנים מפה לפה (5);
9) במה מעל הנואם שעל הק־טדרה (3, 4, 3);
11) חיה עם אומץ (2);
12) העד קבל הלם מריח הזבל והחציר (4, 5, 4);
16) רגע בעלמה ב־90° (5, 3, 5);
19) משול רק למי שחוזר בדבריו (3, 3);
21) שלושה עלו על הבירה אך רק אחד היה לבוש (5);
22) הכל נסלח לעולה (4);
23) ההצגה של ברנרד חייבת להמשך (2);
24) גר שם גבר והוא עולה על כלנה (3);
27) לא נכנס בחג מימין ומש־מאל (3).

אביגיל ינאי

פתרון תשבצופן 2601

במדינה

תולדות

החוט המשולש מנהריה

האב, הבן, הנכד והתחת של הפקיד

כאשר אדם מגיע לגיל 92 יש לו הרבה זיכרונות. ובמיוחד אם שמו מו־לר, והוא, ככל הידוע, קשיש התעשיי־נים בארץ.

ואריך מולר זוכר: ארבע שנות שבי בסיביר כחייל אוסטרי פצוע של מיל־חמת־העולם הראשונה; 14 שנים במיפ־על הטכסטיל המישפחתי (שכבר היה אז ארבעה דורות בבעלות המישפחה) בצ'כוסלובקיה; הקמת מיפעל טכסטיל חדיש, שכל מרכיביו (בין השאר: מיבנה הברזל שהשתרע על שישה דונם ו־200 מנועים חשמליים) הובאו לחולות הגליל המערבי הישר מקונצרן המתכת הצ'כי הענקי סקודה (נשק, מכוניות).

פירצה מנדאטורית. המיפעל הזה היה, כמובן, אתא ומולר, אחד משני מנהליו ב־15 השנים הראשונות של קיומו, זוכר כיצד, לפעמים, החזיק אתא מעמד באותן שנים רחוקות יותר הודות למקרה הטוב מאשר לכל דבר אחר.

כאשר, למשל, הציפו בסוף שנות ה־30, בדים וחוטים מיפאן והודו את ה־ארץ, כמעט אבד על אתא הכלח בפעם הראשונה. ואז החליטו הצרפתים, ש־שלטו אותן שנים בסוריה ובלבנון, להה־טיל מכס־מגן של 25% על יבוא טכס־טיל לשתי ארצות אלה. בגלל תנאי המנדט הבריטי על הארץ (והצרפתי על סוריה ולבנון) היה יצוא מארץ־ישראל לשתי השכנות פטור ממכס זה. פירצה בחוק שסייעה לאתא לשרוד.

מתכון שמיכתי. את ההגדה ל־בית מולר המשיך, כפי שמספר התע־שיינים, ריבעון התאחדות התעשיינים, בגליונו האחרון, בנו יחידו של מולר, יונתן (כיום בן 63), טייס קרבי ואיש טכסטיל כמו אביו. כאשר זה פרש מ־אתא והקים את מולר טכסטיל (כיום דלתא גליל), גייסו השניים את ההון הראשון (100 אלף דולר) ממשקיעים אמריקאיים ואת היתרה בבורסה התל־אביבית, בה הפכו מניות מולר, בשנת הפקתן (1950), אחת המניות הראשונות הנסחרות בבורסה הישראלית.

אחד הלקוחות הגדולים הראשונים של מולר היתה הסוכנות היהודית, ש־נזקקה למה שנכנס ללשון כשמיכות־סוכנות למאות אלפי העולים שהגיעו באותן שנים ארצה. משחזר יונתן מולר את מתכון שמיכות־הסוכנות: „היינו לוקחים בגדים ישנים, קורעים אותם, מוסיפים עשרה אחוז חומר חדש ועו־שים מהם שמיכות־סוכנות."

הצעה פקידותית. החוליה האח־רונה בשושלת הטכסטיל המולרית, אחרי אתא ומולר טכסטיל, הוא מיפ־על מוליתן לחוטי־תפירה בנהריה, ב־ראשו עומדים יונתן מולר ובנו, איתן בן ה־32.

איתן מולר, דור שביעי ליצרני טכס־טיל ודור ראשון לילידי הארץ (שעשה את שרותו בגולני) איננו מבין חוכמות ואויבו הגדול, שלו ושל כלל התעשיה, לפחות כפי שהוא רואה אותו מבעד הכוונת של מיפעלו (65 עובדים, מחזור שנתי של יותר מארבעה מיליון דולר) הוא הבירוקרטיה הישראלית.

המעשה בטלפון כמשל: מוליתן ביקש לפני שלוש שנים קו נוסף וטרם קיבל אותו. באחד הימים מצלצל מולר הצעיר נואשות לפקיד בבזק, הסביר לו כי הוא מפסיד מיכרזים, כי הלקוחות אינם מצליחים לתפוס אותו בטלפון.

מה עונה לו הפקיד?

נזכר מולר: „אני נשבע לך, ככה הוא ענה לי: ,אתה יכול לנגב לי במיכרזים שלך את התחת'!"

דת

ערווה ברדיו — מותרת

גבר קשיש אחד מול אולם מלא בנערות צעירות

מה מעסיק נערות צעירות, הלומ־דות בפנימיה דתית? אילו שאלות מט־רידות אותן, שאינן מטרידות את בנות־גילן החילוניות? שערים, ביטאון מיפ־לגת פועלי־אגודת־ישראל, העניק ב־אחרונה לקוראיו הזדמנות להציץ מעט לעולמן.

כשביקר הרב הראשי הספרדי, של־מה („הראשון לציון שליט"א") אליהו בפנימיית הבנות כפר־אליהו, הוא נשא לפני התלמידות נאום נמלץ: „חשיבו־תן הגדולה של הנשים בחיי עם־ישר־אל", וכו' וכו'.

אחר־כך הוא התייצב להשיב לשא־לות. מקצתן עסקו בריני שבת, בישול, שמיטה. אבל כפי שקורה תמיד במיפ־גש בין דוקטרינרים מימסדיים קשי־שים לבין אנשים צעירים, היו גם שאלות קשות, שנענו בתשובות מגומ־גמות.

אופירה הילל: הגברים מברכים כל בוקר „שלא עשני אשה". מהי עדי־פותם?

תשובת הרב: מברכים שלא עשני אשה ושלא עשני עבד משום שאשה

צילום: ציון צפריר, העולם הזה

רב־ראשי אליהו
נשוי בין רווקות

ועבד פטורים מהרבה מיצוות. מברכים את הקב"ה שבחר בנו שנוכל לקיים יותר מיצוות. אין כאן בשום אופן עדי־פות כל שהיא על פני הנשים.

אפרת גאולה: חז"ל אומרים: „קול באשה ערווה". האם זה אמור גם על שמיעת רדיו, תקליטים, מקהלת בנות?

תשובת הרב: חז"ל אומרים: „קול באשה ערווה", אבל אם השומע רדיו אינו מכיר את הזמרת, את צורתה ופניה וכו', יש מקום להקל בעניין. אך אם הוא מכיר הזמרת הרי שאסור. במקהלה מתירים, כי כמה נשים יחד שרות ואין כאן קול מיוחד וגם בכך לא שייך איסור חכמים, ובמקהלה מותר.

דבורה אמסלם: האם מותר למח־נכת לפתוח מיכתב של חניכה למטרה חינוכית?

תשובת הרב: מותר אך ורק למטרה חינוכית. מתוך סקרנות, אף למחנכת אסור לקרוא מיכתב של חניכה, בכוח חרם דרבינו גרשום.

אורה אלמליח: האם מותר לב־חור רווק ללמד תלמידה רווקה?

תשובת הרב: לא רווק ילמד רווקה, ולא נשוי נשואה, ולא רווק נשואה וכו'. בכל מיקרה שנוצר יחוד הדבר אסור, אך בכיתה פתוחה מותר.

רחל צבאן: האם מותר למסור להנהלת בית־הספר שם של תלמידה אשר לא נהגה כראוי?

תשובת הרב: מלכתחילה מן הראוי שהתלמידה עצמה תעיר לחברתה, אך אם אין היא יכולה הרי שמותר למסור למנהל או למחנכת על התנהגות חבר־תה, והיא יכולה לדרוש מהמנהל שלא יגידו את שמה והמנהל אסור לו להגיד מי שמסר לו את המידע.

אירית טל: האם מותר למורים לדבר על תלמידה, והאם אין כאן לשון הרע?

תשובת הרב: לשם שמיים ולשם חינוך — מותר.

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע"מ
מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים, עירפול מיוחד לארועים למניעת יתושים וחרקים מעופפים.

1987
רמת־גן רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272 · טל. 790114-5-6
בשמירה על בריאותך ורכושך

מרים בנימיני

מזל החודש: אריה

תחזית שנתית

לשנת 1987 קשה לתת ציון, או לקבוע אם זו שנה טובה או לאו: זוהי שנה מאוד מעורבת. במיספר שטחים היא מספקת ועונה על הציפיות, ואילו באחרים היא משאירה את האריות די מתוסכלים, או לפחות לא לגמרי בטוחים באשר לעתיד.

לא קל לאריות בתחום הכלכלי, אך קשיים לא חסרים גם בנושאים מישפחתיים, וכן בתחום הקריירה.

על שנת 87 אפשר לומר שזו כעין תקופת מעבר, או הכנה לקראת 1988. העתיד המיקצועי מאוד חשוב, חלק מבני המזל אף נהנו מקידום ומהישגים בעבודה, אך עדיין לא הגיעו לנקודה שבה הם יכולים לעצור לרגע, ולהרגיש שהם הגשימו את המטרות שלמענן הם משקיעים הרבה מרץ ועמל.

● עבודה וקריירה

במשך רוב השנה יצטרכו האריות להקדיש זמן רב ללימוד, השתלמות ורכישה של ידע נוסף בתחום שבו הם עוסקים. צד זה בולט מאוד השנה, וכדאי לנצל את הנכונות, היכולת והריכוז – שהם גבוהים מן הרגיל בשנה זו – כדי שאפשר יהיה לקדם מטרות ולהעפיל לפסגות גבוהות יותר. אין ברירה אלא להשיג זאת בדרך הקשה והאיטית.

לכל אחד שיטות ודרכים משלו, שבאמצעותן יש באפשרותו לרכוש ידע. יש שמעדיפים לימוד מסודר ושיטתי, במיסגרת מחייבת, ואילו אחרים מעדיפים ללמוד בשטח, דרך עבודה מעשית.

אפשרות נוספת להרחיב את האופקים היא דרך נסיעות למרחקים ופגישה עם אנשים ומקומות בלתי מוכרים.

כפי שקורה בדרך כלל, כשמדובר בבני מזל אריה, כן גם השנה, צפויים עימותים בגלל נסיונות להכניס חידושים ולשנות שיטת שהיו מקובלות כמעט מאז אדם הראשון. אריות אינם מוכנים לחזור על מה שאחרים עשו, ובכושר הניהול והאירגון המצויין שיש להם הם מוצאים דרכים חדשות ומקוריות ומתעקשים להכניסם למקומות עבודתם. מילחמות מסוג זה יהיו

לא מעט השנה, אדבשנת 1988, שאחר יום־ההולדת שלהם, הם ינחלו הצלחות ויוכלו לקדם מטרות ולהתקדם לקראת תפקידים מעניינים, יוקרתיים וסמכותיים.

● כספים

זהו נושא רגיש ביותר השנה. האריות, שכל־כך אוהבים לבזבז ולחיות ללא חשבון, נאלצים לספור ולחשב. מצב כזה גורם להם להרגשה מאוד לא טובה, בלשון המעטה. זה מרגיז, מעצבן ומקומם – מה עוד שזה כבר נמשך כמעט שנתיים. רוצים להוציא – ואי־אפשר.

הבזבזנים שביניהם נבוכים בכל פעם שהם נכנסים לבנק. הם אינם יכולים לשנות את הרגליהם ונאלצים להגביל את עצמם וללמוד לחסוך. תקופה זו עדיין לא מסתיימת, ההיפך, בהתחייבויות שלקחו על עצמם הם חייבים לעמוד – והידוק החגורה זה כלל לא לפי כבודם.

מצב זה ישתנה גם הוא, ביום־ההולדת הבא ואולי קצת לפני כן.

זו אינה השנה המתאימה להשקעות בבורסה וללקיחת סיכונים כספיים או ביצוע פעולות ספקולטיביות מכל סוג, חבל להפסיד את מה שיש.

● בריאות

גברים בגילים 35 עד 56 כדאי שיעברו בדיקות, להבטיח לעצמם שליבם מתפקד כהלכה. זוהי קבוצת גיל שיש לשים לב אליה דווקא השנה.

תחום נוסף שיכול לעורר בעיות – בריאותם של הורים מבוגרים או ילדים. בעניין הורים: בחודשים אוקטובר ונובמבר ייתכן שיהיה צורך לשנות תוכניות ולהקדיש זמן לבעיות בריאות של בני מישפחה מבוגרים, אך גם בשאר השנה זהו נושא שאי־אפשר יהיה להתעלם ממנו.

● חברה

בני אריה בררניים מאוד כשמדובר בחייהם החברתיים. לא כל אחד ראוי להימצא בחברתם או להיקרא חבר. לעיתים רחוקות יגידו דבר מה, אך התנהגותם אינה משאירה מקום לספק כשמישהו אינו נראה להם.

בשנה האחרונה נלאו רבים מבני המזל מהחברה המקיפה אותם. הם חשים צורך לבצע שינויים. חברים שהיו מאוד חשובים וקרובים משאירים טעם תפל – ובאמת הגיע הזמן לשנות. זה לא יקרה כל־כך מהר, ויתכן שהשנה אריות רבים ירגישו את עצמם די בודדים, כשהם מתקשים למצוא לעצמם חברה הולמת. בדידות זו די רצויה, וכשתיגמר התקופה, הם ימצאו אנשים מעניינים ומתאימים יותר.

● ומה שבינו לבינה

האריה מטיבעו נאמן, אך שונא שיעמום. כך שלמרות הנאמנות, רבים מבני המזל מחפשים להם הרפתקות וחוויות יוצאות דופן. משום מה השנה הם אינם חשים סיפוק גדול מהשתוללויות מסוג זה, ומרגישים צורך ליצור קשרים רציניים ומחייבים יותר. לא מדובר דווקא על קישרי־נישואין, אבל גם בקשר שהוא רומאנטי בלבד ולא מחייב אף אחד מהצדדים, הם יעדיפו קשר קבוע ויציב.

ובכל זאת, לא בכל השנה חשים בדיוק אותו הדבר, וכדאי לחלק את השנה לתקופות. לאריות הפנויים כדאי לחפש בני־זוג בנסיעות בארץ או בחו"ל, ולנסות להכיר אנשים הקשורים לארצות־רחוקות.

דרך בית ספר, אוניברסיטה, או כמקום שבו לומדים יהיו הזדמנויות טובות מאוד להכיר מועמדים רציניים לחברות או אפילו לנישואין.

במסיבות, בילויים ומקומות־בידור הסיכויים קלושים ביותר למצוא את מה שמחפשים. זה לא אומר שלא כדאי לבלות, אך כדאי להתרכז בהנאה עצמה, לא לצפות לדברים נוספים, חבל להתאכזב.

מהם החודשים שבהם צפויה יותר הצלחה? אוגוסט הוא באמת החודש שלהם, בייחוד השנה. הכוכבים ונוס, מרקורי ומרס ילוו את השמש וישהו במזל אריה, מה שיביא חוויות סוערות ומרגשות, הופעה נאה והצלחות בתחום הרומאנטי.

ענייני הבית והמישפחה יעסיקו אתכם בין ה־23 וה־25 בחודש, זה קשור במגורים עצמם, אולי בהורים מבוגרים או בעיה אחרת. אין ברירה אלא לגלות רגישות מיוחדת לבעיותיהם, כדי למנוע עלבון, אי הבנה, או מריבה. בעבודה יצליחו מאוד היוצרים בכל תחום שהוא. זה הזמן להוכיח יוזמה, יעילות, כיוון ומגמה חד משמעית. ה־28 לא יהיה קל. בחיי האהבה, עליכם להיות יותר נועזים, זהו חודש מבטיח ורב הצלחות.

* * *

נסיעות, ביקורים ותנועה רבה מאפיינים בינתיים את התקופה. אינכם רגילים לחוסר שקט ושינוי ההרגלים, אבל כרגע קשה למנוע את הדבר. קרובי מישפחה או ידידים יהיו זקוקים לעידוד ויתכן שתצטרכו לנסוע אליהם לביקור. עניינים כספיים מאוד מטרידים, הימנעו מלהוציא מעבר לגבולות היכולת שלכם. ענייני מגורים גורמים לעבודה והוצאות נוספות, ביחוד ב־26 וב־27 בחודש. בתחום הרומאנטי – צפו לשינוי.

* * *

לבעיות הכספיות שהציקו לכם בחודש האחרון יימצא פיתרון חלקי לפחות, בקרוב. סכום כסף יגיע ממקור לא צפוי, והסכום יהיה גדול משתיארתם לעצמכם. נסיעות ופגישות עם קרובים ידידים ומכרים חדשים מאוד חשובות בתקופה זו. ה־26 וה־27 בחודש מתאימים לראיונות ושיחות גם בנושאים של עבודה חדשה, או שינוי השיטה הנוכחית. בנסיעות דרושה זהירות, אתם נוטים להיפגע ביחוד מה־29 עד ה־31.

התחום הכלכלי יעסיק אתכם רבות בתקופה הקרובה, דרושה עירנות מוגברת, נראה שהזיכרון משתפר ועימו הסקרנות לנעשה מסביבכם. קשר עם אנשים מעניינים ומבדרים יווצר השבוע, ואולי אף תוכנית משותפת לנסיעה, טיול ובילוי. ה־26 אינו מתאים להתחלות חדשות בתחום העיסקי, אתם נוטים לקחת על עצמכם יותר מדי. מאוחר יותר לא תוכלו לעמוד בכך. בתחום הרומאנטי – הצלחה. קשרים חדשים מתחילים.

* * *

אלה שנולדו בתחילת המזל ירגישו בשיפור בהרגשה, האחרים עדיין חשים חולשה ועייפות וזקוקים למנוחה ושינה. בקרוב מאוד תמצאו את עצמכם במרכז פעילות דינאמית ורבת אירועים. צריך לשמור על הדחפים והתשוקות, וכן לשים לב לנטיה המתגברת להתפרץ ולהתרגז מבלי יכולת לשלוט על כך. מוטלת עליכם כל כך הרבה עבודה, שאתם מעדיפים להסתער על הכל בבת אחת ולסיים, אלא שזו לא הדרך.

* * *

הבריאות ומערכת העצבים מאוד רגישים בתקופה זו, אנשים נתלים בכם ומצפים שתפתרו את בעיותיהם ותעודדו אותם. אולם אתם עצמכם אינכם חזקים ובריאים, אך דבר זה אינו גורם לכם לטפל בעצמכם. בריאותם של אחרים מדאיגה אתכם וחשובה לכם יותר מכל דבר אחר. בעבודה כדאי שתהיו מאוד חשדנים ועירניים למה שקורה. נראה שיש מי שמקנא ומוצא דרכים לגרום לכם לנזק. תזכו לעידוד מידידים.

אתם שרויים במתח בגלל ההחלטות החשובות שעליכם לקבל. הרעיונות שיש לכם בקשר לעתידכם המיקצועי הם מצויינים, אך חסרה לכם מישמעת עצמית וסבלנות לבצעם או להילחם עליהם. אתם נוטים לעזוב דברים באמצע ולקפוץ מעניין לעניין, זה גורם לכם ולאחרים עצבנות ומתח. הצורך שלכם בגיוון ושינוי הוא חיובי מאוד, והגיע הזמן לבצעו. זה קשור בשני תחומים עיקריים: העבודה והחיים הרומאנטיים.

* * *

התחום המיקצועי הופך להיות חשוב מאוד בחודש הקרוב. אתם מצליחים סוף סוף להשיג את רצונותיכם, אם כי לאחר מילחמות, דאגות ורוגז רב. נדרש מכם מאמץ מיוחד, אתם מצטיינים בעבודתכם אך עובדים כל כך קשה, עד שבריאותכם עלולה להיפגע. נסיעה לחו"ל או ביקור משם יעודדו אתכם. ידיעות משמחות יתקבלו בין ה־23 ל־25 בחודש. קידום בתפקיד יוצע לכם בקרוב, צריך לשקול היטב, לא להחליט באופן נמהר.

* * *

עבודה קשה ומדוייקת נדרשת מכם עכשיו ומצב רוחכם די פסימי. אך דווקא עכשיו נפתחות לפניכם דרכים חדשות והמצב מתחיל להשתפר, לא סופית אך זמנית. ב־26 וב־27 בחודש יגיעו בשורות משמחות, זה קשור בעיקר לנסיעה, טיול או שינוי מאוד רצוי. אתם נוטים לקבל תפקידים גדולים ואחראים מדי, אנשים נוטים לנצל את טוב ליבכם ולהשפיע עליכם למלא את עבודתם של אחרים. בתחום הכלכלי חל שיפור.

מצב רוח קצת כבד צפוי השבוע, אם כי ה־24 וה־25 בחודש נראים יחסית טובים. בשאר השבוע צפויות בעיות שיעיקו עליכם. בריאותם של קרובי מישפחה עלולה לעורר דאגה, ויתכן שתתבקשו לשנות תוכניות כדי לסייע להם. עליכם לנהוג בזהירות רבה בכספים, במיוחד אם קרובי מישפחה קשורים בעניין. אנשי עסקים או מי שמבצע עיסקה שלא יסמכו על האינטואיציה – זו מטעה כעת, כדאי להתייעץ עם מביני דבר.

* * *

מעניין שלאחר ציפיה ממושכת לשינויים דווקא בני הזוג או ידידים קרובים הם שמבצעים לפתע שינויים שאתם עצמכם רציתם לבצע. צריך להמתין ולראות באיזה דרך לנקוט, לא כדאי לתכנן בנפרד, שיתוף פעולה יועיל לכם, אם כי זה יתברר קצת מאוחר יותר. עצתו ותוכניותיו של בן הזוג חשובות ויכולות להביא לכם תועלת. אתם נוטים להסתכסך ולריב עם הסביבה. בעיה בעבודה עלולה לגרום דאגה.

* * *

החודש הקרוב אומנם מוקדש על פי רוב לחופשות, אך משום מה נראה שאצלכם יש דגש על ענייני עבודה. יתכן שלא מדובר על עבודה שיגרתית, אלא על מתן שרות בכל דרך שהיא לאחרים. ענייני בריאות גם הם תופסים מקום – או שאתם עצמכם אינכם חשים בטוב או שמישהו בסביבה זקוק לעזרה וטיפול. ב־24 וב־25 תיהנו מחיזורי בני המין השני. עימות לא כל כך נעים עם בן הזוג הקבוע צפוי בין ה־28 ל־31 בחודש.

צבי טל, העולם הזה

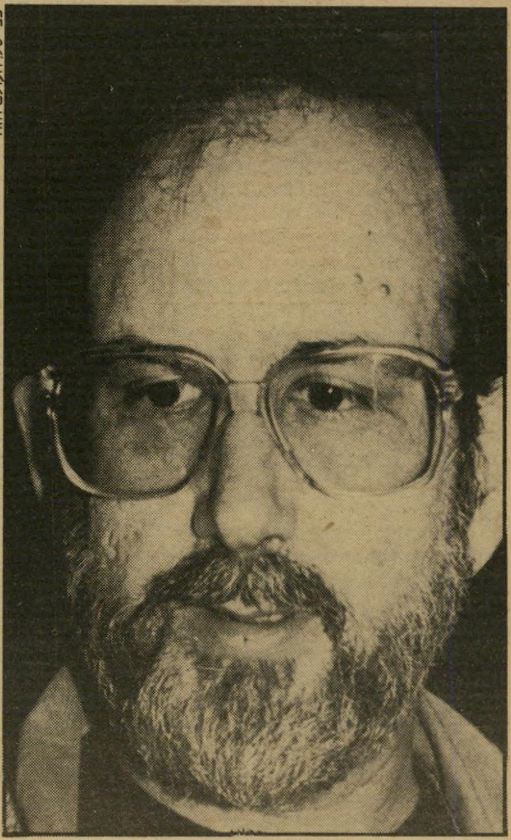

מייקל לדין:

„לא רוצים לדעת את האמת בפרשת איראן!"

בעוד שארצות־הברית מרותקת אל אוליבר („אולי") נורת', ומפתחת מה שכבר זכה בכינוי „אולימניה", ובעוד ג'ון פוינדקסטר מחליף את מקומו של הקולונל (נורת') כחול־העיניים, ונאבק על אהדת הציבור מדי יום, ישב בביתו בוואשינגטון מייקל לדין, גיבור אחר של פרשת איראן, וכסס את ציפורניו מרוב מתח או אכזבה.

לדין היה אמור לכבב עוד לפני שהגיע תורם של נורת' ופוינדקסטר. חלה דחיה במועד הזמנתו, ועוד דחיה ועוד דחיה. שוחחתי עימו בעת ששנינו צפינו בהצגה הגדולה ביותר של אמריקה, בשבוע שעבר.

פרשנות

● אתה חש מתוסכל על שאין מעוניינים לשמוע את גירסתך?

מצד אחד מחמיא לי שכבר אין טוענים שניסיתי לעשות רווחים אישיים מעיסקת־הנשק האיראנית, כפי שטען מי שטען קודם־לכן. מצד שני אני חש שבני־עמי לא רוצים לדעת את האמת, פשוט לא רוצים! מחפשים קורבן־תורן, לזרוק עליו את כל הסיפור הזה.

● אפילו מצאו קורבן מת — ראש־הסי־איי־אי המנוח ויליאם קייסי...

כן. אני מקווה שיגיע תורו של רוברט מק־פרלן לדבר באריכות, ואז ייצאו צדדים נוספים לאור. לא, לא שוחחתי עימו. מק־פרלן ואני מנועים מלקיים מגע, כל עוד נמשכת החקירה בפרשה. התייעצתי עם פרקליטי בקשר לכך.

● כלומר: מק־פרלן הוא תיקוותך האחרונה להוצי־את האמת לאור בפרשת איראן.

לא. אני פועל בשקט למען זימוני המהיר להעיד בפני הוועדה המיוחדת החוקרת את הפרשה. חוץ מזה, ידוע לי על אנשים נוספים המעוניינים להעיד, אך שהדבר נמנע מהם מסיבות שונות. למשל הישראלים — דויד קמחי, יעקב נימרודי ואל שווימר.

(דפנה ברק)

פקידה:

„להוריד יום־עבודה אך לא אותו היום!"

כל כמה שנים מדברים על קיצור שבוע־העבודה, ואחר־כך לא קורה שום דבר. גם עכשיו מדברים על־כך, וגם עכשיו יש תומכים ויש מתנגדים, וכל אחד אומר כמה דברים משכנעים לחיזוק דעתו.

גברת צעירה אחת, שהשביעה אותי שלא לכתוב את שמה ואת שם המוסד בו היא עובדת, פן יפטרו אותה מייד, אמרה לי שלפי דעתה קיצור שבוע־העבודה יתרום מאות אלפי שעות־עבודה למשק. הכיצד? שאלתי אותה.

אני עובדת כבר שמונה שנים במקום הזה. שעות־העבודה שלי הן מ־8 בבוקר ועד 4 אחרי־הצהריים בחורף, ועד 3.30 בקיץ. כך כל יום, מלבד היום השישי, שבו אני עובדת עד השעה 1.00.

את בוודאי מבינה שלפעמים אני צריכה ללכת לבית־הספר של בתי, כדי לדבר עם מורה, ופעם אחרת אני צריכה לדבר עם המנהלת. לפעמים אני צריכה לסדר משהו בקופת־חולים, ולפע־מים אני מוכרחה לגשת לביטוח הלאומי או למישרד ממשלתי אחר.

פעם בכמה זמן אני חייבת ללכת לקוסמטיקאית, וכל שבוע אני הולכת למיספרה, וגם בד צריכים לבחור פה ושם, ופעם צריך לחתום הלוואה לחבר, ופעם אחרת אני מרגישה שאם אני לא פוגשת חברה לשיחה אינטימית, אני אצא מדעתי.

● מה כל זה שייך לקיצור שבוע העבודה?

מפני שאין לי אף יום אחד פנוי, מלבד יום־השבת שבו הכל סגור ומסוגר, אני פשוט גוגבת ימים. כל חודש אני לוקחת את

עבודה

יום־המחלה, שכאילו מגיע לי בלי פתק של רופא, ומדי חודשיים־שלושה אני גם מביאה פתק מרופא שיש לי אנגינה חזקה, או כאבי־בטן, ואני מתחפפת לי לסידורים.

● כמה ימים כאלה את גונבת בשנה?

תעשי חשבון: 12 יום בלי פתק של רופא, עוד איזה 10 ימים עם פתק של רופא, ועוד כמה ימים בשביל להמשיך את השבת, ואל תשכחי להכפיל את זה במיספר הבחורות העובדות יחד איתי במיפעל. כל זה ביחד זה מאות ימי־עבודה.

● ואם תעבדי רק חמישה ימים זה לא יהיה? הרי כולם יעבדו חמישה ימים, ואם תצטרכי ללכת לבי־טוח הלאומי שוב תגנבי ימים.

לכן אני חושבת שצריכים לחלק את היום הנוסף. שכל מוסד גדול יבחר לו יום אחר, ואם, נניח, היום הפנוי שלי יהיה ביום הראשון, אוכל לעשות את כל הסידורים ביום הראשון. ולפעמים, כשאין סידורים, גם ליהנות מיומיים חופש.

● כלומר, את בעד שבוע מקוצר לעם ישראל, אבל לא שכולם ישבתו בשישי־שבת?

שישבתו מתי שהם רוצים, אבל אם מישהו חושב כאן על יעול ועל חיסכון בגניבת ימי־עבודה, כדאי לחשוב על אפשרויות שונות.

(דניאלה שמי)

ענת סרגוסטי, העולם הזה

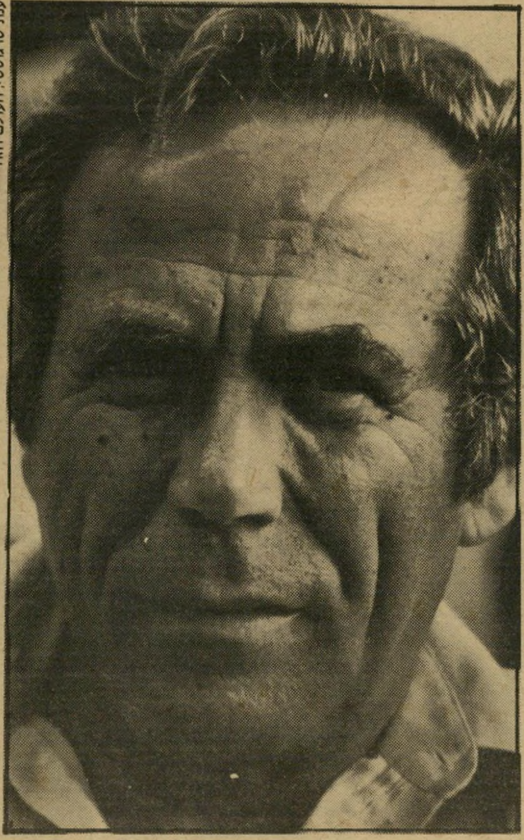

סטף ורטהיימר:

„אני נגד שבוע מקוצר לעובדי השרותים!"

שבוע עבודה מקוצר – או, כמו שהוא נקרא בציבור, שבוע־עבודה בן חמישה ימים. הממשלה לא קיבלה בישי־בתה השבוע כל החלטה. גם בעניין זה הוחלט לדחות את ההכרעה לשבוע הבא.

סטף ורטהיימר מנהריה הנהיג במיפעלו שבוע עבודה מקוצר כבר לפני כמה שנים.

● כמה זמן נהנים עובדיך משבוע עבודה מקוצר?

כבר 8 או 10 שנים.

● למה הנהגת זאת?

רצינו לשפר את התנאים לעובדים בתעשיית־הייצור. זה לא נעשה רק מתוך שיקולים כספיים, אלא כדי ליצור תנאי־עבודה נוחים, שעות־עבודה. זה עניין של תרבות.

● ומה דעתך על ההצעה להנהיג שבוע מקוצר בכל מיגזרי המשק?

בישראל המצב משונה מאוד. יש כאן ארבעה מיליון אזרחים. 1.2 מיליון עובדים תיאורטית. 60 אחוז מהם עובדים בממשלה, בביטחון, במערכת־החינוך, בבריאות. זאת אומרת, חיים מהממש־

עבודה

לה. ואילו ה־40 אחוז הנותרים הם אזרחים, קיבוצים, אנשים פרטיים, ערבים. אלה מהווים מיעוט במדינה, ואין להם אפילו זכויות של מיעוט.

● למה אתה מתכוון?

המיפלגות הגדולות, הליכוד כמו המערך, רצים אחרי ה־60 אחוז, כמו שבאמריקה רצים אחרי ג'נרל מוטורס. עכשיו כולם החליטו לקנות את הקולות של ה־60 אחוז. לתת להם שבוע־עבודה בן חמישה ימים, ולהעניש את אלה שעובדים באמת במדינה. אלה שעובדים בתעשיות־הייצור. אלה שמגיע להם פרס. יוצא שכאן בישראל נותנים ל־60 אחוז פרס, ומכבידים על ה־40 אחוז. ובסוף המדינה היא באופסייד.

● במעבר לשבוע־עבודה מקוצר בכל המיגזרים ייחסך כסף.

ה־60 אחוז, אלה החיים מהממשלה, יתנו להם עוד יום־חופש. טוב היה אם במקום זה היו שולחים שליש מהם הביתה. כך היו חוסכים באמת כסף!

● אז אתה בעד או נגד שבוע־עבודה מקוצר?

אם הכוונה היא רק לעובדי־התעשיה, אז בוודאי שאני בעד. מגיע להם. אבל אם הכוונה גם לעובדי־השרותים, אז אני מתנגד לזה.

(רונית אנטלר)

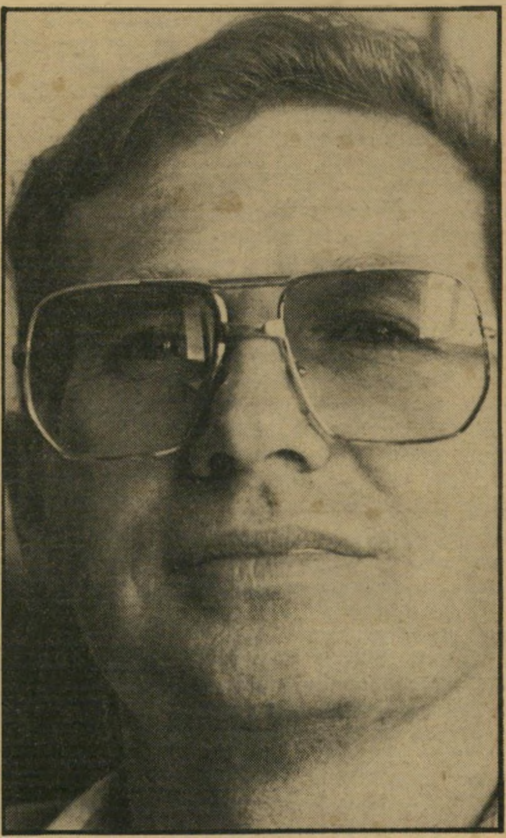

שימחה ורנר:

„גם מנהלת לישכה מכינה קפה לבוס!"

פעם, בחורות שעבדו במישרד – כל מישרד שהוא – נקראו פקידות. אחר־כך, הטובות שבהן קיבלו תוספת־שכר וגם תואר חדש – מזכירות. בשנים האחרונות כבר יש הרבה מאוד מזכירות בכירות, המרוויחות קצת יותר ממזכירות־סתם, וגם נחשבות קצת יותר מכובדות. המושג הכי חדיש בשוק המינהל הוא „מנהלת לישכה".

מכון אידאה, מייסודו של מכון ואן־ליר, הקים בית־ספר למנהלות־לישכה. המחזור הראשון, ובו 30 בוגרות, יצא לשוק לפני כחודש. שאלתי את הד"ר שימחה ורנר, מנהל אידאה, כמה מתוך ה־30 כבר מצאו עבודה כמנהלות־לישכה.

מצאנו עבודה לשלוש בוגרות, בינתיים. לשאר אנחנו ממשיכים לחפש משהו מתאים.

● **אתם מתחייבים למצוא עבודה לבוגרות שלכם?**

יש לנו מחוייבות מוסרית לנסות לעזור. הקמנו לשם־כך יחידה מיוחדת, הבודקת מה קורה בשוק, והמנסה לתאם בין הדרישות לבין הבוגרות שלנו. זה לא אומר שהן לא יכולות למצוא עבודה בכוחות עצמן.

● **מה זה, בעצם, מנהלת־לישכה? מה ההבדל בינה לבין מזכירה ותיקה טובה?**

מנהלת־לישכה היא הממונה על הכתבנית במישרד, על הפקידה ועל הטלפוניסטית. היא יודעת את העבודות של כולן, והיא

מיקצועות

ממונה על־כך שהעבודה המישרדית תיעשה בסדר, ויחד עם זה היא משחררת את הבוס מחלק מעבודתו, ולפעמים גם מחלק מההחלטות שלו.

● **מה ההבדל בשכר בין מזכירה לבין מנהלת־לישכה?**

מזכירה מרוויחה היום בשוק בין 700 ל־900 ש"ח נטו. מנהלת־לישכה יכולה להגיע ל־1200 ש"ח נטו.

● **אתה לא חושב שאחרי 950 שעות־הלימוד שאתם נותנים להן, הן מפתחות ציפיות גדולות, ואולי יהיה להן קשה למצוא עבודה, דווקא מפני שהן יחד שבו שיש להן כישורי־יותר?**

חשבנו גם על זה. אנחנו משתדלים להישאר ריאליים, ולהסביר שאם אין בדיוק עבודה ברמה שלה — אפשר לקבל עבודה, ולהתקדם. מה שברור הוא שהיא תתקדם מהר יותר מאחרות, שלא יודעות את מה שהיא יודעת.

● **האם מנהלת־לישכה יכולה לעשות קפה לבוס שלה, או שזו פחיתות־כבוד?**

לעשות קפה זה חלק מהתפקיד של מזכירה במישרד, וגם של מנהלת־לישכה.
(דניאלה שמי)

רוחמה מרטון:

„אבי רן הוא קולב של החברה!"

אבי רן, שוער נבחרת־ישראל ומכבי חיפה, נהרג בתאונה בכינרת. ראש־הממשלה, שר־החינוך־והתרבות ואישי־ציבור אחרים שלחו תנחומים למישפחה. אלפים השתתפו בהלוויה. מזה שבוע ימים עוסקים העיתונות, הטלוויזיה והרדיו במותו. ראשי ההתאחדות לכדורגל הודיעו כי יקראו רחוב וגביע על שמו. בחיפה מתכוונים לקרוא לאיצטדיון העירוני על שמו של אבי רן. מדורי־הספורט בעיתונים אינם פוסקים מלעסוק בו.

ביקשתי מהפסיכיאטרית רוחמה מרטון להסביר את ההיסטריה הציבורית.

במידה מסויימת אפשר אולי להשוות את מותו של אבי רן למותו בטרם־עת של ג'יימס דין, שחקן־הקולנוע. יש כאן צורך ברור להיאחז בדברים שאינם שייכים לבעיות היומיומיות של החיים.

ספורט

● **מה הם?**

מיסים, מדד, מילחמת־הלבנון, כפייה דתית, הקדמת הבחירות ופוליטיקה. דברים שקובעים את חיי היום־יום של האזרח. מה שקרה הוא שבחמש השנים האחרונות יש לאזרחים צורך להינתק מדברים אלה, והכדורגל הופך לדבר שממלא צרכים חסרים.

● **למה הכוונה?**

כדורגל, כלפי חוץ לפחות, נראה נקי מפוליטיקה, ואז מוצאים אליל ושמים עליו את הצורך ביפה, בנקי, בלא־מסובך, בדברים שכל־כך חסרים כאן בישראל. אבי רן הוא סוג של אליל שלא שייך לבעיות היומיומית. הוא לא שייך לדברים שצריכים להתמודד איתם. חוץ מזה, הנטיה אחרי אלילים צעירים ויפים תמיד באה כשיש ריקנות. נשברו כאן ערכים, ולא נוצרו אחרים, והכדורגל ממלא את החלל הריק.

● **הספורט הוא נושא להערצה?**

כן. ספורט, כמו כדורגל למשל, זה המוני, מעין מאצ'ואיזם גברי שאין לו בדיוק גבולות. החברה משתמשת באבי רן כקולב לצרכים שלה. ההתייחסות לאבי רן באה מצד המעריצים, וזה לא אומר שאבי רן היה מאצ'ו. אלה הצרכים של הקהל. לצערי, הערצת־הספורט מזכירה בסיס להלך־רוח פאשיסטי.
(רונית אנטלר)

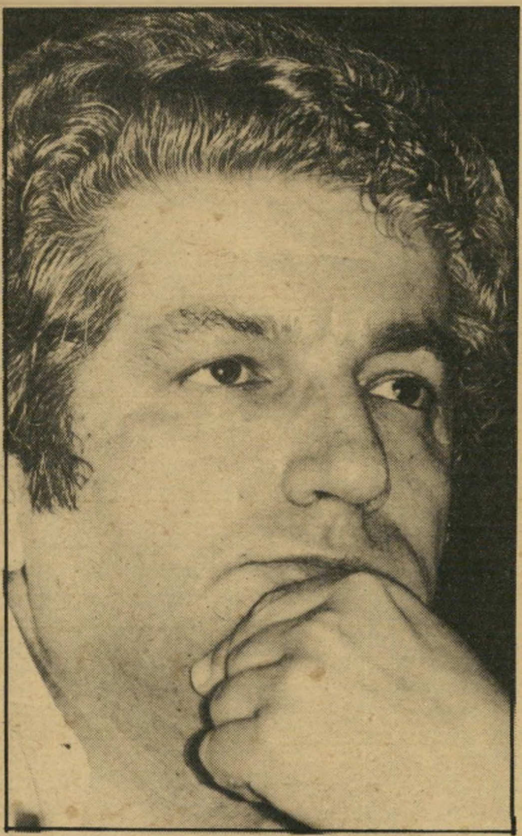

שאול רחמים, י.פ.פ.א.

דויד ליבאי:

„אם מציעים לחלפון 100,000 שקל — שיקח!"

השבוע מצאתי בתיבת־הדואר שלי מיכתב מאת יעקב חלפון – מי ששמו מעורר מיידית אסוציאציה של בחירות – לממלא־מקום ראש־הממשלה.

המיכתב, שדרך כתיבתו מעידה כי יועד לתפוצה המונית, מחסל חשבון נוקב עם שימעון פרס על שלא קיים,

מיפלגות

לדיברי חלפון, את התחייבותו לחלפון לאמץ את תוכנית־הבחירות שלו ולא שילם בעדה („העולם־הזה", 6.5.87). בין היתר שופך שם חלפון את זעמו על הפרופסור־ח"כ דויד ליבאי: „לך, שימעון, אני מבקש לומר שאני מיקצוען במיקצוע שלי, לא פחות טוב מאשר פרופסור ליבאי במיקצוע שלו. אני מסכים לקבל מהמיפלגה בעד תוכנית־הבחירות שלי, על כל חלקיה, את אותו הסכום שקיבל פרופסור ליבאי מהאחים גינדי, בעד כל נסיעה שלו לארצות־הברית..."

הראיתי את המיכתב לליבאי. ליבאי ראה זאת בפעם הראשונה, ונראה מופתע.

מה הקשר שלי לפרשה? אני בכלל לא מטפל בכך! מה פיתאום משרבבים את שמי לכל פרשה?

● **אתה באופנה.**

תודה, אבל מטפל בכך בכלל זאב טריינין, היועץ המישפטי של המערך. איני קשור לכך, פרט לעובדה ששמעתי על הפרשה.

● **אינך סבור שאתה צריך להגיב?**

אני רק יכול לתת לחלפון עצה: אם מציעים לו 100 אלף שקלים — שיקח!"
(דפנה ברק)

„עזה ממוות שינאהו"

(המשך מעמוד 10)

שלושת הילדים הם נורמליים. פה ושם עשו בנעוריהם תעלולים, אך זה קורה במישפחות הטובות ביותר. שלושתם מפותחים מעל לממוצע, גם אם אינם גאונים. כל אחד מהם ניסה להסתדר איכשהו עם הגורל של להיות בנו/בתו של „גיבור לאומי".

נדמה כי השינאה העמוקה של משה לילדיו נובעת מעובדה פשוטה: הם הכירו אותו כפי שהוא. והוא לא יכול היה לשאת את התמונה של עצמו, כפי שהצטיירה בעיניהם.

משה דיין חי בשני מישורים.

המישור האחד היה ציבורי. שם השתקף כמנהיג דגול, ובהדרגה הפך לאליל לאומי ובינלאומי, הגיבור בעל הרטייה על העין, סמל־המין העולמי שתצלומיו נמכרו ברחבי־תבל, המנצח האגדתי של מילחמת־סיני ושל מילחמת ששת־הימים, המדינאי המתוחכם ורב־התחבולות.

במישור השני היה אדם אחר לגמרי. הוא הוריד את הרטייה, שהפריעה והכאיבה לו, ונותר אדם בעל צלקת דוחה בפניו, אדם שהיתה לו הרגשה עמוקה של בעל־מום גופני.

במישור הראשון היה חבר'מן, שכל הנשים רצו לשכב איתו, ושרצה לשכב עם כל הנשים. במישור השני היה אדם רדוף, בעל צורך כפייתי לשכב עם כל יצור נשי שנתקל בו, אדם שקיים יחסי־מין ממושכים עם נשים נחותות ועלובות מכל הבחינות, „זנות תחת מישמר במלונות־פאר".

במישור הראשון היה גיבור העומד מעל לחוק, החופר עתיקות מטעמים אידיאולוגיים. במישור השני היה סוחר במחתרת בעתיקות גנובות, גנב של רכוש לאומי, רדוף תאוות־בצע שלא ידעה גבול, קמצן חולני.

הציבור הכיר רק את דיין שבמישור הראשון. הוא העריץ אותו, לא רצה לשמוע כל ביקורת עליו, ושנא כל מי שהעז (ורק העולם הזה העז במשך עשרות שנים) לחשוף את פגמיו.

אולם אשתו, רות, וילדיו הכירו את דיין שבמישור השני. הוא ידע שהם מכירים אותו. ועל כן שנא אותם, שינאה שגברה עם השנים.

על כן החליף את ילדיו ונכדיו הטיבעיים בילדיה ובנכדיה של אשתו השניה. הם לא הכירו אותו, ואותם אהב. להם הוריש את ירושתו.

בעצם, אין שינאתו של דיין לבני־מישפחתו אלא שינאה עצמית לוהטת, שינאתו של אדם שרצה לשכוח את המישור השני, ולהנציח את עצמו במישור הראשון.

הוא השיג את ההיפך: בעיקבות הצוואה, ותגובת ילדיו, מתחיל הדיין השני לרחוק את רגלי הדיין הראשון בתודעת הציבור.

ההרוגים של ההפקה

אם כן, זה יהיה חבל. כי בעוד שדיין השני חשוב למישפחתו ולילדיו, הממשיכים להלקותו, הרי להיסטוריה הישראלית חשוב דווקא הדיין הראשון, הציבורי, הפוליטי.

העובדה שדיין היה קמצן, מגאלומאן, שונא־ילדיו וכו' היא מעניינת, אך לא היא החשובה. חשוב הרבה יותר שדיין היה האיש שהיתה לו השפעה הרסנית על גורלה של מדינת־ישראל.

אסי דיין נוגע בצד זה רק בריפרוף: „באף אחד מן הסרטים או התסריטים שעשיתי לא נהרג איש, לעומת 'ההפקות' של מילחמת־ההתשה ויום כיפור, שהפילו קרוב ל־4000 חללים. לא סטאטיסטים. חיילים. דברים אלה בערך אמרתי גם לאבי..."

למשה דיין היתה השפעה מכרעת על מעשיה של מדינת־ישראל בתקופת „פעולות־התגמול" של שנות ה־50, שהובילו למילחמת־סיני הרת־האסון. בתקופה זו היה דיין הדמות המרכזית במערכת של דויד בן־גוריון, שהובילה את המדינה אל המילחמה הנצחית בעולם הערבי. דיין גם סיפק למדיניות זו את האידיאולוגיה, שהתבססה על השקר־המוסכם שלא ייתכן שלום בין ישראל והערבים.

דיין השפיע יותר מכל אדם אחר, אולי גם יותר מגולדה מאיר, על מדיניות המדינה ממילחמת־ששת־הימים

גילה רזין, העולם הזה

יוסי ואודי דיין (1979)*
„כמה שאני שונא אותו!"

אל מילחמת יום־הכיפורים, מדיניות שחיבלה במזיד בכל מאמץ של שלום. גם לתקופה זו סיפק דיין את האידיאולוגיה: „אני מעדיף את שארם־אל־שייח' בלי שלום על שלום בלי שארם־אל־שייח'." על כך נהרגו חללי יום־הכיפורים.

חלקו של דיין בהשגת הסכם קמפ־דייוויד — הסכם לקוי, שלא חיסל את שורשי המילחמה — אינו משנה עובדות אלה.

על כך כראי לדור זה ולדורות הבאים לחשוב, בבואם למתוח ביקורת על דיין. חבל שהביקורת על צדדיו האישיים־המישפחתיים תאפיל על ביקורת מעמיקה זו.

אך יתכן שאין כאן סתירה. יתכן שפגמיו האישיים של דיין, הסדקים שבאישיותו, הם שגרמו לפגמיו של דיין המדינאי, המצביא והמנהיג.

מי שמחפש את הפסיכולוגיה האישית מאחורי הפסיכולוגיה הפוליטית, יכול למצוא בגילוייו של אסי דיין חומר רב.

יהיו מניעיו של אסי דיין כאשר יהיו, הוא תורם תרומה חשובה להבנת אישיותו של אדם, שמילא תפקיד מרכזי בעיצוב פני המדינה.

** באמצע, אשתו הראשונה של אסי, אהרונה.*

„ישראל מכרה לאיראן!"

(המשך מעמוד 9)

לעורכי־דין חדשים (האחים דרשוויץ – ראה מיסגרת).

מידע על מנהיגים

אני שוקל מה אני יכול עוד לעשות, לגלות, כדי לעזור לאן ולג'יי. למשל: שרפי איתן ביקש מג'יי מידע על המנהיגים הישראליים. אילו מנהיגים? אלה שבצמרת כיום. את יודעת שיש תיקים עליהם בסוכנות האמריקאית. בתיקים מסופר עליהם הכל. איתן ביקש זאת מג'יי, נדמה לי, בפאריס. ג'יי סירב, מפני שאמר שלא על־כך היה מדובר כשהוסכם על פעילותו.

הם רבו על כך שוב בישראל (בקיץ 1985). האם אני בטוח? כן, אני בטוחה איתן רצה לדעת מג'יי גם את שמות הסוכנים האמריקאיים בישראל, ובעוד מדינה במיזרח־התיכון. ג'יי סירב.

מה את חושבת על העדות של נורת'? (שיחותיי עם אנדרסון התקיימו בעת שאוליבר נורת' כיכב מדי יום על פני המירקע בטלוויזיה בארצות־הברית, כשהעיד לפני הוועדה החוקרת את פרשת הנשק האיראני). ג'יי תיכנן את ההגנה האיראנית נגד עיראק באי־חרג, מסוף־הנפט. וזה מה שהישראלים מכרו לאיראן, במיסגרת פרשת הנשק האיראני!

■ ■ ■

הצד השני של הטבעת

דבריו וסיפוריו המרהיבים של ברנרד אנדרסון לקוחים, כמובן, משיחותיו עם אן וג'ונתן פולארד. גם בעת שיחותיו עימי בניו־יורק, שוחח אנדרסון עם בתו כמה פעמים בטלפון. זווית־הראייה של בני־הזוג פולארד מוגבלת בראשומון המכונה „פרשת פולארד".

בני־הזוג ומישפחותיהם רותחים מזעם על שהוזנחו על־ידי ממשלת־ישראל ומכאן יתכן שראיית־הדברים שלהם היא מגמתית.

עיגול גדול במיוחד ציירו פולארד־אנדרסון סביב רפי איתן. יש לכך צד שני. וזהו:

● מרים איתן – אשה משכילה, נעימה ומופנמת – אינה שולטת היטב בשפה האנגלית. עקב אופיה הסגור, היא מעדיפה שלא להתבטא בשפה שאותה אינה דוברת ברהיטות. מרים איתן מעולם לא הציגה עצמה כ„מדריכת תיירים" או כמי ש„מתמצאת היטב בפאריס"!

אן פולארד היתה בקשר עם יהודית סלע (אשתו של אביאם) וזיווה יגור (אשתו של יוסי יגור) בעת ביקורה הראשון בפאריס (בסתו 1984), ובמיוחד עם יהודית סלע. אם טוענת אן שקיבלה המלצות מסויימות על מרים איתן, אפשר להניח שקיבלה אותן מיהודית סלע.

באשר לסיפור כאילו מכרה ישראל את תיכנונו של פולארד (כיצד להגן על האי חארג מפני עיראק) לאיראן: כשסופר לאיתן הקשר בין פרשת־איראן לבין פרשת־פולארד, תגובתו היתה משועשעת.

● בעבר, כאשר הודלף כאילו ביקש איתן מפולארד את התיקים החסויים על מנהיגי־ישראל, והתחילו לעסוק בניחושים שונים (כאילו ביקש זאת איתן עבור חברו הקרוב, אריאל שרון) טען איתן בשיחות פרטיות: „הכל הבל ורעות־רוח! אילו היו תיקים כאלה באמת קיימים, יש להניח, שקיומם ותוכנם היו דולפים במוקדם או במאוחר. אם לא דלפו – סימן הוא שלא היו קיימים. מדוע שאבקש משהו שאינו קיים?"

● באשר לשוויה המשתנה של טבעת־האירוסין שקנתה ישראל לאן פולארד לכבוד אירוסיה עם ג'ונתן: על אף העובדה שלא מופנית אצבע מאשימה כלפי אישיות ספציפית, נטען בשם איתן שלא היה מעורב בשלבים הביצועיים של „מיבצע הטבעת", ומכאן שלא היה מעורב במחירה – הריאלי או המוצהר.

● השינאה של הזוג פולארד ובני־מישפחתם כלפי רפי איתן אינה הדדית. איתן אינו טרוד, לדיברי מקורביו, בהידוק הסורגים סביבם. אולי ביום מן הימים, יש מי שטוען, הוא יפרסם כיצד ניסה לעזור להם אחרי שנלכדו.

MACCAO מקאו
המסעדה הכי סינית בעיר
ארוחות צהריים עסקיות (5 מנות) החל מ־ 22 ש"ח
רח' ירמיהו 7 תל־אביב טלפון 5464311, 03־5464273
משלוחים הביתה • חנייה חינם לכל אורחי המסעדה

אל תטוס לחו"ל ללא עלון איידס בכיס!

עלון הסברה חינם במוקד קופ"ח, טלפון 03-433300 והעלון ישלח לביתך.

ניתן לקבל חינם גם במודיעין קופ"ח ארלוזורוב 101 ת"א.

קופת חולים

עוד יותר בריאות!

תן טרמפ לחייל

שנת שמיטה לטלפון
אין עוד.
האזנות־סתר יש.
אנו מספקים:
★ מכשירים למניעת ציתותים בטלפון
★ שרות לגילוי מיקרופונים מושתלים
★ מגלי מתכות
★ מזכירות אוטומטיות
רדיו דוקטור בע"מ
שלום עליכם 18, ת"א, טל' 286444

אקורדיוניסטית
מארגנת שירה בציבור עם שיקופיות ומישחקי־חברה
במסיבות
תוכנית מיוחדת לימי־הולדת
טלפון: 221017, תל־אביב

על המאזניים מונחים 120 מיליון דולר. שכר הטירחה של המפרקים יכול להגיע ל־12 מיליון דולר. מי סוחט? מי משמיץ?

מה מסתירים המפרקים?

אסף גולן, ידיעות אחרונות

מפרק שגב
„אסור לגלות אנשים חשובים"

לא בכל יום מוגשת לבית המישפט תביעה על 120 מיליון דולר. עורכי־הדין יוסי שגב ומיקי שפיגלמן, מפרקי חברת פי"ט, הגישו תביעה כזו נגד חברת־הביטוח הפניקס ומנהליה דויד ויוסף חכמי. פי"ט היתה חברת ברוקרים שנוהלה על־ידי יורי סלנט וחגי בליך, שפשטו את הרגל וברחו מהארץ. הפניקס היתה שותפה בפי"ט תקופה מסויימת.

בדרך־כלל, שכר הטירחה של מפרק מגיע לרבע אחוז מהנכסים שהצליח לממש. אולם מפרקי פי"ט פנו בשנת 1986 בבקשה לבית־המישפט המחוזי, וביקשו ששכרם יקבע לפי כללי לישכת עורכי־הדין: (התעריף המינימלי) תשל"ז בתביעות נזיקין ותביעות אזרחיות ששכרן תלוי בתוצאות המישפט.

למרות המילים „שכר מינימלי", הרי מי שיטרח ויחפש בכללי לישכת עורכי־הדין, יגלה כי שכר מינימלי זה עומד על 10 אחוזים מערך הנכסים.

חשבון פשוט מגלה, כי בתביעה שהגישו המפרקים נגד הפניקס הם צפויים לשכר־טירחה של 12 מיליון דולר.

ואומנם, בבקשה שהגישה עורכת־הדין דידי גורן לבית־המישפט, לפטר את המפרקים, היא מאשימה אותם כי הם מתעניינים יותר בשכר־הטירחה שלהם מאשר בטובת הנושים. היא מגלה בתביעתה סיפור מעניין מאוד.

לדבריה, נסעו המפרקים להיפגש עם נציגי חברת הפניקס בלונדון. היו שם יוסף ודויד חכמי, עורך־הדין פינחס רובין, עורך־הדין המייצג את הפניקס, וכן הד"ר איתמר בורוביץ, סמנכ"ל הפניקס. לפגישה הגיעו שגב ושפיגלמן, וגם עורך־הדין רם כספי הגיע לפגישה. כספי מייצג את רואי־החשבון של חברת פי"ט, סומך־את־חייקין, המבוטחים גם הם על־ידי הפניקס. אך הוא טען כי לא בא לפגישה בשמם, אלא כדי לעזור ליישוב ההידורים „כבקיא בפשרות והסדרים".

בלונדון התנהלו דיונים כדי לסיים את התביעות של המפרקים מהפניקס בסכום של שמונה מיליון דולר. לדברי כתב־הבקשה של דידי גורן, לא הסתיים העניין אך ורק בגלל ויכוחים על שכר־טירחתם של המפרקים.

„המפרקים העמידו תנאי, כי לקופת־הפירוק ישולם סכום של 10 מיליון דולר במשך תקופה של שנתיים ימים, באופן שערכו האפקטיבי של הסכום יהיה למעשה 8 מיליון דולר, ורק שכר־טירחתם של המפרקים יקבע על הבסיס של 10 מיליון," נאמר בבקשה.

בפגישה הלונדונית דובר על סכומים צנועים יחסית. מאז עברו כמה חודשים, והתביעות נגד הפניקס גדלו פי 15 ויותר.

במפתיע, יום לאחר שהוגשה בקשתה של עורכת־הדין גורן לבית־המישפט, היא בוטלה ללא מתן הסברים.

גורן מייצגת קיבוץ בשם בית־ניר, שהשקיע בזמנו כספים בחברת פי"ט.

שאול גולן, ידיעות אחרונות

אנשי־ביטוח יוסף ודויד חכמי (ליד פועלת)
תביעה לצורכי סחיטה

סלנט ובליך, לפני שברחו מהארץ, הספיקו לעשות מעשה מוזר: הם שלחו צ'קים ל־26 משקיעים נבחרים, והחזירו להם כספים. בין מקבלי ההחזר היה גם קיבוץ בית־ניר.

חזרתה המפתיעה של עורכת־הדין גורן מבקשתה היא תעלומה גדולה.

יש אומרים כי הופעל עליה לחץ כבר מצד הקיבוצים, שלא רצו לשוב ולעמוד במרכז שערוריה של הלוואות כספים וספקולציות בבורסה, אחרי שפרשת דויד בלאס גרמה להם כבר נזק רב. והיו שאמרו כי הקיבוץ הארצי, שהוא נושה גדול, ואשר המפרק מיקי שפיגלמן מייצג אותו, דרש את ביטול הבקשה, כדי לא לפטר את שפיגלמן.

על כל פנים, פצצת־הזמן שזרקה גורן החלה מעלה עשן. עורכת־הדין גורן לא רק האשימה את המפרקים בכך שרצו להגדיל באופן מלאכותי את שכר־טירחתם, אלא גם המשיכה ואמרה, כי מכיוון שבמיקרה של פשרה מקבלים המפרקים רק מחצית משכרם, „התנו המפרקים כל הסכם, שהושג כבר למעשה, בקיום בוררות פיקטיבית, הואיל ושכר־טירחתם גדל אם המימוש נעשה אחרי הליך מישפטי כל שהוא." ובוררות גם היא הליך מישפטי.

לא מאיים, אבל...

כדי שלא לגרום עוול לעורכי הדין שגב ושפיגלמן, ביקש העולם־הזה לברר את גירסתם לטענות עורכת־הדין גורן.

שגב היה חביב מאוד, עד שהשיחה הגיעה לעניין שכר־הטירחה. אז הפכו עיניו הכחולות של עורך־הדין שגב לכדורי־פלדה, והוא אמר: „אם תכתבו על העניין של שכר־הטירחה זה יפגע בי מאוד. אם תכתבו, אני אגיב, ואני יודע איך להגיב!"

היתה נימת איום מפורשת בדבריו.

„לא, אני לא מאיים," ענה לשאלת העולם הזה, „אבל אני מסביר שאין כל דרך שיכולתי לבקש להגדיל את שכר־הטירחה, כאשר כל העניין נתון לשיקול דעתו של בית־המישפט. אם תכתבו בכל זאת את עניין שכר־הטירחה, שכלל לא הועלה בלונדון, זה יהיה רק לצורכי סנסציה, וזה לא יהיה פייר.

„אני לא מאיים, אבל אני צבר ומדבר דוגרי ואומר מה שאני חושב."

בתחקיר שערך העולם הזה התברר, כי בלונדון דובר הרבה על עניין שכר־הטירחה של המפרקים, וכי ההצעה על פריסת 10 מיליון הדולר לשנתיים הועלתה על־ידי המפרקים אך ורק למטרות שכר־הטירחה. אולם כאשר להפיכת הפשרה לבוררות פיקטיבית, נתברר להעולם הזה כי כנראה לא היו דברים מעולם.

התביעה שעליה באו הצדדים לדון בלונדון, היא תביעה ביטוחית, שיש לפי"ט נגד חברת־הביטוח הפניקס. בזמנו בוטחה פי"ט על־ידי הפניקס בסכומים ניכרים, למיקרה של מעילה וגניבה על־ידי מנהלים.

היה זה טיבעי שהמפרקים יגישו את התביעה הזו להפניקס, ויבקשו לקבל את דמי־הביטוח. יש ויכוח אם סכום הביטוח עומד על 5 מיליון או 19 מיליון דולר. אבל הפשרה של 8 מיליון דולר, עליה התדיינו הצדדים בלונדון, נשמעת הגיונית לתביעה הביטוחית.

ענת סרגוסטי, העולם הזה

פרקליטה גורן
חרטה למחרת בבוקר

שגב טוען, כי תוך כדי ריונים עם מישפחת חכמי בלונדון, התבררו לו לפתע עוד כמה דברים.

עד אז רק חשדו המפרקים במישפחת חכמי במעשים בלתי־כשרים, כאשר כיהנו כדירקטורים בחברת פי"ט אבל לא היו למפרקים הוכחות, והם היו מוכנים להתפשר על 8 מיליון.

אולם מלונדון טילפן שגב לאדם שהוא כיום עד־מדינה בתיק, וזה הסביר לו שיש דברים הרבה יותר חמורים נגד הפניקס. אז החליטו המפרקים לא להתפשר על הסכום שהוצע להם.

לאחר שהתפוצץ המשא־ומתן בלונ־

(המשך בעמוד 42) **אילנה אלון** ■

(המשך מעמוד 41)

דרון, נסעו המפרקים לגואטמלה, ונפגשו שם עם בליך ועם סלנט. „הם סיפרו לנו: ,כך וכך גנבנו מהחברה, וגם משפחת חכמי עשתה כמונו'," אומר שגב.

המפרקים חזרו ארצה, חיפשו בחומר העצום של חברת פי"ט, מצאו את המיסמכים הדרושים, והגישו את התביעה על מירמה של מנהלים בסכום של 120 מיליון דולר נגד הפניקס וחכמי.

מחוגי הפניקס נטען כי התביעה הענקית היא לצורכי סחיטה בלבד.

חומר סודי

מדוע אין משתמשים חכמי בחומר שהעניקה להם דידי גורן כדי לפטר את המפרקים בתיק? על כך ענה מי שענה, כי אם יעלו חכמי את הנושא הזה, כאשר הם עצמם נאשמים במעילה ביותר ממאה מיליון דולר, יאמרו הכל כי הם זורים חול בעיניים כדי לטשטש את אשמתם.

עורך־הדין שגב סבור כי ידם של חכמי היתה בהגשת הבקשה של גורן. הוא מאמין כי היה זה מעשה מתוחכם של המבטחים כדי לזרוק עליו בוץ, בעוד הם נשארים ג'נטלמנים.

בכך שגורן ריאיינה והקליטה את סמנכ"ל הפניקס, הד"ר בורוביץ, רואה שגב הוכחה לחשדותיו: „מה פיתאום שהוא יסכים בכלל לדבר איתה?"

בסופה של הבקשה מעלה גורן את השאלה — מרוע אין מגישים המפרקים את התביעה הביטוחית, הקלה־יחסית, ומכניסים את הכסף לקופה הריקה כדי לחלקו לנושים? הדבר משתלב בכל מערכת החשדות שעולה מבקשתה: המפרקים אינם מגישים את התביעה הביטוחית כי הם מחכים לשכר־טירחה גבוה, בתביעה של ה־120 מיליון.

שגב טוען כי הוא נמצא כל הזמן במשא־ומתן עם הפניקס על העניין הביטוחי. הוא טוען כי לא כדאי לשלם אגרות בית־מישפט בסך 350 אלף שקל בתביעה זו, ולחכות חמש שנים עד שתתברר, כאשר בתרגיל מוצלח הביא כבר לדיון את תביעתו הגדולה.

אנשי הפניקס מכחישים כי מתקיים כל משא־ומתן עם המפרקים על התביעה הביטוחית. לדבריהם, הם עדיין מחכים שהמפרקים יביאו להם הוכחות מסויימות, הדרושות להם לפני שיוכלו לשלם את הכסף, ואיש לא הגיש להם בינתיים כל הוכחה כזו.

דבר נוסף תמוה בפרשה זו הוא סירובם המוחלט של המפרקים לתת לאיש לעיין במסמכי פי"ט. למרות שהפניקס וחכמי ביקשו כבר כמה פעמים מבית־המישפט לחייב את המפרקים לתת להם לעיין בחומר, מתחמקים המפרקים בכל מיני תואנות.

רק לאחרונה אמרו המפרקים שהם מסכימים כי נציגי הפניקס יצלמו את כל החומר. נשכר מישרד מיוחד לצילום, ארבע מכונות־צילום עבדו שבועיים רצופים כדי לצלם את החומר, ואז חזרו בהם המפרקים והודיעו כי לא יתירו לנציגי חכמי לקבל את הצילומים.

„צריך להבין שפי"ט זה כמו בנק. יש שם חומר סודי על השקעות של אנשים רבים, חלקם אנשים חשובים מאוד שהשקיעו הרבה כסף, ואי־אפשר לתת לכל אחד לעיין בזה. יכול להיגרם למשקיעים נזק רב. מס־ההכנסה למשל, יכול להתחיל להתעניין בהשקעות שלהם ומניין יש להם כספים אלה," אומר שגב.

הוא גם טוען כי אינו יכול לתת את החומר לעיונו של חכמי לפני שזה עלה על דוכן־העדים ומסר את גירסתו. „הרי לא יתכן שבחקירת־המישטרה, למשל, יתנו לחשוד לעיין בכל החומר לפני עדותו, כדי שיוכל לתאם גירסות," מסביר שגב.

קשה מאוד להתמצא בכל סבך ההאשמות וההאשמות הנגדיות של הצדדים. אבל כאשר על כף המאזניים מונחים אחוזים שמנים מתוך 120 מיליון דולר, הכל יכול לקרות.

שידור

מאחורי המירקע

לא נרגעים

שתי כתבות, ששודרו בשני שבועות רצופים ביומן בליל־השבת, ממשיכות לעורר סערות בטלוויזיה: הכתבה על הזמרת יהודית רביץ והכתבה על הסופרת הדרה לזר.

בפורום־החרשות, שבו משתתפים מנהלי הטלוויזיה והרדיו ומנהלי מחלקות־החדשות בשני הגופים, נערך דיון על שתי הכתבות.

אורי פורת, מנכ"ל־הרשות, תקף את אנשי מערכת־היומן וגם את **חיים יבין**, מנהל הטלוויזיה, המגיש גם את היומן בליל־השבת. יבין לא הגיב.

בישיבה אחרת, שנערכה בטלוויזיה בפורום אחר, הודה יבין ששתי הכתבות לא היו טובות, ושלא היה להן מקום ביומן.

מי שיצאה קרחת מן הסערה היתה הפקת אירמה לה־דוס, שיצאה לדרך במוצאי־השבת. אנשי היומן הבטיחו ר תיאמו עם צוות־ההפקה מועד לעריכת כתבה ליומן, אך ביטלו את בואם ברגע האחרון, אחרי שיבין הודיע חד־משמעית שביומן לא ישולבו עוד כתבות העוסקות בבידור, ושבנושאים אלה תהיה עדיפות ברורה לתוכניות מחלקת־הבידור. מאידך, אי־אפשר היה לשלב סיקור על ההצגה החדשה בתוכנית סיבה למסיבה, מכיוון שהתפאורה גדולה ממימדי האולפן שבו מוקלטת התוכנית.

אין מפיק

התוכנית ממני, שאותה מגיש **מני פאר**, יצאה לחופשת־קיץ, ולא תשוב אל המירקע. **יוסי משולם**, מפיק התוכנית, שהתפטר על רקע שידור כתבה על הזמרת יהודית רביץ ביומן בליל־שבת, לא חזר בו מהתפטרותו.

בטלוויזיה ניסו לפנות למפיקים שונים בנסיון למצוא מחליף למשולם, אך בינתיים לא הסכים אף מפיק אחד להיכנס לנעליו, משום שהתפטרותו היתה על עניין עקרוני, ולא בגלל סיכסוך אישי.

בינתיים מחפשים בטלוויזיה רעיון לתוכנית אלטרנטיבית, שיהיה לה גם מנחה אחר. מני לא ישוב כנראה להנחות תוכנית זו, רק כדי שלא יהיה דימיון בינה לבין התוכנית שירדה.

כתבה על עצמו

רבים במחלקת־החדשות של הטלוויזיה זועמים על כתבה שעשה **אמיר שביב**, הכתב לענייני־מישפט של הטלוויזיה.

שביב הכין כתבה על הפורום הישראלי, בעוד שהוא עצמו חבר בהנהלת אותו הפורום. שביב, אגב, לקח חופשה מהטלוויזיה וייצא בקרוב לניו־יורק. הוא ישמש שם במשך שנה כסגן־מנהל הג'וינט. יחליף אותו בתפקיד **צבי** („צבה") **גורן**.

לב דופק

רבים בטלוויזיה נכנסו לבהלה בעיקבות שני מיקרי התקף־לב, שאירעו זה סמוך לזה.

השניים הם **שלמה ארד**, עורך־מישנה במבט, שלקה לפני שבועיים וחצי בהתקף־לב, ובערך באותם הימים קיבל גם **חנינא אמוץ**, מפיק בטלוויזיה, התקף־לב.

בטלוויזיה חוששים שמדובר במגיפה.

השניים, אגב, מחלימים.

מאחורי המיקרופון

טינה טרנר בשידור חי

אנשי מחלקת־הבידור של גלי־צה"ל קיבלו אישור להקליט ולשדר בשידור חי את המופע של טינה טרנר מפארק הירקון ביום הרביעי בערב.

מאז נודע על בואה של הזמרת האמריקאית הנודעת לישראל, עשה **אליעזר** („לצו") **דר**, מפיק בכיר במחלקת הבידור, מאמצים בלתי־נלאים כדי להשיג את הסכמתם של הזמרת ומפיקיה להקלטת המופע.

ניצן בריא!

חי וקיים!

הרכילות המרושעת על **שלמה ניצן**, כאילו הוא חולה באיידס ובגלל זה אין רואים אותו עוד בטלוויזיה, הגיעה השבוע לממדים חדשים כשקול, שלא הזדהה, הודיע לכמה מערכות־עיתונים כי שלמה ניצן התאבד, „בגלל „מחלתו".

ניצן חי, בריא ושלם בדירתו ברחוב גורדון בתל־אביב, שם הוא עונה לעשרות צילצולי־טלפון. כשהמטלפן שומע את קולו של ניצן, הוא סוגר את הטלפון.

בסוף השבוע יופיע שלמה ניצן בטלוויזיה, כדי שהעם יראה שהוא חי וקיים ובריא לגמרי.

גם הפעם, כמו בפעמים קודמות שבהם נערכו שידורים דומים של אמנים בינלאומיים, היה קושי רב בשיכנוע, משום שהתחנה הצבאית אינה קונה את הזכות להקליט. אנשי־התחנה משכנעים את האמן שמדובר בתחנה צבאית, לא מיסחרית, שאין בה פירסומת, שאינה פועלת למטרות רווח, הנתמכת על־ידי הצבא.

לצו ניהל את המשא־ומתן דרך שמואל צמח וחיים סלוצקי, שהביאו את טרנר לארץ. הוא שלח דרכם חומר על התחנה לזמרת ולאנשיה. בפגישות הראשונות היתה תשובה שלילית חד־משמעית.

אמנים רבים, בעיקר אמריקאיים, אינם מבינים את מהותה של התחנה הצבאית, שהיא יחידה מסוגה בעולם הדמוקרטי, והם חוששים מהקלטות פיראטיות, ההופכות אחר־כך לתקליטים לבנים.

רק אחרי מסע־שיכנועים ארוך ומייגע הגיעה לפני ימים אחדים תשובה חיובית, שסוייגה, בשלושה תנאים: השידור לא יארך יותר מ־45 דקות, הוא יהיה שידור חי בלבד, ולא תהיה אפשרות לשידור חוזר בעתיד.

כשהגיע ביום הראשון צוות־ההפקה של טרנר לארץ, פגש אותם לצו, התיידד איתם, והם הסכימו להאריך את השידור לשעה שלמה. בנוסף הם גם העניקו לטכנאי גל"ץ את כל העזרה הדרושה להצלחת ההקלטה.

לצו, מצידו, הציג לפניהם את ניידת־השידור המשוכללת של גל"ץ, שהיא יחידה במינה בארץ, ושיכנע אותם שייעשו כל המאמצים כדי להעביר שידור מיקצועי וטוב מבחינה טכנית.

ראיון שלא שודר

בתוכנית האחרונה של סיבה למסיבה, המוקלטת בדרך־כלל ביום הרביעי, נערך ראיון שלא הגיע לבסוף לידי שידור.

המרואיין היה העיתונאי אדם ברוך, עורך המוסף השבועי של הצהרון ידיעות אחרונות. הנושא, שבגללו נקרא ברוך לשבת מול **ריבקה מיכאלי**, היה כתבה גדולה שפירסם על מופע של הזמרת האמריקאית טינה טרנר באירופה, בדרכה לישראל. בראיון נשאל ברוך גם על הדרך שבה הוא נוהג באחרונה לסקר נושאים הקשורים בבידור, כשהוא מקדיש להם עמודים רבים בעיתונו.

בתום ההקלטה פנה ברוך **לאהרון גולדפינגר**, מפיק סיבה למסיבה, ואמר שאינו מרגיש טוב עם הראיון, שהוא חושב שעל המירקע ייראה כמו סוכן של טינה טרנר, שזה

מראיין־מרואיין בן־אמוץ
היה מוכן מראש

לא מוסרי לעיתונאי, וביקש להוציא את הראיון מן התוכנית.

הקהל באולפן כבר התפזר, וצוות־ההפקה נשאר כדי להקליט מחדש את קטע המעבר, אחרי שהוצא הראיון עם ברוך.

מישהו מצוות־ההפקה ביקש מברוך לצפות בקטע ששודר, ורק אז להחליט אם הוא מעוניין בשידור או מתעקש למחוק את הראיון. אחרי צפייה, בחברת אנשי־הצוות, הסכים ברוך לשידור הראיון.

למחרת, ביום החמישי בלילה, התקשר ברוך לגולדפינגר, אמר לו שחשב שוב על הנושא ואחרי מחשבה שניה החליט שאינו רוצה בשידור הראיון.

ביום השישי בבוקר, בעת עריכת התוכנית, הוצא הראיון עם ברוך.

עוד קטע שנפל בעת עריכת התוכנית נגע לראיון עם דן בן־אמוץ. כשהוא דיבר על הסרט לא שם זין, שנעשה על־פי סיפרו, תוכנן לשדר קטע קצר מן הסרט. מישהו בהנהלת־הטלוויזיה החליט שהסרט נחשף בכלי־התיקשורת הממלכתי מעל ומעבר, והקטע נפל בעריכה.

לא־מרואיין ברוך
לא מרגיש טוב

הצטרפותו של בן־אמוץ כמראיין שני לריבקה מיכאלי היתה, אגב, מתוכננת מראש, לכן עמד כיסא מאחורי גבה של מיכאלי, שאותו שלף בן־אמוץ, כאילו במיקרה, כאשר סיים להתראיין ועבר לראיין.

ועוד על התוכנית: אנשים בצוות־ההפקה של סיבה למסיבה רגזו על הופעתה הנרחבת של הזמרת דורית ראובני. הם רמזו בכך לדברים שכתב מבקר עיריית תל־אביב בדוח האחרון שלו. המבקר תמה על־כך שראובני מרבה להופיע באירועים גדולים הקשורים בעיריה, מכיוון שבעלה, יעקב מנדל, הוא מנהל במחלקת־האירועים של העיריה, ובתוקף תפקידו זה הוא אחראי לחלק גדול מן האירועים המתקיימים בפארק הירקון, בגן וואהל ועוד.

חילול שבת כפול

בעיתון חרדי פורסמה ידיעה על פיצול שידורי תחנת גלי־צה"ל בשבתות. וזו לשונה: „פיצול חדש בתחנת־השידור הצבאית גלי־צה"ל: החל בשבת האחרונה (פרשת חוקת) שידרה התחנה בשתי (הטעות במקור!) גלים מקבילים במשך 10 שעות. הפיצול החדש, שהיה קיים עד כה בשעות הערב של ימות־החול, מצריך העסקת עובדים נוספים, ובהם חיילים.

„חילול־השבת המוגבר בגלי־צה"ל לא עורר עד כה כל תגובה נגדית. אישי־הציבור והרבנות הצבאית, שהיו אמורים לעצור את הפירצה החדשה, ,התעייפו' והרימו כנראה ידיים מראש."

גם שמיר יקבל שעון

יצחק שמיר, ראש־הממשלה, יקבל ביום החמישי שעון במתנה. אין מדובר במתנה מאישיות ציבורית, בדומה לשעון שקיבל ממלא־מקומו מרויד בלס. וזה גם אינו שעון־יד, אלא שעון־קיר.

שמיר יתארח ביום החמישי בתחנת גלי־צה"ל. הוא יישב במשך שעה באולפן ביחד עם **מיכה פרידמן**, ויענה על שאלות מאזינים בתוכנית קו פתוח.

אחרי השידור ייפגש שמיר עם העובדים הבכירים של התחנה, ואלה יעניקו לו במתנה שעון, שעל לוח־המחוגים שלו מצוייר סמל התחנה והכתובת: „גלי־צה"ל כל הזמן."

רק לטלוויזיה

א־פרופו טינה טרנר: ביום השני בבוקר נקבעה לזמרת מסיבת־עיתונאים רבת־משתתפים. האירוע בוטל ברגע האחרון.

העיתונאים, בעיקר אנשי קול־ישראל, נדהמו, לכן, להיווכח שהזמרת הסכימה להעניק ראיון רק לטלוויזיה הישראלית, ששודר במבט ביום השני בערב.

לא כך היה

בשבוע שעבר פורסם במדור זה ראיון שערך **ארז טל** עם הבימאי יהודה ברקן בתוכנית יום יום דג בגלי־צה"ל. בראיון אמר ברקן, שחזר מדרום־אפריקה, דיברי־גיזענות על הכושים שם ועל הערבים בארץ. נאמר גם שטל לא טרח לענות לברקן.

טל ביקש להעיר שהדברים לא היו מדוייקים. הוא מרגיש שעמדתו נגד הגיזענות היא נחרצת, ושהוא עוסק בעניין לעיתים קרובות.

היה זה הוא שהעלה בשנה שעברה את הרעיון לערוך בגלי־צה"ל את יום־הגיזענות, ואף ערך אותו ביחד עם **אילנה דיין**. השידור גרם אז למאיר כהנא להגיש עתירה לבג"ץ, והיכה גלים בארץ.

גם בתוכניות אחרות שהגיש הציג טל, לדבריו, עמדה אנטי־גיזענית מופגנת, וחוץ מזה — הראיון עם ברקן, שבו דיבר דיברי־גיזענות, נערך בחלקו על רקע השיר הידוע „שחררו את נלסון מנדלה".

ענת סרגוסטי

עצם העניין
שי כרם

עצם העניין. מדור חדש. נועד לצעירים בגיל (ומותר לצעירים ברוחם). אם יש לך מה לתרום להציע, להגיד, להלל, לשבח ולשאול — כתוב ל"עצם העניין", העולם הזה, ת"ד 136, תל־אביב. בכל שבוע יוגרל תקליט חדש לגמרי בין המשתתפים מיוזמתם במדור.

על החוף

לפרק את הפרצוף

מישפטים שנשמעו השבוע על חוף־הים בתל־אביב.

המציל, רם ונישא מעל כולם, צועק ממרומי ממלכתו: „המדריך של הקייטנים, להעיף אותם החוצה, מיד!"

אמא לילד שלה: „אידיוט! תסחוב את הכסא־נוח, או שאני מפרקת לך את הפרצוף!"

ילד אחר לאמא, הקוראת עיתון: „אמא, תקני לי ארטיק!" האמא ממשיכה לקרוא.

הילד, שוב: „אמא, תקני לי ארטיק!" האמא משיכה לקרוא. הילד שוב: „אמא תקני לי ארטיק!" האמא ממשיכה לקרוא. הילד צורח: „אמא, תקני לי אר־

טייייק!" האמא מרימה ראש מהעיתון ואומרת בקול שקט: „למה אתה צועק, חמודי?"

המציל מהממלכה: „המדריך של הקייטנים, אני כאן הבעל־בית, שיעופו החוצה מיד, אתה מבין?"

חבר לחברה: „את כבר בת 27, תחליטי מה את רוצה לעשות עם עצמך!" היא: „די, תפסיק לנדנד! תן לתפוס צבע בשקט!"

מוכר־הארטיקים לקונה, המבקש הנחה: „באבי, אפילו תעמוד מולי בחורה עירומה, אני לא יעשה לה הנחה! אולי את הארטיק שלי אני אתן לה בחינם!" הוא גומר את נאומו וממשיך לצרוח: „ארטיק בננה, ילך לך עם רנה — ארטיק לימון, לאהבה ולפריון!"

שאלות שנשאלות בקול, בחבורת נערים צעירים: „ראית את לא שם זין? היית בהופעה של רביץ בצמח? קנית את התקליט של אדם? דליה הסתפרה יפה לדעתך?" התשובות (לא בהכרח לפי הסדר): „כן! לא! כן! כן!"

בחור מסביר לבחור: „הערבים לוקחים ליהודים את מקומות־העבודה. צריך לגרש אותם מפה!"

בחור אחר מרים את הראש מהעיתון ואומר לזה שלידו: „ראית מה זה? 100 מיליון דולר להתנחלויות. מוצצי־דם, כל המתנחלים האלה! תעביר לי את השמן־שיזוף."

אשה לבעלה: „די, אני לא יכולה יותר, בוא נלך מכאן!"

קשישה לקשישה אחרת: „תענוג כאן, ממש תענוג!"

נער מגודל־שיער, למגודל שיער שלידו: „שוף, שוף על זאת עם הספר והווקמן!" מגודל ב' למגודל א': „מכיר אותה! היא מהשכונה שלי. סתם עושה דאווינים של אינטלקטואלית, בטח קוראת חסמבה ושומעת חיים משה!"

המציל, במלוא הגרון: „המדריך של הקייטנים, אזהרה אחרונה!"

עם־ישראל השבוע על חוף הים. 30 מעלות חום, 70 אחוזים של לחות, כל אחד כאן אמר לפחות עשר פעמים: „איזה חום! אפשר להשתגע!"

תקליטים

איציק בכר. בקרוב.

„אולי השמיים התחילו עכשיו / להאיר את הדרך השלי. / נראה של־פתע הכל מתבהר / וישנו גם נתיב בשבילי." השורות הללו לקוחות מתוך שיר חדש של איציק בכר. שעה של שלווה, כך נקרא השיר. בימים אלה, הוא משלים הקלטות לאריך־נגן חדש. בכר כבר הוציא לרדיו שירים אחרים. למרות שהם היו יפים וגם הצליחו לא־רע, לא קרה לו מה שקרה לריטה. בעולם־הבידור צריך שיהיה מזל לא פחות מאשר כישרון. בכר כותב ומל־חין את שיריו בעצמו, ולפי השירים שיצאו נראה שלא רחוק היום שבו תגיע ההצלחה. יהיה בוודאי מי שיקרא לשיריו שמאלץ, אבל גם אם כך הרי שזה שמאלץ טוב.

איציק בכר. זיכרו את השם.

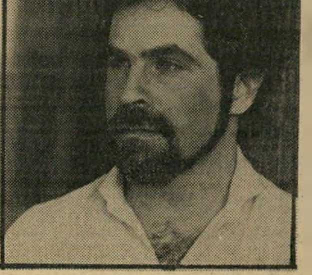

איציק בכר
שמאלץ טוב

דולי פארטון, לינדה רונסטאדט, אמילו האריס

אפשר לכתוב על דולי פארטון בלי להזכיר את החזה שלה? הנה, אפשר.

דולי פרטון
לא על החזה

לא נכתוב כאן מילה על החזה העצום שלה. דולי הוציאה תקליט חדש יחד עם לינדה רונסטאדט ואמילו האריס. כל אחת מהן זמרת פופולארית בזכות

עצמה. פארטון מספרת שהיה לה חשש להיכנס לאולפן־ההקלטות עם שתי ה־כוכבות הנ"ל, אבל העבודה היתה להפ־תעתה חווייה מהנה. לא רק העבודה (ואת זה לא אומרת דולי) — אלא גם התקליט עצמו. שילוב הקולות של שלוש זמרות הקאנטרי מתקבל נפלא, הן מחדשות שירים ישנים ומבצעות אותם נהדר (יש בתקליט גם כמה שי־רים חדשים, גם הם יפים, את חלקם כתבה דולי בעצמה.) מוסיקה אמריק־אית שורשית, נקיה ומיקצועית. לש־מוע בעצימת־עיניים וליהנות, אי־אפ־שר שלא.

השבוע שיהיה

● **יום רביעי, ה־22.**

לא תאמינו, אבל שמעתי מישהו אומר: „אני לא אהיה שם! לא שווה לי להידחק בין אלפי אנשים, להזיע מ־חום, לראות איזו נקודה קטנה על הבי־מה שנמצאת במרחק קילומטר ממני, ועוד לשלם על זה 35 שקלים!"

אבל הוא יהיה בוודאי האדם היחידי במדינה שלא יהיה היום בהופעה של טינה טרנר בפארק. היום תופיע בתל־אביב זמרת נוספת, שעברה את גיל ה־40. לא בהרבה, אבל עברה. תהיה זו יפה ירקוני, שתופיע עם תזמורת במר־תף העליון של בית ליסין. ההוא שלא הולך לטרנר, יהיה שם.

● **יום חמישי, ה־23.**

די פעמים קראתם במדור הזה מחמ־אות על קורין אלאל, נכון? הפעם רק מישפט אחד: היום בערב היא תופיע בבית ליסין. ועוד מישפט קטן אחרון: פראייר מי שלא יהיה שם.

אתי כספי (זו לא טעות־דפוס, לא צריך להיות כתוב מתי כספי) ירצה על בעיות בביטחון עצמי, על שיפור הריכוז ועל השתלטות על כאבים. לחסרי־הביטחון המעוניינים, ההרצאה תתקיים בבר־אילן 11 בתל־אביב, בשעה 20.30.

● **יום שישי, ה־24.**

הביקורת קוטלת והקהל נוהר. בי־קורת שלילית היא, כנראה, סוד־ההצ־לחה של כל מופע.

דודו טופז בתוכנית שניה בלי חש־בון, בשעה 22, בקולנוע שביט בחיפה.

את השיר של חנוך לוין העץ הוא גבוה, בביצוע המחודש של נורית גל־רון, שמעתם? אם לא, רוצו היום לאמ־פי עין־הוד ב־11 בלילה. היא תופיע שם בתוכנית משהו בלבבה (גם בלי קשר לשיר, כדאי לראות את ההופעה).

● **מוצאי־שבת, ה־25.**

אחת ההופעות הראשונות של משי־נה, בתוכניתם החדשה הכל עוד אפ־שרי.

תהיה היום ב־21 בצוותא תל־אביב. התקליט החדש שלהם טוב, כדאי לנ־סות גם את ההופעה.

בחיפה, באולם אודי, יופיע דני סנדרסון בתוכניתו חכם על קטנים. גם לתוכנית הזו אלה הן הצגות רא־שונות, וגם את התוכנית הזאת כדאי לנסות. סנדרסון חייב להיות טוב.

● **יום ראשון, ה־26.**

יגאל תומרקין על וודי אלן: „איש קטן, מגעיל, אנטי־מאצ'ו, שמושך כבי־כול את אש הרחמנות, וכל גמדי העו־לם מתפעלים מהאנטי־גיבור המאוס ה־זה. למעשה הוא השלמה של סילווסטר סטאלונה, ושניהם מבחילים."

לוודי אלן יקח בוודאי הרבה זמן להירגע מדברי תומרקין. עד שהוא יתאושש ויחזור לעצמו, אפשר לצפות בסרט שלו ימי הרדיו, המוצג בשחף תל־אביב. המזל הגדול של אלן הוא, שתומרקין יש רק אחד.

טיטינה הו טיטינה, היא כאן בפלשתינה

הספירה לאחור תמה. טינה טרנר בארץ. העיתונים יצאו מגדרם בשבו־

עיתונות

עות שקדמו לביקור, אבל הגדיל לע־שות מעריב.

תחת כותרת גדולה „חשיפה" הוא הביא כתבה על הזמרת האלמונית טר־נר. כמה טוב שיש מעריב שיחשוף למעננו זמרים עלומי־שם שכאלה.

אגב, כולם כותבים עד כמה היא יפה וסקסית ומושכת. תנסו להשתחרר לר־גע ממה שכולם אומרים, ותסתכלו בה טוב־טוב. בכנות, היא יפה, לדעתכם? באמת, היא יפה?

אופנה

פשוט ויפה

נילי פלד היא דוגמנית מצליחה (למי שמתעניינים באופנה), חברה של יהודה ברקן (למי שמתעניינים ברכי־לות), ויפהפיה (למי שמתעניינים ביו־פי).

בתמונה היא נראית כשהיא מדגמנת על המסלול את קולקציית־הקיץ (לא את כל הקולקציה, יש עוד כמה דג־מים) של חברה מקומית. חצאית רחבה בצבע בז', מתחתיה מכנסיים לבנים וחולצת־טריקו מפוספסת.

פשוט ויפה.

נילי פלד
גם וגם וגם

בארמון הזה בעכו גרה המישפחה הערבית העשירה ביותר בישראל: האחים בולוס, שחברת־החציבה שלהם היא החברה הערבית הראשונה המגיעה אל הבורסה

איש השיש

בפתח ביתו של איבראהים בולוס ניצב, זקוף ואצילי, מוקף בעצי־צים, שריון־אבירים מוכסף. שריון שלם. מכף רגל ועד ראש, ובידו פגיון.

איבראהים בולוס כמוהו כשריון הזה: מוגן. זהיר. נזהר. את דבריו הוא עוטף במעטה של ריפלומטיות שקולה. חושב באריכות לפני כל מילה. אומר רק מה שצריך, רק מה שנראה נכון.

הוא יודע שהוא מאוד זהיר. ואת זאת הוא מייחס להנפקה הקרובה בבורסה. מוטב להיזהר עכשיו, לא לומר אף לא מילה מיותרת שעלולה לפגוע בהנפקה ובמכירת המניות אחר־כך.

חברת האחים בולוס, מיפעלי גרניט ושיש בע״מ, המוערכת ב־12.6 מיליון שקלים, עומדת להנפיק מניות בשווי של 4.2 מיליון שקלים. במיס־גרת ההנפקה תציע החברה לציבור 1.87 מיליון מניות בנות שקל אחד ו־1.87 מיליון כיתבי־אופציה הניתנים להמרה במניות בנות שקל. המניות, המהווה 25 אחוזים מכלל מניותיה של החברה, ייצאו למיסחר בעוד חודשיים.

תהיה זו החברה הערבית הראשונה המנסה לגייס הון מהציבור בבורסה.

האחים בולוס מאמינים כי הנפקת המניות שלהם תיחטף כמו שוקולד חדש, טרי, שמבטיח הרבה הבטחות. „הערבים יקנו. גם בגלל גאווה לאומית וגם מפני שהם מאמינים בחברה שלנו, ויודעים שבאמצעות המניות שלנו יוכלו להרוויח הרבה כסף,״ אומר איב־ראהים בולוס.

„אני לא מבין למה הערבים לא נכנסו לבורסה עד עכשיו. אולי פחדו. קודם לחתימת ההסכם נבדקנו אצל רשם־החברות. הבדיקות היו קפדניות מאוד. אולי בגלל זה שאנחנו ערבים. אולי הם בודקים כך כל חברה חדשה. נראה שהערבים, שאינם מעורים היטב בחיי המשק, פוחדים מהתהליך הזה.

„עכשיו, כשיראו שאנחנו עשינו את זה, אני מקווה שגם חברות ערביות אחרות יעזו.״

„לא, אין לכך כל קשר עם פחד או לאומנות מכל סוג שהוא,״ אומר פרו־פסור גדעון פישלזון מהחוג לכלכלה באוניברסיטת תל־אביב.

„בדרך־כלל, חברה מבקשת להכנס לבורסה כשהיא רוצה להתרחב ולגייס הון מהציבור. לשם כך עליה להעביר חלק ממניותיה לידי הציבור.

„מרבית החברות הערביות הן חב־רות מישפחתיות, שכנראה אינן מעונ־יינות להנפיק חלק ממניותיהן לזרים. ואם, בנוסף על כך, יש להן די הון משל עצמן, ואין להן תוכניות התרחבות, לשם מה עליהן להיכנס לבורסה?

„לי אין זה נראה תמוה שהערבים אינם סוחרים בבורסה. אין זאת אומרת שאין להם חלק פעיל בחיי־הכלכלה הישראלית. גם חברות יהודיות רבות אינן סוחרות בבורסה.״

„בבורסה סוחרות רק 270 חברות,״ אומר נתן שילה, המישנה למנכ״ל הבורסה. „למעשה, קיימות אלפי חב־רות יהודיות שאינן מבקשות לסחור בבורסה.

„מיספרן של החברות הערביות קטן יותר מאלה היהודיות. אני בטוח שאם ייערך סקר אחוזי יתברר שאך טיבעי הוא שיחסית למיספרן, אף לא חברה ערבית אחת הצטרפה בבורסה.

„אין לכך כל קשר לפוליטיקה או לגיזענות. אנו מתייחסים לנושא בצורה מיקצועית גרידא. חברה שמחזור העסקים שלה גדול דיו — ארבעה מיליון דולר לחברה רגילה ו־2.5 מיליון דולר לחברה תעשייתית — ושפעלה בעבר לפחות שנתיים, יכולה להירשם למיסחר בבורסה, בין אם היא ערבית או יהודיה.״

„העשירים משכם ורמאללה משתמשים בשיש בבתיהם, יותר מאשר היהודים"

„האבן מדברת"

האחים איבראהים ובולוס בו־לוס (בולוס: הצורה הערבית של פאולוס) נולדו בכפר בעינה שבגליל התחתון. כפר קטן, 1300 נפשות, רוב תושביו מתפרנסים מגידול צאן וזיתים.

אביהם היה פלח בעל־אדמות, יווני־אורתודוכסי בדתו. שישה ילדים נולדו לו, שלוש בנות. הבנות נשואות ומת־גוררות בבעינה ובכפרים הסמוכים. משלושת הבנים נותרו רק שניים. איבראהים, 54, ובולוס, 49. הבכור נפטר לפני 30 שנה.

„באדמת הגליל יש הרבה שיש,״ אומר בולוס בולוס, האח הצעיר, שהוא המומחה המישפחתי לחציבה ולעיבוד שיש וגרניט. „גם באדמות של אבא היה שיש. אחינו הבכור היה הראשון מבני המישפחה שהתחיל להתעניין בשיש הזה. לאט־לאט נתפסתי גם אני לשיש.

„הייתי מצטרף אל הפועלים המ־חפשים. מגיעים לסלע שנראה טוב, מלא שיש בריא. מקישים עליו. אם באמת זה סלע של שיש, יש לו צליל מיוחד. קשה להסביר מהו הצליל. מי שמכיר, מזהה אותו ממרחקים. ‚האבן מדברת׳, היו הפועלים אומרים. גם הצורה החיצונית מסגירה את סודות הסלע. אבן בעלת מיספר שכבות יש לה סיכויים רבים להתגלות כאבן־שיש.

„ואני, שהייתי ילד קטן, נשמתי והרחתי את השיש, עד שנכנס לדם שלי, והוא זורם בתוכי.״

מילחמת־העצמאות קטעה את הת־להבות השיש. הכפר בעינה התמלא במבוכה. תושביו לא גורשו. למרות שלמזלם הטוב נותרו על אדמתם, הם ידעו ימים קשים ואכזריים.

איבראהים בולוס, כמו רבים מבחורי בעינה ושכניהם, נלקח למחנה־מעצר בעתלית. חמישה חודשים ישב שם, עבד בעבודות־דחק וחיכה ליום ה־שיחרור.

בולוס אינו מוכן להרחיב את הדיבור על התקופה ההיא. „לא טוב לערבב פוליטיקה במיסחר,״ הוא אומר ומת־חמק שוב ושוב מכל שאלה.

רק: „חזרתי לכפר. התפתחנו. הכפר התרחב, אבל לא כמו הישובים היהודים בסביבה. חוברנו לרשת המים רק ב־1964. חשמל קיבלנו ב־1976.״

אחרי המילחמה, כשכולם, ערבים ויהודים, נרגעו קצת, חזרו שלושת האחים בולוס לחפש שיש. „גילינו ארבע מחצבות עשירות, מלאות בשיש בריא,״ אומר בולוס בולוס. „חלק מאד־מותיהן של המחצבות חכרנו ממינהל־מקרקעי־ישראל. חלק אחר קיבלנו

איבראהים לפני 30 שנה, בכפר בעינה שב־גליל, היה איבראהים (בתצלום מימין: עם אשתו, נדיה) פעיל פוליטי. היום הוא כבר נטש את כל עיסוקי הפוליטיקה. בתצלום משמאל: איבראהים היום, בביתו שבעכו, עם נכדו, בתו, אשתו. מאחור, במרכז, אחד מבניו של בולוס בולוס.

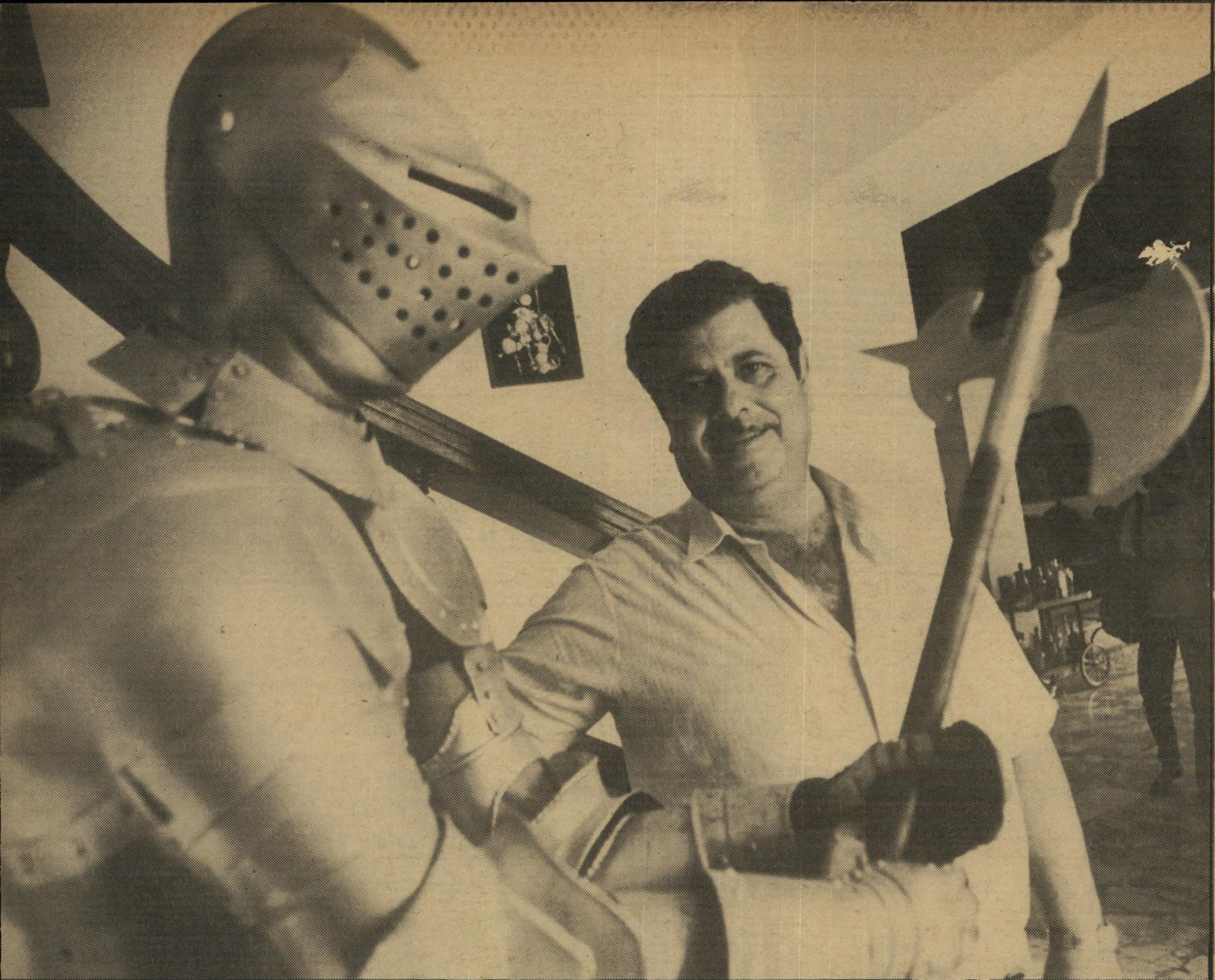

מתנה מצרפת בפתח הבית ניצב אביר עוטה שריון, מתנה שקיבל איבראהים מידידים בצרפת. האביר, מרשים מאוד, כמו מכריז: „כאן גר איש עשיר". איבראהים, הגאה בעושרו, שמח להצטלם בחברת האביר הצרפתי. „תמיד היינו עשירים," הוא אומר, „גם כשגרנו בכפר. אבל שם היה לנו בית גדול יותר, מוקף בשיטחי־אדמה רחבים." הוא נהנה להציג חזות של גביר נוטף עושר.

כפיצויים על האדמות שהפקיעו מאיתנו.

„כמה מבתיה של כרמיאל נבנו על אדמותינו. שם, באדמות שלנו, יש חצי מיליון מטרים מעוקבים של שיש טוב. כך גילינו בסקרים שלנו. למה לא יכלו לתכנן את כרמיאל קצת אחרת ולהשאיר לנו את אדמותינו? אני לא מבין.

„אבל היה לנו מזל גדול. במקום השיש שהלך לאיבוד, גילינו ארבע מחצבות עשירות."

גם במישרדו, במיפעל לעיבוד שיש וגרניט, בקצה איזור־התעשיה של כרמיאל, כשהוא לבוש בחולצה לבנה ובמיכנסיים כהים, מקפיד בולוס בולוס להציג את עצמו כאיש־ההר, מין שילוב ססגוני של איכר וחוצב־אבן. כפות ידיו כבדות. בחיבה רבה הוא מלטף את גושי השיש המעובדים והגולמיים. מספר על טיולים לחוץ־לארץ, שהפכו למסעות חיפוש שיש.

„אני סומך רק על עצמי," אומר בולוס בולוס. „איש אינו מבין, כמוני, מהו שיש טוב.

„דוגמה: לפעמים אנחנו מעסיקים גיאולוג העוזר לנו בחיפושים. פעם קרה שהגיאולוג אמר: במקום הזה השיש לא טוב. צריך לפוצץ את המחצבה. במיקרה עמדתי בקירבת אחד החוצבים. הוא חצב ואני האזנתי. הצליל הזה של השיש, המוכר כל־כך, נשמע באוזניי כמו מנגינה נעימה של שיש טוב, בריא.

„להפסיק את ההכנות לפיצוץ! — צעקתי. להמשיך בחציבה!

„מהמחצבה הזו הוצאנו את השיש הטוב ביותר."

מנהלי עבודה יהודים

בניגוד גמור לאחיו, מציג איבראהים בולוס, הממונה על המיסחר והשיווק, חזות של גביר, נוטף עושר

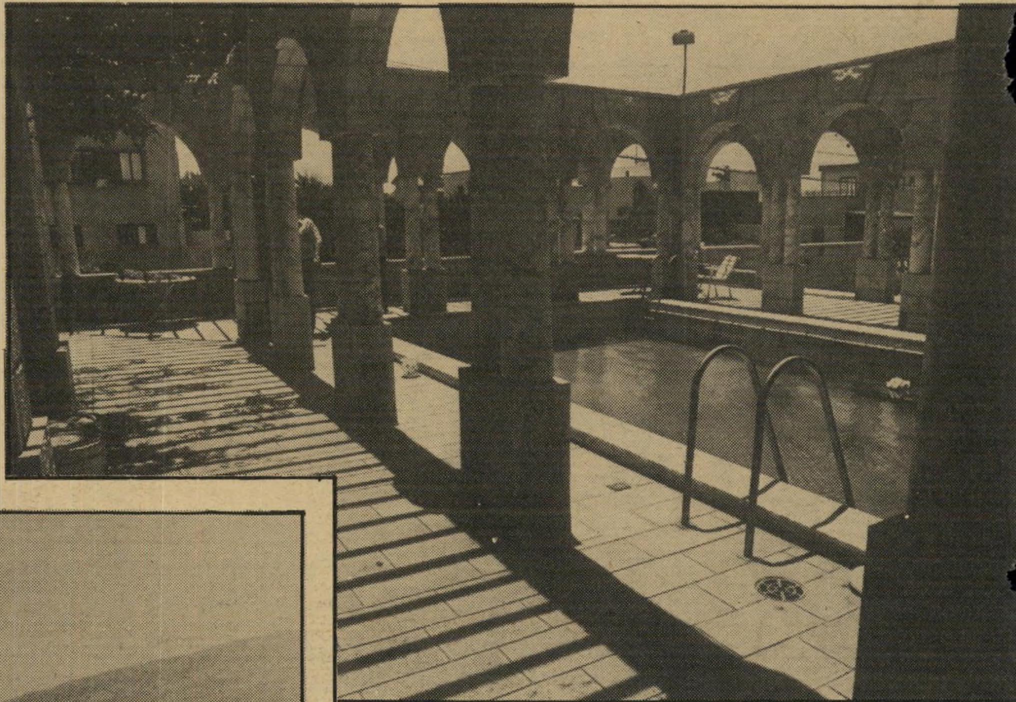

בולוס בריכת השחיה הממוקמת בתווך, בין ביתו של איבראהים לביתו של בולוס, משמשת גם כמירפסת חזיתית. היא מוקפת בעמודי שיש ואבן. למטה משמאל: בולוס בולוס בפתח המיפעל.

ושביעות־רצון עצמית.

האח הבכור הוא שפיתח את המחצבות. כשנפטר, ב־1957, עבר הניהול לידי איבראהים ובולוס. בתחילה היו להם שותפים יהודים. ב־1968 קנו את חלקם של השותפים במחצבות והרחיבו את המיפעל. היום יש להם ארבע מחצבות בגליל, מפעל גדול לעיבוד וניסור שיש וגרניט בכרמיאל, מחסן בפתח־תיקווה, אולמות תצוגה בכל רחבי־הארץ, חברת־בניה המשותפת להם וליובל־גד — בולוס־גד שמה — ועיסקי יבוא ויצוא של שיש.

„בארצות־הברית אוהבים את השיש הישראלי," אומר איבראהים בולוס. „גם הערבים העשירים מרמאללה ושכם אוהבים לצפות שטחים רבים בבתיהם בשיש. היהודים צורכים הרבה פחות שיש מהערבים. עכשיו מתחיל הגרניט לחדור לשוק. הוא חזק יותר מהשיש וגם יקר יותר. מחירו של לוח שיש גולמי נע בין 12 ל־45 דולר למטר מרובע. לוח גרניט: בין 35 ל־120 דולר למטר."

זמן קצר אחרי מילחמת ששת־הימים נטש בולוס את כפרו, בעינה, ועבר להתגורר בעכו. כעבור שמונה שנים הלך איבראהים בעיקבותיו.

לפני שש שנים בנו את ביתם החדש, בשכונת הווילות של עכו, המשקיפה אל הים. רוב תושבי השכונה הם יהודים. חמש מישפחות ערביות גרות שם. ביניהן, מלבד הבולוסים, גם מישפחתו של אבו־כריסטו, בעליה של מיסעדת־דגים גדולה בעכו.

ביתם של הבולוסים מפואר. שני חלקים תואמים, שלושה מיפלסים, בכל חלק גר אח אחר עם בני־מישפחתו, ובתווך בריכת־שחיה קטנה, מוקפת עמודי־שיש.

איבראהים בולוס, אשתו נדיה ושניים מחמשת ילדיהם מתגוררים בצד הימני. בולוס בולוס, אשתו ושלושה מארבעת ילדיהם מתגוררים בצד השמאלי. הילדים הגדולים עזבו את בית הוריהם. מקצתם מתגוררים בקרבת מקום, אחרים לומדים באוניברסיטות בכל רחבי העולם.

איבראהים בולוס מקבל את אורחיו במיפלס העליון של חדר־האורחים. 15 כורסות שעונות על כותלי החדר, שרפרפים קטנים, מרופדים בשיש, ובמרכז שולחן־שיש גדול. המירצפות הן של שיש, כמובן, ועליהן מתוחים שטיחים פרסיים.

בני־מישפחה נכנסים ויוצאים אל הבית וממנו, כאילו היו חלק מתפאורה מתוכננת היטב. בולוס, שהקפיד לשמור על שתקנות מוחלטת בענייני פוליטיקה, נפתח לרווחה כשהנושא הוא העושר הרב של מישפחתו.

„תמיד היינו עשירים. גם בכפר היה לנו בית גדול. אפילו גדול יותר מהבית הזה. גם אז וגם עכשיו יש יהודים שמקנאים בי ומעירים הערות פוגעות, אבל אני משתדל שלא לשים לב. זה הרי חלק מהחיים כאן, בארץ."

רמז מובהק לעובדת השתייכותם של האחים בולוס לשיכבת הגבירים העשירים אפשר למצוא במיפעל, בכרמיאל, ובמחצבות. „הפועלים הפשוטים, שעוסקים בחציבה, הם ערבים. מנהלי העבודה, הטכנאים והמהנדסים הם יהודים," אומר בולוס בולוס, ומייד מנסה לטשטש את דבריו.

שרה לייבוביץ ■

רונית אנטלר

חור ברשת

מי יעמוד בין הקורות?

הנהלת מכבי חיפה מנסה בימים אלו לחזור למציאות חיי היומיום. מותו של אבי רן, שוער הקבוצה ושוער נבחרת־ישראל, השאיר חלל חברתי בקבוצה ושער מיותם.

בחיפה החליטו לגייס פסיכולוג לעזרת השחקנים. הפסיכולוג יבלה את זמנו באימונים, בשיחות קבוצתיות ובעיקר בשיחות עם השחקנים הצעירים, שהיו עדים לתאונה המחרידה בכינרת.

אבל שוער נחוץ לקבוצה מעיר הכרמל לא פחות מאשר פסיכולוג. אחרי אבי

עוזי קרן

שוער גינצבורג
האוהדים יצעקו: "אבי רן!"

רן, שקצר הצלחה בין קורות השער החיפאי, קשה יהיה למצוא מחליף בעל שיעור קומה, שיתפוס את מקומו בלי בעיות.

מועמדים יש רבים: בוני גינצבורג למשל, אדיר שמיר, מנו שוורץ.

מי שהוא בעל סיכויים רבים, אבל ספק אם יקח עליו את המשימה, הוא בוני גינצבורג. גינצבורג, שהיה מיספר 2 לאבי רן בנבחרת־ישראל, יחשוש מהמיפגש עם אוהדי חיפה. כבר היום ברור לשוער המצויין הזה כי ככל שיהיה טוב בחיפה, תמיד ישמע אוהדים הקוראים מעבר לגדר: "אבי רן היה עוצר גול כזה!"

גינצבורג, הנמצא בימים אלה עם בית"ר ירושלים, במיסגרת מישחקי האינטרטוטו, עדיין לא הגיע לשולחן המשא ומתן עם הנהלת חיפה.

מנו שוורץ, מי שהיה בעבר שוער מכבי חיפה, נמצא גם הוא ברשימת המועמדים. לשוורץ יהיה קל יותר להיכנס לקבוצה. הוא היה בעבר שחקן המועדון, ומה גם שלא יעלה בכסף רב — שכן לא יהיה צורך לקנות את כרטיסו של השוער.

בחיפה נשמעו קולות הקוראים להביא שוער צעיר, לא מפורסם, אחד כזה שיצליח להשתלב — ובעיקר, לא לגרום תסיסה בקרב האוהדים הרבים של אבי רן.

עוזי קרן

עמוס מנסדורף לקראת סוף השבוע עשויה נבחרת ישראל בטניס לעשות היסטוריה. הנבחרת, שיצאה במיסגרת גביע־דייוויס, להודו, החלה כבר את אימוניה. לאחר הנצחונות על הנבחרת הצ'כית ולאחר שהובררר סופית כי ההודים מסכימים לארח את הנבחרת הישראלית, תלוי עכשיו הכל באיש אחד: מנסדורף.

עם ג'ונסון הין יוצאים בזול

במכבי תל־אביב כדורסל עדיין לא סיימו את הרכש לעונת המישחקים הבאה.

כזכור, דרש לי ג'ונסון 150 אלף דולר לעונה נוספת במכבי. ראשי הקבוצה הסבירו לג'ונסון שזהו סכום גבוה מדי עבורם, וג'ונסון נאלץ לאסוף את נעליו ולעזוב את הקבוצה.

ראשי מכבי ונציגיהם הרבים באמריקה הגדולה עסוקים בחודש האחרון בחיפוש נואש אחר שחקן־חיזוק.

התקציב שמכבי מוכנה לשלם עבור שחקן כזה הוא 200 אלף דולר. אבל

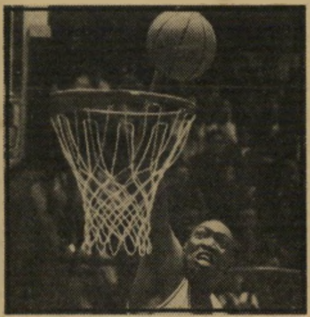

כדורסלן ג'ונסון
לפחות חצי מיליון

במכבי שוכחים ששחקן רכש ברמה שהם רוצים, שחקן מהליגה המיקצועית האמריקאית, דורש סכומים גדולים יותר מ־200 אלף דולר. שחקן מיקצועי כזה דורש סכום של חצי מיליון דולר לפחות.

המחפשים לא נואשו. שמלוק, המנהל הנצחי של מכבי, יצא אף הוא לעזור בחיפושים. אבל סופר־סטאר ברמה גבוהה ובמחיר מוזל קשה יהיה למצוא באמריקה.

בכל מיקרה, כבר עכשיו ברור שמכבי מציעה 200 אלף דולר, סכום הגדול ב־50 אלף דולר מהסכום שדרש לי ג'ונסון.

וכך הפסידה מכבי תל־אביב שחקן נפלא בדמותו של ג'ונסון, ולא הצליחה בשלב זה לגייס לשורותיה שחקן־רכש נוסף, בעוד פתיחת עונת הכדורסל מתקרבת.

הבלמים יחזרו

הכישלונות האחרונים של קבוצת הכדורגל בני־יהודה, הקבוצה משכונת־התיקווה, גורמים לתסיסה בקרב האוהדים והמקורבים לקבוצה.

בני־יהודה, שסיימה את הליגה רק בתוצאות תיקו, הופתעה לגלות במישחקי האינטרטוטו באירופה שהשער שלה פרוץ לכל גול.

הכישלון האחרון והצורב מכל היה ההפסד לקבוצה הדנית 1:8. וכמובן, עם הכישלונות מגיעות התלונות, הטרוניות וההתארגנויות של האוהדים המאוכזבים. אלה דורשים כי הנהלת הקבוצה לא תוותר על שני הבלמים, ירון

עוזי קרן

בלם אדיב (במרכז) בפעולה
הפסד של 1:8 גרם לחידוש המשא־ומתן

אדיב וקובי סגל.

אדיב וסגל מנהלים, מאז יציאת הליגה הלאומית לפגרה, משא־ומתן ממושך ומתיש עם הנהלת הקבוצה. אדיב דורש 50 אלף דולר לעונה הקרובה, וסגל מסתפק ב־40 אלף דולר.

לפני הנסיעה למישחקי האינטרטוטו גילו ראשי הקבוצה נטיה לוותר על שני הבלמים. יותר מדי כסף הם דורשים, טענו אז בבני־יהודה. עכשיו, ההפסדים הצורבים גורמים להנהלת בני־יהודה לעשות חושבים.

ראשי הקבוצה יצטרכו ככל הנראה להיכנס למשא־ומתן רציני עם ירון אדיב, הבלם האחורי המוכשר. אדיב נמצא בימים אלה כשידו על העליונה בכל הקשור למשא־ומתן כזה. גם סגל יזכה מחידוש המשא־ומתן עם אדיב, וגם איתו ייאלצו בני־יהודה לחדש את המשא־ומתן.

דוביד שווייצר, מאמן בני־יהודה, נטה עוד בתחילת הפגרה, ומרגע שקיבל את שרביט־האימון לידיו, לקבל את דרישותיהם של שני הבלמים. שווייצר אף לחץ לסיים בהקדם את המשא־ומתן עם אדיב. כשתחזור הקבוצה לארץ, ינסה שווייצר שנית — והפעם העיסקה ככל הנראה תיחתם.

הבן לעזרת אביו

סוף טוב הכל טוב בהפועל תל־אביב. הרוחות נרגעו. יצחק שניאור, מאמן הקבוצה, הסכים לוותר לאליעזר שפיגל — האחרון יאמן את נבחרת הנערים.

הסיכסוך שפרץ בין השניים עלול היה להביא להתפטרותו של המאמן שניאור. אבל ההיסטוריה המשותפת הארוכה של השניים הועילה. שניאור ויתר, שפיגל ממשיך, והכל בא על מקומו בשלום.

איך הגיעו מנהלי הפועל תל־אביב לידי חתימת הסכם עם אליעזר שפיגל? במיגרשים מספרים, שאת הקשר יצרו חיים צימר, מנהל הפועל תל־אביב, וגיורא שפיגל, מנהל מכבי תל־אביב. השניים, מסתבר, הם חברים טובים כבר הרבה שנים. השבוע ידעו לספר מקורבים שהיה זה צימר אשר סלל את הדרך לשפיגל־הבן, ויצר לו את הקשרים עם הפועל פתח־תיקווה.

הקירבה בין השניים הביאה גם את אבא־שפיגל, שלא בדיוק מצא קבוצה לאמן, בעונה הקרובה, להפועל תל־אביב־נערים.

עוזי קרן

מאמן שניאור
ידידות ותיקה –

מאמן שפיגל
וסיכסוכים חדשים

אזהרה - משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

כ"ה בתמוז תשמ"ז, 22.7.1987 מיספר 2603 שנה המחיר 3.50 שקל חדש (כולל מע"מ)

העולם הזה

מה מסתתר מאחורי הווידוי של אסי דיין

אביה של אן פולארד:

"ישראל מכרה לאיראן מידע שסיפק פולארד!"